

ישעיה א'

ז. אֲרַצְכֶם שְׁמָמָה, עֲרִיכֶם שְׂרָפוֹת אֵשׁ – לִכֹּן,
 ארצכם תהיה שוממה, והערים ישרפו באש,
 אֲדַמְתֶּכֶם, לִנְגֻדְכֶם, זָרִים אֲכָלִים אֶתְּהָ – מוֹל
 עיניכם יאכלו, יכבשו, עמים זרים את ארצכם.
 וּשְׁמָמָה כְּמַהֲפַכַת זָרִים – יַעֲשׂוּ אֶת ארצכם
 שוממה, כארץ, שהפכו והחריבו אותה
 אויבים.

ח. וְנוֹתְרָה בֵּת צִיּוֹן, כְּסֶפֶה בְּכָרֶם – יְרוּשָׁלַיִם,
 תשאר ריקה מיושביה, כסוכת השומר בכרם,
 הנשארת ריקה ונטושה אחר בצירת הענבים,
 כְּמַלּוֹנָה בְּמִקְשָׁה – וכמקום הלינה של שומר
 שדה קשואים, שאחר לקיטת הקשואים, עוזב
 מקום השמירה, ונשארת המלונה נטושה
 ושוממה,

כָּעִיר נְצוּרָה – וכעיר, שלאחר הסרת המצור,
 נשארות סוכות החיילים נטושות ושוממות.

ט. לֹוֹלֵי ה' צְבָאוֹת – אִם ה' לֹא הִיא,
 הוֹתִיר לָנוּ, שְׂרִיד כְּמַעֲט – משאיר לנו, שרידים
 מעטים,

כְּסֹדֶם הַיַּיִנוֹ, לְעִמְרָה דְּמִינוֹ – היינו דומים
 לסדום ועמורה, שלא נשאר שם דבר.

י. שְׁמַעוּ דְבַר ה' קְצִינֵי סֹדֶם – שרים, הדומים
 במעשיהם לשרים של סדום,

הַאֲזִינוּ תוֹרַת אֱלֹהֵינוּ, עִם עִמְרָה – האזינו
 לתורת ה', עם הדומה במעשיו לאנשי עמורה.

יא. לְמָה לִי רֹב זְבָחֵיכֶם יֹאמַר ה' – מדוע
 תביאו לפני קרבנות, (הרי אם אינכם שבים ממעשיכם
 הרעים, קרבנותיכם אינם לרצון לפני !)

שְׁבַעְתִּי עֲלוֹת אֵילִים – אני מואס בעולותיכם,
 כאדם, השבע ממאכל, ואינו חפץ בו עוד,
 וְחֶלֶב מְרִיאִים – חלב של בהמות שמנות,
 וְדָם פְּרִים וּכְבָשִׁים,

וְעִתוּדִים – עיזים זכרים,

לֹא חֲפָצְתִּי – ואינם לרצון לפני.

יב. כִּי תִבְאוּ לְרֹאוֹת פְּנֵי – כשאתם באים,
 להראות לפני ברגלים,

מִי בִקֵּשׁ זֹאת מִיְדְּכֶם, רִמְס חֲצָרֵי – מי בקש
 שתבואו לדרך בחצרי (ביהמ"ק), אחר
 שמעשיכם מקולקלים.

יג. לֹא תוֹסִיפוּ הִבִּיא מִנְחַת שְׁוֹא – אל תוסיפו
 להביא לפני מנחה לחינם (שהרי אינה לרצון לפני),

קְטֹרֶת תוֹעֵבָה הִיא לִי – שהרי הקומץ שאתם
 מקטירים - תועבה הוא לפני,

חֲדָשׁ וְשֶׁבֶת קָרָא מִקְרָא – כשאתם נאספים
 במקדש, בר"ח, בשבת ובמועדים,

לֹא אוֹכֵל אֹזֶן וְעֵצְרָה – איני יכול לסבול גם את
 הָאֹזֶן (המחשבות הרעות שבלבכם), וגם את הָעֵצְרָה
 (שאתם נעצרים ומתאספים לכבודי)

א. תִּזוֹן יִשְׁעֵיהוּ בֵּן אַמוּץ אֲשֶׁר חִזָּה עַל יְהוּדָה
 וירושלם – נבואות שניבא, על יהודה וירושלים.

בִּימֵי עֲזִיָּהוּ יוֹתֵם אֶחָז יַחֲזִיקֵהוּ מִלְכֵי יְהוּדָה –
 בתקופת ארבעת מלכים אלו.

ב. שְׁמַעוּ שָׁמַיִם וְהַאֲזִינֵי אָרֶץ – שיהיו עדים
 לדבר נבואתי,

כִּי ה' דִּבֶּר – את הנבואה, ולא מעצמי.

בָּנִים גְּדֹלְתֵי וְרוֹמְמֵתֵי – גדלתי ורוממתי את
 בניי מכל האומות, כָּאֵב את בניו,

וְהֵם פָּשְׁעוּ בִי – ובניי, גמלו לי רעה תחת טובה
 זו - ומרדו בי !

ג. יָדַע שׁוֹר קִנְהוֹ – השור, יודע ומכיר את
 בעליו, וְחֲמֹר אָבוֹס בְּעֵלָיו – ואף החמור, יודע
 היכן מקום האבוס (כלי מאכל הבהמה) שהניח לו
 בעליו,

יִשְׂרָאֵל – לֹא יָדַע, עַמִּי – לֹא הִתְבוּנָן – אבל
 בניי, לא יודע את ה', ולא מתבונן בכל הטובות
 שעשה לישראל.

ד. הוּי – קריאה של צער ואבילות,

גוֹי חֲטָא – עם חוטא,

עִם כְּבֹד עֹזֶן – עם שעוונותיו כבדים, רבים
 וחמורים,

יָרַע מֵרַעִים – בניים עושי רע,

בָּנִים מִשְׁחִיתִים – בניים שמקלקלים דרכם,

עֲזַבוּ אֶת ה', נֶאֱצוּ אֶת קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל – הכעיסו
 את ה',

נָזְרוּ אַחֲרָי – התרחקו, והלכו מאחרי ה'.

ה. עַל מָה תִּבּוּ – מדוע אינכם מתבוננים, מי
 מכה אתכם, ועל מה?

עוֹד תוֹסִיפוּ סָרָה – ועוד מוסיפים לסור מדרך
 ה', ולעשות רעה,

כָּל רֹאשׁ לְחָלִי – הלא כל ראש נמסר לחולי
 (מחלה),

וְכָל לֵבֵב דָּוָי – וכל לב מלא בכאב.

(ומדוע לא תקחו מוסר)

ו. מִכֶּף רִגְלֵי וְעַד רֹאשׁ אֵין בּוֹ מָתֵם – הלא אין
 בכל הגוף מקום תם, שלם ללא מכה,

פָּצַע – מכה פתוחה עם דם,

וְחִבּוּרָה – מכה, שהדם נצרר תחת העור,

וּמִכָּה טְרִיָּה – מכה, שעדיין טְרִיָּה ולחה, (שעדיין
 לא התייבש הדם),

לֹא זָרוּ – לא פזרו על המכה תרופה,

וְלֹא חֲבָשׁוּ – ולא חבשו אותה,

וְלֹא רִפְּכָה בְּשִׁמּוֹן – ולא רִפְּכוּ המכה בשמן.
 (נמשל: הלא עדיין לא נרפאתם מהמכות שהבאתי עליכם,
 ומדוע תוסיפו לעשות רעה, ואינכם שבים בתשובה !?)

ישעיה א'

כא. אִיכָה הִיְתָה לְזוֹנָה, קְרִיָה נְאֻמָּנָה – כיצד נהיתה ירושלים, שהיתה עיר נאמנה לה, כזונה, שאינה נאמנת לבעלה, מְלֹאֲתֵי מִשְׁפָּט – העיר שהיתה מלאה במשפט אמת, צֶדֶק יְלִין בָּהּ – הצדק, התמיד כביכול, ללון ולגור בתוכה, וְעֵתָה מְרֻצָּחִים – ועכשיו, מלאה ירושלים בשופכי דמים. כב. כִּסְפָּךְ, הִיָּה לְסִיגִים – הכסף בירושלים, היה מלא בסיגים, (סיגים- פסולת המתכות) סְבָאָךְ, מְהוּל בְּמַיִם – והיין, מעורב במים. כג. שְׂרִיף סוֹרְרִים – השרים סרים (נוטים) מדרך ה', וְחִבְרֵי גִנְבִים – ומתחברים עם הגנבים, כְּלוּ אֶהָב שְׁחָד – כל השרים, אוהבי שוחד, וְרֹדֵף שְׁלֹמֹנִים – רודפים, אחר תשלומי השוחד, יְתוֹם לֹא יִשְׁפֹטוּ – בדין צדק, וְרִיב אֲלֻמָּנָה, לֹא יִבּוֹא אֲלֵיהֶם – ודין האלמנה, כלל לא מגיע למשפט, שהרי יודעת האלמנה, שלא יועיל לה. כד. לָכֵן, נָאִם הָאֲדוֹן ה' צְבָאוֹת – לכן אמר ה', שהוא אדון כל הצבאות, (צבא השמים והארץ), אֲבִיר יִשְׂרָאֵל – ה', שהוא החוזק של ישראל, הוּא אֲנַחֵם מִצָּרֵי – אתנחם, בעונש שאעניש את אויבי, וְאֲנַקְמָה מֵאוֹיְבֵי – ואנקום באוייבי. כה. וְאֲשִׁיבָה יָדַי עֲלֵיךְ – אחזיר את ידי, להכות אותם שוב ושוב, וְאֲצַרְךָ כְּבֹר, סִיגֵיךְ – ואנקה ממך את הסיגים, את הרשעים, כמו הבור, (חומר ניקוי ; כמו: "...ותרבי לך בורית...". ירמיהו ב' כב', וכמו: "...נקי כפים ובר לבב...". תהילים כד' ד'), המנקה את הכתמים מהבגד, וְאֲסִירָה כָּל בְּדִילֵיךְ – ואסיר ממך כל פסולת, את כל הרשעים. כו. וְאֲשִׁיבָה שְׁפִטֵיךְ כְּבָרָאשְׁנָה, וְיַעֲצִיף כְּבֶתְחֻלָּה – אז אשיב לך שופטים ויועצים צדיקים, כמו שהיו בתחילה לפני שהרשעו, אַחֲרֵי כֵן, יִקְרָא לְךָ עִיר הַצֶּדֶק, קְרִיָה נְאֻמָּנָה – ומתוך כך שוב תקראי: "עיר הצדק, קְרִיָה נְאֻמָּנָה", עיר המלאה בצדק, ונאמנת לה. כז. צִיּוֹן, בְּמִשְׁפָּט תִּפְדָּה – ירושלים תפדה, תִּנְשַׁע עִיֵי הַמִּשְׁפָּט שִׁיעֶשֶׂה בָּהּ, וְשָׁבִיָּה – בצדקה – והשבים מהגלות, ישובו עִיֵי הַצֶּדֶקָה שִׁיעֶשׂוּ.

יד. תְּדַשְׁכֶּם וּמוֹעֲדֵיכֶם שְׁנֹאָה נִפְשֵׁי – את הקרבנות שאתם מביאים לפני בראשי חדשים ובמועדים - אני שונא, הָיוּ עָלַי לְטָרַח – והם עלי כמשא כבד, נְלֹאֲתֵי נִשְׂאָה – התעייפתי מלשאת אותם. טו. וּבְפָרְשֵׁכֶם כְּפִיכֶם – וכשתרימו ותפתחו את כפות ידיכם בתפילה לפני, אֲעֲלִים עֵינַי מִכֶּם – אעלים את עיני, ולא אתייחס לתפילתכם, גַּם כִּי תִרְבוּ תִפְלָה, אֵינְנִי שֹׁמֵעַ – אפילו אם תרבו להתפלל - לא אקשיב, יְדִיכֶם, דְּמַיִם מְלֹאוּ – משום שידים מלאים בשפכות דמים. טז. רָחֲצוּ הַזְּבוּ – רחצו ונקו את ליבכם בתשובה, הִסִּירוּ רַע מֵעַלְלֵיכֶם מִנְּגִיד עֵינַי – הסירו מעשיכם הרעים מלפני, חֲדְלוּ הָרַע – הפסיקו לעשות רע! יז. לְמַדּוֹ הֵיטֵב – הרגילו עצמכם להיטיב, דְּרָשׁוּ מִשְׁפָּט – בקשו לעשות דין אמת, אֲשֶׁרוּ – גִּשְׁרוּ את הדין (עשו הדין ביושר), חֲמוּץ – לנגזל, שְׁפֹטוּ יְתוֹם – שפטו דין אמת ליתום, רִיבוּ אֲלֻמָּנָה – עשו דין צדק, במריבה של האלמנה. יח. לָכֵן נָא וְנוֹכַחְהָ, יֹאמֶר ה' – ה' אומר: בואו בבקשה ונתווכח (נדון ונברר), מי אחראי לצרותיכם, אתם או אני? וכאשר תודו שבעבור חטאתיכם באו עליכם היסורים, דעו, אִם יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כְּשָׁנִים – שאפילו אם חטאיכם יהיו כביכול, אדומים, כתולעת השני, כְּשֶׁלַּג יִלְבִּינוּ – אכפר לכם, ויהיו כשלג לבן. אִם יֹאדִימוּ כְּתוֹלַע – אם יאדימו חטאתיכם כתולעת השני, כְּצֹמֶר יִהְיוּ – אכפר לכם, ויהיו כצמר לבן. יט. אִם תֵּאָבּוּ וְשִׁמַּעְתֶּם – אם תרצו לקבל את דברי, ותשמעו בקולי, טוֹב הָאָרֶץ תֹּאכְלוּ – תזכו לאכול מכל טוב הארץ. כ. וְאִם תִּמְאָנוּ – ואם תסרבו לשמוע לה', וּמְרִיתֶם – ותמרדו בי, חָרֵב תֹּאכְלוּ – חרב האויב - תאכל אתכם, כִּי פִי ה' דֹּבֵר – כי דברים אלו יצאו מפי ה', וכך אכן יהיה.

ישעיה ב

ויעשו מהם כלי עבודת אדמה. (אתים - פלי חפירה באדמה, מזמרות - כלי לחיתוך הזמורות, הענפים שבכרם) לא ישא גוי אל גוי חרב - לא ילחמו אחד בשני, ולא ילמדו עוד מלחמה - לא ילמדו עוד דרכי מלחמה, כי ישכון שלום.

ה. בית יעקב, לכו ונלכה באור ה' - אומר הנביא לישראל, הרי לעתיד לבוא כל הגויים יבקשו לשמוע בקול ה', לכן בואו ונלך כבר כעת, על פי דבר ה', המאיר את דרכינו.

ו. כי נטשתה עמך בית יעקב - עזבת את עמך, כי מלאו מקדם - כי מלאו בכישוף, יותר מבני קדם, ועננים כפלישתים - ועסקו בעוננות (מין כישוף) כפלישתים, ובילדי נכרים, ישפיקו - ומסתפקים, בילדי זרים, בדרכי הגויים, ולא חותרים לקיים התורה.

ז. ותמלא ארצו כסף וזהב, ואין קצה לאצרתיו - א"י, מלאה כסף, זהב ואין סוף אוצרות, ותמלא ארצו סוסים, ואין קצה למרכבתיו - ומלאה סוסים, ואין סוף מרכבות. (ר"ל, שרודפים אחר החומריות - כגויים)

ח. ותמלא ארצו אלילים - ארצם, מלאה פסילים, למעשה ידיו ישתחוו, לאשר עשו אצבעתיו - והיו משתחווים, למעשה ידיהם, ולמה שעשו אצבעותיהם.

ט. וישח אדם, וישפל איש - לכן, יכופף וישפיל את בניו, ואל תשא להם - ולא תסלח להם.

י. בוא בצור, והטמן בעפר - יאמרו אחד לשני, בואו, ונתחבא בין הסלעים, ובמחילות שבעפר, מפני פחד ה', ומהדר גאנו - מפחד ה', ומרוב יופי גדולתו.

יא. עיני גבהות אדם, שפל - ה' ישפיל עיניים גבוהות (בעלי גאוה), וישח, רום אנשים - ויוריד גבהות (גאוות) אנשים, ונשגב ה' לבדו ביום ההוא - ורק גדולת ה' לבדה תשאר.

יב. כי יום לה' צבאות, על כל גאה ורם, ועל כל נשא - כי יש יום מוכן לפני ה', שבו יתנשא על כל אדם בעל גאוה ורם (גבה לב), וישפל - וישפילם.

יג. ועל כל ארזי הלבנון, הרמים והנשאים - ועל כל עצי הארז הגבוהים שבלבנון.

כח. ושבר פשעים וחטאים יחדו - הפושעים והחוטאים - ישברו כולם יחד, ועזבי ה', יכלו - ועוזבי ה' - ימותו.

כט. כי יבשו, מאילים אשר חמדתם - עוזבי ה', יתביישו שחמדו לאילים ועבדו אותם (אלה - שם עץ) ותחפרו, מהגנות אשר בחרתם - ויתביישו, שהיו עובדים ע"ז, בגנים שבחרו להם.

ל. פי תהיו - כי אתם, עובדי הע"ז, תהיו, כאלה, נבלת עלה - כעץ אלה שנבלו בה העלים, וכגנה, אשר מים אין לה - וכגינה, שאין בה מים.

(כך, רשעי בניי - יענשו) לא. והיה החסן, לנערת - הפסל החזק, יהיה כמו נעורת, (פסולת הפשתן הנדלקת בקלות), ופעלו, לניצוץ - ועושה הפסל יהיה כניצוץ אש, ובערו שניהם יחדו - ושניהם יחד (הנעורת והניצוץ = הפסל ועושהו), ידלקו במהירות, ואין מכבה - ואין מי שיוכל לכבות האש.

ישעיה ב

א. הדבר אשר חזה ישעיהו בן אמוץ על יהודה וירושלם:

ב. והיה באחרית הימים - כך יהיה לעתיד לבוא, נכון יהיה הר בית ה' - ההר שביהמ"ק עליו, יהיה מוכן ומתוקן, בראש ההרים - בהר שהוא הגבוה, החשוב שבהרים, ונשא מגבעות - ומרומם בחשיבותו משאר הגבעות, ונהרו אליו כל הגוים - יזרמו וימשכו כל הגויים לביהמ"ק - כמי הנהר הזורמים.

ג. והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' - בואו, ונעלה להר של ה', אל בית אלהי יעקב - אל הבית של אלוקי ישראל, הוא ביהמ"ק, וידנו מדרכיו - ויורה, ילמד אותנו את דרכי ה', ונלכה בארחתיו - ונלך בדרכיו, כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלם - ולכן ינהרו אליו כל הגויים.

ד. ושפט בין הגוים, והוכיח לעמים רבים - מלך המשיח, ישפוט, ויברר המשפט בין העמים, וכתתו חרבותם לאתים, וחניתותיהם למזמרות - ומתוך כך, ישברו כלי המלחמה (חרב, חנית),

כב. חָדְלוּ לְכֶם מִן הָאָדָם - הפסיקו לשמוע בקול האנשים, שאומרים לכם לעבוד לפסילים, אֲשֶׁר נִשְׁמָה בָאָפוּ - שהלא אני נתתי נשמה באפו, ובידי להוציאה ממנו, פִּי בִמָּה נֶחְשָׁב הוּא - במה חשוב האדם?! הלא בסוף, ישוב אל העפר!

ישעיה ג

א. פִּי הִנֵּה הָאֲדוֹן ה' צְבָאוֹת, מְסִיר מִירוּשָׁלַם וּמִיהוּדָה, מִשְׁעָן וּמִשְׁעֵנָה - לא ישאר בירושלים, מי שיתן לחם ומים לעניים, (שעליהם "נשענים" העניים)
ב. כָּל מִשְׁעָן לֶחֶם וְכָל מִשְׁעָן מַיִם - שעל הלחם והמים, "נשען" האדם כדי לחיות.
ג. גְּבוּר וְאִישׁ מִלְחָמָה שׁוֹפֵט וְנָבִיא וְקָסָם וְזִקְנָ - את כל אלו יסיר ה' מירושלים.
ד. שָׂר חֲמִישִׁים - אפילו שרי חמישים, (וודאי שרי מאות ואלפים), וְנִשְׂוֹא פָּנִים - איש נכבד, וְיוֹעֵץ - חכם הנותן עצות, וְחֲכָם חֲרָשִׁים - מומחה באמנות, וְנָבוֹן לְחָשׁ - המבין בסתרי תורה, הנאמרים בלחש.
ה. וְנָתַתִּי נְעָרִים, שְׂרִיָּהִם - הנערים יהיו השרים, וְתַעֲלוּלִים, יִמְשְׁלוּ בָם - ועוללים, הצעירים ימשלו בהם.
ו. וְנָגַשׁ הָעָם, אִישׁ בְּאִישׁ, וְאִישׁ בְּרֵעֵהוּ - שכל אחד יגוש, ידחוק בחבירו, משום שלא יהיה בהם מושל, יִרְהָבוּ, הַנְּעָר בְּזִקְנָ - הנער יתגאה על הזקן, וְהַנְּקִלָּה - בְּנִכְבָּד - ואדם נקלה (מבוזה), יתגאה נגד אדם מכובד.
ז. כִּי יִתְפַּשׂ אִישׁ בְּאֶחָיו - עד אשר יתפוס איש בקרובו, בֵּית אָבִיו - ממשפחת אביו, ויאמר לו: שְׂמְלָה לְכָה - הרי לך יש בגד מפואר ומכובד, ובקולך ישמעו, קָצִין תִּהְיֶה לָנוּ - לכן תהיה לנו לקצין ומושל, וְהַמְכַשְׁלָה הַזֹּאת תַּחַת יָדְךָ - וכך, המכשלה, שאנו נכשלים איש בחברו, ("ונגש העם איש באיש ואיש ברעהו.."), תהיה תחת ממשלת ידך - ותשפוט ביננו.
ח. יֵשָׂא בַיּוֹם הַהוּא לְאָמֹר - כשיבקשו ממנו למשול, ישא דברים וישיב להם:

וְעַל כָּל אֱלוֹנֵי הַבְּשֵׁן - עצי האלון שבהרי הבשן. (משל לגיבורים)
יד. וְעַל כָּל הַהָרִים הָרְמִים - הגבוהים, וְעַל כָּל הַגְּבְעוֹת הַנִּשְׂאוֹת - הגבעות הגבוהות.
טו. וְעַל כָּל מַגְדַּל גְּבִיהַ - על כל הבוטחים במגדל גבוה (מבצר), שיושבים בו, וְעַל כָּל הַבוֹטְחִים - ועל כל הבוטחים בחומה הבצורה, שסביב העיר.
טז. וְעַל כָּל אַנְיֹת תְּרָשִׁישׁ - ועל בעלי האוניות, המפליגות לים תרשיש, וְעַל כָּל שְׂכִיזֹת - ועל השרים, היושבים בבתים, עם ציפוי רצפת אבנים, (כמו: "אבן משכית" - אבן שמצפה ומסוככת על הקרקע)
יז. הַחֲמֻדָּה - שכולם חומדים בתים אלו.
יח. וְשָׁח - תושפל, גְּבַהוֹת הָאָדָם - גבהות לב (גאווה) האדם, וְשָׁפַל - רוּם אַנְשִׁים - תושפל, גדולתם של אנשים,
יט. וְנִשְׁגַּב ה' לְבָדוֹ, בַּיּוֹם הַהוּא - אחר שתושפל גאוות בני האדם, תשאר רק גדולת ה' לבדה. ית. וְהָאֱלִילִים כָּלִיל יִחַלְף - האלילים, יחלפו ויאבדו כולם מהעולם.
יט. וּבָאוּ - מרוב פחד, יבואו הרשעים להחבא, בְּמַעְרוֹת צְרִים - במערות שבסלעים, וּבְמַחְלוֹת עֶפְרָ - ובחפירות שחפרו בעפר, מִפְּנֵי פַחַד ה', וּמִהֲדַר גְּאוֹנוֹ - מרוב פחד מה', ומיופי גדולתו. כ. בְּקוֹמוֹ - לְעֶרְץ הָאָרֶץ - כשיקום, לשבור הרשעים שבארץ.
כא. בַּיּוֹם הַהוּא - ביום שיעשה ה' דין ברשעים, יִשְׁלִיךְ הָאָדָם - בבזיון את העי"ז, אֶת אֱלִילֵי כֶסֶף - האלילים שעשו מכסף. וְאֶת אֱלִילֵי זָהָב - והעשויים מזהב. אֲשֶׁר עָשׂוּ לוֹ לְהִשְׁתַּחֲוֹת - שעשו - לעבוד אותם. לְחַפְרֵי פְרוֹת - לחפירות שחפרו שבאדמה. וְלַעֲטָלְפִים - ולחורי העטלפים שבמערות. כא. לְבֹא בְּנִקְרוֹת הַצְּרִים - ויבואו להחבא, בחורים שבסלעים, (במערות) וּבִסְעֵפֵי הַסְּלָעִים - ובין שיני הסלעים (בליטות שבסלע), מִפְּנֵי פַחַד ה' וּמִהֲדַר גְּאוֹנוֹ - מרוב פחד מה', מיופי גדולתו. כב. בְּקוֹמוֹ לְעֶרְץ הָאָרֶץ - כשיקום, לשבור הרשעים שבארץ.

לא אֱהִיָּה חֶבֶשׁ - לשים אנשים במחבוש, במאסר, ובביתִי, אֵין לָחֶם וְאֵין שְׁמֵלָה - בביתי, גם אני נמצא בעניות, ואין לי אפילו לחם ושמלה, לא תְּשִׂימֵנִי קִצִּין עָם - ולכן איני ראוי למשול. ח. כִּי כִשְׁלָה יְרוּשָׁלַם, ויהודה נָפַל - אכן, ירושלים ויהודה נפלו בצרה, ובעוני גדול, כִּי לְשׁוֹנֵם וּמַעֲלֵי־הֶם אֵל ה' - וכל זה, בגלל שדיבוריהם ומעשיהם הרעים הגיעו לפני ה', לְמִרוֹת - להמרות את פי ה', עֲנִי כְבוֹדוֹ - לפני עיני כבוד ה' השוכן בתוכם. (כאילו שאינו רואה את מעשיהם) ט. הַכְּרַת פְּנֵיהֶם - ההבעה הניכרת על פניהם, עֲנֹתָה בָם - מעידה עליהם שהם רשעים. וְחִטָּאתָם, כְּסֹדֶם הַגִּידוּ - ואת חטאתיהם הרבים כאנשי סדום, אומרים ומפרסמים ברבים, לֹא כִחְדוֹ - ולא מכחישים, שחוטאים לה', אוֹי לְנַפְשָׁם, כִּי גָמְלוּ לָהֶם רָעָה - אוי להם, שבעצמם גורמים לרעה - שתבוא עליהם. י. אֲמָרוּ צְדִיק - כִּי טוֹב - שבחו את הצדיק - שיקבל רוב טובה, כִּי פְרִי מַעֲלָלֵיהֶם יֹאכְלוּ - שהצדיק יאכל את פרי מעשיו הטובים. יא. אוֹי לְרָשָׁע, רָע - אוי לו לרשע, שתבוא עליו רעה, כִּי גָמוֹל יִדּוּ - יַעֲשֶׂה לוֹ - כפי שמגיע לו ממעשיו, כִּד יַעֲשֶׂה לוֹ. יב. עֲמִי, נִגְשׂוּ מְעוֹלָל - העוללים, הנערים מושלים ולוחצים בעם, (כמו שאמר: "וַנִּתֵּי נַעֲרִים שְׂרִיהֶם וַתַּעֲלוּלִים יִמְשְׁלוּ בָם"; פס' ד'), וְנָשִׂים, מְשָׁלוּ בוֹ - מושלים חלשים כנשים. עֲמִי, מֵאֲשֶׁרִיךְ מִתְּעִים - המנהיגים האמורים ליישר את דרכך, מתעים אותך, וְדַרְךְ אֲרַחֲתִיךְ בְּלַעוּ - ומשחיתים את הדרך שאתם הולכים בה. יג. נֶצֶב לְרִיב ה' - ה' עומד, לעשות ריב ומשפט, וְעֹמֵד לְדִין עַמִּים - עומד לדון את ישראל וכל העמים. יד. ה' בְּמִשְׁפַּט יְבוֹא, עִם זִקְנֵי עַמּוֹ וְשִׁרְיוֹ - ה' יעשה משפט עם הזקנים והשרים בבניי, וְאַתֶּם, בְּעֶרְתֶּם הַפָּרֶם - ויאמר להם: אתם הזקנים והשרים, כיליתם את הכרם, (הכרם - בני"ו), גְּזַלְתֶּם הָעֲנִי בְּבִתְיָכֶם - והגזילה שגזלתם מהעני, עדיין בתוך בתיכם.

טו. מֵה לָכֶם תְּדַבְּאוּ עִמִּי - מדוע תדכאו ותשפילו את עמי? וּפְנֵי עֲנִיִּים תִּטְחָנוּ - תכתתו, תשפילו ותבזו את פני העניים? נֶאֱמַר ה' אֱלוֹהִים צְבָאוֹת: טז. וַיֹּאמֶר ה' עֵינַי כִּי גָבְהוּ בְּנוֹת צִיּוֹן - בגלל שבנות ירושלים מתגאות, וַתִּלְכְּנָה נְטוּיֹת גְּרוֹן - היטו וזקפו את הגרון, והולכות בראש מורם, וּמִשְׁקֵרוֹת עֵינַיִם - רומזות בעיניהן אל הנואפים. הַלֹּךְ וְטָפוֹף תִּלְכְּנָה - הולכות בגאווה ובצעדים קטנים ומקפצים, כטף (טפוף - טף), כילדים שצעדיהם קטנים, וּבְרַגְלֵיהֶם תַּעֲפֹסְנָה - הולכות עם תכשיט מעל כף הרגל, המשמיע קול בלכתן. יז. וְשִׁפַּח ה' קְדָקֵד בְּנוֹת צִיּוֹן - ה' יתן צרעת (ספחת) בקדקדן (בראשיהו), של בנות ציון, וְה', פִּתְחֵן יַעֲרָה - וה' את עַרְוֹתֵן יגלה. יח. בָּיִם הֵהוּא יִסִּיר ה' אֶת תְּפֹאֲרַת הָעֵבֶכְסִים - ה' יגרום, שלא יתקשטו עוד בנות ציון בתכשיטי הרגל המשמיעים קול בלכתן, וְהַשְּׁבִיטִים - תכשיט שבכיסוי הראש, וְהַשְּׁהֲרָנִים - תכשיט בצורת ירח, יט. הַנְּטִיפוֹת - תכשיט הנמשך ונוטף מהשרשרת, וְהַשִּׁירוֹת - צמידים, וְהַרְעָלוֹת - צעיף המכסה את הפנים. כ. הַפָּאֲרִים - כובעים, (כמו: "פארי המגנבעות"), וְהַצְּעוֹדוֹת - צמיד בשוק הרגל, וְהַקְּשָׁרִים - חוטים הקשורים בשיער, וּבִתֵּי הַנֶּפֶשׁ - תכשיט כנגד הלב, וְהַלְחָשִׁים - עגילים. (מקום שלוחשים בו) כא. הַטְּבָעוֹת וְנִזְמֵי הָאָף: כב. הַמַּחְלָצוֹת - מלבושים נאים. וְהַמַּעֲטָפוֹת - בגד שמתעטפים בו. וְהַמְּטָפָחוֹת - צעיף לראש, וְהַחֲרִיטִים - כיסים, ארנקים יפים. כג. וְהַגְּלִינִים - מראות, (שנגלה בו פני אדם המתבונן), וְהַסְּדִינִים - מין בגדים, וְהַצְּנִיפוֹת - מין כובעים¹, (מצנפת), וְהַרְדִּידִים - תכשיט מרודד.

¹ כמו: "צדק לבשתי וילבשני כמעיל וצניף משפטי", (איוב כ"ד י"ד)

כד. וְהָיָה תַּחַת בְּשָׁם, מִקְּיָהּ - בְּמָקוֹם שֶׁעַל הַבֶּשֶׂר, יִשְׁמְרוּ בּוֹשֵׁם לְרִיחַ טוֹב, יִמְקַח הַבֶּשֶׂר וַיִּמָּס,²

וְתַחַת חֲגוּרָה - נִקְפָּה - בְּמָקוֹם הַחֲגוּרָה, שֶׁהַתְּקֵשֶׁטוּ בָּהּ, תֵּבּוֹא מִכָּה.

וְתַחַת מַעֲשֵׂה מַקְשָׁה - קִרְחָה - תַּחַת שֶׁהָיוּ מִתְקַנְנִים הַשִּׁיעַר וּמִשׁוּוֹת אוֹתוֹ שִׁיחִיהָ כְּמַקְשָׁה (לְיוֹפִי), תִּהְיֶה עֵתָה קִרְחָה - שִׁיפּוֹל שִׁיעַר הָרֵאשׁ, (שֶׁהוּא בִּזְיוֹן לְאִישָׁה)

וְתַחַת פְּתִיגָל - מַחְגַּרְתַּי שֶׁקְּ - בְּמָקוֹם שֶׁחֲגוּרוֹ בַּחֲגוּרָה שֶׁל פֶּאֶר - יַחְגְּרוּ בַּחֲגוּרָה שֶׁל שֶׁק.

כִּי תַּחַת יָפִי - בְּמָקוֹם שֶׁהָיוּ מִתְנַפְּוֹת לְדַבַּר עֲבִירָה, יַעֲנִשׁוּ בַעֲנֵשִׁים אֵלָיו.

כֵּה. מְתִיבָה, בַּחֲרֵב יַפְלוּ - הָאֲנָשִׁים - יַפְלוּ בַּחֲרֵב. וּגְבוּרָתָךְ בְּמַלְחָמָה - וְהַגְּבוּרִים שֶׁבִירוּשָׁלַם - יַפְלוּ בַּמַּלְחָמָה.

כו. וְאֲנִי וְאַבְלוֹ פְּתַחֶיךָ - בְּכָל פְּתָחֵי הַבַּתִּים, תִּהְיֶה אֲבִילוֹת וְאַנִּינּוֹת, (צַעֲרָה), וְנִקְתָּהּ - וְהַעִיר תִּהְיֶה נְקִיָּה מִכָּל טוֹבָה, לְאַרְצָה תֵּשֵׁב - וַיִּשְׁבוּ עַל הָאָרֶץ, דֶּרֶךְ צַעֲרָה וְאֲבִילוֹת.

וְעַל מַקְרָאָה - וְעַל כָּל הָאֲנָשִׁים הַקְּרוּאִים וּמִתְאַסְפִּים לְבוֹא בְּמִקְוֹמוֹת אֵלָיו שֶׁבִירוּשָׁלַם, עֲנֵן יוֹמָם וְעֶשֶׂן - בַּיּוֹם - עֲנֵן וְעֶשֶׂן, וְנִגַּה אֵשׁ לְהַבָּה, לְיָלֵה - וּבְלִילָה, הָאֲרָה שֶׁל לְהַבַּת אֵשׁ, כִּי עַל כָּל כְּבוֹד, חִפָּה - כִּי עַל כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כְּבוֹד ה', יִהְיֶה כִּיְסוּי מִלְּמַעְלָה הַמִּגַּן וְחוֹפֵף מֵעֲלֵיהֶם.

ז. וְסִפְּהָ תִּהְיֶה לְצַל יוֹמָם - מִחֲרֵב - וְכֵן, כִּיְסוּי זֶה שֶׁל עֲנֵן וְאֵשׁ, יִגַּן כִּסּוּכָה, מִפְּנֵי הַיּוֹבֵשׁ וְהַחֹסֶם בַּיּוֹם, וְלִמְחִסָּה וְלִמְסַתֵּר - מִזֶּרֶם וּמִמָּטָר - וּכְמִקְוֹם מַסַּתֵּר, מִפְּנֵי זֶרֶם מַיִם וְגֶשֶׁם. (מִשָּׁל, שֶׁהַשְּׂכִינָה תִּשָּׁבֵן לְשִׁכּוֹן בִירוּשָׁלַם, וּמִתּוֹךְ כֵּךְ תִּגַּן עֲלֵיהֶם מֵהַאֲוִיבִים).

ישעיה ה

א. אֲשִׁירָה נָא לְיְדִידִי - אֲשִׁירָה בִשְׁם יְדִידִי, שִׁירַת דּוּדִי לְכַרְמוֹ - הַשִּׁירָה שֶׁשֶׁר דּוּדִי, אֱהוּבִי, עַל כְּרַמּוֹ, כֶּרֶם הָיָה לְיְדִידִי, בְּקָרוֹ בֶן שָׁמּוֹן - בְּפִינָה שֶׁל חֲלֻקַּת שְׂדֵה שְׂמֹנָה וְטוֹבָה.

ב. וַיִּעְזְקֶהוּ - עֲשָׂה גֵדֶר מִסְבִּיב הַכְּרָם. וַיִּסְקָלְהוּ - הוֹצִיא מֵהַכְּרָם הָאֲבָנִים. וַיִּטְעֶהוּ שָׂרֵק - נָטַע בּוֹ זִמּוּרוֹת גַּפֵּן טוֹבוֹת. וַיִּבְנוּ מִגְדָּל בְּתוֹכּוֹ - לְשִׁמּוֹר עַל הַכְּרָם. וְגַם יָקַב חֲצִב בּוֹ - וְגַם חֲפֵר מִקְוֹם - לִיקָב, לְדַרוֹךְ בּוֹ הָעֲנָבִים. וַיָּקוּ - יְדִידִי בַעַל הַכְּרָם קִיּוּהָ, לַעֲשׂוֹת עֲנָבִים - שֶׁהַכְּרָם יוֹצֵא עֲנָבִים מִשׁוֹבְחִים, וַיַּעַשׂ בְּאֲשִׁים - אֶךְ הַגִּפֵּן הוֹצִיא פִירוֹת גְּרוּעִים.

ישעיה ד

א. וְהַחֲזִיקוּ שְׁבַע נָשִׁים בְּאִישׁ אֶחָד בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר - מְרִיבֵי הָאֲלֻמְנוֹת יִהְיוּ שְׁבַע נָשִׁים מִבְּקָשׁוֹת מֵאִישׁ אֶחָד שִׁישָׂא אוֹתוֹן לְאִישָׁה, וְתֵאמְרָנָה:

לְחַמְנוּ נָא כָל, וְשִׁמְלֵתָנוּ נְלַבֵּשׁ - לֹא נִבְקַשׁ שֶׁתִּדְאֹג לָנוּ לְלַחֵם לְאֹכֹל וּבִגְדֵי לְלַבּוֹשׁ, רַק יִקְרָא שְׁמֵךְ עָלֵינוּ, אֶסְפֵּךְ חֲרָפְתָנוּ - רַק שֶׁשָּׁמְךְ יִקְרָא עָלֵינוּ, שֶׁנִּקְרָא: "נְשׂוֹאוֹת", שֶׁתִּאֲסַף מֵאֵתָנוּ הַבּוֹשָׁה, שֶׁאֵנּוּ אֲלֻמְנוֹת וְכַהֲפַקֵּר לְאוֹיְבֵינוּ.

ב. בַּיּוֹם הַהוּא - כְּשִׁיבּוֹא מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ, אַחֲרַי כָּל הַיְסוּרִים. יִהְיֶה צַמַּח ה' - מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ, שֶׁהוּא יִצְמִיחַ לְיִשְׂרָאֵל, (כְּמוֹ: "...וְהִקְמַתִּי לְדוּד צִמַּח צְדִיק וְיַמְלֵךְ מְלַךְ וְהִשְׁפִּיל..."; יְרַמִּיהוּ כֹהֵן, ה')

לְצַבִּי וְלְכַבּוֹד - לְהַדְרֵךְ וּלְכַבּוֹד לִפְנֵי הָעַמִּים. וּפְרֵי הָאָרֶץ - מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ, לְגִאּוֹן וְלַתְּפָאֶרֶת - לְגִדּוּלָה וְלַתְּפָאֶרֶת. לְפָלִיטָת יִשְׂרָאֵל - לְשִׂירָתָהּ בְּנִי.

ג. וְהָיָה הַנְּשִׂאָר בְּצִיּוֹן, וְהַנּוֹתָר בִירוּשָׁלַם, קְדוּשׁ יִאָּמַר לוֹ - רַק הַצְּדִיקִים יִנְצְלוּ בִירוּשָׁלַם, לְכֵן יִקְרָאוּ: "קְדוּשׁ",

² "מק יהיה", כמו: "וימקו בעוונם"; ויקרא כו, לט'

גְּדֹלִים וְטוֹבִים, מֵאִין יוֹשֵׁב - בתים גדולים וטובים יהיו שוממים מיושביהם.

י. כִּי עֲשֶׂרֶת צְמֵדֵי כָרֶם, יַעֲשׂוּ בַת אַחַת - כרם שחורשים בו ביום אחד 10 צמדי (צמד- זוג) בקר, יוציא "בת" יין, (בת - מידת נפח בדבר לח, השווה לאיפה - ביבש).

וְזָרַע חֲמֹר, יַעֲשֶׂה אֵיפָה - ושדה, שזורעים בו חומר תבואה, יעשה איפה אחת. (חומר = 10 איפה)

יא. הוּא מְשַׁכְּמִי בְּבֹקֶר, שֶׁכֶּר יִרְדְּפוּ - משכימים בבוקר, לרדוף אחר שתית יין המשכר,

מֵאַחֲרֵי בְנֵשֶׁף, זֵין יִדְלִיקֶם - ומאחרים בלילה, להוסיף לשתות, והיין, יעורר אותם לרדוף אחר תאוותם.

יב. וְהָיָה כְּנֹר, וְנִבְלָה, תֶּף, וְחִלְלִל וְזֵין מִשְׁתִּיהֶם - בזמן המשתה היו יושבים עם כלי נגינה. וְאֵת פֶּעַל ה', לֹא יִבִּטּוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדָיו, לֹא רָאוּ - אך אינם שמים ליבם, להתבונן במעשה ה' ובהנהגתו.

יג. לִכֵּן גָּלָה עַמִּי - לכן, יגלו עמי, מִבְּלֵי דַעַת - על שלא היה בהם דעת בדרכי ה', וּכְבוֹדוֹ - והאנשים הקרואים: "מכובדים", מִתֵּי רָעַב - יהיו נקראים: "אנשי רעב", וְהִמּוֹנוֹ, צָחָה צָמָא - והמון העם, יתייבשו מצמא.

יד. לִכֵּן הִרְחִיבָה שְׂאוֹל נַפְשָׁה - תרחיב השאול, הקבר, את פיה לקבל את רוב המתים, וּפְעָרָה פִּיהָ, לְבִלֵי חֶק - תפתח פיה, בלי גבול, וְיִרְדַּ הַדָּרָה - ירדו לקבר, כל ההדר והיופי שבירושלים, וְהִמּוֹנָה - והמון העם שבה, וּשְׂאוֹנָה - וקול השאון, הרעש שבירושלים, וְעֵלֶז בָּהּ - וכל השמחים והעליזים שבירושלים.

טו. וַיִּשַׁח אָדָם וַיִּשְׁפַּל אִישׁ - לכן, יהיו רשעי ישראל כפופים ומושפלים, וְעֵינֵי גְבוּהִים - תִּשְׁפַּלְנָה - ועיניים גבוהות (כל בעלי הגאווה) - יושפלו.

טז. וַיִּגְבַּה ה' צְבָאוֹת - תִּכְרָאה גדולת ה', בַּמִּשְׁפָּט - בכך, שיעשה משפט ברשעים, וְהָאֵל הַקָּדוֹשׁ - וה' שהוא קדוש, נִקְדָּשׁ בַּצְּדָקָה - יתקדש שמו, בישועה ובצדק שיעשה לצדיקים.

יז. וְרָעוּ כְּבָשִׂים - הצדיקים "ירעו", כְּדָבָרִם - כמנהגם, בשקט ובשלווה.

ג. וְעַתָּה יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם וְאִישׁ יְהוּדָה - השומעים שירה זו,

שִׁפְטוּ נָא בֵּינִי וּבֵין כְּרַמִּי - שפטו אתם ביני ובין כרמי, עם מי הדין.

ד. מַה לַעֲשׂוֹת עוֹד לְכַרְמִי, וְלֹא עֲשִׂיתִי בּוֹ - איזו עוד טובה יכולתי לעשות לכרמי - ולא עשיתי!

מְדוּעַ קִוִּיתִי לַעֲשׂוֹת עֲנָבִים, וַיַּעַשׂ בְּאֲשִׁים - א"כ מדוע קיויתי לעשות ענבים משובחות, והכרם הוציא פירות באושים?

ה. וְעַתָּה אֹדִיעָה נָא אֶתְכֶם, אֵת אֲשֶׁר אָנִי עֹשֶׂה לְכַרְמִי - וכעת, בכעסי על כרמי, אודיעה לכם מה שאעשה לו,

הָסֵר מְשׁוֹבְתוֹ - אסיר מהכרם את הגדר שסביבו,

וְהָיָה לְבָעַר - למאכל הבהמות,

פָּרִץ גְּדֹרוֹ, וְהָיָה לְמֶרְמֶס - אפרוץ את הגדר שסביבו, ויהיה הכרם למרמס רגלי הבהמות.

ו. וְאֲשִׁיתִּהוּ בַתָּה - אשים אותו להיות שממה, לֹא יִזְמַר - לא יזמרו הזמורות שבכרם,

וְלֹא יַעֲדֶר - את אדמת הכרם,

וְעֵלָה שְׁמִיר וְשִׁית - ויצמחו בו שמיר ושית, (שמות קוצים),

וְעַל הָעֵבִים אֲצִינָה - על העננים אצווה, מִהַמְטִיר עֲלָיו מָטָר - שלא ימטירו עליו גשם.

ז. כִּי כָרֶם ה' צְבָאוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל - ישראל נמשלו לכרמו של ה', וְאִישׁ יְהוּדָה, נִטַּע שַׁעֲשׂוּעִיו - ואנשי יהודה, הם הנטיעה שה' משתעשע בה.

וְיָקוּ לְמִשְׁפָּט - אחר כל הטובה שהשפיע עליהם, קיוה, שיעשו משפטי צדק,

וְהִנֵּה מִשְׁפָּח - ובמקום זה עשו חטאים, המאוסים כצרעת,

לְצַדְקָה, וְהִנֵּה צַעֲקָה - קיוה שיעשו צדקה, ובמקום זה נשמעה צעקת העשוקים.

ח. הוּא - לשון קריאה,

מִגִּיעֵי בֵּית בְּבֵית - על אלו שהיו משיגים גבול, בין בית לבית,

שְׂדֵה בְשָׂדֵה יִקְרִיבוּ - משיגים גבול בין שדה לשדה,

עַד אָפֶס מְקוֹם - עד שלא נשאר מקום לעניים. וְהוֹשַׁבְתֶּם לְבַדְכֶם בְּקֶרֶב הָאָרֶץ - ותחשבו שתשבו אתם העשירים, לבדכם בארץ.

ט. בְּאֲזֵנֵי ה' צְבָאוֹת - באזני, אמר ה', אִם לֹא - לשון שבועה,

בְּתֵים רַבִּים, לְשִׁמָּה יִהְיוּ - בתים רבים יהיו שוממים,

כה. על בן חרה אף ה' בעמו, ויט ידו עליו -
 ויכהו - ה' כעס על בניי, והיטה ידו עליהם -
 להכותם,
 וירגזו ההרים - רעדו ההרים, (משל למלכי ושרי
 יהודה)
 ותהי נבלתם - פסוטה בקרב חוצות - כרוק,
 המושלך במיאוס בחוצות,
 בכל זאת, לא שב אפו, ועוד - ידו נטויה -
 וגם אחרי הרעה הזאת, עדיין לא שב כעסו של
 ה', מפני שאינם שבים בתשובה.
 כו. ונשא נס לגוים - מרחוק - ירים נס(מקל
 גבוה, ובד בראשו - הקורא לכולם להתאסף), לעורר
 הגויים לבוא מרחוק על ישראל - למלחמה,
 ושרק לו - מקצה הארץ - וכאילו שורק להם,
 להתאסף על ישראל,
 והנה מהרה, קל יבוא - במהירות ובקלות
 יבוא עליהם האוייב. (מלך אשור)
 כז. אין עיף ואין כושל בו - אין עיף וכושל (לא
 יכשל - במכשול שבדרך) - בין חיילי האוייב.
 לא ינום ולא יישן - האוייב במרוצתו,
 ולא נפתח אזור חלציו - לא יתעכב, לפתוח את
 החגורה שבמתניו,
 ולא נתק - שרוף נעליו - ולא יתעכב לנתק את
 שרוכי נעליו,
 כח. אשר חציו - שנונים - חצי האוייב
 מחודדין,
 וכל קשתותיו - דרכות - קשתות האוייב,
 דרכות, מתוחות - לירות החיצים,
 פרסות סוסיו - פיצר נחשבו - פרסות הסוסים
 (כמין מנעל ברגלי הסוסים) - חזקים כסלע,
 וגלגליו - פסופה - וגלגלי המרכבות מהירות
 לרוץ - כסופה הממהרת לבוא.
 כט. שאגה לו - פלביא - שאגת האוייב
 במרוצתו - כשאגת האריה,
 ישאג בפפירים - כאריה,
 וינהם - מלשון המייה, רעש,
 ויאחזו טרף - ויחזיקו בטרף (בבניי),
 ויפליטו - יקח לעצמו הפליטה (לא ישאיר ניצולים)
 ואין מציל - לבניי - מהאוייב.
 ל. וינהם עליו - על בניי,
 פיום ההוא - בנהמת ים - כמו ההמינה (הרעש)
 שבגלי הים.
 ונבט לארץ - בניי יביטו לחפש עזרה ממלכי
 ארץ,
 והנה חשף - שלא יעזרו להם,
 צר, ואור חשף בעריפיה - מפני הצר, האוייב,
 אור השמש - כאילו החשיך בשמיים.

וחרבות מחים - בתי החרבות של השמנים, של
 הרשעים,
 גרים יאכלו - יקחו הצדיקים, שהיו תחת
 שלטון הרשעים כגרים בארץ.
 יח. הוי משכי העון - מושכים ומגרים את היצר
 הרע על עצמם, לעבור עוונות,
 בחבלי השוא - בתחילה דומה היצר הרע
 כחבלים דקין, כמעט כדבר שווא, שאין בו
 ממש,
 וכעבות העגלה - חטאה - ולבסוף, דומה היצר
 הנמשך ומתגרה בהם, כחבלים עבים המושכים
 העגלה, שקשה מאוד להנצל ממנו.
 יט. האמרים - הרשעים בליגלוג,
 ימהר, יחיש - מעשהו, למען נראה - ימהר
 ויזרו ה', את הפורענות, ונראה אותה,
 ותקרב ותבואה - ותקרב ותבוא עלינו הרעה,
 עצת קדוש ישראל - ונדעה - ונדע, שבכוחו
 להביא עלינו את מחשבתו.
 כ. הוי האמרים לרע - טוב, ולטוב - רע -
 הרע בעיניהם - טוב, והטוב בעיניהם - רע,
 שמים חשך - לאור, ואור - לחשך, שמים מר
 - למתוק, ומתוק - למר - האור והמתוק,
 נחשב בעיניהם - לחושך ומר. (בעיניהם עבודת ה' -
 נחשבת הרע, וע"ז - נחשבת לדבר טוב ומועיל)
 כא. הוי חכמים בעיניהם - חושבים עצמם -
 לחכמים.
 ונגד פניהם נבנים - ובעיני עצמם - נבונים הם.
 כב. הוי גבורים - לשתות יין - גבורתם -
 בשתיית רוב יין,
 ואנשי חיל - למסד שבר - וגבורת האנשים -
 במזיגת רוב שיכר.
 כג. מצדיקי רשע - עקב שחד - מצדיקים בדין
 את הרשע, בגלל השוחד שנתן,
 וצדקת צדיקים - יסירו ממנו - ומסירים בדין
 את צדקתו של הצדיק בדין.
 כד. לבן, פאכל קש - לשון אש - לכן, כמו
 שהאש שורפת במהירות את הקש,
 וחשש - להבה ירפה - והקש -להבת האש
 תחליש ותשרוף,
 שרשם - כמק יהיה - כך, שורשם של הרשעים,
 יהיה - כדבר נמס ונאבד,
 ופרחם - וגדולתם,
 פאבק יעלה - יעלה, יסתלק, כמו האבק ברוח,
 כי מאסו את תורת ה' צבאות, ואת אמרת
 קדוש ישראל - נאצו - כי מאסו בתורת ה',
 וביזו את דבר ה'.

ישעיהו ו

תחילת נבואות ישעיהו, בזמן עזיהו מלך

יהודה.

(עי' פסוק ח')

א. בשנת מות המלך עזיהו - בשנה שנצטרע (דברי הימים ב' פרק כו' ; ומצורע - חשוב כמת) ואראה את ה' ישב על כסא רם ונשא ושוליו - תחתיתו - רגליו, כבייכול, מלאים את ההיכל - ממלאים את ההיכל.

ב. שרפים עמדים ממעל לו - עומדים לפניו - לשמשו,

שש כנפים שש כנפים לאחד - לכל שרף, בשתים - יכסה פניו, ובשתים - יכסה רגליו, ובשתים - יעופף - בשני כנפיים - יכסו את פניהם, בשניים - את רגליהם, ובשניים - יעופפו.

ג. וקרא זה אל זה - שרף אל שרף, (הזמינו אחד השני)

ואמר - ואמרו כולם יחד :

קדוש, קדוש, קדוש - ה' צבאות, מלא כל הארץ כבודו - שכבוד ה' ממלא את העולם כולו,

ד. וינעו - אמות הספים - מקול הקורא - מחוזק הקול שקראו השרפים, זו האילים הצמודים לסף ההיכל (למזוזות ההיכל), והבית - ימלא עשן - והבית התמלא עשן,

ה. ואמר, אוי לי כי נדמיתני - אוי לי שראיתי המראה הזה, שעכשיו - אמות.

כי איש טמא שפתים אנכי - שפתי טמאות, ואיני ראוי לנבא דבר האלוקים, ובתוך עם טמא שפתים - אנכי ישב - בתוך בניי, שאף שפתותיהם טמאות, וחוטאים הם, כי את המלך ה' צבאות ראו עיני - שהרי את המלך ה' צבאות ראיתי, ואיני ראוי למראה זה.

ו. ויעף אלי - עף אלי,

אחד מן השרפים, ובדודו רצפה - גחל,

במלקחים, לקח מעל המזבח - שלקח במלקחים מהמזבח.

ז. ויגע על פי - נגע עם הגחל על פי,

ויאמר: הנה נגע זה על שפתיך - הנה נגע הגחל על שפתיך, ועל ידי כך,

וסר - עונך, וחטאתך - תכפר - העוון שבך - סר ממך, וחטאתך - התכפרה.

ח. ואשמע את קול ה' אומר - לשרפים,

את מי אשלח, ומי ילך לנו - מי יהיה השליח להוכיח את בניי,

ואמר: "הנני שלחני" - וענה הנה אני מוכן לשליחות.

ט. ויאמר לך ואמרת לעם הזה - לבניי,

שמעו שמוע - ואל תבינו - אני אומר לכם שמעו בקול נביאי, ואתם לא נותנים לב להבין ולדעת אותי.

וראו ראו - ואל תדעו - וראו את נפלאותי, ואתם, לא נותנים ליבכם להבין ולדעת אותי.

י. השמן לב העם הזה - היצר הרע משמין ואוטם את הלב, מלהתבונן במעשיו,

ואזניו הכבד - ואת האזניים אוטם מלשמוע תוכחה,

ועיניו השע - ומסיר את עיניו, מלראות הטוב האמיתי,

פן יראה בעיניו - את הטוב האמיתי לאדם,

ובאזניו ישמע - את דברי התוכחה על מעשיו, ולבבו יבין - שעשה רעה,

ושב - וישוב בתשובה,

ורפא לו - ותבוא רפואה למכותיו.

יא. ואמר עד מתי ה' - יכבידו ליבם, ולא ישובו בתשובה.

ויאמר - ה'.

עד אשר אם שאו ערים - מאין יושב, ובתים - מאין אדם, והאדמה - תשאה שממה - עד שתבוא עליהם הפורענות והגלות - יוסיפו להכביד ליבם. (שאו, תשאה - לשון שממה.)

יב. ורחק ה' את האדם - מארצם.

ורבה העזובה בקרב הארץ - הארץ תשאר עזובה מהם - זמן רב.

יג. ועוד ביה - עשריה - עוד ימלכו 10 מלכים אחר עזיהו, עד שיבוא החורבן על יהודה וירושלים.

(יותם, אחז, חזקיהו, מנשה, אמון, יאשיה, יואחז, יהויקים, יהויכין, צדקיהו.)

ושבה, והיתה לבער - ובימי צדקיהו, תשוב ירושלים, ויבערו ויכלו ממנה את ישראל.

כאלה וכאלון - כעצי האלה והאלון,

אשר בשלכת - מצבת בם - בעונת הסתיו, נושרים כל העלים מהעץ, עד שנשאר ניצב, רק הגזע - ערום מעלים.

זרע קדש - מצבתה - ומי היא מצבתה (הגזע שנשאר ניצב) של ירושלים ? זרע קודש - אלו שישארו בה ולא ילכו לגלות.

ישעיה ז

א. ויהי בימי אחז בן יותם בן עזיהו מלך יהודה, עלה רצין מלך ארם, ופקח בן רמליהו מלך ישראל - ירושלם, למלחמה עליה, ולא יכל להלחם עליה - לא יכל רצין עם פקח, לכבוש את ירושלים.

ב. ויגד לבית דוד לאמר - למלך אחז ממלכות דוד. (לפי שהיה רשע לא הזכיר את שמו)

נחה ארם על אפרים - חנו ארם עם אפרים (מלכות ישראל), עליכם למלחמה. וינע לבבו ולבב עמו - פחד לבבו.

פנוע עצי יער - מפני רוח - כעצי היער הנעים מהרוח.

ג. ויאמר ה' אל ישעיהו, צא נא לקראת אחז אתה, ושאר ישוב - בנך - ציוה על ישעיהו שיצא עם בנו שאר ישוב, לקראת המלך אחז.

אל קצה תעלת הברכה העליונה - ובקצה של תעלת המים היוצאת מהבריכה העליונה, (היי שתי בריכות), תפגוש את אחז.

אל מסלת שדה כובס - במסילה (שטח סלול וכבוש) שבשדה כובס (שמכבסים בו הבגדים)

ד. ואמרת אליו השמר והשקט - תאמר לאחז, השמר מלעשות מלחמה, ושב בשקט ובשלווה, אל תירא, ולבבך אל ירד - אל תפחד,

משני זנבות האודים העשנים האלה - שרצין מלך ארם, ופקח בן רמליהו מלך ישראל, יהיו בעיניך, כשני זנבות אודים שכבתה מהם האש, ולא יוכלו להזיק לך, (האוד, הוא העץ שהופכים בו האש, ואין בו כוח להדליק אש מעצמו)

בחקרי ארץ, רצין וארם וכן רמליהו - ואל תחשוש מרצין ופקח, שבאים אליך בכעס רב.

ה. יעז בן יעץ עליך ארם רעה אפרים וכן רמליהו לאמר - בגלל שחשבו עליך ארם ופקח, מחשבה רעה ואמרו:

ו. נעלה ביהודה ונקיצנה - נעלה ונעשה מצור על ירושלים, עד שיתעוררו ויפתחו לנו השערים, ונבקענה אלינו - ונבקיע החומה, להיות העיר כבושה בידנו.

ונמליך מלך בתוכה, את בן טבאל - נמליך בירושלים את בן טבאל. (איש מבני אפרים)

ז. כה אמר ה' אלוהים לא תקום ולא תהיה - לא תקום ולא יצליחו, במחשבתם הרעה.

ח. כי ראש ארם - דמשק, וראש דמשק - רצין - כי רצין מלך על דמשק שבארץ ארם, ואין לא שייכות לירושלים.

ובעוד ששים וחמש שנה, יחת אפרים מעם - ולא רק שלא יכבשו את ירושלים,

אלא שבתוך 65 שנה(מהרעש, בזמן עזיהו), ישברו ויגלו ארם - מארצם, ועשרת השבטים - מא"י, בזמן הושע בן אלה.

ט. וראש אפרים - שמרון, וראש שמרון - בן רמליהו - ופקח בן רמליהו מלך על ישראל, ולא על ירושלים,

אם לא תאמינו - אם לא תאמינו בנבואתי זו, כי לא תאמינו - אין זאת, אלא, בגלל שאין בכם אמונה חזקה בה'.

י. ויוסף ה' דבר אל אחז לאמר - עיי ישעיהו. יא. שאל לך אות מעם ה' אלהיך - בקש איזה אות מה', שנבואה זו תתקיים.

העמק שאלה, או הגבה למעלה - בקש אות בעומק התהום, או אות בשמיים למעלה.

יב. ויאמר אחז לא אשאל ולא אנסה את ה' - שברוב רשעותו, לא רצה שיתקדש שם ה'.

יג. ויאמר - ישעיהו לאחז, שמעו נא בית דוד - אחז שהוא מבית דוד. המעט מכס הלאות אנשים - האם לא מספיק, שתייגעו את בניי שהולכים אחר השקר,

כי תלאו גם את אלהי - שאתם "מייגעים" בדברי עזות שלכם, גם נגד ה' ?!

יד. לכן יתן ה' הוא לכם אות - הנה, ה' יתן אות על דברו, בלי רצונכם, הנה העלמה - אשת ישעיהו,

הרה וילדת בן, וקראת שמו עמנואל - ותקרא את שמו עמנואל. (להורות - שה' יהיה עמנו, ולא ינצח האוייב)

טו. חמאה ודבש יאכל - תהיה רוב טובה, ויאכל מאכלים משובחים, כחמאה ודבש.

לדעתו - כשיגדל וכשידע עמנואל, מאוס ברע ובחור בטוב - למאוס בדבר רע, ולבחור בטוב.

טז. כי בטרם ידע הנער מאס ברע ובחור בטוב - אך עוד לפני שיגיע לגיל, שידע למאוס ברע ולבחור בטוב,

תעזב האדמה - אדמת יהודה. אשר אתה קץ - שמחמת רצין ופקח, אתה מואס בה,

מפני שני מלכיה - המלכים רצין ופקח - יעזבו את ארץ יהודה.

יז. יביא ה' עליך ועל עמך ועל בית אביך - אך, ה' יביא עליך ימים רעים, ימים אשר לא באו - שלא היו,

למיום סור אפרים מעל יהודה - מזמן שהתפלגה מלכות אפרים ומלכות יהודה, בזמן ירבעם בן נבט,

וְהָיָה לְמִשְׁלַח שׁוֹר וּלְמֶרְמֵס שָׁה - אֲדָ, יִרְעוּ
שֵׁם הַבְּהֵמוֹת וְלֹא יִחַשְׁשׁוּ לַהֲפֹסֵד הַתְּבוּאָה,
מְרֹב הַבְּרִכָּה שֶׁתְּהִיָּה.

ישעיה ח

א. וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי קַח לְךָ גְּלוֹיִן גְּדוֹלִים - מגילה גדולה.

וּכְתַב עָלֵינוּ בְּחֶרֶט אָנוּשׁ - בעט של בני"א, ולא במראה הנבואה, אלא במציאות ממש.

לְמַהֵר שָׁלַל - ויכתוב, שהאוייב יבוא במהירות, לשלול שלל,

חֶשׁ בַּז - וימהר לקחת הביזה. (שיגלו עשרת השבטים ע"י אשור)

ב. וְאֶעֱיֶדֶה לִי עֵדִים נְאֻמָּנִים - ישעיהו העיד על המגליה עדים - לעדות על דבר הנבואה.

אֵת אֹרֵיָהּ הַפְּהִין וְאֵת זְכָרֶיהָ בֵּין יְבָרְכֶיהָ:

ג. וְאֶקְרַב אֶל הַנְּבִיאָה - אשת ישעיהו.

וַתַּהַר וַתֵּלֶד בֵּן וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי קְרָא שְׁמוֹ: "מַהֵר שָׁלַל חֶשׁ בַּז" - להורות, שיחיש וימהר האוייב לקחת השלל והביזה.

ד. כִּי בְּטָרְסָם יִדַע הַנְּעָר קְרָא אָבִי וְאִמִּי, יִשָּׂא אֵת חֵיל דְּמִשְׁקָ וְאֵת שָׁלַל שְׁמֹרוֹן - לפני מלך אשור - לפני שיגדל "מהר שלל חש בז", ויוכל לקרוא להוריו אבי ואימי, ישא האוייב (אשור) את השלל להביא לפני - מלך אשור. (כדלעיל ז' טז)

ה. וַיִּסַּף ה' דְּבַר אֵלַי עוֹד לֵאמֹר:

ו. יַעַן כִּי מָאֵס הָעָם הַזֶּה אֵת מִי הַשְׁלַח הַהֲלָכִים לְאֵט - שבנ"י מאסו במלכות בית דוד, המנהיגים אותם בחולשה, כנגד מלכות פקח בן רמליהו מלך ישראל.

וּמִשׁוֹשׁ אֵת רִצְיִן וּבֵן רְמַלְיָהוּ - והיו שמחים אם רצין ופקח, היו מולכים בירושלים.

ז. וְלִכֵּן הִנֵּה ה' מַעֲלָה עֲלֵיהֶם אֵת מִי הַנְּהַר הָעִצּוּמִים וְהָרַבִּים - אֵת מֶלֶךְ אֲשׁוּר - אביא עליהם כרצונם, מלך חזק ועצום, את מלך אשור.

וְאֵת כָּל כְּבוֹדוֹ - עם כל חייליו הרבים.

וְעָלָה עַל כָּל אֲפִיקָיו - חיילי אשור שנמשלו למי הנהר, יעלו ויכסו את כל האפיקים. (אפיק - מקום זרימת המים בחוזקה)

וְהִלָּךְ עַל כָּל גְּדוֹתָיו - וכן יעלו המים על שני גדות (שפת הנהר) הנהר.

ח. וְחָלַף בִּיהוּדָה שְׁטָף וְעָבַר - את כל ערי יהודה יכבוש אשור.

עַד צְוֹאֵר יַגִּיעַ - עד ירושלים.

אֵת מֶלֶךְ אֲשׁוּר - שיבוא על יהודה.
יֵת. וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יִשְׂרָק ה' לְזָבוּב אֲשֶׁר בְּקִצֵּה יַאֲרֵי מִצְרַיִם - הזבוב הוא מצרים.

וְלִדְבוּרָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ אֲשׁוּר - הדבורה היא אשור.

יט. וּבָאוּ וְנָחוּ כָּלָם - מריבוי צבא החיילים, יחנו צבאותיהם,

בְּנַחְלֵי הַבְּתוֹת - בכל הנחלים השוממים. (כמו: "ואשיתו בתה..." ; לעיל ה', ו')

וּבְנִקְיֵי הַסְּלָעִים - בחורי הסלעים, וּבְכָל הַנְּעֻצִים - בין הקוצים. (כמו תחת הַנְּעֻצִים יַעֲלֶה בְרוֹשׁ..."; לקמן נה', יג')

וּבְכָל הַנְּהַלְלִים - בכל הבתים המהוללים. (שמהללים אותם)

כ. בַּיּוֹם הַהוּא יִגְלַח ה' בְּתַעַר הַשְּׂכִירָה - ה' יגלח שערות צבא אשור (ישמיד אותם) בסכין חדה.

(כשמשפירים סכין, תמיד תהיה הסכין חדה ביותר)

בְּעֶבְרֵי נְהַר, בְּמֶלֶךְ אֲשׁוּר - באשור, שמשני עֶבְרֵי נְהַר פְּרַת,

אֵת הָרֵאשׁ, וְשַׁעַר הָרְגָלִים, וְגַם אֵת הַזֶּקֶן - תִּסְפָּה - את שיער הראש, הרגליים והזקן - יִסְפָּה - יכלה. (משל, שאשור - יכלו כליל)

כא. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא - אחר מפלת אשור (בזמן חזקיהו) יהיה שפע של טובה,

יַחֲיֶה אִישׁ עֹגְלַת בְּקָר וּשְׁתֵּי צֹאן - ואפילו מעגלה אחת ושתי צאן, תבוא רוב טובה וברכה רבה.

כב. וְהָיָה מְרֹב עֲשׂוֹת חֶלֶב - יֹאכַל חֲמָאָה - מריבוי החלב שתתן, יוכלו לעשות חמאה.

כג. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא - בזמן ריבוי הטובה, בזמן חזקיהו המלך.
יְהִי כָּל מְקוֹם אֲשֶׁר יְהִי שֵׁם אֱלֹהִים גִּפְּוֹן בְּאֶלְפֵי בְּסָף - שטח גדול, שגדלים שם גפנים לרוב, לְשִׁמִּיר וְלִשְׂתֵּי יְהִי - לא יעבד כלל, ומרוב הטובה שתהיה, לא יחששו שיגדלו בו קוצים.

כד. בְּחִצִּים וּבְקִשְׁתֵּי יְבוּא שְׁמָה - העובר שם יצטרך כלי זיין להנצל מהחיות הטורפות.

כה. כִּי שְׁמִיר וְשִׂת תִּהְיֶה כָּל הָאָרֶץ: וְכֹל הַהָרִים אֲשֶׁר בְּמַעַדְר יַעֲדֹרוּן - ההרים שאדמתם נעבדה, לֹא תְבוּא שְׁמָה יִרְאֵת שְׁמִיר וְשִׂת - לא יהיו שם קוצים, שהרי יעבדו בהם.

וְהָיָה מְטוֹת כְּנָפָיו - כנפיו הנטויות,
מְלֵא רֹחַב אַרְצָךְ - עֲמֻנּוֹאֵל-עַל כָּל מְלֹא רוּחַב
א"כ.
ט. רְעוּ עַמִּים וְחַתּוּ - אתם העמים הבאים יחד
עם סנחריב, שָׁבְרוּ עַמִּים רַבִּים, וּלְבַסּוֹף חַתּוּ,
תִּשְׁבְּרוּ גַם אֹתָם,
וְהֶאֱזִינוּ כָּל מְרַחְקֵי אֶרֶץ - שמעו הבאים
ממרחק רב עם אשור.
הִתְאַזְרוּ וְחַתּוּ, הִתְאַזְרוּ וְחַתּוּ - שימו האזור,
הזדרזו והתחזקו להלחם, ואח"כ תִּשְׁבְּרוּ גַם
אֹתָם.
י. עֲצוּ עֵצָה - וְתַפֵּר - חשבו על ירושלים עיצה
- להחריבה, אֲךְ עֲצַתְם תִּתְבַּטֵּל.
דְּבַרוּ דְבַר וְלֹא יָקוּם כִּי עֲמֻנּוֹ אֵל - אֲךְ הַעִיצָה
וּדְיֹבֵרֵיכֶם עַל יְרוּשָׁלַיִם - לֹא תֹעִיל, כִּי ה' עִמּוֹ!
י. כִּי כֹה אָמַר ה' אֱלֹהֵי בְּחֻזְקַת הַיָּד - בחוזק
מְרֹאֵה הַנְּבוּאָה, (כמו: "...וַיַּד ה' עָלַי חֻזְקָה"; יחזקאל ג,
יד)
וְיִסְרֵנִי, מַלְכַת בְּדֶרֶךְ הָעַם הַזֶּה לֵאמֹר - והוכיח
וְהִזְהִיר אוֹתִי מִלִּלְכַת בְּדֶרֶךְ הָעַם הַזֶּה
שְׁאוֹמְרִים:
(לִלְכַת בְּעֲצַת שְׂבַנָּא וְסִיעֲתוֹ לִהְכַנֵּעַ לְאִשׁוּר, כַּגֹּד חֻזְקִיהוּ
הַמֶּלֶךְ)
יב. לֹא תֵאמְרוּן קֶשֶׁר לְכָל אֲשֶׁר יֹאמַר הָעַם
הַזֶּה קֶשֶׁר - אֵל תַּעֲשׂוּ קֶשֶׁר מְרִידָה נֶגַד מַלְכוּת
בֵּית דָּוִד, מִפְּחַד סַנְחַרִּיב מֶלֶךְ אִשׁוּר. (לִהְכַנֵּעַ לְאִשׁוּר
כְּדַבְרֵי שְׂבַנָּא וְסִיעֲתוֹ)
וְאֵת מוֹרְאֹו - לֹא תִירְאוּ - וְאֵל תִּשְׁבְּרוּ וּתְפַחְדוּ
מִפְּחַד מֶלֶךְ אִשׁוּר.
וְלֹא תַעֲרִיצוּ - וְלֹא תִשְׁבְּחוּ אוֹתוֹ שֶׁהוּא עֲרִיץ,
חֻזֵק.
יג. אֵת ה' צְבָאוֹת אֲתוֹ תִקְדִּישׁוּ - אֵת ה' ית',
תִקְדִּישׁוּ - בְּכַךְ שֶׁתֵּאמְנִינוּ בּוֹ וְתַעֲבֹדוּ אוֹתוֹ.
וְהוּא מוֹרְאֶכֶם וְהוּא מַעֲרָצְכֶם - וּמִמֶּנּוּ תִירְאוּ,
וְהוּא יִתֵּן לְכֶם עֲרִיצוֹת, כּוֹחַ, מוֹל אוֹיִבֵיכֶם.
יד. וְהָיָה לְמִקְדָּשׁ, וְלֶאֱבֹן נֶגֶף, וְלִצְוֹר מִכְשׁוֹל -
ה' יִהְיֶה לְשָׁנִי בְּתֵי יִשְׂרָאֵל (חֻזְקִיהוּ וְסִיעֲתוֹ, וְשְׂבַנָּא
וְסִיעֲתוֹ), לְמִקְדָּשׁ, וְלֶאֱבֹן נֶגֶף: לְחֻזְקִיהוּ וְסִיעֲתוֹ -
יִהְיֶה לְמִקְדָּשׁ - לְאַרְמוֹן נִשְׁגָב גָּדוֹל וְחֻזֵק (שִׁינְצִלוּ
מִיַּד סַנְחַרִּיב), וְלֶאֱבֹן נֶגֶף - יִהְיֶה לְאֵבֶן נֶגֶף (אֵבֶן
שִׁיכּוּ בָהּ - כְּשִׁיפְלוּ בָהּ) וְלִצְוֹר מִכְשׁוֹל (סִלַּע שִׁיכְשְׁלוּ בּוֹ -
כְּשִׁיפְלוּ בּוֹ) נִמְשַׁל: שֶׁאַחַר שִׁיבְּצָאוּ לִהְכַנֵּעַ לְסַנְחַרִּיב
- נִאֲבָדוּ כּוֹלָם.
לְשָׁנִי בְּתֵי יִשְׂרָאֵל - חֻזְקִיהוּ וְסִיעֲתוֹ, וְשְׂבַנָּא
וְסִיעֲתוֹ.
לְפָח וְלְמוֹקֵשׁ לְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַיִם - לְשְׂבַנָּא וְסִיעֲתוֹ.
טז. וְכִשְׁלוּ בָם רַבִּים וְנִפְּלוּ וְנִשְׁבְּרוּ וְנוֹקְשׁוּ -
רַבִּים מִשְׂבַּנָּא וְסִיעֲתוֹ, יִפְּלוּ בְּמוֹקֵשׁ, בְּמִכְשׁוֹל.
(בְּאֵבֶן הַנֶּגֶף, וּבְצִוֹר הַמִּכְשׁוֹל)

וְנִלְכְּדוּ - ברעה.
טז. צוֹר תְּעוּדָה - קֶשֶׁר וְשִׁמּוֹר עֲדוֹת הַנְּבוּאָה.
חֲתוּם תּוֹרָה בְּלִמְדֵי - סִגּוֹר וְשִׁמּוֹר אֵת דְּבַרֵי
נְבוּאָתִי בְּלִב הַלּוֹמְדִים.
יז. וְחִכִּיתִי לְה' הַמְּסַתִּיר פְּנֵי מַבִּית יַעֲקֹב -
מַעֲשֵׂרֵת הַשְּׁבֵטִים שֶׁנִּפְּלוּ לְפָנָי אִשׁוּר - וְגִלּוֹ.
יְקוּיָתִי לוֹ - שִׁיעֵשָׂה הַיְשׁוּעָה לְיִהוּדָה בְּזִמְן
חֻזְקִיהוּ
יח. הִנֵּה אֲנֹכִי וְהַיְלָדִים אֲשֶׁר נָתַן לִי ה' -
הַיְלָדִים שֶׁאֵר יֵשׁוּב, עֲמֻנּוֹאֵל, מֵהַר שֶׁלֵּל חֹשֶׁב, לְאֹתוֹת
וְלְמוֹפְתִים בְּיִשְׂרָאֵל - שְׁשִׁמוֹתֵיהֶם מוֹרִים
וּמְלַמְדִים, עַל אוֹתוֹת שִׁיעֵשָׂה ה' לְבַנָּי,
מֵעַם ה' צְבָאוֹת הַשָּׁכֵן בְּהַר צִיּוֹן - אוֹתוֹת
שְׁמוֹת הַיְלָדִים מֵה' נִתְּנוּ - וְלֹא מֵעֲצָמִי.
יט. וְכִי יֹאמְרוּ אֱלֹהֵיכֶם דְּרֹשׁוּ אֵל הָאֲבוֹת וְאֵל
הַיְדְעוֹנִים, הַמְּצַפְּצָפִים וְהַמְּהַגִּים - וְאִם יִסִּיתוּ
אֹתְכֶם (שְׂבַנָּא וְסִיעֲתוֹ) לִלְכַת לְשֹׂאֵל אֵת הָאוֹבוֹת
וְהַיְדְעוֹנִים, שֶׁמְצַפְּצָפִים וּמְשִׁמִּיעִים קוֹלוֹת עִי
כִישׁוֹף.
כ. הֲלוֹא עִם אֵל אֱלֹהֵינוּ יִדְרֹשׁ - תִּשְׁבְּחוּ לָהֶם, שֶׁאֵנוּ
עִם יִשְׂרָאֵל - אֵת ה' ית' מִבְּקָשִׁים,
בְּעַד הַחַיִּים אֵל הַמְּתִים - וְכִי נִבְקַשׁ מֵהַמְּתִים
(מֵהָאוֹבוֹת וְהַיְדְעוֹנִים) - בְּשִׁבְלֵי הַחַיִּים !!!
כ. לְתוֹרָה וְלִתְעוּדָה - שִׁמְרוּ הַיֵּטֵב הַתּוֹרָה
וְתוֹכְחוֹת הַנְּבוּאָה, (כְּמוֹ שֶׁאָמַר: "צוֹר תְּעוּדָה, חֲתוּם
תּוֹרָה בְּלִימֻדֵי")
כ. לֹא יֹאמְרוּ בְּדֶבַר הַזֶּה - שׁוֹוֹדָאֵי יִנְסוּ
לְהַסִּיתׁ אֹתְכֶם כְּדַבְרֵים הָאֵלּוּ לִלְכַת אַחַר
הָאוֹבוֹת וְהַיְדְעוֹנִים,
אֲשֶׁר אֵין לוֹ שָׁחַר - שֶׁאֵין בּוֹ כָּל אֹר וְטוֹב, וְאֵין
לְדֹרוֹשׁ וּלְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ.
כא. וְעֵבֶר בַּהּ נִקְשָׂה וְרַעֲב - מִי שִׁילַךְ בְּדֶרֶךְ
רַעָה זוֹ - יִהְיֶה לוֹ קִשְׁיִים וְיִהְיֶה רַעֲב לְאוֹכֵל.
וְהָיָה כִּי יִרַעֲב וְהִתְקַצֵּף - כְּשִׁירַעֲב וְיִכְעַס עַל
הַמֶּלֶךְ וְהַעִיז שֶׁלֹּא מוֹעִילִים לוֹ,
וְקָלַל בְּמִלְכּוֹ וּבְאֱלֹהֵינוּ - יִקַּלֵּל אֵת הַמֶּלֶךְ וְהַעִיז
שֶׁהִטְעוּ אוֹתוֹ.
כב. וּפְנֵה לְמַעְלָה - וּפְנֵה לְה' ית'.
כב. וְאֵל אֶרֶץ יִבִּיט - וְכִשְׁבִּיט לְחַפֵּשׂ עֲזָרָה
מִמַּלְכֵי אֶרֶץ.
כג. וְהִנֵּה צָרָה וְחִשְׁכָּה - מִפְּנֵי שֶׁלֹּא יִמְצָא
מֵהַמַּלְכִים, מִי שִׁיעֲזָרוּ לוֹ.
כד. מְעוֹף צִוְקָה - חוֹשֶׁךְ וְצָרָה.
כה. וְאֶפְלָה מְנַדָּח - וְנִידַח (נִדְחָף) לְאַפִּילָה, לְחוֹשֶׁךְ,
לְצָרָה.
כז. כִּי לֹא מוֹעֵף לְאֲשֶׁר מוֹעֵק לָהּ - כִּי לֹא
יִתְעִיף זֶה שִׁיבְּצִיק לָהֶם (אִשׁוּר),

ה. **כִּי יֵלֵד יֵלֵד לָנוּ** – והנצחון הנפלא הזה, לא יהיה בימי אחז, אלא בימי בנו חזקיהו שינלד, **בֶּן נֶתַן לָנוּ** – בן ינתן לנו, **וַתְּהִי הַמְּשָׁרָה עַל שְׁכֻמוֹ** – נתנה לו השררה והמלוכה על שכמו, (של חזקיהו) **וַיִּקְרָא שְׁמוֹ, פְּלֹא יוֹעִין, אֵל גְּבוּר, אָבִי עַד** – ה', שעיצותיו מופלאות, והוא א-ל גיבור, והוא קיים לעולם, קרא לחזקיהו המלך: **שֵׁר שְׁלוֹם** – ששלום יהיה בימיו.

ו. **לְמַרְבֵּה הַמְּשָׁרָה, וְלִשְׁלוֹם אֵין קֵץ** – השם – "שר שלום", מלמד, על ריבוי ממשלה (שורה), וריבוי שלום.

עַל כִּסֵּא דָוִד וְעַל מַמְלַכְתּוֹ – למלך היושב על כסא דוד, (חזקיהו)

לְהַכִּין אֶת־הַ – לקיים המלוכה -במקומה המתוקן. **וְלִסְעָדָה** – לתמוך בה - שלא תיפול. **בְּמִשְׁפַּט וּבְצִדְקָה** – ע"י שיעשה צדקה ומשפט. **מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם** – כל ימי חזקיהו. **קִנְיָתָהּ הִיא צְבָאוֹת תַּעֲשֶׂה זֹאת** – התשועה הגדולה מאשור, והנקמה שיעשה ה' בהם, תהיה כי חרפו וגדפו את ה' ית'.
ז. **דַּבֵּר שְׁלַח ה' בַּיַּעֲקֹב** – על עשרת השבטים, **וְנִפְלַ בְּיִשְׂרָאֵל** – ויבוא על ישראל.

ח. **וַיִּדְעוּ הָעָם כִּלְוֹ, אֶפְרַיִם וַיּוֹשֵׁב שְׁמֵרוֹן, בְּגֵאוֹהָ וּבְגֵדֵל לִבָּב לֵאמֹר** – שהיו אומרים בגאוותם:
ט. **לִבְנִים נִפְלוּ** – וכי מה בכך שנפלו לבנים מהבנין? (שגלו חלק מאחינו, ע"י אשור) **וְגִזִּית נִבְנָה** – הלא נבנה כעת באבני גזית חתוכות- שחזקות מהלבנים! (שכעת, נתחזק וננצח את אשור ולא יוכל להגלותינו!) **שְׁקִמִּים גִּדְעוּ** – וכי מה בכך שנכרתו עצי השקמה (שגלו חלק מאחינו, ע"י אשור) **וְאַרְזִים נַחְלִיף** – הרי כעת נחליף אותם בעצי ארזים המשובחים מהם! (שכעת, נתחזק וננצח את אשור ולא יוכל להגלותינו!)
י. **וַיִּשְׁגַּב ה' אֶת צְרִי רִצְיִן עָלָיו** – ה' יחזק את אשור, שהם אויבי רצין מלך ארם - שכרתו ברית עם ישראל, לבוא עליהם למלחמה. **וְאֶת אֲיָבִיו** – יסכסך את אויביו של רצין לבוא עליו למלחמה (עד שיפול רצין ביד אשור) **יֵא. אֶרֶם מִקְדָּם** – אף שארם ממזרח כבר הכו בבניי, בזמן יהואחז, **וּפְלִשְׁתִּים מֵאַחֹר** – וממערב-פלישתים היכו בהם. **וַיֵּאכְלוּ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּכָל פֶּה** – והרגו בהם בכל פה.

פַּעַת הָרֵאשׁוֹן – שגלות שניה (גלות עבר הירדן - ראובן גד וחצי המנשה) תהיה קלה כמו הגלות הראשונה, שגלו רק זבולון ונפתלי, **הַקֵּל אֶרְצָה זָבֻלוֹן וְאַרְצָה נַפְתָּלִי** – שגלות זו הראשונה, היתה קלה, שרק זבולון ונפתלי גלו, **וְהָאֲחֵרוֹן הַכָּבִיד** – והגלות האחרונה (השלישית) תהיה קשה - שיגלה את כולם. **דָּרַךְ הָיִם** – ליד ים כנרת שגלו זבולון ונפתלי, **עֶבֶר הִירְדָן** – ובפעם השניה, יגלו ראובן גד וחצי המנשה שבעבר הירדן ע"י תגלת פלאסר. (דברי הימים א', ה' כו') **גְּלִיל הַגּוֹזִים** – ובפעם השלישית יגלה את כל 10 השבטים הגלולים ונכללים בכל א"י.

ישעיה ט

א. **הָעַם הַהֲלֵכִים בַּחֲשָׁךְ** – יהודה שתחת צרות אשור שעליהם, **רְאוּ אֹר גָּדוֹל** – יראו אור גדול של ישועה והצלה. **יֹשְׁבֵי בְּאֶרֶץ צְלָמוֹת** – חושך, משל לצרות, **אֹר** – נְגִה עֲלֵיהֶם – אור יאיר עליהם.

ב. **הַרְבִּית הַגּוֹי** – שהיו כולם משבחים ומפארים את בני יהודה שבירושלים, אחר הנצחון המופלא על מחנה סנחריב. **לו** – לבניי, **הַגְּדִלַת הַשְּׂמֵחָה** – גדלה שמחתם על הנצחון, **שְׂמֵחוּ לַפְּנִיךָ** – בְּשִׂמְחַת בְּקִצִיר – כאדם השמח בקצירת הקציר שבשדה, **כְּאִשֶׁר יִגְלוּ** – בְּחֻלְקֵם שְׁלָל – כשמחה ששמחים כשמחלקים שלל.

ג. **כִּי אֵת עַל סִבְלוֹ** – את העול שיהודה סבלו מאשור. (ששלמו לו מיסים) **וְאֵת מִטָּה שְׁכֻמוֹ** – ואת המטה שעל שכמם של יהודה, **שָׁבַט** – הַנְּגִשׁ בּוֹ – ששבט אשור היה לוחץ ודוחק ביהודה, **הַחֲתָת** – כְּיוֹם מְדִינָה – שברת אותם (את אשור) בלילה אחד, כמו ששברת בלילה אחד את מחנה מדין, ע"י גדעון בן יואש.

ד. **כִּי כָל סֹאֵן** – סֹאֵן פְּרַעַשׁ – סאון, רעש ובלבול המלחמה, דרכם להיות ברעש רב, **וְשִׁמְלָה** – מְגוֹלְלָה בְּדָמִים – ובגדי ההרוגים מתגוללים בדם רב, **וְהִיתָה לְשִׁרְפָה** – מֵאֲכַלְתָּ אִשׁ – אך הנצחון ההוא על מחנה אשור, יהיה בשקט- שיהיו למאכל לאש שישלח בהם מלאך ה'.

ישעיה י

וַיֹּאכַל עַל שְׂמֹאֵל - וְלֹא שָׁבְעוּ - וּמַחְבִּירוּ
 שִׁבְשֵׁמָלוֹ, וְעַדִּיין לֹא שִׁבְעוּ,
 אִישׁ בְּשָׂר זָרְעוּ יֹאכְלוּ - יִגְזְלוּ אֶפְיָלוֹ מִקְרוֹב
 מִשְׁפַּחְתּוֹ.
 ב. מְנַשֶּׂה אֶת אֶפְרַיִם - גִּזְלוּ,
 וְאֶפְרַיִם אֶת מְנַשֶּׂה - גִּזְלוּ,
 יַחְדָּו - הִמָּה עַל יְהוּדָה - אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׂה, יִלְכוּ
 לִכְבוֹשׁ, וּלְקַחַת שְׁלַל מִיְהוּדָה.
 כָּכֵל זֹאת לֹא שָׁב אָפוֹ - שֶׁל ה' בְּבִנְיָי,
 וְעוֹד יָדוֹ נְטוּיָה - לְהַכּוֹתָם.

ישעיה י

א. הוּי הַחֲקִיקִים - חֲקִיקֵי אֲנִי - סוֹפְרֵי הַדֵּיּינִים,
 חוֹקִיקִים, כּוֹתְבִים, פִּיִּסְקֵי הַשֶּׁקֶר שֶׁל הַדֵּיּינִים.
 וּמְכַתְּבִים - עֲמַל כְּתָבוֹ - הַדֵּיּינִים שִׁמְכַתְּבִים
 לְסוֹפְרֵים הַפֶּסֶק דִּין, שִׁמְכַתְּבִים דְּבַרֵי שֶׁקֶר,
 ב. לְהַטּוֹת מִדִּין דְּלִים - לְהַטּוֹת אֶת הַדִּין שֶׁל
 הַדְּלִים,
 וְלִגְזֹל מִשְׁפָּט עֲנִי עֲמִי - וּלְגִזּוֹל הַעֲנִיִּים, כִּנְגֹד
 הַמִּשְׁפָּט צַדִּיק,
 לְהִיּוֹת אֱלֻמְנוֹת - שְׁלָלָם, וְאֶת יְתוּמִים - יְבֹזוּ
 - שְׁלוֹקִים מֵהַאֱלֻמְנוֹת וְהַיְתוּמִים שֶׁלֵּל וּבִיזָה.
 ג. וּמָה תַעֲשׂוּ לְיוֹם פְּקֻדָּה - לְיוֹם שְׂאֲזוֹכֹר
 לְהַעֲנִישְׁכֶם עַל עוֹוֹנְכֶם,
 וּלְשׂוֹאָה - מִמֶּרְחֵק תָּבֹאוּ - וּלְחוֹשֵׁךְ וְהַצָּרָה
 שֶׁתָּבֹאוּ עֲלֵיכֶם מִרְחוֹק,
 עַל מִי תִּנְסוּ לְעִזְרָה - לְמִי תִּפְנוּ שִׁיעֲזוֹר לָכֶם,
 וְאַנְה תַעֲזֹבוּ כְּבוֹדְכֶם - וְהִיכֵן תִּשְׁאִירוּ אֶת כָּל
 הַכֶּסֶף הַגִּזְלוֹל שֶׁאֶסְפַּתֶּם ??
 ד. בְּלִתי כָּרַע תַּחַת - בְּמִקּוֹם שֶׁלֹּא כָרַע (שֶׁלֹּא
 הִיָּה מְעוֹלָם)
 אֲסִיר - יִהְיֶה אֲסִיר שֶׁל הַאוֹיֵב.
 וְתַחַת הַרְוִגִים יִפְלוּ - וּבְאוֹתוֹ מִקּוֹם יִפְלוּ
 הַרְוִגִים.
 כָּכֵל זֹאת לֹא שָׁב אָפוֹ - שֶׁל ה' בְּבִנְיָי,
 וְעוֹד יָדוֹ נְטוּיָה - לְהַכּוֹתָם.
 ה. הוּי אֲשׁוֹר שְׁבִט אֲפִי - הוּי עַל בְּנֵי שְׂאֲשׁוֹר
 יִהְיֶה שְׁבִט כְּעִסִּי, הַמִּקַּל שִׁיכָה בְּבִנְיָי.
 וּמִטָּה הוּא בְיָדָם - זְעֵמִי - הַמִּטָּה שֶׁאֲכָה בּוֹ
 בְּכַעֲסִי עַל בְּנֵי - יִנְתֵן בִּיד אֲשׁוֹר.
 ו. בְּגוֹי חֲנָף - בְּבִנְיָי שִׁמְרִשִׁיעִים,
 אֲשַׁלְּחֵנוּ - אֲשַׁלַּח אֶת אֲשׁוֹר עֲלֵיהֶם.
 וְעַל עַם עֲבָרְתִי - אֲצַנְנֵנוּ - וְעַל הָעַם שֶׁאֲנִי כּוֹעֵס
 עֲלֵיו - אֲמַנֶּה אוֹתוֹ (אֶת אֲשׁוֹר) לְהַכּוֹתָם.

כָּכֵל זֹאת לֹא שָׁב אָפוֹ - שֶׁל ה' בְּבִנְיָי,
 וְעוֹד יָדוֹ נְטוּיָה - לְהַכּוֹתָם.
 יב. וְהָעַם לֹא שָׁב עַד הַמִּבְּהוֹ - וּבְנֵי לֹא שָׁבוּ
 בְּתִשׁוּבָה עַד ה' יִת', שֶׁהִיכָה אוֹתָם,
 וְאֶת ה' צְבָאוֹת לֹא דָרְשׁוּ - עַדִּיין, לֹא מִבְּקִשִׁים
 לָשׁוּב אֵלָיו.
 יג. וַיִּכְרַת ה' מִיִּשְׂרָאֵל רֹאשׁ וְזֹנֵב - ה' הַכְרִית
 מִבְּנֵי, גַם אֶת הַרֹאשׁ (הַחֲשׁוּבִים), וְגַם אֶת הַזֹּנֵב.
 כָּפָה וְאֲגָמוֹן יוֹם אֶחָד - גַם אֶת הַכָּפָה - עֲנַף עֵץ
 חֲזִק, (הַחֲזִיקִים וְהַחֲשׁוּבִים), וְגַם אֶת עֵץ הָאֲגָמוֹן - עֵץ
 חֲלַשׁ. (הַחֲלָשִׁים וְהַבְּזוּיִים)
 יד. זָקֵן וְנִשְׂוֹא פָנִים - הוּא הַרֹאשׁ - הַזְּקֵנִים
 וְנִשְׂוֹא הַפָּנִים, נִמְשָׁלוּ ל - "רֹאשׁ",
 וְנִבְיָא מוֹרָה שֶׁקֶר - הוּא הַזֹּנֵב - וְנִבְיָא, הַמּוֹרָה
 אֶת הָעַם שֶׁקֶר, נִמְשָׁל לְזֹנֵב שִׁיכְרַת.
 טו. וַיְהִי מֵאֲשְׁרֵי הָעַם הַזֶּה - מִתְּעִים - מִנְהִיגֵי
 הָעַם הַזֶּה הִתְעוּ אוֹתוֹ מִדֶּרֶךְ ה',
 וּמֵאֲשְׁרֵיו - מִבְּלָעִים - וְהַהוֹלְכִים אַחַר הַנְּהַגְתָּם
 - נִשְׁחַתָּה דֶרֶכְךָ וְנִתְקַלְקְלָה.
 טז. עַל בֶּן עַל בְּחֹרֵיו לֹא יִשְׁמַח ה' - ה' לֹא
 יִשְׁמַח בְּמַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל בְּחֹרֵי בְנֵי,
 וְאֶת יְתָמוֹ וְאֶת אֱלֻמְנָתוֹ לֹא יִרְחַם -
 מִלְּהַעֲנִישׁ.
 כז. כָּלוּ חֲנָף וּמְרַע - כּוֹלֵם מִרְשִׁיעִים, וְעוֹשִׂים
 רַע.
 וְכָל פֶּה דִּבֶּר נִבְלָה - דְּבַר מִגּוֹנָה וּמֵאוֹס.
 כָּכֵל זֹאת לֹא שָׁב אָפוֹ - שֶׁל ה' בְּבִנְיָי,
 וְעוֹד יָדוֹ נְטוּיָה - לְהַכּוֹתָם.
 יז. כִּי בַעֲרָה כָּאֵשׁ רִשְׁעָה - אֵשׁ הַרְשָׁעוֹת תִּבְעַר
 בְּהֶם וְתִתְפַּשֵּׁט כָּאֵשׁ.
 שְׁמִיר וְשִׁית תֹּאכְלוּ - וְאֵשׁ הַפּוֹרְעֵנוֹת, תֹּאכַל
 בְּהֶם אֶת הַקּוֹצִים, (אֶת הַרְשָׁעִים),
 וְתִצֵּת בְּסִבְכֵי הַיַּעַר - וְתִתְפַּשֵּׁט הָאֵשׁ, לְכָל עֲנִפֵי
 הַיַּעַר הַמְּסוּבְּכִים, (בְּכָל יִשְׂרָאֵל)
 וְיִתְאַבְּכוּ - גְּאוֹת עֵשֶׂן - עַד שִׁיְהִיו נְבוֹכִים
 בְּחוֹזֵק הָעֵשֶׂן הַרִב. (לֹא יָדְעוּ, כִּיצַד לְהִנְצֵל מֵהַרְעָה
 הַגְּדוֹלָה)
 יח. בַּעֲבַרְתָּ ה' צְבָאוֹת - בְּגַלְל כְּעַס ה',
 נִעְתַּם אֶרֶץ - יִרְדָּה הַפּוֹרְעֵנוֹת הַזֹּו לְאֶרֶץ,
 וַיְהִי הָעַם כְּמֵאֲכַלְתָּ אֵשׁ - כִּי הָעַם נִהְגוּ
 בְּרִשְׁעוֹת, כָּאֵשׁ שֶׁאוֹכֶלֶת וּמִתְפַּשֵּׁט (שֶׁגִּזְלוּ אִישׁ אֶת
 אַחִיו)
 אִישׁ אֶל אַחִיו לֹא יִחְמְלוּ - מִלְּהַרְעֵ לוֹ !
 יט. וַיִּגְדֹּר - גִּזְלוּ,
 עַל יָמִין וְרַעֲב - מַחְבִּירוּ שְׁמִימִינוּ, וְעַדִּיין נִשְׂאָר
 רַעֲב, וְלֹא יִסְפִּיק לוֹ,

וְאוֹרִיד כְּבִיר יוֹשְׁבִים - כל היושבים במקום
 כביר וחזק, כבשתי והורדתי מטה - מגדולתם.
 יד. וְתִמְצָא כֶקֶן יָדִי, לְחִיל הָעַמִּים - ידי מצאה
 (הצליחה) לכבוש את כל חיילי העמים בקלות,
 כמו שאדם משיג קן ציפור שִׁבְשְׁדָה הפקר.
 וְכִאֲסֹף בִּיַצִּים עֲזוֹבוֹת - פֶּל הָאָרֶץ אֲנִי אֲסַפְתִּי -
 וכמו שאדם אוסף בקלות, ביצים, שנעזבו
 מאימותיהם, כך אספתי וכבשתי את כל
 העמים.
 וְלֹא הָיָה נִדָּד כֹּנֵן, וּפְצָה פֶה וּמְצַפְצֵף - ואפילו
 לא היו בין העמים שהגלתי, כאלו שניסו להזיז
 כנפיהם - לברוח, או "לצפצף" - לעזרה.
 טו. הִיִּתְפָּאֵר הַגִּרֹּן, עַל הַחֲצֵב בּוֹ - היתכן
 שהגרֹן (אשור), יתגאה על האדם החוצב בסלע
 (משל לה' ית') ויאמר לו: אני החוצב ולא אתה !!
 אִם יִתְגַּדֵּל הַמְּשׁוֹר עַל מְנִיפּוֹ - היתכן שהמשור
 (אשור) יתגאה על המנסר בעץ (משל לה' ית'),
 ויאמר לו: אני הפועל ולא אתה !!
 כְּהִנֵּף שִׁבְט - וְאֵת מְרִימָיו - וכי השבט יתגאה
 על המרים אותו, ויאמר: אני הוא שמרים
 אותו !!
 כְּהָרִים מְטָה - לֹא עֵץ - הרי כשמרימים
 המטה - לא העץ הוא המרים !!
 (כמו שאמר לעיל פס' יג': "בְּכַח יָדִי עֲשִׂיתִי, וּבְחֲכָמָתִי כִּי
 נְבִנּוֹתִי")
 טז. לֶכֶן - בגלל גאוותו,
 יִשְׁלַח ה' עֲבָאוֹת בְּמִשְׁמָנִי - רֶזֶן -
 ישלח ה' בגבוריו - רֶזֶן, מוות.
 וְתַחַת כְּבָדוֹ - יִקַּד יִקַּד - פִּיקוּד אֵשׁ - ותחת
 בגדיהם - יבער גופם - כשריפת אש.
 יז. וְהָיָה אוֹר יִשְׂרָאֵל - לְאֵשׁ - ה', שהוא
 המאיר לישראל, יהיה לאש הפורענות. (לאשור)
 וְקִדּוּשׁוֹ - לְלִהְבֵה - וה' שהוא קדוש ישראל -
 יהיה ללהבה. (להכות באשור)
 וּבְעֵרָה - האש,
 וְאֲכָלָה שִׁיתוֹ וּשְׁמִירוֹ, בְּיוֹם אֶחָד - ותאכל את
 הקוצים (הגבורים שמכאיבים כקוצים) של אשור,
 ביום אחד.
 יח. וְכָבוֹד יַעֲרוּ וְכִרְמְלוּ - וחייליו הרבים,
 שהיה מתגאה בהם,
 מִנְּפֶשׁ וְעַד בָּשָׂר יִכְלָה - האש תכלה את הנפש
 והבשר,
 וְהָיָה - חיילי אשור אחר שימותו,
 כְּמַסַּס נָסִס - כַּעַץ הַטַּחּוֹן - (מַסּוּס - העץ הנתחן ע"י
 התולעת) - מהתולעת, (נוסס - תולעת)
 יט. וְשָׂאָר עֵץ יַעֲרוּ - מִסְפָּר יִהְיוּ - הנשאר
 מחיילי אשור יהיו מעטים מאוד, (מְתֵי מִסְפָּר)

לְשַׁלַּל שְׁלַל וְלִבֹּז בּוֹ - לקחת שלל וביזה מבנ"י,
 וְלִשְׁמוֹ מְרָמָס - כְּחֹמֶר חוֹצוֹת - ולשים אותם
 (את בנ"י) שאשור ירמסו עליהם - כחומר
 המושלך ברחובות - שנרמס ברגלי האנשים.
 ז. וְהוּא - לֹא בֶן יִדְמָה, וְלִבְבוֹ - לֹא בֶן יַחֲשֵׁב -
 אך מלך אשור, לא כך ידמה את עצמו(שלא מדמה
 את עצמו - כשליח ה')
 כִּי לְהִשְׁמִיד בְּלִבְבוֹ - כי בליבו חושב להכרית
 את כל א"י וירושלים,
 וְלִהְכָרִית גּוֹיִם - לֹא מַעֲט - ולא להשאיר בה,
 אפילו מעט אנשים לפליטה.
 ח. כִּי יֹאמֶר - סִנְחָרִיב בְּגֹאוּתוֹ,
 הֲלֹא שָׂרִי יַחֲדוּ מְלָכִים - הלא כל אחד משרי,
 חשוב כמלך, שיש לכל אחד מהם עם גדול וחיל
 רב.
 ט. הֲלֹא כְּכַרְכְּמִישׁ - בְּלָנוּ - הרי כמו שכבשתי
 את כְּכַרְכְּמִישׁ, כך כבשתי את בְּלָנוּ,
 אִם לֹא כְּאַרְפַּד - חֶמֶת, אִם לֹא כְּדַמְשֵׁק -
 שְׁמֶרוֹן, האם לא כמו שכבשתי את ארפד, חמת
 ודמשק, אכבוש את שומרון !!
 י. כַּאֲשֶׁר מְצָאָה יָדִי לְמַמְלַכַת הָאֱלִיל וּפְסִילֵיהֶם
 מִירוּשָׁלַם וּמִשְׁמֶרוֹן - כמו שמצאה ידי
 (שהצלחתי), לכבוש הממלכות האלו, שהיו בהם
 אלילים ופסילים, חזקים אפילו יותר מאלילי
 שומרון, כך ודאי שאכבוש את שומרון.
 יא. הֲלֹא כַּאֲשֶׁר עֲשִׂיתִי לְשְׁמֶרוֹן וְלְאֱלִילֵיהָ, בֶּן
 אֶעֱשֶׂה לִירוּשָׁלַם - וְלַעֲצִיבָיָה - ואחר שיכבוש
 את שומרון, יאמר סנחריב, שכך יכבוש גם את
 ירושלים והאלילים שבה.
 יב. וְהָיָה כִּי יִבְצַע ה' - כאשר יגמור וישלים ה',
 אֵת כָּל מַעֲשָׂהוּ, בְּהָר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַם - את
 מעשהו - להביא על ירושלים את אשור.
 אֶפְקֹד - אזכור להעניש את סנחריב,
 עַל פְּרִי גִדְל לִבְבּ מְלֶךְ אֲשׁוּר - על שהפירה י"על
 פרי" - לעשות פירות, להרבות הגאוה) והרבה את
 גאוותו
 וְעַל תְּפָאֲרַת רוּם עֵינָיו - ועל שהתפאר - בעיניו
 הגבוהות, בגאוותו.
 יג. כִּי יֹאמֶר - אשור.
 בְּכַח יָדִי עֲשִׂיתִי וּבְחֲכָמָתִי כִּי נְבִנּוֹתִי - כל
 נצחונותי במלחמות, היו בזכות כחי, חכמתי
 ותבונתי הרבה,
 וְאֶסִּיר גְּבוּלַת עַמִּים - כשכבש העמים, כאילו
 הסיר את כל הגבולות של ארצותיהם - שהרי
 כולם בידו.
 וְעַתּוֹדוֹתֵיהֶם - שוֹשְׁתִי - אוצרותיהם - בזאתי.

כז. וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא - ביום שיביא הפורענות על אשור,
 יסור סבּלו - מעל שכמך - המשא ששם אשור על שכם בניי, יסור מהם,
 ועלו - מעל צוארך - ויסור העול, ששמו על צואר בניי,
 וחבל על - מפני שמן - בדרך כלל, שומן הצואר נשחת מהעול שעליו, אך הפעם, ישחת העול (סנחריב ששם את העול), מפני השומן (מפני חזקיהו)
 כח. בא על עית, עבר במגרון - אשור במסעו לירושלים עבר וכבש מקומות אלו, (עית ומגרון) למכמש יפקיד פליו - וכשהגיע למכמש, השאיר שם חלק מכלי מלחמתו, להקל דרכו לירושלים,
 (שחשב, שבקלות יוכל לכבוש את ירושלים),
 כט. עברו מעברך - עברו את הירדן, גבע, מלון לנו - ובאו ללון - בגבע,
 חרדה - הרמה, גבעת שאול - נסה - אנשי הרמה פחדו ורעדו מפניהם, ואנשי גבעת שאול ברחו ממקומם.
 ל. צהלי קולך בת גלים - הרימו את קולכם אנשי בת גלים,
 הקשיבי לישה עניה ענתות - להזהיר את יושבי לישה ואנשי ענתות העניים.
 לא. נדדה מדמנה - נדדו אנשי מדמנה ממקומם,
 ישביו הגבים - העיזו - התאספו לברוח אנשי העיר גבים.
 לב. עוד היום בנב לעמד - מיהר הליכתו, כך שיגיע לנוב בעוד יום, (שמנוב, אפשר לראות את ירושלים)
 ינפך ידו הר בת ציון גבעת ירושלים - אך כשהגיע לנוב וראה את ירושלים, הניף ידו לעברה בזלזול, כאומר: בקלות רבה אכבוש אותה, (ואין מה למהר, ומחר נצא לכבוש העיר).
 לג. הנה האדון ה' צבאות מסעף פארה - במערצה - אך באותו לילה (שהמתין בנוב), יכרות ה' בכלי משחית את ענפיו (חייליו) של סנחריב,
 ורמי הקומה - גדועים, והגבהים - ישפלו - העצים הגבוהים (השרים הגבוהים), יכרתו, והעצים הגבוהים (השרים הגבוהים), תושפל קומתם ארצה.
 לד. ונקף - יכרתו,
 סבכי היער - בפּרזל - הענפים הסבוכים (ויבוי חיילי אשור), יכרתו ע"י המלאך החזק מהם (כמו הברזל - החזק), שיכה בהם.

ונער יכתבם - אפילו נער קטן יוכל לספור ולכתוב המספר הנשאר מהם.
 כ. וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא - ביום שיראו בניי את הנס הגדול,
 לא יוסיף עוד שאר ישראל ופליטת בית יעקב - השארית שינצלו מבניי,
 להשען על מכהו - על מצרים שהיכו בבניי בתחילה,
 ונשען על ה' קדוש ישראל באמת - בכל ליבו.
 כא. שאר ישוב שאר יעקב - השארית מיעקב (מבניי), שינצלו בימי חזקיה, ישובו בתשובה.
 אל אל גבור - אל ה' ית' - שהראה גבורתו באשור.
 כב. כי אם יהיה עמך ישראל, כחול הים - אפילו שיהיו עמו של חזקיהו (בניי), רבים כחול הים, שאר - ישוב בו - רק שארית ישובו לה', וינצלו מסנחריב, (כי רובם, עשרת השבטים - יגלו), פליון חרוץ - ויבוא על רובם כליון גמור, שוטף צדקה - וישטפו כמי נחל, במשפט הצדק שיעשה.
 כג. פי כלה ונחרצה, ה' אלוהים צבאות עשה בקרב כל הארץ - כי ה' מביא כליון חרוץ, גמור ומוחלט,
 כד. לכן פה אמר ה' אלוהים צבאות, אל תירא עמי ישב ציון מאשור - אל תפחדו אנשי יהודה הנשארים בירושלים - מאשור, בשבט יככה - שסנחריב יכה אתכם במקל, ומטהו ישא עליך בדרך מצרים - יאיים במטהו, כמו שאיים על מצרים
 כה. פי עוד מעט מזער - אך עוד זמן מועט מאוד,
 וכלה זעם - אכלה את כעסי, על אשור,
 ואפי - על תבליתם - ואת כעסי על התבל שעשו
 (דבר מאוס ומגונה, כמו: "...תבל עשו דמיהם בם"; ויקרא כ' יב'), שחרפו וגדפו את ה',
 כו. ועורר עליו ה' צבאות שוט - ה' יעורר להביא על אשור - שוט להכותו,
 כמפת מדין בצור עורב - כמו המכה שקבלו מדין ב - "צור עורב" (שרדפו אחרי שרי מדין, והרגו את עורב - בצור עורב, ואת זאב - ביקב זאב ; שופטים ז' כה)
 ומטהו על הים - שיעורר, את המטה שהיכה בו את מצרים על הים,
 ונשא בדרך מצרים - וישא (יכלה) את אשור מהעולם, כמו שנשא את המצרים.

ישעיה יא

וְהִלְבֵּנוּן - בְּאֵדִיר פּוֹל - וְרִיבּוּי עֲצֵי הַלְבֵּנוּן (רִיבּוּי חֵיילי אשור), יוֹכו ע"י הַמֶּלֶךְ, שְׂכוּחו אדיר וחזק.

ישעיה יא
 ולא רק לאנשי יהודה יהיה הפלא הגדול שבמפלת אשור, אלא לעתיד לבוא, תהיה הצלה מופלאה אף יותר, גם לשאר ישראל - שישבו ע"י מלך המשיח.

א. וַיֵּצֵא הַטֶּר - מטה, מקל המלוכה (של מלך המשיח) מְגֻזַע יְשִׁי - מזרע דוד בן ישי.
 וַיֵּצֵר - מטה המלוכה,
 מְשַׁרְשָׁיו יַפְרָה - משורש בית דוד, יוציא פרי (מלך המשיח - הוא "הפרי")
 ב. וַנְחֵה עָלָיו - רוח ה' - תשרה עליו רוח נבואה.
 רוּחַ חֲכָמָה וּבִינָה רוּחַ עֲצָה וּגְבוּרָה רוּחַ דַּעַת וִירָאת ה':
 ג. וְהִרְיָחוּ בִירָאת ה' - כמו שחוש הרית, בא לאדם בקלות ובלי טורח כלל, כך, מלך המשיח יבחין בין בני אדם, האם טובים הם או רעים, ולא לַמְרָאָה עֵינָיו יִשְׁפּוֹט, ולא לַמְשָׁמֵעַ אֲזָנוֹ יוֹכִיחַ - ולא יזדקק למראה עיניו ולמשמע האזניים, כדי לשפוט ולברר הדין.
 ד. וְשִׁפְט בְּצַדֵּק - דְּלִים - ישפוט בצדק, גם את העניים,
 וְהוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר - יברר הדין ביושר,
 לְעֲנוּי אֶרֶץ - לעניים שבארץ, הנעשקים ע"י החוזקים.
 וְהִבֵּה אֶרֶץ - בְּשֵׁבֶט פִּי, וּבְרוּחַ שְׁפָתָיו - ימית רִשָׁע - את רשעי הארץ, יכה ע"י שיקלל אותם בפיו - וימותו (כמו שמכים ע"י שבת, מקל)
 ה. וְהָיָה צֶדֶק - אֲזוֹר מִתְּנָיו, וְהֶאֱמוּנָה - אֲזוֹר חֲלָצָיו - הצדק והאמונה שיהיו במלך המשיח, יהיו דבוקים אצלו בתמידות ובחוזק - כאזור, חגורה הקשורה בְּמִתְּנֵי וְחֲלָצֵי האיש,
 ו. וְגַר זָאֵב עִם כֶּבֶשׂ, וְנֹמֵר - עִם גְּדִי יִרְבֵּץ - אפילו החיות, לא יטרפו טרף, והזאב ידור יחד עם הכבש,
 וְעֵגֶל וּבָקִיר וּמְרִיא - יַחְדָּו - יחדיו יִרְבְּצוּ, (מריא - בהמה שמנה),
 וְנֹעַר קָטָן נִהְגָּ בָם - שלא יזיקו לנער המנהיג אותם.
 ז. וּפְרָה וְדָב תִּרְעֶנָּה - יחד,
 יַחְדָּו - יִרְבְּצוּ יַלְדֵיהֶן - באותו מקום ירבצו ולדות הפרה והדוב,

וְאֲרִיָּה - בְּבֶקֶר יֹאכַל תֶּבֶן - ואריה יאכל תבן, כמו הבקר.
 ח. וְשִׁעֲשַׁע יוֹנֵק - עַל חֵר פֶּתֶן - תינוק קטן היונק, ישחק ליד החור שבתוכו נמצא נחש הפתן,
 וְעַל מְאוּרַת צַפְעוֹנִי - ולחור שנמצא בו נחש הצפעוני, (פֶּתֶן וְצַפְעוֹנִי, הם מיני נחשים ארסיים)
 גְּמוּל - תינוק שנגמל מחלב אימו,
 ידו הִדָּה - יושיט ידו,
 ט. לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בְּכָל הָר קִדְשֵׁי - הנחשים הרעים האלו, לא ישחיתו עוד בכל א"י,
 כִּי מְלֹאָה הָאָרֶץ דָּעָה אֵת ה', כַּמִּים - לִים מְכַסִּים - בזכות, שכל הארץ מלאה בדעת ה', כמו המים, שמכסים וממלאים את הים. (ים - מקום כינוס המים; "...וְלִמְקוֹה הַמַּיִם קָרָא יָמִים...")
 י. וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא שְׂרָשׁ יְשִׁי - המשיח שיצא מזרע דוד בן ישי,
 אֲשֶׁר עָמַד - לִנְס עַמִּים - יעמוד לפני כל העמים, כמו הנס, הדגל המונף במלחמה, שכולם מתקבצים סביבו,
 אֲלוֹ - גוֹיִם יִדְרָשׁוּ - שכל העמים יבקשו לעשות את מה שיצווה עליהם,
 וְהָיְתָה מְנַחְתּוֹ - כְּבוֹד - ויהיה במנוחה ממלחמות, ובכבוד גדול - שיכבדוהו כל העמים.
 יא. וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יוֹסִיף ה' שְׁנֵית יְדוֹ, לְקִנּוֹת אֵת שְׂאֵר עַמּוֹ - יוסיף ה' לקנות ולהשיב את כל עמו לארץ (גם את עשרת השבטים), אחר שקנה והוציא אותם בפעם הראשונה - ממצרים,
 אֲשֶׁר יִשְׂאֵר, מְאֹשׁוֹר, וּמִמְצָרִים, וּמִפְתָּרוֹס, וּמִכּוּשׁ, וּמִעִילָם, וּמִשְׁנַעַר, וּמִחֲמַת, וּמֵאֵי הַיָּם - כל ישראל, שישארו בכל הגויים שגלו אליהם.
 יב. וְנִשְׂא נִס לְגוֹיִם - ה' ירים נס אצל הגויים, לעורר אותם לשלוח את ישראל לארצם,
 וְאֶסְף נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל - יאסוף את בניי, שנדחו לגלות בין הגויים.
 וּנְפִיצוֹת יְהוּדָה - יִקְבֹּץ, מְאַרְבַּע פְּנּוֹת הָאָרֶץ - ואת יהודה - שנפוצו לגלות, יקבץ מארבע קצות הארץ.
 יג. וְסָרָה - קִנְאָת אֶפְרַיִם - אפרים לא יקנאו ביהודה שמלך המשיח יצא מזרעם,
 וְצַרְרֵי יְהוּדָה - יִפְרְתוּ - אפרים לא יהיו עוד צוררים (אוייבים) את יהודה,

ישעיה יב

כי לא ידאג שתפסק נביעת המים, כך, תשאבו בששון את הישועה ממעיני הישועה - שלא תופסק התשועה לישראל.

ד. **וְאִמְרָתֶם בְּיוֹם הַהוּא, הוֹדוּ לַיהוָה קְרָאוּ בְשֵׁמוֹ, הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילָתוֹ -** מעשיו של ה', וחסדיו עימנו,

הַזְכִּירוּ - כִּי נִשְׁגַּב שְׁמוֹ - הזכירו שבחי ה', כי גדול וחזק שמו.

ה. **זַמְרוּ ה' - כִּי גָאוֹת עָשָׂה -** זמרו לה', כי הראה גאוותו וגדולתו,

מוֹדַעַת זֹאת - בְּכָל הָאָרֶץ - וגאוותו זו - תהיה ידועה ומפורסמת בכל הארץ.

ו. **צַהֲלֵי וְרַגְוֵי - יוֹשְׁבֵי צִיּוֹן -** לשונות של שמחה ושיירה,

כִּי גָדוֹל בְּקִרְבְּךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל - כי התגדל שם ה' בנפלאות שעשה בתוכך.

ישעיה יג

א. **מִשָּׂא בָבֶל -** נבואה על בבל,

אֲשֶׁר חָזָה - שראה במראה הנבואה,

יִשְׁעִיהוּ בֶן אֲמוּץ:

ב. **עַל הַר נִשְׁפָּה - שָׁאוּ נֶס -** על הר גבוה, הרימו (נס)מקל גבוה, ובד בראשו - הקורא לכולם (להתאסף)

הָרִימוּ קוֹל - לְהָם - קראו לאוייב (למדי ופרס) בקול גדול לבוא להלחם על בבל,

הַנִּיפוּ יָד - לזרזם לבוא,

וַיָּבֹאוּ פְתַחַי נְדִיבִים - ויבואו על פתחי הנדיבים שבבבל. (נדיבים - אנשים עשירים וחשובים)

ג. **אֲנִי צִוִּיתִי לְמַקְדָּשֵׁי -** אני ציויתי, על מדי ופרס לזמן עצמם להלחם על בבל,

גַּם קְרָאתִי גְבוּרֵי לְאֹפִי - קראתי לגיבורי מדי ופרס להביא על בבל את חרון אפי,

עֲלִיזֵי גְאוֹתַי - שישמחו שעל ידם, יתגאה ויגדל כבוד ה'.

ד. **קוֹל הַמוֹן בְּהָרִים -** הנביא שמע קול המון עם - בהרים,

דְּמוֹת עֵם רָב - הקול דומה, כאילו עם רב בא.

קוֹל שָׁאוֹן - קול רעש גדול,

מִמְלָכוֹת גּוֹיִם נְאֻסָּפִים, ה' צְבָאוֹת מְפַקֵּד צְבָא מְלַחְמָה - ממלכות עמים רבים נאספים למלחמה, וה' ית' כבייכול, מפקד ומוביל אותם.

ה. **בָּאִים מֵאֶרֶץ מִרְחָק, מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם -** מרחוק מאוד,

ה' **וּכְלֵי זַעְמוֹ -** לחבל כל הארץ - ה' וכלי כעסו

אֲפָרִים לֹא יִקְנֵא אֶת יְהוּדָה, וַיהוּדָה - לא יצר את אפרים - אפרים ויהודה, לא יהיו עוד צוררים זה לזה.

יד. **וְעַפּוֹ -** יהודה ואפרים, ימהרו, כעוף שער במהירות,

בְּכַתֵּף פְּלִשְׁתִּים - יָמָה - לכבוש את ארץ פלישתים שבמערב א"י,

יַחְדּוֹ - יָבוֹאוּ אֶת בְּנֵי קָדֶם - יהודה ואפרים יחד יקחו הביזה מבני קדם,

אָדוּם וּמוֹאָב - מְשֻׁלֹּחַ יָדָם - ישלחו את ידם לקחת השלל מאדום ומואב,

וּבְנֵי עַמּוֹן - מְשֻׁמְעָתָם - ובני עמון יהיו נשמעים בקול ישראל.

טו. **וְהַחֲרִים ה' אֶת לְשׁוֹן יַם מִצְרַיִם -** יכרית ויִיבֶשׂ ה', את נהר מצרים, כדי שיעברו בו בניי מהגליות.

וְהִנִּיף יָדוֹ עַל הַנְּהָר - ירים ה' ידו, להכרית את נהר פרת, כדי שישובו גולי אשור,

בְּעַיִם רוּחוֹ - בחוזק רוחו,

וְהִכְהוּ - לְשִׁבְעָה נְחָלִים - נהר פרת יחלק לשבעה נחלים,

וְהִדְרִיף בְּנַעֲלִים - ובין הנחלים, ידרכו השבים מהגלות ביבשה, עם נעליהם.

טז. **וְהִיְתָה מִסְלָה -** לשָׂאֵר עַמּוֹ, אֲשֶׁר יִשְׂאָר מֵאֲשׁוּר -

ובנהר פרת, תהיה דרך סלולה, לשארית שנשארה מגלות אשור,

כְּאֲשֶׁר הִיְתָה לְיִשְׂרָאֵל בְּיוֹם עֲלֹתוֹ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם -

כמו שהיתה דרך סלולה ויִיבֶשׂה בים סוף, ליוצאים ממצרים.

ישעיה יב

א. **וְאִמְרָתֶם בְּיוֹם הַהוּא -** ביום השיבה מהגלות,

אוֹדֶה ה' - אודה לך ה',

כִּי אֲנַפְתָּ בִּי - כי כעסת עלי, והגלית אותי מארצי - לכפר על חטאי,

יֹשֵׁב אֶפְדָּךְ - וַתִּנְחַמְנִי - ועכשיו, ישוב כעסך מעלי, ותנחם אותי בטובה שתביא עלי,

ב. **הִנֵּה אֵל יִשׁוּעָתִי -** הנה, ה' הוא זה שמושיע אותי,

אֲבַטַח, וְלֹא אֶפְחָד - לכן, אבטח בו ולא אפחד כלל!

כִּי עָזִי וְזִמְרָת - יְהוָה ה' - ה' הוא עזי - כוחי, ולה', אני מזמר ומהלל,

וַיְהִי לִי - לְיִשׁוּעָה - ואותי הוא מושיע.

ג. **וּשְׁאֲבַתֶּם מִיָּם בְּשִׁשׁוֹן -** ממעיני הישועה - כמו השואב מים ממעין נובע, ששואב בששון -

(מדי ופרס), בא להשחית את כל הארץ.
 ו. הִלִּילוּ בִּי קְרוֹב יוֹם ה' - תִּגְלָלוּ, כִּי יוֹם
 הַפּוֹרְעָנוֹת - קְרוֹב מְאֹד.
 כָּשֶׁד מְשֻׁדִּי יָבֹא - וְתִהְיֶה הַפּוֹרְעָנוֹת חֲזָקָה,
 כְּמוֹ שׁוֹד שְׂבָא מֵה' יֵת.
 ז. עַל בֶּן פֶּל יָדִים תִּרְפִּינָה - לִכֹּן, יָדֵי בָבֶל יֵהוּ
 רְפוּיִים, חֲלָשִׁים מִלְּהַלְחָם,
 וְכָל לִבָּב אָנוּשׁ - יָמָס - כָּל לְבוֹת חַיִּילֵי בָבֶל -
 יִמְסוּ מִפְּחַד מְדֵי וּפְרָס.
 ח. וְנִבְהָלוּ - אֲנָשֵׁי בָבֶל, יֵהוּ מִבוֹהָלִים,
 צִירִים וְחִבְלִים יֵאֲחִזּוּן - בְּיִלְדָה יִחִילוּן - יֵאֲחִזּוּ
 בְּהֵם צִירִים, חִבְלִים וּפְחַד, כִּיֹּלְדַת בִּשְׁעַת לֵידָה.
 אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ - יִתְמָהוּ - יִשְׁתּוּמְמוּ וַיִּבְהָלוּ
 מִפְּחַד הָאוֹיֵב,
 פָּנֵי לְהַבִּים פָּנִיָּהֶם - וּפְנִיָּהֶם יֵהוּ צְהוּבִים,
 מִתְמַהוֹן וּמִפְּחַד הָאוֹיֵב.
 ט. הִנֵּה יוֹם ה' בָּא, אֲכֹזְרִי, וְעִבְרָה, וְחָרוֹן אַף -
 הִנֵּה יוֹם הַפּוֹרְעָנוֹת בָּא, וַיִּבֹא בְּאֲכֹזְרִיּוֹת וּבִכְעַס
 גָּדוֹל,
 לְשׁוֹם הָאָרֶץ לְשִׁמָּה - לְשִׁמָּה.
 וְחֲטֵאֶיהָ - יִשְׁמִיד מִמֶּנָּה - וַיִּשְׁמִיד מִמֶּנָּה אֶת
 הַחוּטָאִים.
 י. כִּי כֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וּכְסִילֵיהֶם - כְּסִילִים - סוּג
 שֶׁל כֹּכַב.
 לֹא יִהְיוּ - אֲזָרָם - יִדְמָה בְּעֵינֵיהֶם, כְּאִילוּ לֹא
 יֵאִירוּ בְּאוֹרָם.
 חֲשֵׁךְ הַשָּׁמֶשׁ - בְּצֵאתוֹ - גַּם בְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ עַל
 הָאָרֶץ, יִדְמָה בְּעֵינֵיהֶם שְׁחוּשֶׁךְ בָּאָרֶץ.
 וְיָרַח - לֹא יִגִּיעַ אֹרֹחוֹ - לֹא יֵאִיר אֹרֹחוֹ בְּעֵינֵיהֶם.
 (חוּשֶׁךְ מִשַׁל לְרַעַה וּפּוֹרְעָנוֹת).
 יא. וּפְקַדְתִּי עַל תֵּבֵל רָעָה - אֲזַכּוֹר לְהַעֲנִישׁ אֶת
 אֶרֶץ בָּבֶל,
 וְעַל רְשָׁעִים - עֲוֹנָם - וְאֶת הַרְשָׁעִים, אֲזַכּוֹר
 לְהַעֲנִישׁ - עַל עֲוֹנָם.
 וְהִשְׁבֵּיתִי - גְּאוֹן זָדִים - אֲבַטֵּל מֵהַזָּדִים,
 הַרְשָׁעִים, אֶת גְּאוֹתָם,
 וְגְאוֹת עָרִיצִים - אֲשַׁפִּיל - וְאֹרִיד אֶת גְּאוֹת
 הַחֲזָקִים שִׁבְבֶּל.
 יב. אֲזַקֵּר אָנוּשׁ - מִפֶּז - אָדָם יֵהִי יָקָר יוֹתֵר
 מִזֶּהָב,
 וְאָדָם - מִכֶּתֶם אֹפִיר - וְאָדָם יֵהִי יָקָר יוֹתֵר
 מִזֶּהָב שְׂבָא מֵאוֹפִיר. (שֶׁלֹּא יִקַּח הָאוֹיֵב, אֶפִּילוּ זֶהָב רַב,
 כִּדֵּי לַפְּדוֹת הַבְּבִלִּים - מִלְּהָרָגָם)
 יג. עַל בֶּן שָׁמַיִם - אֲרָגִזוּ, וְתִרְעַשׂ הָאָרֶץ -
 מִמְּקוֹמָהּ - לִכֹּן (בְּגִלְגַּל גּוֹדֵל הָרַעַה שֶׁתְּבוֹא עַל בָּבֶל),
 כְּאִילוּ יִרְגְּזוּ וַיִּרְעֲדוּ הַשָּׁמַיִם, וְתִרְעַשׂ הָאָרֶץ מִקּוֹל
 נְפִילְתָם,

בְּעִבְרַת ה' עֲבָאוֹת, וּבְיוֹם חָרוֹן אַפּוֹ - כְּשִׁיבוֹא
 יוֹם כְּעַס ה', וְחָרוֹן אַפּוֹ הַגָּדוֹל.
 יד. וְהָיָה כְּצִבִי מִדָּח - וַיִּבְרָחוּ הָעַמִּים שִׁבְבֶּל,
 כְּצִבִי הַנִּדְחָף וְנִרְדָּף מִמְּקוֹמוֹ - שֶׁרָץ בְּכָל כּוֹחוֹ,
 וַיִּבְצָאֵן - וְאִין מְקַבֵּץ - וְכִמוֹ צֶאֱן שִׁיתְפּוֹר
 מִהַעֲדָר, וְאִין מִי שְׁאוֹסֵף אוֹתוֹ,
 אִישׁ אֶל עֲמוֹ יִפְנוּ וְאִישׁ אֶל אֲרִצּוֹ יִנוֹסוּ:
 טו. כָּל הַנְּמִצָּא יִדְקָר - כָּל מִי שִׁמְצָא בִּבְבֶל -
 יִדְקָר בְּחָרֵב,
 וְכָל הַנְּסִפָּה - יִפּוֹל בְּחָרֵב - וְכָל הַנוֹסֵף בְּעִיר
 (מֵעַם אַחֵר) - יִפּוֹל בְּחָרֵב.
 טז. וְעַלְלֵיהֶם - יִרְטָשׁוּ לְעֵינֵיהֶם - אֶת
 הַתֵּינֻקוֹת - יִבְקְעוּ (יִהַרְגוּ) - לְעֵינֵי אֲבוֹתֵיהֶם.
 יִשְׁטוּ בְּתֵיהֶם - יִבְזְזוּ אֶת בְּתֵיהֶם.
 וְנִשְׁיָהֶם תִּשְׁכַּבְנָה - יִשְׁכְּבוּ עִם נְשׁוֹתֵיהֶם.
 יז. הִנְנִי מַעִיר עֲלֵיהֶם אֶת מְדֵי - ה' יַעֲוֹרֵר אֶת
 מְדֵי וּפְרָס לְבוֹא עֲלֵיהֶם,
 אֲשֶׁר כֶּסֶף - לֹא יִחְשְׁבוּ, וְזָהָב - לֹא יִחְפְּצוּ בּוֹ
 - שֶׁכֶּסֶף לֹא נִחְשַׁב בְּעֵינֵיהֶם, וְזָהָב אֵינֶם רוֹצִים
 לְקַחַת - לַפְּדוֹת מִמֵּיתָה אֶת הַבְּבִלִּים.
 יח. וּקְשָׁתוֹת - הַקְּשָׁתוֹת שֶׁל מְדֵי,
 נְעָרִים תִּרְטָשְׁנָה - יִבְקְעוּ אֶת נְעָרֵי בָבֶל,
 וּפְרֵי בָטָן - לֹא יִרְחֲמוּ, עַל בָּנִים - לֹא תִּחְוֶס
 עֵינָם - לֹא יִרְחֲמוּ עַל תֵּנוּקוֹת וַיִּלְדִּים קִטְנִים -
 מִלְּהָרָגָם.
 יט. וְהִיְתָה בְּכָל צִבִי מִמְּלֻכּוֹת - בָּבֶל שֶׁהִיְתָה
 כְּצִבִי (צִבִי - עֵינִין יוֹפֵי וְהָדָר - שְׁכּוֹלִם הֵיוּ חִפְצִים בָּהּ) - לְכָל
 הַמְּמַלְכוֹת,
 תִּפְאָרַת - גְּאוֹן פְּשָׁדִים - וְהִיְתָה הַפֶּאֶר
 לְגֵאוֹתָם שֶׁל הַכְּשָׁדִים,
 כְּמִהִפְכַת אֱלֹהִים אֶת סֵדֶם וְאֶת עֲמֻדָה - תִּהְפֹּךְ
 -כְּסֵדוֹם וְעִמּוֹרָה.
 כ. לֹא תִשָּׁב לְנִצָּח וְלֹא תִשָּׁכֵן עַד דּוֹר וְדוֹר -
 לֹא יִשְׁבוּ בָּהּ לְעוֹלָם, וְלֹא יִשְׁכְּנוּ בָּהּ עַד סוּף
 הַדּוֹרוֹת.
 וְלֹא יִהְיֶה שֵׁם עָרְבֵי - אֶפִּילוּ עֲרַבֵי הַיּוֹשֵׁב
 בְּאַהֲלִים, לֹא יִטָּה שֵׁם אֶת אֲהֵלוֹ - מִגּוֹדֵל
 הַשִּׁמְמָה.
 וְרָעִים לֹא יִרְבְּצוּ שָׁם - וְאֶף הַרוֹעִים - לֹא
 יוֹשִׁיבוּ שָׁם הַצֶּאֱן לְמַרְעָה.
 כא. וְרְבִצּוּ שָׁם - צִיִּים - יִרְבְּצוּ שָׁם חִיּוֹת
 הַמִּדְבָּר,
 וּמְלֵאוּ בְּתֵיהֶם - אֲחִים - אוֹחִים - שֵׁם חִיָּה,
 וְשָׁכְנוּ שָׁם בְּנוֹת יַעֲנָה - יִשְׁכְּנוּ בִּבְבֶל בְּנוֹת יַעֲנָה
 (שֵׁם עוֹף),
 וְשִׁעִירִים יִרְקְדוּ שָׁם - שָׁדִים יִשְׁכְּנוּ שָׁם.
 כב. וְעֵנָה אֵיִים - יַעֲנוּ וַיִּצְעֲקוּ הָאֵיִים (שֵׁם חִיָּה),

ז. נחה שקטה כל הארץ - אחר מפלתו, תשב כל הארץ בנחת, בשקט ובשלוה.
 פצחו - רנה - ויפתחו פיהם, ברנה ובשירה על מפלתו.
 ח. גם ברושים שמחו לך ארזי לבנון - גם עצי הברוש והארז שבלבנון (המלכים והשרים), ישמחו במפלת בבל,
 מאז שכבת - מאז שנפלה בבל,
 לא יעלה הכרת עלינו - לא יעלה עוד עלינו האוייב לכרות העצים (המלכים והשרים),
 ט. שאול מתחת רגזה לך, לקראת בואך - גם אלו שירדו לשאול, לקבר מתחת לארץ, כאילו יחרדו, לקראת נינו שירד שמה.
 עורר לך רפאים - כאילו השאול יעורר המתים לקראת בא נינו,
 כל עתודי ארץ, הקים מכסאותם, כל מלכי גוים - כל מלכי הארץ שבשאול (העתודים - עיזים זכרים ההולכים לפני הצאן, כך המלכים הולכים לפני העם), כאילו קמים מכסאותם לקראת בא נינו.
 י. כלם יענו ויאמרו אליך - כל המלכים יענו ויאמרו על נינו,
 גם אתה חלית כמונו - גם אתה כמונו, נהיית חולה והשיג אותך המוות,
 אלינו נמשלת - ובכך, דמית לנו.
 יא. הורד שאול גאונך - ירדה לשאול, גאוותך וגדולתך,
 הקמת נבליך - קול נגינת הנבלים שהיה בביתך, ירד עמך לקבר. (שפסקו כל השמחות שבארמונד)
 תחתיך יצע רמה - הרימה (תולעים) הם המצעים ששמו תחתך בקבר,
 ומכסיך תולעה - ותכסה אותך התולעת.
 יב. איך נפלת משמים - איך נפלת מגובה השמים, (מגודל ממשלתך העצומה)
 הילל בן שחר - נינו, שהיה דומה לאור של כוכב הילל (שם כוכב), המאיר בשחר,
 נגדעת לארץ, חולש על גוים - נינו, שהיה חולש, מטיל גורלות על הגויים, (על מי ילך להלחם) נכרת ונפל עד הארץ,
 יג. ואתה אמרת בלבבך, השמים אעלה - בזמן שהצלחת בממשלתך על הגויים, חשבת בליבך, לעלות עד השמים, שתמשול על כל בני אדם. ממעל לכוכבי אל ארים כסאי - מעל כל הכוכבים - אשים את כסא מלכותי,
 ואשב בהר מועד - ואשב בציון, שכל ישראל נועדים ומתאספים שם,
 בירכתי צפון - שציון נמצאת בצפון ירושלים.

באלמנותיו - בארמונות.
 ותנים - בהיכלי ענג - והתנים יצעקו - בהיכלות שהיו מתענגים בהם,
 וקרוב - לבוא עתה - קרוב זמן הפורענות שלה,
 וימיה - לא ימשכו - וימי השלוה שהיו להם - לא ימשכו עוד זמן רב.

ישעיה יד

א. כי ירחם ה' את יעקב - בגלל שהי ירחם על עמו, ימהר את חורבן בבל - כדי לגאול את בנינו, ובחר עוד בישראל, והניחם על אדמתם - ויבחר בישראל - לגאול אותם, ולהניחם באדמתם.
 ונלוה הגר עליהם, ונספחו על בית יעקב - ויתלוו ויתחברו עוד גרים - לבנינו.
 ב. וילקחום עמים ויהביאום אל מקומם - העמים יקחו את בנינו ויביאו אותם אל אדמתם.
 והתנחלום בית ישראל, על אדמת ה' - לעבדים ולשפחות - בנינו ינחלו אותם (את העמים) - להיות להם לעבדים ולשפחות.
 והיו שבים - לשביהם - בנינו יקחו בשבי את הגויים ששבו אותם.
 ורדו - בנגשיהם - וימשלו בגויים, שהיו נוגשים, מושלים בבנינו.
 ג. והיה ביום הניח ה' לך - כשהי יניח לבנינו, מעצבך ומרגזך - מצער ומרוגז הגלות,
 ומן העבדה הקשה אשר עבד בך - ומהעבודה הקשה שעבדתם שם את הגויים.
 ד. ונשאת המשל הזה על מלך בבל, ואמרת - אז, תשא משל על מלך בבל, ותאמר:
 איך שבת נגש - איך התבטלה מבבל הממשלה?
 שבתה - מדהבה - איך, התבטל ממנו עושרו הרב? (מדהבה - זהב)
 ה. שבר ה' מטה רשעים, שבת משלים - שבר ה' את מטה המלוכה של רשעי בבל, את מטה ממשלתם בגויים.
 ו. מכה עמים בעברה - נינו, היכה בכעסו את הגויים,
 מכת - בלתי סרה - היכה את הגויים, מכה חזקה וקבועה, כאילו שלא סרה מהמוכה.
 רדה באף גוים - נינו, היה מושל על על הגויים, בכעס וחימה.
 מרדף - בלי חשך - רדף אחרי כל העמים, ולא חשך, לא מנע עצמו, מלרדוף אחר אחד מהם.

יד. אַעֲלֶה עַל בְּמַתִּי עֵב – אעלה אל גובה העננים, אֲדַמָּה – לְעֵלְיוֹן – אהיה דומה לה', שהוא עליון על הכל. טו. אַךְ אֵל שָׂאוֹל תּוֹרַד, אֵל יִרְכָּתִי בּוֹר – אך באמת, תרד לשאול ולסוף עומק הבור. (לקבר) טז. רֵאִיךְ – אֵלֶיךָ יִשְׁגַּיְחוּ, אֵלֶיךָ יִתְבּוֹנְנוּ – כל הרואים אותך בנפילתך, ישימו ליבם ויתבוננו, הַזֶּה הָאִישׁ מֵרְגִיז הָאָרֶץ, מֵרְעִישׁ מַמְלָכוֹת – האם זה האיש שהיה מחריד ומרעיש את הארץ, בהפילו ממלכות העמים !! יז. שֵׁם תִּבְל – כַּמְדָּבָר – שם ארץ מיושבת - להיות שממה, וְעָרָיו הָרָס – הרס את הערים. אֲסִרְדּוּ – לֹא פִתַח בֵּיתָהּ – האסירים ששם בכלא, לא פתח להם בית הסוהר ללכת לביתם, יח. כָּל מַלְכֵי גוֹיִם כָּלֵם שָׁכְבוּ בְּכַבּוּד אִישׁ בְּבֵיתוֹ – כל מלכי העמים, שכבו בכבוד כל אחד בקברו. יט. וְאַתָּה הִשְׁלַכְתָּ מִקְבְּרֶךָ – כַּנְּצֵר נִתְעַב – ואתה נ"נ, הושלכת בבזיון מתוך קברך - כענף שנשחת שמשליכים אותו מהעץ, (אמרו חז"ל: בשעה שהיה נ"נ עם החיות שבע שנים, ועם הארץ המליכו את אויל מרודך בנו, וכאשר שב נבוכדנצר לדעתו, ושב אל היכלו אל בבל, ומצא את בנו יושב על כסאו - נתנו בבית האסורים. אחר שמת נ"נ, הוציאוהו העם להמליכו, והוא לא רצה למלוך, אמר איני מאמין שמת ואם יבא כמו שבא בפעם אחרת וימצאני - יחרגני, הוציאו אותו מקברו והראו לו שמת, על זה נאמר ואתה השלכת מקברך) לְבוֹשׁ הָרָגִים מִטְעָנִי חָרַב – כהרוגים מדקירות החרב, שנקברים בבזיון בבגדיהם המגואלים בדם. יוּרְדֵי אֵל אֲבְנֵי בּוֹר, כַּפְּגָר מוֹבָס – ירד מטה בבזיון, לעומק הקבר, כפגר מובס ונרמס (הקבר נקרא אבני בור - שהאבנים מקיפים בקבר, את המת). כ. לֹא תַחַד אַתֶּם בְּקַבְוֹרָה – לא תתייחד כמלכים הנקברים בכבוד, כִּי אֲרִצְךָ שַׁחַתְךָ, עִמְךָ הָרָגְתָּ – ולכן לא יכבדו אותך במותך, לֹא יִקְרָא לְעוֹלָם זֶרַע מְרַעִים – בני נ"נ שהם זרע מרעים, (בניס רעים) לא יתקיימו זמן רב אחריו. (כי אחר שמת בלשצאר בנו של אויל מרודך, נכרת זרעו) כא. הִכִּינוּ לְבָנָיו מִטְבַּח בְּעוֹן אָבוֹתָם – הכינו לבני נ"נ הריגה, בעוון אביהם. בַּל יִקְמוּ וִירְשׁוּ אָרֶץ, וּמְלָאוּ פְּנֵי תֵבֵל עָרִים – בל יקומו וירשו ארץ, ומלאו פני תבל ערים - שלא יקומו וירשו הארץ, ויתמלאו בה שונאים. כב. וְקַמְתִּי עֲלֵיהֶם נָאֵם ה' צְבָאוֹת, וְהִכְרַתִּי לְבָבֶל שֵׁם וְשָׂאָר – אקום על בבל להכריתם, שלא ישאר להם אפילו משהו משמם הגדול שהיה,

וְנִין וְנֶכֶד נָאֵם ה' – נין - בן, ונכד - בן הבן. כג. וְשַׁמְתִּיהָ לְמוֹרֶשׁ – אשים את בבל לירושה, קַפְדֵּי וְאֲגַמִּי מַיִם – לקיפוד (שם עוף), ותהיה בבל מלאה באגמים של מים, וְטַאטְטַאטִּיהָ בְּמַטְאָטַא הַשְּׂמֵד נָאֵם ה' צְבָאוֹת – ינקה וישמיד מבבל - כל טובה שהיתה בה. כד. נִשְׁבַּע ה' צְבָאוֹת לֵאמֹר, אִם לֹא כִּאֲשֶׁר דִּמְיַתִּי – כִּן הִיְתָה – ה' נשבע שכמו שחשב לעשות - כך יהיה. וְכִאֲשֶׁר יַעֲצֵתִי – הֵיא תִקּוּם – ומה שחשבתי - יתקיים. כה. לְשִׁבְרֵי אֲשׁוּר בְּאֲרָצִי – ומחשבתי שחשבתי היא, לשבור את אשור בא"י, וְעַל הָרֵי אֲבוֹסָנוּ – ועל הרי א"י - ארמוס אותו. וְסָר מֵעֲלֵיהֶם – עָלוּ – יסור מבנ"י, העול הכבד ששמו עליהם אשור וְסִפְלוּ – מֵעַל שְׁכֻמוֹ יָסוּר – והמשא שסבלו בנ"י - יסור מעל שכמם. כו. זֹאת הָעֵצָה הַיְעוּצָה עַל כָּל הָאָרֶץ – זאת היא המחשבה מאת ה' על כל הארץ (על אשור ועל בבל) וְזֹאת הַיָּד הַנְּטוּיָה עַל כָּל הַגּוֹיִם – וזאת היא ידו הנטויה - להכות ראת כל הגויים. כז. כִּי ה' צְבָאוֹת יַעֲזֵק, וְיָמִי יִפֹּר – כי מחשבה זו - ה' חשב, ומי יכול לבטל אותה ?? וְיָדוּ הַנְּטוּיָה – וְיָמִי יִשְׁיבְנָה – ויד נטויה זו - מה' היא, ומי יכול להשיב אותה למקומה - שלא תכה? כח. בְּשָׁנַת מוֹת הַמֶּלֶךְ אַחֲזוּ הָיָה הַמֶּשָׂא הַזֶּה – נבואה על פלישתים. (כי עוזיהו מלך יהודה, נילחם בפלשתים, ויפרוץ את חומת גת ואשדוד ויבנה ערים באשדוד ובפלשתים (דהיי"ב כ"ו, ו'), ובימי אחז מרדו הפלשתים ופשטו בערי השפלה והנגב ולכדו חלק גדול מיהודה (דהיי"ב כ"ח י"ח), עד מות אחז שמלך חזקיה - והכניעם שנית) כט. אֵל תִּשְׁמָחִי פִלְשֵׁת פִּלְדָּךְ – אל תשמחו אנשי פלישתים כולכם, כִּי נִשְׁבַּר שִׁבְטֵי מִכְּךָ – שנשבר המטה שהיכה בך, שהתחזקתם בזמן אחז על ישראל, כִּי מִשְׁרָשׁ נִחַשׁ – יֵצֵא צַפַּע – מזרע עזיהו, שנמשל לנחש שהיכה בכס, יצא נחש צפע, הוא חזקיהו - שישוב ביתר עוז, ויכבוש אתכם שנית, וּפְרִיּוֹ – שָׂרְף מְעוֹפָף – ופרי השורש הזה (חזקיהו - שיצא מזרע עזיהו) - יהיה כנחש שרף, המעופף ממקום למקום - להכות בפלישתים. ל. וְרָעוּ – בְּכוֹרֵי דָלִים – ישראל שעד עתה היו הבכורים שבדלים - ירעו במרעה הטוב, וְאֲבִיוֹנִים – לְבָטַח יִרְבְּצוּ – וישראל שהיו עד עתה כאביונים - ירבצו במרעה בבטחה,

עַד יֵהֶץ - נִשְׁמַע קוֹלָם - כֵּךְ, שַׁעַד הַעִיר יֵהֶץ -
 נִשְׁמַע קוֹלָם.
 עַל בֶּן חֲלָצֵי מוֹאָב - יִרְעֵוּ - גַּם חֵיילֵי מוֹאָב
 נִתְּנוּ קוֹלָם - בְּתַרְוֵעָה שֶׁל בְּכִי וַיִּלְלָה,
 נִפְשׁוּ - יִרְעָה לֹו - נִפְשׁוּ שֶׁל מוֹאָב - הַרִיעָה
 תַּרְוֵעַת בְּכִי עַל עַצְמָם.
 ה. לְבִי לְמוֹאָב יִזְעַק - לִיבֵי כוֹאֵב וְזוֹעֵק, בְּצַרַת
 אֲנֹשִׁי מוֹאָב,
 בְּרִיחָה - עַד צֶעַר - עֲגַלַת שְׁלֹשִׁיָה - עַל
 שְׂצָרִיכִים אֲנֹשִׁי מוֹאָב, שֶׁנִּמְשְׁלוּ לַעֲגָלָה שְׁנוּלְדָה
 שְׁלִישִׁית - שֶׁהִיא הַמְשׁוּבַחַת בְּיוֹתֵר (כְּמוֹ בִירְמִיָּהוּ
 מִח', ל"ד) - לְבִרוּחַ עַד צוֹעֵר - מִפְּחַד הָאוֹיִיב,
 כִּי מַעֲלָה הַלּוּחִית - בְּבִכֵי יַעֲלָה בּוֹ - בַּמַּעֲלָה
 הַלּוּחִית (שֶׁם מְקוּם בְּמוֹאָב), יַעֲלָה הַבְּכִי,
 אֲצַל הַבּוֹרְחִים מִהָאוֹיִיב.
 כִּי דָרְךְ חוֹרְנִים - זַעֲקַת שֹׁבֵר יַעֲעֵרוּ - בְּדַרְךְ
 חוֹרְנִים, יִתְעוֹרְרוּ לְזַעֲקֵי זַעֲקָה שֶׁל שֹׁבֵר.
 ו. כִּי מִי נִמְרִים מִשְׁמוֹת יֵהִיוּ - הַמִּים בְּנַהַר
 נִמְרִים - יֵהִיוּ שׁוֹמְמִים (שְׁמֵי הַנַּהַר - יִבְשׁוּ)
 כִּי יִבֶּשׂ חֲצִיר - הַחֲצִיר הַתֵּייבֵשׁ וְהַתְּקַלְקֵל,
 כְּלָה דָשָׂא - יִכְלָה וַיִּגְמַר הַדְּשָׂא, לְמַרְעָה
 הַבְּהֵמוֹת.
 יֶרֶק - לֹא הֵיָה - לֹא יֵהִיָה - לְמַרְעָה הַבְּהֵמוֹת.
 ז. עַל בֶּן - בְּגַלְל הַפְּחַד מִהָאוֹיִיב,
 יִתְרָה עֲשֶׂה - אֵת כָּל יִתְרוֹן הָעוֹשֵׁר, שֶׁאֲסָפוֹ
 וְשִׁמְרוֹ אֲנֹשִׁי מוֹאָב,
 וּפְקֻדָּתָם - יִפְקִידוּ וַיַּחֲבִיאוּ בַּמְּנוֹסֶתָם,
 עַל נַחַל הָעֲרָבִים - יִשְׁאוּם - יִשְׁאוּ אֲנֹשִׁי מוֹאָב
 אֵת הַמְּמוֹן שֶׁאֲסָפוֹ - לְנַחַל עֲרָבִים - לְהַחֲבִיא אֵת
 עוֹשְׂרָם בֵּין עַצֵי הָעֲרָבָה.
 ח. כִּי הַקִּיפָה הַזַּעֲקָה אֵת גְּבוּל מוֹאָב - שֶׁאֵת כָּל
 גְּבוּל מוֹאָב הַקִּיפָה זַעֲקַת הַשֹּׁבֵר מִהָאוֹיִיב,
 עַד אֲגָלִים - יִלְלָתָהּ, וּבְאֵר אֵילִים - יִלְלָתָהּ -
 הַיִּלְלָה תִּגִּיעַ עַד הָעֲרִים אֲגָלִים וּבְאֵר אֵילִים -
 שֶׁבְּגְבוּל בְּמוֹאָב.
 ט. כִּי מִי דִימוֹן - מְלֹאוֹ דָם - מִי נַהַר דִּימוֹן
 שֶׁבְּמוֹאָב - הַתְּמַלֵּא בְּדַם הַהֲרוּגִים,
 כִּי אֲשִׁית - וְאֲשִׁים,
 עַל דִּימוֹן נֹסְפוֹת - אוֹסִיף עוֹד וְעוֹד דַּם הַרוּגִים
 - בְּנַהַר דִּימוֹן,
 לְפִלִּיטַת מוֹאָב - אֲרִיָה - עַל הַפְּלִיטִים,
 הַנִּיּוֹצִלִים מֵאֲנֹשִׁי מוֹאָב - יִבּוֹא הָאֲרִיָה -
 לְטוֹרְפָם,
 וְלִשְׂאֲרֵית - אֲדָמָה - וְלִשְׂאֲרֵית שִׁישָׁאָרוֹ
 בְּאֲדָמַת מוֹאָב. (יִבּוֹא הָאֲרִיָה)

וְהַמְתִּי בְרַעַב - שְׂרִשְׁף - שׁוֹרֵשׁ, עֵיקַר מֵאֲנֹשִׁי
 פְּלִישְׁתִּים - יָמוּתוּ בְּרַעַב,
 וְשִׂאֲרֵיתָךְ - יִהְרַג - וְהַנְּשֹׂאֲרִים מִהַרְעֵב - יִהְרוּג
 חֲזִקִיהוּ.³
 לֹא. הַיִּלְלִי שְׂעָרָה, זַעֲקֵי עִיר - הַשְּׁמִיעוּ יִלְלָה
 וְזַעֲקָה - עַל שֶׁנַּחְרְבוּ הַשְּׂעָרִים וְהָעֲרִים,
 נִמּוֹג פְּלִשְׁתַּת כְּלָף - יִמְסוּ, יָמוּתוּ כָּל אֲנֹשִׁי
 פְּלִשְׁתִּים,
 כִּי מִצְּפוֹן - עֵשֶׂן בָּא - כִּי חֲזִקִיהוּ, שֶׁבָּא מִצְּפוֹן
 לְאַרְץ פְּלִישְׁתִּים, יִבִּיא עֲלֵיכֶם עֵשֶׂן (פּוֹרְעוֹת),
 וְאִיִן בּוֹדֵד - בְּמוֹעֲדָיו - וְכַשִּׁיתְּאֲסָפוֹ לְהוֹעֵד
 וְלִבּוֹא עֲלֵיכֶם - לֹא יִבּוֹאוּ בּוֹדְדִים, אֲלֵא עִם רַב
 מְאוּד,
 לִב. וְמָה יַעֲנֶה מְלֹאכֵי גוֹי - וְמָה יַעֲנוּ שְׁלִיחֵי
 הָעַמִּים, הַהוֹלְכִים מֵאַרְץ לְאַרְץ לְסַפֵּר הַחֲדָשׁוֹת,
 כִּי ה' יִסַּד צִיּוֹן - ה' שֶׁם יִסוּד גְּדוֹל בְּצִיּוֹן,
 (שֶׁנַּחֲרִיב לֹא גִבַּר עַל יְרוּשָׁלַיִם)
 וּבָהּ יִחְסוּ עַנְיֵי עַמּוֹ - וְשֶׁם בְּצִיּוֹן יִסְתַּתְרוּ יִשְׂרָאֵל
 מִפְּנֵי סִנְחָרִיב, שֶׁלֹּא יוּכַל לְכַבְּשָׁה.

ישעיה טו

א. מִשָּׂא מוֹאָב - נְבוּאָה עַל מוֹאָב,
 כִּי בְּלִיל שִׁדְד עַר מוֹאָב, נִדְמָה - בְּלִילָה יִבּוֹא
 הָאוֹיִיב (סִנְחָרִיב) לְשַׁדּוֹד אֵת הָעִיר עַר שֶׁבְּמוֹאָב,
 וְתִכְרַת מוֹאָב.
 כִּי בְּלִיל שִׁדְד קִיר מוֹאָב, נִדְמָה - וּבְלִילָה בֹא
 הָאוֹיִיב עַל הָעִיר קִיר מוֹאָב, וְנִכְרַתָּה גַם הִיא,
 ב. עֲלָה - הַיְבִית, וְדִיבֵן - הַבְּמוֹת - עֲלָה מוֹאָב
 לְבֵית הָעֵיז, וְאֲנֹשִׁי דִיבּוֹן אֵל הַבְּמוֹת,
 לְבִכֵי - לְבַכּוֹת לַעֲזִיז - שֶׁיִּנְצְלוּ מִהָאוֹיִיב.
 עַל נְבוֹ וְעַל מִידְבָּא מוֹאָב יִלְלִי - מוֹאָב יִלְלוּ
 עַל חוֹרְבוֹן הָעֲרִים: נְבוֹ וּמִידְבָּא,
 בְּכָל רֵאשִׁיו - קָרְחָה - שִׁמְרָטוֹ שְׁעֵרוֹת
 רֵאשִׁיהֶם מִצַּעַר הַחוֹרְבוֹן,
 כָּל זֶקֶן - גְּרוּעָה - יִתְלָשׁוּ שְׁעֵרוֹת הַזֶּקֶן, כֵּךְ
 שֶׁהַזֶּקֶן יִגְרַע - וַיַּחֲסְרוּ שְׁעֵרוֹתָיו.
 ג. בְּחוּצֵיתוֹ חָגְרוֹ שֶׁק - בְּרַחוּבוֹת - יַחְגְּרוּ
 שְׁקִים, מִצַּעַר וְאֲבִילוֹת,
 עַל גְּזוֹתֶיהָ וּבְרַחְבֹתֶיהָ - כְּלָה יִלְלִי - עַל גְּזוֹת
 הַבְּתִים וּבְרַחוּבוֹת - יִלְלוּ,
 יָרֵד בְּבִכֵי - נִגְנַחוּ וַיִּלְלוּ בְּבִכִּיהַ גְּדוּלָה, (וַיִּרְזוּ,
 כְּמוֹ: "...וַיִּרְזוּ עַל הָהָרִים" שׁוֹפְטִים, וְכְמוֹ: "...אֲרִיז
 בְּשִׁיחֵי וְאֵהִימָה". תְּהִלִּים נה, ג),
 ד. וְהַזַּעֲקָה חֲשָׁבוֹן וְאֲלַעֲלָה - זַעֲקוֹ אֲנֹשִׁי חֲשָׁבוֹן
 וְאֲלַעֲלָה מִהַרְעָה,

ישעיה טו

³ " הוא הפך את פלשתים עד עזה ואת גבוליה ממגדל נוצרים עד עיר מבצר מלכים בי יח.ח.

שֹׁפֵט, וְדָרַשׁ מִשְׁפָּט, וּמָהָר צֶדֶק - ישפוט
 ויבקש לעשות משפט צדק - בזריזות הראויה.
 ו. שְׁמַעְנוּ גְאוֹן מוֹאָב, גֵּא מְאֹד - שמואב
 התגאה מאוד,
 גְּאוֹתוֹ וּגְאוֹנוֹ - על גאוותו הרבה,
 וְעִבְרָתוֹ - ועל כעסו הרב על העמים שסביבו,
 לֹא בֶן - בְּדָיו - לא דבר כן ונכון, עשו גיבוריו
 שהרעו לבניי, והיו כפויי טובה.
 ז. לֶבֶן יַלִּיל מוֹאָב - לְמוֹאָב, פְּלֵה יַלִּיל -
 לכן, הנשארים ממואב - יללו על הרוגי מואב,
 לְאִשִּׁישֵׁי קִיר חֲרָשֶׁת - על היסודות של קיר
 חרשת - שנחרבו,
 (כמו: "...נִפְלוּ אֲשִׁיתֶיהָ נִהְרְסוּ חוֹמוֹתֶיהָ..." ; ירמיהו נ',
 טו')
 תִּהְיֶה - אֵךְ נִכְאִים - רק הנכאים, הנשברים,
 שישארו ממואב, יהגו בבכיה על חורבנם.
 (תהגו, כמו: "וְכָתוּב אֵלֶיהָ קִנִּים וְהָיָה וְהִי..."; יחזקאל ב'
 י")
 ח. כִּי שְׂדֵמוֹת חֲשֻׁבוֹן - אֲמָלַל - כי השדות
 שבחשבון - נכרתו,
 גִּפְן שְׁבֻמָּה - וכן הגפנים של שבמה.
 בְּעֵלֵי גוֹיִם - הִלְמוּ שְׂרוּקֶיהָ - מלכי העמים -
 שברו ענפי הגפן, (היכו במואב)
 עַד יַעֲזֹר נִגְעוּ - גלו, והגיעו בגלותם -עד יעזר,
 תָּעוּ מִדְּבַר - ותעו במדבר.
 שְׁלַחֹתֶיהָ - נִטְשׂוּ - זמורות הגפן - יתפשטו
 לכל עבר, (שילכו לגלות),
 עֲבְרוּ יָם - גלו עד מעבר לים.
 ט. עַל בֶּן אֲבִיבָה, בְּכִי יַעֲזֹר, גִּפְן שְׁבֻמָּה - לכן,
 אבכה על שבמה כמו הבכי שבכיתי על יעזר,
 אֲרִיֶזֶד דְּמַעֲתִי, חֲשֻׁבוֹן וְאֲלַעֲלָה - דמעותי
 הרבות, כאילו ירוו (ינה - ענין ריבוי ; ההיפך מצמא)
 גם את חשבון ואלעלה. (יבנו גם את חורבן חשבון
 ואלעלה)
 כִּי עַל קִינֶצֶד וְעַל קִצִּיר - הִידָד נָפַל - כי על
 קיצד, (פירות הקיץ), והקציר - יבוא האוייב -
 שיקרא במרוצתו, קריאות הידד.
 י. וְנִאֲסַף שְׂמִחָה וְגִיל מִן הַבְּרָמָל - מהכרמל,
 (מקום שדות וכרמים) - תאסף השמחה.
 וּבְכִרְמִים - לֹא יִרְנָן, לֹא יִרְעַע - לא תהיה
 רינה, ותרועות שמחה בכרמי הגפנים.
 יִזְן בִּיקְבִים, לֹא יִדְרֹךְ הַדְּרֹךְ - לא ידרכו
 הענבים ביקב - לעשותו יין,
 הִידָד הַשְּׂבֵתִי - ולא יקראו עוד "הידד" -
 שקוראים בזמן דריכת ענבים.
 יא. עַל בֶּן מְעֵי לְמוֹאָב - כְּכִנּוֹר יִהְמוּ - מעי
 יהמו ויבכו - על חורבן מואב,

א. שְׁלַחוּ כַר, מִשַׁל אֶרֶץ - מִסַּלַּע מְדַבְּרָה - אֶל
 הַר בֵּית צִיּוֹן - הכרים, הכבשים, שהייתם
 רגילים לשלוח כמס - למלך ישראל⁴, הייתם
 צריכים לשלוח למלך יהודה (יהושפט), שהיה
 מלך צדיק, ואם היה מושל ארץ מואב שולח
 המס, מסלע מדברה - (עיר המלוכה במואב) - למלך
 יהודה שהיה בהר בית ציון (ירושלים) - לא היתה
 באה עליהם הפורענות הגדולה הזו.
 ב. וְהָיָה כְּעוֹף נוֹיָד - מואב יהיה כעוף שנווד
 ממקום למקום,
 קֶן מְשֻׁלַּח - וכמו האפרוחים ששולחו מהקן,
 להיות נוודות ממקום למקום.
 תִּהְיֶינָה בְּנוֹת מוֹאָב - מְעַבְרֹת לְאֶרְנוֹן - כד,
 ילקחו תושבי הערים במואב (בנות מואב) - לעבור
 מארנון שבגבול מואב - לגלות.
 ג. הִבִּיאִי עֵצָה, עֲשׂוּ פְּלִילָה - היה לכם (מואב),
 לחשוב מחשבה, ולעשות משפט⁵ - להצלת בניי
 מפני סנחריב, (כמו שעשה אברהם להצלת לוט - אבי
 מואב),
 שִׁיתִי כְּלִיל - צֵלֶךְ, בְּתוֹךְ צִהְרִים - הייתם
 צריכים, לשים לבניי - צל כמו הלילה (להגן על
 בניי - הבורחים דרך ארצד), מפני חום הצהרים,
 (הצרה של בניי מפני האוייב, נמשלה לחום הצהרים)
 סִתְרֵי נְדָחִים - הייתם צריכים להסתיר
 הנידחים מארצם (את בניי - שברחו מסנחריב, דרך
 ארץ מואב),
 נִדָד - אֶל תְּגִלִּי - ולא לגלות לאוייב, היכן
 מסתתר הנווד, בניי.
 ד. יְגוּרוּ בְּךָ נְדָחִי, מוֹאָב - אנשי מואב ! הייתם
 צריכים להניח לבניי שנידחו מארצם - לגור
 בארצד,
 הוּי סִתֵּר לְמוֹ - מִפְּנֵי שׂוֹדֵד - להניח להם
 להסתר בארצד, מפני השודד שבא
 עליהם(סנחריב)
 כִּי אִפְסָה הַמִּין, כְּלֵה שָׂדֵה, תִּמּוּ רִמְסֵי מִן הָאֶרֶץ -
 אם הייתם מגנים עליהם, היו יכולים לשוב
 לא"י, שהרי המוצץ דמם (אשור) - הסתלק
 מארצם, כלה השודד (אשור) - מארצם, נגמרו
 (מתו) מי שרמס את ארצם. (אשור)
 ה. וְהוֹכֵן בַּחֲסֵד - כֶּסֶף - כסא מלכות חזקיה,
 יעמוד נכון, ומתקיים במקומו, בזכות החסד
 שיעשה,
 וְיֵשֶׁב עָלָיו בְּאֵמֶת - שתתקיים מלכותו,
 בְּאֵהָל דָּוִד - בבית מלכות בית דוד.

⁴ שמישע מלך מואב, היה נותן מס לאחאב מלך ישראל, מאה אלף כרים (מלכים ב' פרק ג'), ובמות אחאב, מרד - ולא שלח עוד הכבשים - לבנו יהורם.

⁵ כמו: "ונתן בפלילים". שמות כא', כב'.

ה. וְהָיָה פֶּאֶסֶף קָצִיר – קָמָה, וּזְרָעוֹ – שְׂבָלִים
 יִקְצֹר – כמו הקוצר שאוסף בזרועו - הקמה
 (השיבולים המחוברות) והשבולים שבשדה, ולא
 משאיר בשדה שבולים, כך אשור, יגלה כל
 עשרת השבטים,
 וְהָיָה כַּמְלֶקֶט שְׂבָלִים – ואף השיבולים שנפלו -
 ילקט ויאסוף אחד אחד(שגם המעט שברחו - יגלה
 אותם)
 בְּעֶמֶק רְפָאִים – הגיא - שליד ירושלים.
 ו. וְנִשְׂאָר בּוֹ עַלְלוֹת כְּנֻקָּה זֵית, שְׁנַיִם שְׂלֹשָׁה
 גְּרָגְרִים – בְּרֹאשׁ אָמִיר – כמו שבראש הענפים
 בעץ הזית, נשארים, שניים שלושה גרגירים,
 שמשאיר הנוקף (הפועל שמוייד הזיתים מהעץ), כך,
 ישארו בבניי, רק חזקיהו ואנשי ירושלים -
 מפני שנחריב מלך אשור.
 אַרְבַּעַת חֲמֹשֶׁה – בְּסַעְפֵּיהָ פְּרִיָה – וכמו
 שישארו 5 - 4 גרגירים בענפי הפירות (הזיתים),
 כך, ישארו בבניי, רק חזקיהו ואנשי ירושלים -
 מפני שנחריב מלך אשור.
 נָאם ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:
 ז. בַּיּוֹם הַהוּא – ביום שישארו לפליטה -
 חזקיהו וסיעתו,
 יִשְׁעָה הָאָדָם – עַל עֲשָׂהוּ – יפנה האדם ויבטח
 על ה' - שעשהו.
 וְעֵינָיו – אֵל קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל תִּרְאֶינָה – ועיניו
 יראו ויבקשו את ה', שהוא קדוש ישראל.
 ח. וְלֹא יִשְׁעָה אֵל הַמְּזַבְּחוֹת – מַעֲשֵׂה יָדָיו –
 ולא יפנה עוד למזבחות הע"ז - שעשה, (שעשה את
 הע"ז)
 וְאֲשֶׁר עָשׂוּ אֲצַבְעֹתָיו – לֹא יִרְאֶה, וְהָאֲשֵׁרִים
 וְהַחֲמָנִים – ולא יראה ללכת, אחר הע"ז,
 האשירות והחמנים (ע"ז - שעובדים לשמש) -
 שעשה לו לאלוהים.
 ט. בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיוּ עָרֵי מְעֻזָּה – ערי המבצר
 החזקות של בניי,
 כְּעֻזְבוֹת הַחֲרָשׁ וְהָאָמִיר – עוזבות מבני אדם,
 כמו היער והאמיר, (ענפי ראש האילן - שמשאירים
 אותם עזובים - מחמת גובהם; כמו לעיל פסוק ו')
 אֲשֶׁר עָזְבוּ מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְהָיְתָה שְׂמָמָה –
 כמו העזובה והשממה, שהשאירו הכנענים
 מפני בני ישראל,
 י. כִּי שִׁכַּחַת – אֱלֹהֵי יִשְׁעָה, וְצוֹר מַעֲזוֹד – לֹא
 זָכְרַת – וכל הרעה הזו באה, כי שכחתם את ה'
 שהושיע אתכם, ולא זכרת לבטוח, בה', שהוא
 לך - כסלע חזק.
 עַל בֶּן – בגלל,
 תִּטְעִי – נְטֻעֵי נְעָמִים – שבתחילה, נטעת נטעי
 גפן טובים ונעימים, נטיעות טובות,

וְקִרְבֵי – לְקִיר חֲרָשׁ – וקרבי יהמה - על אנשי
 קיר חרש.
 יב. וְהָיָה כִּי נִרְאָה – כאשר יהיה נראה למואב,
 כִּי נִלְאָה מוֹאָב עַל הַבְּמָה – כי עייף הוא,
 להלחם עם האוייב - על הבמה,
 וּבֹא אֵל מְקֻדָּשׁוֹ לְהִתְפַּלֵּל – וְלֹא יוּכַל – יבוא
 לבית הע"ז שלו - להתפלל לאלוהיו, ולא יוכל
 לעזור לו מאומה.
 יג. זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֵל מוֹאָב מֵאִז – עוד
 לפני זמן רב, נגזרה על מואב גזירת הפורענות.
 יד. וְעַתָּה, דִּבֶּר ה' לְאָמֹר – לקבוע את זמן
 הפורענות עליהם,
 בְּשָׁלֹשׁ שָׁנִים – בתוך שלוש שנים, יפלו ביד
 אשור,
 בְּשָׁנֵי שְׂכִיר – כמו ימי השכיר - שמדקדק
 בזמנו,
 וְנִקְלָה כְּבוֹד מוֹאָב – כבוד מואב, יהיה נבזה
 לפני אשור,
 בְּכָל הַהֲמוֹן הָרֶב – בכל המון העם, שיפול לפני
 אשור,
 וְשָׂאָר – מְעַט מוֹזָעַר – ישארו מעט מאוד,
 לֹא כְּבִיר – לא הרבה.

ישעיה יז

א. מִשָּׂא דַמְשֶׁק – נבואה על דמשק (שבארץ ארם)
 הִנֵּה דַמְשֶׁק מוֹסֵר מַעִיר – סרה - מלהיות עיר.
 וְהָיְתָה – מַעִי מִפְּלָה – ותהיה לעיי חרבות -
 מהבתים שיפלו בה.
 ב. עֲזוֹבוֹת עָרֵי עָרָעַר – יַעֲזְבוּ הָעָרִים שִׁסְבִּיב
 ערוער, לְעֵדְרִים תִּהְיֶינָה, וְרִבְצוּ – וְאִין מִחְרִיד –
 ויהיו למרביץ - לעדרי צאן, ואין מי שיחריד
 אותם, (משום שתהיה שממה)
 ג. וְנִשְׁבַּת מִבְּצָר – מֵאֲפָרִים, וּמִמְלָכָה –
 מִדַּמְשֶׁק – שומרון, שהיתה מבצר של מלכות
 אפרים - תושבת, וכן תושבת הממלכה - מהעיר
 דמשק,
 וְשָׂאָר אָרֶם – וכן כל ערי ארם, יגלו,
 כְּכְבוֹד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – יִהְיוּ, נָאם ה' צְבָאוֹת –
 כמו כבוד בניי - שגלו כולם, כך יגלה כבוד - כל
 ערי ארם.
 ד. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִדָּל כְּבוֹד יַעֲקֹב – כבוד
 עשרת השבטים שגלו - יהיה עני ודל, (ע"י שיגלו)
 וּמִשְׁמֵן בְּשָׂרוֹ – יִרְזָה – ובשרו שהיה שמן (ביוב
 עושר וכבוד) - יהיה רזה (שילקח מהם - כבודם ועשרם
 הרב)

ישעיה יח

וּזְמַדְתָּ זָר - תִּזְרְעֵנוּ - וכעת, נהפכו הנטיעות, לנטיעות וזמורות זרות, שמסירים אותם מהגפן, (שעבדתם לע"ז, ולא לה' ית')

י.א. בְּיוֹם נִטְעַדְךָ - תִּשְׁגֶּשְׁגִי - בתחילה כשנטעתי אותך, (שהלכת אחרי ה'), גִּדְלָתָּ מַעֲלָה מַעֲלָה (נברוב טובה)

וּבִבְקָרְךָ - זִרְעָךָ תִּפְרִיחֵי - ומיד בבוקר שאחרי הנטיעה, הוצאת פרחים. (שהטובה - באה מיד)

נִדְ קָצִיר - ועתה, כשקלקת את דרכך, ינדוד הקציר (הפירות הנקצרים מהעץ; כל העושר והטובה - תכלה ממך),

בְּיוֹם נַחֲלָה, וּכְאֵב אָנוּשׁ - ביום של חולשה, (כמו: "את הנחלות לא חזקתם..."; יחזקאל לד', ד')

וּכְאֵב חֹזֵק. (ביום בא האויב)

י.ב. הוּי הַמוֹן עַמִּים רַבִּים - הוי, על המון העם שיבוא עם סנחריב על ישראל,

פְּהֵמוֹת יַמִּים - יַהֲמִיּוֹן - שהמו (עשו רעש גדול), פְּהֵמִית מִי הַיָּם.

וּשְׂאוֹן לְאֻמִּים - כְּשְׂאוֹן מִיַּם כְּבִירִים - יִשְׂאוֹן - העמים שיבואו עם אשור, עשו שאון רבנעשו רעש גדול, כשאוון - שעושים מים אדירים.

י.ג. לְאֻמִּים כְּשְׂאוֹן מִיַּם רַבִּים יִשְׂאוֹן - העמים שיבואו עם אשור, עשו שאון רב (עשו רעש גדול), כשאוון - שעושים מים אדירים.

וְגַעַר בּוֹ - אֵךְ ה', יגער בשאוון הרב של אשור,

וְנָס מִמֶּרְחֶק - ואף אחר שיגיעו למרחוק - יוסיפו לנוס מתוך הבהלה.

וְרִדְדִי, כְּמִן הָרִים - לְפָנַי רִיחַ - ואשור ירדף ע"י המלאך, כמו המוץ שבהרים הנרדף מהרוח המצויה שם,

וּכְגִלְגַּל - לְפָנַי סוּפָה - וכמו הגלגל, המתגלגל במהירות בשעת הסופה.

י.ד. לַעֲת עָרֵב - וְהִנֵּה בִלְהָה - בלילה, כשיכה בהם המלאך, תהיה בהלה גדולה במחנה אשור,

בְּטָרֶם בְּקָר - אֵינָנוּ - ועוד לפני הבוקר - איננו, לא יהיה מחנה אשור קיים.

זֶה חֶלֶק שׁוֹסִינֹ, וְגוֹרֵל לְבַזְזֵינוּ - זה החלק, המיועד, למי שרמס בנו, וזה הגורל, למי שבזז אותנו.

ישעיה יח

נבואה לעתיד לבוא, על זמן הגאולה במהרה בימינו.

א. הוּי אֶרֶץ צֶלְצֵל כְּנַפִּים, אֲשֶׁר מַעֲבֵר לְנַהֲרֵי כּוּשׁ - הוי, על הארץ שמעבר שנהר כוש, שמלאה בצל, מריבוי כנפי הספינות שבה (קלעי מפרשי הספינות, דומים לכנפי העופות)

ב. הַשְּׁלַח בֵּינָם צִירִים - שהמלך שולח שליחים דרך הים,

וּבְכָלִי גָמָא עַל פְּנֵי מַיִם - בספינות מגומא- ששטים בקלות על פני המים, לְכוּ, מִלְּאֲכִים קָלִים - לכו, השליחים, בקלות ובמהירות,

אֵל גּוֹי - אל בניי ששבו לארצם,

מִמִּשְׁדָּךְ וּמוֹרָט - אל בניי, שהיו עם, שנמשכו ע"י האומות ומרטו (שתלשו) את שערותיהם, (שהרבו מאוד, להרע לבניי)

אֵל עַם נֹרָא - לבניי, שנפלאות נוראות נעשו לו תמיד,

מִן הוּא וְהִלְאָה - מהיום שנהיה לעם - והלאה,

גּוֹי קוֹ קוֹ וּמְבוֹסָה - עם, שהגויים רמסו אותו, קו קו, מעט מעט, (פעם אחר פעם),

אֲשֶׁר בְּזָאוּ, נְהָרִים - אֶרְצוֹ - שבזזו מלכי האומות את ארצו.

ג. כָּל יֹשְׁבֵי תְּבֵל וְשִׁכְנֵי אֶרֶץ - אך, לא צריכים אתם לשלוח שליחים לבניי, כי כל יושבי העולם, יראו את שיבת ישראל לארצם ולגדולתם,

כְּנִשְׂא נֶס הָרִים - תִּרְאוּ - כי תראו את הנס המורם על ההרים.

וְכִתְקַע שׁוֹפָר - תִּשְׁמְעוּ - ותשמעו, את תקיעת השופר - לקבץ נדחי ישראל.

ד. כִּי כֹה אָמַר ה' אֵלֵי אֲשֶׁקֶטָה, וְאֲבִיטָה בְּמִכּוֹנֵי - כשאגאל את בניי, אשקוט במנוחה, ואביט על מכוני, על בית המקדש,

כְּחֶם צַח - ומנוחה זו, תהיה טובה ונעימה, כמו החום הצח והבהיר,

עָלֵי אוֹר - שבא אחר האור - המטר, שחום זה יפה וטוב,

כְּעַב טַל - וכמו עב, ענן, המביא טל על הארץ,

כְּחֶם קָצִיר - בימי הקציר החמים.

ה. כִּי לְפָנַי קָצִיר - כְּתָם פָּרַח - כי לפני זמן הקציר, כשתם הפרח - ונפל,

וּבֹסֶר גָּמַל - יִהְיֶה נִצָּה - ויוצא הציץ (תחילת הפרי) - שהוא עדיין בוסר, (הנגמל לאט לאט, עד שנהיה פרי בשל).

וְכִרַת הַזֹּלְזָלִים - בְּמִזְמֹרוֹת - אז, יכרות ה' את הענפים הרקים שבגפן - במזמרות, וְאֵת הַנְּטִישׁוֹת - ואת הענפים המתפשטים,

הַסִּיר, הַתִּז - יסיר ויכרות, תמשל; במלחמת גוג ומגוג, כשיתקרבו לכבוש את ירושלים, וכבר יתקיים מה שנאמר: "וַיֵּצֵא חֲצֵי הָעִיר בְּגוֹלָה..."; זכריה יד' ב' ; אז, תבוא מפלתם הגדולה - ויכרתו לפני בניי)

ו. יַעֲזֹבוּ יַחְדּוֹ - יַעֲזְבוּ פַּגְרֵיהֶם, לְעֵיט הָרִים, וּלְבַהֲמַת הָאֶרֶץ - לעיט (שם עוף) שבהרים, ולבהמה שבארץ,

וְקִץ עָלָיו - הַעֵיט - בימי הקיץ יבוא על פגרי חיילי גוג - העיט,
 וְכָל בְּהֵמַת הָאָרֶץ - עָלָיו תִּתְחַרֵּף - ובהמת הארץ, תבוא על פגרי חיילי גוג - בחורף. (שהרי זמן רב יקח, לקבור את כל פגרי גוג ומגוג: "וְקָבְרוּם בֵּית יִשְׂרָאֵל לְמַעַן טָהֵר אֶת הָאָרֶץ שֶׁבַע חֳדָשִׁים..."; יחזקאל לט', יב')
 ז. בָּעֵת הַהִיא יוּבַל שֵׁי לֵה' צְבָאוֹת - יביאו שי, מנחה - לה' צבאות,
 עִם מְמִשֵּׁף וּמוֹרֵט - מבניי, שהיו עם, שנמשכו ע"י האומות ומרטו (שתלשו) את שערותיהם, (שהרבו מאוד, להרע לבניי)
 וּמַעַם נֹרְאָה - מבניי, שנפלאות נוראות נעשו לו תמיד,
 מִן הוּא וְהִלְאָה - מהיום שנהיה לעם - והלאה,
 גֹּזִי קָו קָו - וּמְבוֹסָה - עם, שהגויים רמסו אותנו, קו קו, מעט מעט, (פעם אחר פעם),
 אֲשֶׁר בָּזְאוּ נְהָרִים אֲרִצוּ - שבזזו מלכי האומות את ארצו.
 אֶל מְקוֹם שֵׁם ה' צְבָאוֹת הָרַר צִיּוֹן - אל המקום שיקרא שם שמו של ה' צבאות, הוא הר ציון.

ישעיה יט

א. מִשָּׂא מִצְרַיִם - נבואה על מצרים.
 הִנֵּה ה' רִכַּב עַל עֵב קָל - וּבָא מִצְרַיִם - כבייכול, ה' רוכב על ענן הממהר במעופו לבוא על מצרים,
 (שה' ימהר להביא עליהם הפורענות)
 וְנָעוּ אֱלִילֵי מִצְרַיִם - מִפְּנֵיו - אלילי מצרים, ינועו מרוב פחד, מפני ה' שמביא עליהם הרעה, (שאינם יכולים להושיעם)
 וּלְבַב מִצְרַיִם יִמַּס בְּקָרְבוֹ - לב מצרים, ימס בתוך גופו - מרוב הפחד.
 ב. וְסִכְסְכְתִי מִצְרַיִם - בְּמִצְרַיִם, וְנִלְחַמוּ אִישׁ - בְּאֶחָיו, וְאִישׁ - בְּרֵעֵהוּ, עִיר - בְּעִיר, מִמְּלִכָה - בְּמִמְּלִכָה - אבלכל את מצרים בינהם, כך שילחמו בינם לבין עצמם. (מלבד מלחמתם - באוייב)
 ג. וְנִבְקָה רוּחַ מִצְרַיִם בְּקָרְבוֹ - תתרוקן חכמת מצרים,
 וְעֵצָתוֹ - אֲבִלְע - ואשחית את מחשבותם. (שלא ימצאו עיצה - להנצל)
 וְדָרְשׁוּ אֶל הָאֱלִילִים וְאֶל הָאֲטֻמִּים - מיני ע"ז, וְאֶל הָאֲבוֹת וְאֶל הַיְדֻעָנִים - מיני כישוף.
 ד. וְסִפְרֵתִי אֶת מִצְרַיִם - אמסור את מצרים, בְּיַד אֲדָנִים קִשָּׁה, וּמִלֶּךְ עֹז - יִמְשַׁל בָּם, נָאִם הָאֲדוֹן ה' צְבָאוֹת - ביד מלך קשה (מלך אשור)
 ה. וְנִשְׁתָּו מִיָּם - מֵהַיָּם - יסורו ויופסקו המים - מֵהַיָּם, (מהנילוס - שהוא מקום כינוס המים במצרים),

וְנִהַר - יִחַרְבּ וְיִבֶשׂ - ונהר הנילוס יהיה חרב ויבש. (חורבן מצרים נמשל לחורבן הנילוס, משום, שכל שבחה של מצרים הוא מהיאור)
 ו. וְהֶאֱזִיחוּ נְהָרוֹת - יַעֲזְבוּ מִיָּמֵי נְהָרוֹת שבמצרים ממקומם. (שהנהרות יתייבשו)
 דָּלְלוּ וְחָרְבוּ יְאֵרֵי מִצְרַיִם - ולכן, יאורי מצרים העמוקים (שלשם זורמים הנהרות) - יהיו דלילים וחרבים (יבשים) ממים.
 קָנָה וְסוּף - קָמְלוּ - והקנה והסוף הגדלים בשפת היאור - יתייבשו ויכרתו.
 ז. עָרוֹת עַל יְאֹר - עַל פִּי יְאֹר - העשבים המעוררים ומחוברים בקרקע על יד היאור, וְכָל מִזְרַע יְאֹר - וכל הזרעים הנזרעים ליד היאור,
 יִיבֶשׂ, נֶדְף - וְאֵינָנוּ - יתייבשו, יכרתו, ואינם עוד!
 ח. וְאֵנָּה הַדִּיגִים - הדייגים - יצטערו ויתאבלו על שאין עוד דגים,
 וְאֲבָלוּ - כָּל מְשָׁלִיכֵי בֵּיאֹר חֲכָה - יתאבלו כל המשליכים חכה לדוג דגים,
 וּפְרָשֵׁי מִכְמֶרֶת עַל פְּנֵי מַיִם - אֲמָלְלוּ - ופורשי הרשתות לצוד הדגים - יכרתו. (שתכרת פונסתם)
 ט. וּבָשׂוּ עֵבְדֵי פִּשְׁתִּים, שְׂרִיקוֹת - עושי הרשתות מהפשתים וסורקים אותם במסרק- (לעשות ממנו חוטים לרשתות) - יבושו במלאכתם - שאין בה עוד צורך.
 וְאֲרָגִים חוֹרֵי - והאורגים רשתות עם חורים, מחוטי הפשתים - יתביישו.
 י. וְהָיוּ שְׂתִיתֵיהֶם - מִדְּבָאִים - הרשתות, כאילו יהיו נשברים ונכרתים, (שאינן בהם עוד צורך)
 כָּל עוֹשֵׂי שֶׁכֶר - אֲגַמִּי נֶפֶשׁ - כל עושי הסכרים (להקל על תפיסת הדגים) - יהיו מדוכאים מעֲגָמַת נֶפֶשׁ.
 יא. אֵךְ אֲוִלִּים - שְׂרֵי צֵעַן - כל שרי צוען (עיר במצרים) - תאבד חכמתם, ויהיו כאוילים,
 חֲכָמֵי יַעֲצִי פְרַעָה - עֵצָה נִבְעָרָה - החכמים שביועצי פרעה יהיו כבערים וכסילים בעיצות שיתנו לפרעה,
 אֵיךְ תֵּאֱמְרוּ אֶל פְּרַעָה, בֵּן חֲכָמִים אָנֹכִי, בֵּן מַלְכֵי קָדְם - איך תוכלו לאמר, ולשבח עצמכם לפני פרעה, שאתם בנים של חכמים גדולים, ואבותי מלכי קדם נתנו בידינו חכמה רבה.
 יב. אֵינִי אֲפֹא חֲכָמִיד, וְיִגִּידוּ נָא לָךְ, וְיִדְעוּ מֵהַ יַעֲזִי ה' צְבָאוֹת עַל מִצְרַיִם - היכן כל חכמך פרעה! ויגידו לך מה חושב עליך ה', וכיצד תוכל להנצל!

עיר ההרס - יאמר לאחת - עד כדי כך, שאם אחת מהערים, לא יקבלו את אמונת ה' על עצמם - תהרס העיר ההיא.

יט. ביום ההוא יהיה מזבח לה' בתוך ארץ מצרים, ומצבה אצל גבולה - לה' - יבנו במצרים מזבחות ומצבות (מצבה - אבן אחת) - להקריב בהם לה' ית'.

כ. והיה לאות ולעד לה' צבאות בארץ מצרים - המזבח והמצבה, יהיה לאות ולעדות, שעובדים הם - לה' ית',

כי יצעקו אל ה' מפני לחצים, וישלח להם מושיע ורב והצילם - וכשיצעקו לה' - ישלח להם ה' מושיע ורב - מושיע גדול וחזק - להושיעם.

כא. ונדע ה' למצרים - בישועות שיעשה למצרים מפני אויביהם, ונדע ויתגדל שם ה' במצרים,

וידעו מצרים את ה' ביום ההוא ועבדו זבח ומנחה ונדרו נדר לה' - וישלמו - ויעשו לה' קרבנות, ידרו לפניו נדרים - וישלמו את נדריהם.

כב. ונגף ה' את מצרים נגף ורפוא - ה' יכה במצרים, ואח"כ ירפא את השבר שעשה, כדי שיכירו, כי ה' - הוא המכה והמרפא.

וכשבו עד ה' ונעתר להם - ישובו בתשובה לה' - ויקבל תשובתם, וירפאם - וירפא את שברם.

כג. ביום ההוא תהיה מסלה - תהיה דרך כבושה וסלולה,

ממצרים אשורה - בין מצרים לאשור, (שהנותרים ממחנה אשור, אחר הכאת המלאך את חיל אשור, יכירו גם הם את ה' - ויחברו למצרים)

ובא אשור במצרים, ומצרים באשור - ילכו תמיד בדרך הסלולה - ממצרים לאשור, ועבדו מצרים את אשור - ויעבדו מצרים עם אשור - את ה'!

כד. ביום ההוא יהיה ישראל שלישייה, למצרים ולאשור - בניי יהיו האומה השלישית (בנוסף למצרים ולאשור) שיעבדו את ה', ברכה בקרב הארץ - ותהיה להם (לבניי) ברכה בארץ, יותר משאר העמים.

כה. אשר ברכו ה' צבאות לאמר - אשר ברך אותם (את בניי),

ברוך עמי מצרים - שבחרתי בס במצרים היות עמי,

ומעשה ידי אשור - ומבורכים אשור שהם מעשה ידי, והכירו בי לעבדי.

יג. נואלו - שרי צען - אוילים שרי העיר צוען, נשאו - שרי נף - התפתו שרי נוף (כמו: "...הנחש השיאני - ואכל"; בראשית ג', יג'), לשמוע בקול החכמים שינצחו במלחמה,

התעו את מצרים - פנת שבטיה - ראשי העם, (פינת שבטיה - כמו אבן פינה, שהיא ראש ובסיס לבנין, כך השרים הם ראשי שבטי העם) התעו את מצרים בדבריהם שינצחו במלחמתם.

יד. ה' מסך בקרבה רוח עננים - ה' מזג וערבב בדעת החכמים - רוח עננים - שדעתם ועצתם - תתעוות ותעקם.

והתעו את מצרים - בכל מעשהו - התעו את מצרים בכל המעשים שעשו, פהתעות שפור - בקיאו - כמו השיכור, שתועה, ומתגלגל בקיאו.

טו. ולא יהיה למצרים - כל תועלת, מעשה אשר יעשה - בכל מעשה שיעשו - להנצל,

ראש וזנב, כפה ואגמון - גם עיצות גדולי החכמים, וגם עיצות החלושים - יכשלו. (כפה - ענף עץ חזק, גדולי היועצים), אגמון - עץ חלש. (היועצים הקטנים)

טז. ביום ההוא יהיה מצרים - פנשים - חלשים כנשים.

וחרד ופחד, מפני תנופת יד ה' צבאות אשר הוא מניף עליו - ירעדו מפחד - יד ה', המונפת עליהם להכותם.

יז. והיתה אדמת יהודה - דבר מפלת חיל סנחריב מלך אשור - ע"י המלאך, באדמת יהודה,

למצרים - יביא את מצרים להבין, שמפלתם לפני אשור היתה מגזירת ה' ולא במקרה, לחגא - וישבר ליבם מרוב פחד מה' ית'.

כל אשר יזכיר אתה אליו - יפחד - כל זמן שיזכירו מפלת אשור ביהודה - יגרום להם לפחד מה' ית',

מפני עצת ה' צבאות אשר הוא יועץ עליו - מהמחשבה שחושב ה' על מצרים.

יח. ביום ההוא יהיו חמש ערים בארץ מצרים, מדברות שפת פנעו, ונשבעות לה' צבאות - תושבי חמש ערים במצרים, מהשבויים שישבו לארצם⁶, יאמינו בה', ידברו בלשון הקודש וישבעו בשם ה',

⁶ השבויים ממצרים ומכוש, שהביא עימו סנחריב לירושלים בשלשלאות, וחזקיה התיר שבויים אלו אחר שהיכה מלאך ה' בהם באותו הלילה, ושבו לארצם והגידו נפלאות הבורא, והיו חמש ערים במצרים, ששבו לאמונת ה' ובנו מזבח, והעלו עולות לה', ועל זה נאמר: "יהיו חמש ערים בארץ מצרים מדברות שפת כנען..."

פְּסוּפוֹת בְּנֶגֶב - לְחֶלֶף - כשיחלוף ויבוא עליהם האוייב (מדי ופרס), יעלה אבק, כמו האבק שעולה בזמן סופה בנגב.

מְמַדְבֵּר בָּא - מדרך המדבר יבוא האוייב, מֵאֶרֶץ נֹרְאָה - המדבר נקרא מקום נורא. (שהוא מקום נחשים ועקרבים)

ב. חֲזוֹת קָשָׁה הִגִּד לִי - נבואה קשה נראתה לי על בבל,

הַבּוֹגֵד - בּוֹגֵד, וְהַשׂוֹדֵד - שׂוֹדֵד - בבל שבגדו ושדדו את העמים - יבגדו וישדדו אותם, עָלֵי עֵילָם - עלו על בבל, אנשי עילם !

צוּרֵי מְדֵי - שימו מצור על בבל, אנשי מדי !

כָּל אֲנַחְתָּה - הַשְּׁבִתִּי - כל האנחות שנאנחו העמים - מעול בבל, כעת במפלת בבל - יופסקו.

ג. עַל בֶּן מְלָאוֹ מִתְּנִי - חֲלַחְלָה - רעדה וחרדה אחזה במותני אנשי בבל,

צִירִים אֲחֻזְנִי - כְּצִירֵי יוֹלְדָה - כאבים אחזו באנשי בבל - כצירי היולדת.

נְעוּיָתִי מְשַׁמֵּעַ - נתעקס גופי מהשמועה על פורענות בבל.

נִבְהַלְתִּי מֵרְאוֹת - נבהלו, מלראות את הפורענות.

ד. תָּעָה לִבִּי לִבְבִי - ליבי הלך ותעה, (שלא ידע מה לעשות מרוב צער).

פְּלִצוֹת בְּעֵת־תְּנִי - חרדה גדולה הפחידה אותי, אֵת נִשְׁף חֲשָׁקִי - את הלילה שחשק בלשאצר -

לעשותו בשמחה גדולה על נצחונו על מדי וחיזוק מלכותו,

שֵׁם לִי לְחֶרְדָּה - הפך ה' לחרדה גדולה (מהכתב שכתב המלאך בכותל ההיכל, חרד מאד על הכתב שהוא כמו שכתוב: "אֲדִינוּ מִלְכָּא זִיוְהִי שְׁנוּהִי וְנִעְלִינְהִי יְבַהֲלוּנָהּ וְקִטְרִי חֲרָצָה מִשְׁתַּנִּין וְאֶרְכֶּכְתָּה דָא לְדָא נְקִשׁוּן") ובלילה ההוא, נהרג בלשאצר ונכבשה בבל ומלך בה דריוש כמפורש בדניאל.

ה. עֲרַף הַשְּׁלַחַן, צִפָּה הַצְּפִית, אֶכּוֹל שְׂתָה - שבליל המשתה שעשו בלשאצר ושריו, העמידו שומרים לצפות, שלא באים עליהם מדי ופרס, קומו השָׁרִים, מִשְׁחוּ מִגֵּן - והיו אומרים לשרים: קומו לצחצח המגנים למלחמה.

ו. כִּי כֹה אָמַר אֱלֹהֵי ה', לֵךְ הַעֲמֵד הַמְּצִפָּה אֲשֶׁר יִרְאֶה יַגִּיד - שהצופה שהעמידו, יגיד את אשר יראה.

ז. וְרָאָה רֶכֶב - שבא עליהם.

צֶמֶד פָּרָשִׁים - זוג פרשים שרוכבים על הרכב. רֶכֶב חֲמור רֶכֶב גָּמַל - רוכבים על חמור וגמל, וְהַקְּשִׁיב קֶשֶׁב - רֶב קֶשֶׁב - הקשיב ברוב קשב, לשמוע את המון העם הבאים להלחם עליהם.

וּנְחַלְתִּי יִשְׂרָאֵל - וישראל שהם נחלתי.

ישעיה כ

א. בְּשָׁנָת בָּא תִרְתֵּן אֲשֶׁדּוּדָה - בשנה שבא תרתן לכבוש את אשדוד, בְּשַׁלַּח אֹתוֹ סַרְגּוֹן מֶלֶךְ אַשּׁוּר - סרגון הוא סנחריב.

וַיִּלְחַם בְּאֲשֶׁדּוּד - וַיִּלְכְּדָהּ:

ב. בְּעֵת הַהִיא דָּבַר ה' בְּיַד יִשְׁעִיָּהוּ בֶן אֲמוּזַן לֵאמֹר: לֵךְ וּפְתַחַת הַשֶּׁקַּמְעַל מִתְּנִיךָ - ציוה ה' את ישעיהו, שיתיר את שקו שלבש באבילתו על גלות 10 השבטים,

וְנַעֲלֶךָ תַּחֲלִין מַעַל רִגְלֶיךָ - ושיחלוף הנעליים מרגליו,

וַיַּעַשׂ בְּכֹה הַלֵּךְ, עָרוֹם וַיַּחֲף - וכך הלך, בבגדים קרועים ובלויים, כאילו הוא ערום, ויחף.

ג. וַיֹּאמֶר ה' כֹּאֲשֶׁר הִלַּךְ עַבְדֵי יִשְׁעִיָּהוּ עָרוֹם וַיַּחֲף שְׁלֹשׁ שָׁנִים אוֹת וּמוֹפֵת עַל מְצָרִים וְעַל פּוֹשׁ - והליכה זו, לאות, שבסוף שלוש השנים, יכבוש אשור את מצרים ואת כוש, וכך ילכו לפני שוביהם.

ד. בֶּן יַנְהֵג מֶלֶךְ אַשּׁוּר אֶת שְׁבֵי מְצָרִים וְאֵת גְּלוֹת פּוֹשׁ, נְעָרִים וְזָקְנִים - עָרוֹם וַיַּחֲף,

וְחֲשׂוּפֵי שֵׁת - וילכו כך, שערוותם מגולה, (שיגלו בבזיון גדול)

עָרוֹת מְצָרִים - (וכך גם כוש)

ה. וַחֲתוּ וּבִשְׂאוּ - וישראל ישברו ויתביישו,

מִפּוֹשׁ מִבְּטָם - על שהיו מביטים בכוש שיעזרו להם,

וּמִן מְצָרִים תִּפְאָרְתָם - ועל שהיו מתפארים בבטחון גדול, על עזרת מצרים.

ו. וַאֲמַר יֵשֵׁב הָאֵי הַזֶּה בַּיּוֹם הַהוּא - יושבי א"י (שנמצאת בגבול הים)

הִנֵּה כֹה מִבְּטַנְנִי, אֲשֶׁר נִסְנּוּ שֵׁם לְעִזְרָה לְהַנְצִיל מִפְּנֵי מֶלֶךְ אַשּׁוּר - הנה, כך עלה בגורלם של מי שהיינו מביטים בו (כוש ומצרים), שיעזרנו מפני אשור,

וְאִיךָ נִמְלֵט אֲנַחְנוּ - וא"כ, כיצד אנו נוכל להנצל מאשור.

ישעיה כא

א. מִשָּׂא מִדְּבַר יָם - נבואה על בבל, היושבת במדבר, (ממערב מים) למדי ופרס - הבאים עליה למלחמה.

ח. וַיִּקְרָא אֲרִיָּה - הצופה יקרא: הנה מגיע האריה, (מדי ופרס)
 על מצפה - ועומד האריה על המצפה, לראות היכן טרפו.
 ה' - ה'! קורא ישעיהו,
 אֲנֹכִי עֹמֵד תְּמִיד יוֹמָם וְעַל מְשֻׁמְרֹתַי אֲנֹכִי נֹצֵב
 כָּל הַלַּיְלוֹת - ביום ובלילה אני עומד ומצפה, מתי יבואו חיל מדי ופרס, ויחריבו את בבל - שהרעו לישראל.
 ט. וְהִנֵּה זֶה בָּא, רֶכֶב אִישׁ, עֹמֵד פְּרָשִׁים - והנה, הגיע חיל האוייב,
 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר: נִפְלָה נִפְלָה בְּבַל וְכָל פְּסִילֵי אֱלֹהֶיהָ
 שָׁבַר לְאֶרֶץ - וענה המלאך הדובר אל ישעיהו: נפלה בבל, ואף הע"ז שבתוכה - נשברו ונפלו לארץ
 י. מְדֻשָּׁתַי - בבל תהיה מדושתי - כתבואה שדשים אותה,
 וּבֶן גֶּרְנִי - התבואה שבגורן, שדשים אותה.
 אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מֵאֵת ה' עֲבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
 הַגִּדְתִּי לָכֶם:
 יא. מִשָּׂא דוֹמָה - נבואה על אנשי דומה (דומה - אחד מ - 12 בני ישמעאל),
 אֵלַי קָרָא מְשַׁעִיר - קול הנבואה קורא, שמשעיר תבוא עליהם הרעה,
 שִׁמְר - מה מלילה, שִׁמְר - מה מליל - אנשי דומה, ישאלו השומרים בעיר: מה היה הלילה, האם בא האוייב?
 יב. אָמַר שִׁמְר - ויענה להם השומר,
 אַתָּא בִּקְר וְגַם לַיְלָה - אמנם הגיע הבוקר, אך הלילה שוב יבוא ונצטרך לשמור,
 אִם תִּבְעִינָן בְּעֵינֵינוּ - אם תבקשו לשאול שוב - שאלו,
 שָׁבוּ אֲתֵינוּ - שובו ובואו מחר לשאול שוב.
 יג. מִשָּׂא בְּעֵרֵב - נבואה על אנשי ערב, (מבני קדר)
 בַּיַּעַר בְּעֵרֵב תִּלְיִנָּה, אֲרָחוֹת דְּדָנִים - שיירות אנשי דדן, שהיו עוברים בערב, ילונו ביער של ערב, כי אהליהם חרבו.
 יד. לְקִרְאֵת עֲמָא הֲתֵינוּ מַיִם - הביאו מים לפני אנשי ערב הגולים מקומם,
 יֹשְׁבֵי אֶרֶץ תִּימָא, בְּלַחְמוֹ קִדְמוֹ נָדָד - אנשי תימא, קדמו בלחם, את פני גולי ערב.
 טו. כִּי מִפְּנֵי חֲרָבוֹת נִדְדוּ - כי נדדו מארצם מפני החרב שבאה עליהם,
 מִפְּנֵי חֲרָב נְטוּשָׁה - מפני החרב שפשטה בארצם,
 וּמִפְּנֵי קִשְׁתֵּי דְרוּבָה - ומפני קשתות האוייב הדרוכות ומוכנות לירי.

וּמִפְּנֵי כְּבֹד מַלְחָמָה - ומפני המלחמה החזקה.
 טז. כִּי כֹה אָמַר ה' אֱלֹהֵי, בְּעוֹד שָׁנָה בְּשָׁנֵי שָׁבִיר
 - בעוד שנה מזמן נבואתי זו, (כשני שכיר - זמן מדויק - כשכיר המדייק בזמן שכירותו)
 וְכִלְהָ - כָּל כְּבוֹד קִדְר - יכלו כל אנשי ערב, מבני קדר.
 יז. וְשָׂאָר - השארית,
 מִסַּפֵּר קִשְׁתֵּי גְבוּרֵי בְנֵי קִדְר - ימְעֹטוּ - מספר בעלי הקשת בקדר - ילך ויתמעט,
 כִּי ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל דָּבַר - וגזירה היא מלפניו!

ישעיה כב

א. מִשָּׂא גֵיא חֲזִיוֹן - נבואה על הגיא שבו היה החזיון - מראה הנבואה, על ירושלים, (ירושלים נקראה גיא, משום שהושפלה וירדה מתפארתה)
 מַה לָּךְ אֶפְוֵא, כִּי עֲלִית בְּלָךְ - לַגָּזוֹת - מדוע עלו כולם לגגות, כדרך הנצורים העולים לגג - לצפות על האוייב.
 ב. תִּשְׁאוֹת מְלֵאָה - ירושלים שהיתה מלאה בקול שאון - קול רעש המון העם,
 עִיר הוֹמִיָּה, קְרִיָּה עֲלִיָּה - מלאה ברעש, ובשמחת המון העם,
 חֲלָלִיךְ - לֹא חֲלָלִי חֲרָב, וְלֹא - מִתֵּי מַלְחָמָה - החללים והמתים, לא בחרב נהרגו, אלא במיתת רעב הקשה ממנה.
 ג. כָּל קִצִּינֶיךָ נִדְדוּ יַחַד - כל הקצינים והשרים ברחו יחד, (צדקיהו ושריו, שברחו מני"ג)
 מִקִּשְׁתֵּי אֶסְרוּ - על ידי בעלי הקשת, שרדפו אחריהם - נתפסו ונאסרו, (כי כאשר ברחו דרך המערה הזמין הקב"ה צבי אחד, שרץ על המערה ממעל, ורדפו אחריו רובי קשת, וכשבאו לפתח המערה מצאו את צדקיהו ושריו יוצאים - ותפשו ואסרום)
 כָּל נִמְצָאֶיךָ - אֶסְרוּ יַחַד - כל הנמצאים בעיר, נאסרו יחד ע"י ני"ג.
 מִרְחוֹק בְּרָחוּ - ואף אלו שברחו רחוק - נתפסו.
 ד. עַל כֵּן אָמַרְתִּי, שְׁעוּ מִנִּי - הרפו ועזבוני לנפשי,
 אָמַרְר בְּבָבִי - ואבכה במרירות על עמי,
 אֵל תֵּאִיצוּ לְנַחֲמֵנִי - עַל שֶׁד בַּת עַמִּי - אל תתאמצו לנחמני, על השוד, שבא על עמי.
 ה. כִּי יוֹם - מוכן מאת ה' על ירושלים,
 מְהוֹמָה וּמְבוֹסָה - יום של שבר, ושל רמיסת אנשי ירושלים,
 וּמְבוֹכָה לְה' אֱלֹהִים עֲבָאוֹת בְּגֵיא חֲזִיוֹן - ומבוכה - שלא ידעו אנשי ירושלים כיצד להנצל.

לעגו לדבריהם ואמרו, בואו נאכל ונשתה, הרי הנביאים מבטיחים לנו כי מחר נמות ע"י האוייב.

(ובזה חיללו את שם ה' ית')

יד. ונגלה באזני ה' צבאות אם יכפר העון הזה לכם עד תמתון אמר ה' אלוהים צבאות - ה' נשבע, שעוון זה שחללו את שם ה', לא יכופר בגלותם - עד שימותו.

טו. פה אמר ה' אלוהים צבאות לך בא אל הסכין הזה על שבנא אשר על הבית - לך אל שבנא הממונה על אוצרות המלך חזקיהו, (שחשב, למסור את העיר ביד סנחריב מלך אשור) טז. מה לך פה ומי לך פה, פי חצבת לך פה קבר - מה יש לך פה בירושלים, ומי ממשפחתך נמצא כאן, שאתה חושב להכין לעצמך קבר בירושלים, (שחושב שיזכה להיקבר בירושלים),

חצבי מרום קברו - ואתה בוטח בעצמך, כמי שהכין לו קבר במקום גבוה - שלא מפחד שיורידוהו משם.

חקקי בסלע משכן לו - וכמי, שחקק מקומו במקום חזק כסלע - שחושב שישאר בירושלים. יז. הנה ה' מטלטלך טלטלה גבר - לא כפי שאתה חושב, אלא ה' יטלטל אותך טלטלה חזקה- ותגלה מירושלים,

ועטף עטה - יפריח אותך כעוף הפורח - לגלות.

יח. צנוף יצנף - צנפה - כמו המצנפת המקיפה את הראש, יקיפו אותך האוייבים, פדור אל ארץ רחבת ידיים - ותושלך לגלות, ככדור המושלך למרחוק בארץ רחבת ידיים, שמה תמות - בגלות תמות,

ושמה מרפבות פבודך - קלון בית אדניך - המרכבות שהיית חושב שיתנו לך לכבוד, נתנו אותם לך לקלון. (שקשרו אותך בזנבי סוסיהן. כי כשיצא למלך אשור, שאלו אותו איה העם שקשרת עמהם, אמר להם חזרו בהם. נקבוהו בעקביו, וקשרוהו בזנבות סוסיהם, והיו מגררין אותו על הקוצים ועל הברקנים),

יט. והדפתך - ממצבך - ה' יהדוף אותך, מהמצב בו עמדת בכבוד בירושלים, וממעמדך - יהרסך - ויהרוס, את המעמד שהיה לך בירושלים.

כ. והיה ביום ההוא וקראתי לעבדי לאלקים בן חלקיהו - לעמוד בתפקיד במקום שבנא.

כא. והלבשתיו פתנתך ואבנטך אחזקנו - אלקים בן חלקיהו, יולבש בכותנתך, ויחגור באבנט - להיות בגדולה שהיתה לך, וממשלתך אתן בידו - ומחוזק בממשלה שהיתה בידך,

מקרקר קר - יהרוס האוייב את קיר חומות ירושלים,

ושוע אל ההר - וקול הבורחים מהעיר, לנוס אל ההרים.

ו. ועילם נשא אשפה - בני עילם באו לעזרת בבל, עם אשפה מלאה בחיצים,

ברכב אדם פרשים - ברכבים ועליהם פרשים.

וקיר ערה - מגן - האוייב עם המגנים שנשאו, הגיע עד החומה. (ערה - מלשון לערות, להתחבר)

ז. והי מבחר עמקיך מלאו רכב - העמקים המובחרים והטובים יתמלאו ברכב האוייב,

והפרשים - שת שתו השערה - והפרשים שמו פניהם לכיוון שערי העיר.

ח. ויגל את מסך יהודה - האוייב גילה את המסך שהגן על אנשי יהודה, שהחריב את המקדש

(שהמקדש, היה מגן ומסך על ישראל)

ותבט ביום ההוא - אל נשק בית היער - ופנו להביט אל המגנים, ששם שלמה בבית יער הלבנון. (ר"ל, שהתכוננו למלחמה, ולא לשוב בתשובה לה')

ט. ואת בקיעי עיר דוד, ראיתם - פי רבו - ואת הפרצות שנפרצו בחומה, ראיתם שרבים הם,

ותקבצו את מי הברכה התחתונה - אספתם את המים שהתפזרו מהבריכה התחתונה, להכין מהם טיט - לתקן פרצות החומ

י. ואת בתי ירושלים - ספרתם - ספרתם הבתים שלכל אחד מבני העיר,

ותתצו הבתים - לבצר החומה - והבתים המיותרים הרסתם, לתקן באבניהם את החומה.

יא. ומקוה עשיתם, בין החמתים - עשיתם חריץ, בין החומות הכפולות של העיר, שיתאספו בו מים,

למי הברכה הישנה - ומשם נמשכים המים לבריכה הישנה,

ולא הבטתם אל עשיה - ולא הבטתם לשוב אל ה' - שעשה ושמר על ירושלים עד עתה,

ויצרה מרחוק - לא ראיתם - ולא ראיתם לשוב אל ה' - שעוד מרחוק, מזמן רב מאוד, יצר אותה להשכין בה שכינתו.

יב. ויקרא ה' אלוהים צבאות ביום ההוא, לבכי ולמספד ולקרחה ולחגר שק - ה' קרא לבניי, ע"י הנביאים, לשוב בתשובה, לבכות ולהספיד, לקרוח קרחה (תלישת השיער - מצער), ולחגור שק,

יג. והנה ששון ושמחה, הרג בקר, ושחט צאן, אכל בשר, ושתות יין, אכול ושתו - פי מחר נמות - ובניי לא דאגו מאזהרת הנביאים, ועוד

ד. **בושי צידון** – בושי צידון, שחרבה העיר השכנה לך - צור.
כי אמר ים מעוז הים לאמר – כאילו הים קונן על צור שהיתה חוזק לכל העמים שסביבה, ויאמר על צור:
לא חלתי, ולא ילדתי, ולא גדלתי בחורים, רוממתי בתולות – צור בחורבנה נראית, כאילו מעולם לא היה בה חיל (פחד) הלידה, ולא נולדו בה בחורים, ולא גדלו בה בתולות - (שהרי היא שוממה, וכולם נהרגו)
ה. כאשר שמעו למצרים – כאשר ישמעו מצרים על חורבן צור,
יחילו – בשמע צר – יפחדו, כמו שפחדו צור כששמעו שהאויב בא עליהם.
ו. עברו תרשישה – עברו העמים, לסחור בעיר תרשיש.
הילילו – ישבי אי – תיללו, אנשי האיים שסביבות צור - על חורבנה.
ז. הזאת לכם עליזה, מימי קדם קדמתה – הזאת העיר צור, שהיתה עוד מימי קדם עליזה ושמחה על רוב עושרה וגדולתה,
יבלוה רגליה – מרחוק לגור – עתה, יובילו את אנשיה של צור ברגליהם - לגלות.
ח. מי יעץ זאת, על צר המעטירה – מי הוא, שיעץ העיצה על צור, המפוארת ברוב עושר וכבוד - להחריבה ??
אשר סחריה – שרים, כנעניה – נכבדי ארץ – אשר הסוחרים שבצור (כנעניה - סוחריה), היו מהשרים, ומהנכבדים שבארץ.
ט. ה' צבאות יעצה – ה' צבאות, הוא שיעץ על צור להחריבה!
לחלל גאון כל יצבי – לחלל ולהשפיל את צור שהיתה מתגאה בעושרה וביופיה הרב,
להקל כל נכבדי ארץ – לבזות ולהשפיל את נכבדי הארץ - שבצור.
י. עברי ארצך ביאר – גלו מהר ממקומכם, כיאור המתפשט ויוצא במהירות ממקומו,
בת תרשיש – עברו לעיר תרשיש הסמוכה לצור, **אין מזח עוד** – שאין לך עוד חוזק בארצכם.
יא. ידו נטה על הים – ה' נטה את ידו, להכות את צור - היושבת ליד הים,
הרגיז ממלכות – העיר לב הממלכות לבוא להלחם בצור,
ה' צוה אל כנען – ה' ציוה על השמדת צור - עיר המסחר,
לשמד מעזניה – להשמיד, את עוזה וחוזקה של צור.

והיה לאב ליושב ירושלים ולבית יהודה – ויהיה למנהיג טוב ונאמן ליושבי ירושלים.
כב. ונתתי מפתח בית דוד על שכמו, ופתח ואין סגר, וסגר ואין פתח – כל ענייני בית המלוכה יעשו על ידו. (וכשיפתח שערי הבית - לא יסגרו, וכשיסגור - לא יפתחו)
כג. ותקעתיו יתד במקום נאמן – ממשלתו תתקיים, כיתד חזק התקועה במקום נאמן וחזק.
והיה לכסא כבוד לבית אביו – יהיה לכבוד - למשפחת בית אביו.
כד. ותלו עליו כל כבוד בית אביו – "יתלו" על היתד (על אליקים בן חלקיהו) את כל בית אביו - שכל בית אביו יתכבדו בו,
הצאצאים והצפעות – הבנים והבנות,
כל כלי הקטן – אפילו הכלים הקטנים, הבנים הקטנים - יתכבדו בו, (שגדולתו תהיה מפורסמת ביותר)
מכלי האגנות ועד כל כלי הנבלים – מכלי האגנות ועד הנבלים - כולם יתלו על היתד. (שכולם יתכבדו בגדולתו הרבה של אליקים)
כה. פיום ההוא נאם ה' צבאות תמוש היתד התקועה במקום נאמן – תעקר ממקומה, היתד שהיתה תקועה במקום נאמן וחזק (ממשלת שבנא) **ונגדעה ונפלה ונכרת המשא אשר עליה פי ה' דבר** – תכרת ותיפול ממשלת שבנא, ויחד עימו כל הכלים שעל היתד הנישאים עליו - יפלו. (שכל משפחתו ואנשיו - יושפלו מגדולתם.)

ישעיה כג

א. משא צר – נבואה על צור.
הילילו אגיות תרשיש – תיללו אנשי הספינות ההולכות מתרשיש לצור- על שנחרבה צור,
פי שדד מבית מבוא – כי נשדדה צור, ואין בה עוד בית - לבוא שם.
מארץ בתים נגלה למו – מארץ כיתים עלה ונגלה האויב - על צור.
ב. דמו ישבי אי – יושבי האיים ליד צור, ישבו דוממים ואבלים, על חורבן צור,
סחר צידון עבר ים מלאוץ – הסוחרים העוברים בים עם הסחורה, שהיו ממלאים את העיר צור - ידמו על חורבן צור.
ג. ובמים רבים זרע שחר – וממצרים, היושבת על המים הרבים שבנילוס (שיחור), היו מביאים לצור, זרעים,
קציר יאור תבואתה – ותבואה, שקצרו במצרים - הביאו לצור,
ותהי סחר גוים – שכל הגויים סחרו בעיר צור.

יח. וְהָיָה סַחְרָה וְאַתְנַנְּה קָדָשׁ לְה' - לעתיד לבוא, העושר מהמסחר בצור, יוקדש ממנו - לה'!
 לא יֵאָצֵר - לא ישמרו אותו בבית האוצר,
 ולא יִחְסֵן - לא ישמר, להיות החוסן והחוזק של צור, (שהרי יקדישו ממנו לה' - ולא לבית האוצר).
 כִּי לְיֹשְׁבֵי לְפָנָי ה' יְהִי סַחְרָה - שיתנו מעושרם הרב יתן לכהנים, היושבים לפני ה' לשרתו,
 לֶאֱכֹל לְשִׁבְעָה - שיאכלו ממנו עד שישבעו, וְלִמְכֹסֶה עֲתִיק - וללבושים נאים.

ישעיה כד

א. הִנֵּה ה' בֹּקֵק הָאָרֶץ - ה' מרוקן הארץ מיושביה, (גלות עשרת השבטים) וּבֹלְקָהּ - ומחריבה.
 וְעוֹדָה פָּנִיָּה - ויבהיל את חשובי הארץ, וְהַפִּיץ יֹשְׁבֵיהָ - יפזר יושביה - לגלות.
 ב. וְהָיָה כָעֵם פְּכֹהוּ, פֶּעֶבֶד פְּאֲדָנָיו, פִּשְׁפָּחָה פְּגֻבְרָתָהּ, פְּקוּנָה פְּמוּכָר, פְּמִלּוּה פְּלוּהָ, פְּנִשָּׂה פְּאִשָּׁר נִשְׂא בּוֹ - כולם כאחד יוגלו מהארץ: המון העם כמו הכהן, העבד והשפחה כמו גם אדונייהם, הקונה כמו המוכר (שבדור"כ הקונה שמח והמוכר עצב), הלוח כמו גם המלווה (שבדור"כ המלווה מושל בלווה), הנושה - (המלווה דבר אחר חוץ מכסף) כמו זה שנושים בו.
 ג. הַבּוֹק תְּבוּק הָאָרֶץ - הארץ תתרוקן, וְהַבּוּז תְּבוּז - והאוויב יקח הביזה ממנה.
 כִּי ה' דָּבַר אֶת הַדְּבָר הַזֶּה - וגזירה היא מלפניו.
 ד. אֲבָלָה - נשחתה הארץ, נִבְלָה הָאָרֶץ - נפלה הארץ מכבודה, אֲמִלְלָה נִבְלָה תִּבְל - תבל - הארץ, (כפל לשון) אֲמִלְלוּ - מְרוֹם עִם הָאָרֶץ - נכרתו כל גדולי וחשובי הארץ
 ה. וְהָאָרֶץ חֲנָפָה - שלא נתנה הארץ פירותיה, והיתה, כמי שמחניף בדיבורו - וליבו בל עימו, (שהיתה מוציאה עשב, אך לא נותנת תבואה) תַּחַת יֹשְׁבֵיהָ - בגלל עוון יושביה,
 כִּי עֲבָרוּ תּוֹרָת, חָלְפוּ חֵק - כי יושבי הארץ עברו על תורת ה', והחליפו את חוקי ה' בחוקים אחרים,
 הִפְרוּ - בְּרִית עוֹלָם - בטלו את התורה, שקבלוה בברית לעולם לפני ה'.
 ו. עַל כֵּן אֵלֶּה - אֲבָלָה אָרֶץ - בגלל שבועת שווא שנשבעו לשקר כלתה הארץ ונחרבה.

יב. וַיֹּאמֶר לֹא תוֹסִיפִי עוֹד לְעֵלוֹז - עוד זמן רב (70 שנה) לא תוסיפי צור - לעלוז ולשמוח,
 הַמַּעֲשָׂקָה בְּתוֹלֵת בַּת צִידוֹן - וגם את צידון, שנעשקת גם את - בנפילת צור, ("בתולה", שהיא כבתולה שלא נכבשה).
 כַּתִּים קוֹמֵי עֲבָרִי, גַּם שָׁם לֹא יִנוּחַ לָךְ - עֲבָרִי לכיתים, אך דעי, שגם שם לא תהיה לך המנוחה כמו שהיתה.
 יג. הֵן אֶרֶץ פְּשָׁדִים זֶה הָעָם לֹא הָיָה - גם הכשדים מחריבי צור, בתחילה, לא היו בגבורתם הגדולה,
 אֲשׁוּר יִסְדָּה לְצִיִּים - הלא אשור, הוא זה שהביא לכשדים את גדולתם, וְלִמְדָם לַהֲנַיִג בים ציים - אוניות מפוארות,
 הַקִּימוּ בַחֲנוּיוֹ - וכעת, הכשדים הקימו על צור מגדלים להלחם עליה,
 עוֹרְרוּ אֲרַמְנוּתֶיהָ - החריבו ארמנותיה של צור, שָׁמָּה לְמַפְלָה - ושמו אותה למפלה - שתיפול מגדולתה, (שגדולת ונפילת צור, הכשדים וכל העמים, היא רק בגזירת ה' ית', ולא בזכות גבורתם !!)
 יד. הִילִילוּ אֲנִיּוֹת תְּרָשִׁישׁ - תיללו, אנשי האוניות הבאות מתרשיש לצור,
 כִּי שָׁדַד מְעֹזְבָן - כי נשדדה צור, שהיתה חוזק ומרכז מסחרים.
 טו. וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא וְנִשְׁפַּחַת צֹר שִׁבְעִים שָׁנָה - גדולת צור ועושרה הרב, תשכח 70 שנה (ששבעים שנה תהיה בחורבנה),
 פִּימֵי מֶלֶךְ אֶחָד - הוא דוד המלך שחי - 70 שנה.
 מִקֵּץ שִׁבְעִים שָׁנָה - ובסוף 70 שנות חורבנה, יְהִיָּה לְצֹר בְּשִׁירַת הַזֹּנָה - תרים צור את קולה בשיר - כזונה - לעורר הסוחרים לשוב אליה - למסחר. (כמו הזונה, כשלא באים אליה הזונים, מרימה קולה בשיר - לעורר הזונים לשוב אליה)
 טז. קָחִי כְּנוֹר סִבִּי עִיר, זֹנָה נִשְׁפָּחָה - קחו אנשי צור כינור והסתובבו בעיר לנגן כזונה - לעורר הסוחרים לשוב אליכם,
 הִיטִיבִי נֶגֶן הָרִבִּי שִׁיר - לְמַעַן תִּזְכְּרִי - נגנו היטב, הרבו שירים - כדי שתזכרו לפני הסוחרים - לשוב אליכם.
 יז. וְהָיָה מִקֵּץ שִׁבְעִים שָׁנָה יִפְקֹד ה' אֶת צֹר - בסוף 70 שנות החורבן, יזכור ה' את צור להשיבה לגדולתה,
 וְשָׁבָה לְאַתְנַנְּה - ותשוב צור לקחת אתנן כזונה, (שישובו הסוחרים - לסחור בצור)
 וְזָנְתָה אֶת כָּל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה - שישובו כל ממלכות הארץ לסחור בצור.

וַיֵּאֱשָׁמוּ - יִשְׁבִּי בָהּ - וְנִהְיִתָּה שַׁמְמָה -
 מֵהַיּוֹשְׁבִים בָּהּ.
 עַל כֵּן חָרוּ יִשְׁבֵי אֶרֶץ - לָכֵן, נִשְׂרַפוּ יוֹשְׁבֵי
 הָאֶרֶץ, וְנִשְׂאָר אָנוֹשׁ מְזַעַר - וְנִשְׂאָרוֹ אֲנָשִׁים
 מֵעַט.
 ז. אֲבָל תִּירוֹשׁ - נִשְׁחַתּוּ הָעַנְבִּים (לַעֲשׂוֹת מֵהֶם יַיִן)
 אֲמַלְלָהּ - גִּפֶן - נִשְׁחַתָּה הַגֶּפֶן,
 נֶאֱנָחוּ - כָּל שִׁמְחֵי לֵב - נֶאֱנָחוּ מִצַּעַר, הָאֲנָשִׁים
 שֶׁתְּמִיד שִׂמְחָ לִבְסָם מֵהֵי יוֹן הַטּוֹב.
 ח. שְׁבַת - מְשׁוֹשׁ תַּפִּים - הַתְּבַטְלָה הַשִּׂמְחָה
 שֶׁהָיוּ שִׂמְחִים עִם תִּירוֹשׁ הַתּוֹפִים.
 חֲדַל - שְׂאוֹן עַלְיָזִים - הַפְּסִיקָה קוֹל הַשִּׂמְחָה
 שֶׁל הָעַלְיָזִים,
 שְׁבַת - מְשׁוֹשׁ כְּנֹר - הַתְּבַטְלָה הַשִּׂמְחָה שֶׁהָיוּ
 שִׂמְחִים עִם נִיגוֹן הַכִּינֹר.
 ט. בְּשִׁיר - לֹא יִשְׁתּוּ יַיִן - לֹא יִשְׁתּוּ עוֹד יַיִן,
 לְהַרְבוֹת הַשִּׂמְחָה בִּזְמַן הַשִּׁירָה,
 יֹמֵר שֹׁכֵר - לְשִׁתּוֹ - שֶׁמְרֹב הַצְּרוּת, הַיַּיִן יִהְיֶה
 מֵרַב בְּפִיהֶם.
 י. נִשְׁפָּרָה קְרִית תְּהִי - אַחַר שֶׁתִּשְׁבֵּר הַקְּרִיָּה
 (הַעִיר) - תִּקְרָא: קְרִית תּוֹהוּ - עִיר שׁוֹמְמָה.
 סָגַר כָּל בַּיִת - מִבּוֹא - סוֹגְרוּ הַבָּתִּים (כִּי נִחְרְבוּ) -
 וְלֹא יִבּוֹאוּ עוֹד בָּהֶם.
 יא. צִוְחָה עַל הַיַּיִן - בַּחֲצוֹצוֹת - יִצַּעְקוּ בְּרַחוּבוֹת
 עַל שֶׁחִסַּר לָהֶם הַיַּיִן,
 עָרְבָה - כָּל שִׁמְחָה - כֹּל שִׂמְחָה, נִהְפְּכָה לָהֶם
 לְחֹשֶׁךְ וְצָרָה. (עָרְבָה - מִלְשׁוֹן עָרַב וְחוֹשֶׁךְ)
 גָּלָה - מְשׁוֹשׁ הָאֶרֶץ - הַשִּׂמְחָה גָּלְתָה מֵהָאֶרֶץ.
 יב. נִשְׂאָר בְּעִיר - שְׁמָה - רַק הַשִּׂמְמָה נִשְׂאָרָה
 בַּעִיר,
 וּשְׂאִיָּה - יַבֵּת שְׂעָר - הַשְּׂאִיָּה - הַשִּׂמְמָה, גֵּרְמָה
 לְכָךְ, שֶׁכָּל שְׂעָרֵי הָעָרִים - הָיוּ מוֹכִים וְנִתְּצוּ.
 יג. כִּי כַּה יִהְיֶה בְּקָרֵב הָאֶרֶץ בְּתוֹךְ הָעַמִּים - כִּי
 כִּךָ יִהְיֶה מִסַּפֵּר הַנִּשְׂאָרִים מִבְּנֵי - בְּגִלּוֹת,
 כְּנִקְוָה זֵית - כִּמוֹ מִסַּפֵּר הַגְּרִגְרִים הַמּוֹעֵט,
 שֶׁנִּשְׂאָר בְּרֹאשׁ הָעֲנָפִים בַּעֲץ הַזֵּית - שֶׁנִּשְׂאָר
 הַנוֹקֵף (הַפּוֹעַל שֶׁמּוֹרִיד הַזֵּיתִים מֵהָעֵץ)
 כְּעִלְלָת - אִם כָּלָה בְּצִיר - וְכִמוֹ מִסַּפֵּר
 הָעוֹלְלוֹת שֶׁנִּשְׂאָרִים בְּגֶפֶן, כִּשְׁכָּלָה זְמַן הַבְּצִיר.
 יד. הִמָּה יִשְׂאוּ קוֹלָם - יְרִנּוּ - וְאלוֹ שִׂישְׂאוֹ,
 הֵם אֵלּוֹ שִׂישְׂאוֹ קוֹלָם וַיִּשְׂמָחוּ בְּבוֹא הַגְּאוּלָּה
 הָעַתִּידָה, וּבְמַפְלַת הַגּוֹיִים - בִּירוּשָׁלַיִם.
 בְּגֵאוֹן ה' צָהְלוּ מֵיָם - כִּשֶׁה' יִרְאֶה אֶת גְּאוּוֹתוֹ
 וְגִדּוּלְתוֹ עַל הַגּוֹיִים - יִשְׂמָחוּ יוֹתֵר מִמָּה שֶׁשִּׂמְחוּ
 בְּנַפִּילַת מִצְרַיִם בִּים סוּף.
 טו. עַל כֵּן - הַיּוֹת וְהַבְּטַחְתִּי לְגְאוּלָּתְכֶם,

בְּאָרְצִים - כְּפָדוּ ה' - אֲתֶם הַיּוֹשְׁבִים בְּעַמֻּקִּים,
 מִפַּחַד הָאוֹיִיב (אוֹרִים) - עַמֻּקִּים, כִּמוֹ "אוֹר
 כְּשֵׁדִים" וְכוּ'; רַשׁ"י, כְּפָדוּ וּשְׂבַחוּ אֶת ה',
 בְּאֵי הַיָּם - שֵׁם ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל - וְכֵן אֵלּוֹ
 שָׁגְלוּ לֵאמֹר הַיָּם - כְּפָדוּ וּשְׂבַחוּ אֶת ה',
 טו. מִכַּנְף הָאֶרֶץ - מִקְצֵה הָאֶרֶץ תְּבוֹא
 הַפְּרַעֲנוֹת עַל יוֹשְׁבֵי א"י, לִפְנֵי הַגְּאוּלָּה הָעַתִּידָה,
 זְמַרְתָּ שְׂמַעְנֵנוּ - צְבִי לְצַדִּיק - וְהַזְמִירוֹת
 שֶׁשִּׂמְעֵנּוּ בְּנִבּוֹאָה, יִהְיוּ לְמִי שִׂישְׂאָר בָּאֶרֶץ - הֵם
 הַצַּדִּיקִים - שֶׁלָּהֶם יִבּוֹא הַהַדְרָה וְהַיּוֹפֵי. (כִּמוֹ
 שֶׁאָמַר: "וְהָיָה הַנִּשְׂאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם קְדוֹשׁ יֵאמַר
 לוֹ כָּל הַפְּתוּבֵי לַחַיִּים בִּירוּשָׁלַיִם"; לַעֲלֵל ד' ג') - שֶׁלָּהֶם
 תְּבוֹא הַיְשׁוּעָה וְהַגְּדוּלָּה,
 וְאָמַר, רְזִי לִי רְזִי לִי - אוֹי לִי - אוֹי לִי, עַל
 הַרְזִי, הַסּוּד הַנּוֹרָא הַזֶּה, עַל הַפְּרַעֲנוֹת שֶׁתִּצְרֹף
 אֶת יִשְׂרָאֵל, וּשִׂישְׂאוֹ בָהֶם - רַק הַצַּדִּיקִים,
 בְּגָדִים בָּגְדוּ - שְׁבוּגָדִים (הַגּוֹיִים) - יִבְגְּדוּ
 בִּישְׂרָאֵל, וּבְגָד בּוּגְדִים - בְּגָדוֹ - וּבְגִידַת
 בּוּגְדִים - יִבְגְּדוּ הָעַמִּים - וַיִּבּוֹאוּ כּוֹלָם לְהִלְחַם
 בִּישְׂרָאֵל.
 יז. פָּחַד וּפְחַת וּפָח - ה' מְבִיא עַל יִשְׂרָאֵל, פַּחַד
 וּפְחַת (בוֹר) וּפַח (מַלְכוּת)
 עֲלֵיךְ יוֹשֵׁב הָאֶרֶץ - יִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבֵי הָאֶרֶץ.
 יח. וְהָיָה הֵנֶס מִקוֹל הַפָּחַד - יִפֹּל אֵל הַפָּחַת,
 וְהָעוֹלָה - מֵתוֹךְ הַפָּחַת - יִלְכַד בְּפָח -
 הַבּוֹרַח בְּגַלְל הַפָּחַד - יִפּוֹל בַּפָּחַת (בוֹר), וְמִי
 שֶׁיִּנְצַל וַיַּעֲלֶה מֵהַפָּחַת, יִפּוֹל בַּפַּח (מַלְכוּת)
 כִּי אַרְבּוֹת מִמְרוֹם - נִפְתְּחוּ - הַגְּזִירוֹת
 וְהַצְּרוּת, יִרְדּוּ מֵאֲרוּבוֹת הַשָּׁמַיִם שֶׁנִּפְתְּחוּ, כִּמוֹ
 הַגֶּשֶׁם,
 וַיִּרְעֲשׂוּ - מוֹסְדֵי אֶרֶץ - יִרְעְדוּ מִפַּחַד - יִסּוּדוֹת
 הָאֶרֶץ.
 יט. רַעַה הַתְּרַעַעָה הָאֶרֶץ - שְׁבֵר - נִשְׁבַּרָה
 הָאֶרֶץ,
 פוֹר הַתְּפוֹרְרָה אֶרֶץ - נִשְׁחַתָּה לְפָרוֹרִים
 פָּרוֹרִים.
 מוֹט הַתְּמוֹטְטָה אֶרֶץ - הַטִּיָּה, נִטְתָּה הָאֶרֶץ -
 לִיפּוֹל.
 כ. נוֹעַ תְּנוּעַ אֶרֶץ כְּשָׁפוֹר - הָאֶרֶץ כְּאִילוֹ תִּנוּעַ
 מְרֹב הַצְּרוּת - כְּשִׁיכּוֹר הַמֵּתַנְעֵנַע בְּשִׁיכּוֹרוֹתוֹ,
 וְהַתְּנוֹדְדָה - כְּמַלּוּנָה - וְתִתְּנַדְּדַת הָאֶרֶץ כְּמַלּוּנָה
 - כְּסוֹכֶת שׁוֹמֵר שְׂדֵה הַקִּישׁוֹאִין - הַמֵּתַנְדְּנַדְּת
 בְּרוּחַ.
 וְכַבֵּד עָלֶיהָ - פִּשְׂעָה - פִּשְׂעֵיהֶם, כְּאִילוֹ יִהְיוּ
 כְּבָדִים עַל הָאֶרֶץ,
 וְנִפְלְאָה - וְלֹא תִסִּיף קוּם - תִּיפּוֹל נִפִּילָה כּוֹז,
 שֶׁלֹּא תוֹסִיף לְקוּם מִמֶּנָּה.

כא. וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יִפְקֹד ה' עַל צְבֵא הַמְרוֹם - בַּמְרוֹם - בזמן בֵּא הגאולה, יפקוד ה' על המלאכים של אומות העולם, שהרעו לישראל, וְעַל מַלְכֵי הָאָדָמָה - עַל הָאָדָמָה - ועל מלכי האומות שעל האדמה.
 כב. וְאֶסְפוּ אֶסְפָּה אֲסִיר - עַל בּוֹר - יאספו כל המלכים האלו שבאו על בניי - להענישם, כמו שאוספים האסירים להורידם לבור, וְסִגְרוּ עַל מַסְגָּר - וְיִסְגְּרוּ שָׁם בְּבוֹר - על מסגר, מנעול.
 ומרב ימים - יפקדו - ויזכרו כל פשעיהם שעשו מימים רבים.
 כג. וְחִפְרָה הִלְבְּנָה - בעיני הגויים, תהיה הלבנה כמבוייטת וחשוכה, ובושָׁה חֲחֵמָה - וכן השמש - תהיה כמבוייטת וחשוכה לפניהם, (מגודל הפורענות שתבוא עליהם)
 פ' מִלֶּדֶד ה' צְבָאוֹת בְּהָר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַם - כי תגלה מלכות ה' בארץ, כשיפרע מגוג, וְנָגַד זְקִנָיו - פְּבוֹד - וגילוי מלכותו זה - יהיה לזקני עמו - לכבוד ולתפארת.

א. וְעָשָׂה ה' צְבָאוֹת לְכָל הָעַמִּים בְּהָר הַזֶּה - ה' יעשה לכל העמים, שיבואו עם גוג - להילחם על ירושלים, מפלה גדולה, שהיא היפך ממה שחשבו הם:

מִשְׁתָּה שְׂמָנִים - שהם חשבו, שיכבשו את ירושלים במהרה ובקלות כשמן (שתמיד - צף למעלה),

מִשְׁתָּה שְׂמָרִים - וה' יהפוך להם המשתה, למשתה של שמרים (השוקעים למטה בחבית היין) - הקשים לגוף, (נמשל: שיפלו בירושלים - במפלה עצומה) שְׂמָנִים מִמַּחִים - הם חשבו, שיכבשו את ירושלים במהרה ובקלות כשמן נוזל, כמוח העצמות (שהוא נקי וטוב)

שְׂמָרִים מְזַקְקִים - וה' יהפוך להם המשתה, למשתה של שמרים מזוקקין (מזוקקים ונקיים מכל משקה) - שהם ללא יין כלל, וקשים הם לגוף. (נמשל: שיפלו בירושלים - במפלה עצומה)

ז. וּבִלְע בְּהָר הַזֶּה פְּנֵי הַלּוֹט הַלּוֹט, עַל כָּל הָעַמִּים - ה' ישחית המכסה שמגן על כל העמים (גוג),

וְהַמְסַכָּה הַנְּסוּכָה עַל כָּל הַגּוֹיִם - המסך המכסה ומגן על כל הגויים. (גוג)

ח. בִּלְע הַמּוֹת לְנִצַּח - ישחית ויבטל המוות - מישראל, (שלא יוסיפו העמים - להרוג בישראל)

וּמַחָה ה' אֱלוֹהִים, דְּמָעָה - מֵעַל כָּל פָּנִים - ולא ירדו עוד דמעות על פניהם של בניי, (שלא יוסיפו הגויים - להרע לישראל),

וְחִרְפַת עַמּוֹ יִסִּיר מֵעַל כָּל הָאָרֶץ - ותוסר החרפה שהיתה לישראל, שהיו מפוזרים בין הגויים,

כִּי ה' דִּבֶּר:

ט. וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא - בניי, שיראו בגאולתם, הִנֵּה אֱלֹהֵינוּ זֶה, קוֹיֵנוּ לוֹ וְיוֹשִׁיעֵנוּ, זֶה ה' קוֹיֵנוּ לוֹ - הנה זה אלוקינו שקוינו לו - והושיענו מגלותנו,

נְגִילָה וְנִשְׂמָחָה בִּישׁוּעָתוֹ - נגיל ונשמח בישועה שהושיע אותנו.

כב. וְאֶסְפוּ אֶסְפָּה אֲסִיר - עַל בּוֹר - יאספו כל המלכים האלו שבאו על בניי - להענישם, כמו שאוספים האסירים להורידם לבור, וְסִגְרוּ עַל מַסְגָּר - וְיִסְגְּרוּ שָׁם בְּבוֹר - על מסגר, מנעול.
 ומרב ימים - יפקדו - ויזכרו כל פשעיהם שעשו מימים רבים.
 כג. וְחִפְרָה הִלְבְּנָה - בעיני הגויים, תהיה הלבנה כמבוייטת וחשוכה, ובושָׁה חֲחֵמָה - וכן השמש - תהיה כמבוייטת וחשוכה לפניהם, (מגודל הפורענות שתבוא עליהם)
 פ' מִלֶּדֶד ה' צְבָאוֹת בְּהָר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַם - כי תגלה מלכות ה' בארץ, כשיפרע מגוג, וְנָגַד זְקִנָיו - פְּבוֹד - וגילוי מלכותו זה - יהיה לזקני עמו - לכבוד ולתפארת.

ישעיה כה

א. ה' אֱלֹהֵי אֲתָה, אֲרוֹמְמֶךָ - אוֹדָה שְׂמֶךָ - כשראה ישעיהו המשפט שיעשה ה' בגויים, פתח בשבח המקום,

כִּי עָשִׂיתָ פִּלְאָ - על הנפלאות שעשית עמנו, עֲצוֹת מִרְחֹק, אֲמוֹנָה אֲמֵן - העצות שאמרת עוד זמן רב, עֵינֵי הַנְּבִיאִים - התקיימו באמונה נאמנת, התקיימו - בקיום חזק ונאמן,

ב. כִּי שְׁמַת מְעִיר - לָגַל - כי את ערי הגויים - שמת להיות גל אבנים,

קָרְיָה בְּעוֹרָה - לְמַפְלָה - ערים בצורות - למפילה.

אֲרָמוֹן זָרִים - מְעִיר - ארמונות העמים הזרים - שבתו - מלהיות ערים,

לְעוֹלָם לֹא יִבְנֶה - ולא יבנו עוד לעולם.

ג. עַל כֵּן יִכְבְּדוּךָ עִם עֵז - אפילו העזים שבעמים, יכבדו אותך, אחר שיראו מפלת גוג, קָרְיָת גּוֹיִם עָרִיצִים - יִרְאוּךָ - הגויים החזקים שבערי הגויים - יפחדו ממך.

ד. כִּי הֵייתָ מְעוֹז - לְדָל, מְעוֹז - לְאֲבִיוֹן, בְּצַר לוֹ - כי היית לישראל הדלים והאביונים, לחוזק - בזמן צרתם,

מַחֲסֵה - מְזָרֵם - יהיה לישראל מעוז - כמו מכסה - המגן מזרם המטר, עַל - מַחֲרָב - וכצל, בזמן היובש והחום,

י. כִּי תִנּוּחַ יָד ה' בְּהָר הַזֶּה - יד ה', תנוח על הגויים שבירושלים - להכותם.
 וְנִדְוֶשׁ מוֹאֵב תַּחְתָּיו - מואב יהיו נידושים ונכתשים במקומם,
 כְּהִדּוֹשׁ מִתְּבֵן - בְּמוֹ מִדְּמֶנָה - כמו שנידוש התבן שבאשפה, ברגלי אדם ובהמה.
 יא. וּפְרַשׁ יָדָיו בְּקִרְבּוֹ - ה' יפרוש את ידיו - להכות במואב,
 כְּאֲשֶׁר יִפְרֹשׁ הַשָּׁחָה - לַשָּׁחוֹת - כמו השוחה במים, שפרוש את ידיו בכל כוחו - לשחות,
 וְהַשְּׁפִיל גְּאוֹתוֹ - ה' ישפיל גאוותו של מואב,
 עִם אֲרָבוֹת יָדָיו - תחת אצילי ידיו. (כמו: "שים נא בלואי הסחבות והמלחים, תחת אצלות ידך מתחת לחבליים" ירמיהו לח' יב' ; שהשוחה - משפיל המים שתחת אצילי ידיו)
 יב. וּמִבְצָר מִשְׁגָּב חוֹמֹתָיִךְ - החומות החזקות שבמבצרי מואב,
 הַשָּׁחַ הַשְּׁפִיל, הַגִּיעַ לָאָרֶץ עַד עֶפְרַי - ינמיד וישפיל - עד עפר הארץ.
ישעיהו כו
 א. בַּיּוֹם הַהוּא יוֹשֵׁר הַשִּׁיר הַזֶּה, בְּאֶרֶץ יְהוּדָה - בזמן בא הגאולה במפלת גוג, ישירו בארץ יהודה,
 עִיר - עֵז לָנוּ - ירושלים שהיתה לנו תמיד, לעוז ולחוזק,
 יְשׁוּעָה יְשׁוּיָת - ה' ישים לנו ישועה,
 חוֹמוֹת וְחָל - בחומות ובחיל (חומה נמוכה שלפני החומה) שבירושלים, שלא יכבשו ע"י גוג.
 ב. פֶּתַח שְׁעָרִים - פתחו שערי ירושלים,
 וַיָּבֵא גּוֹי צַדִּיק - ויבואו בהם בני"י, שהם עם צדיק,
 שֹׁמֵר אֲמִנִים - ששמר וציפה, לקיום הבטחות ה' - שישבם לארצם מגלותם.
 ג. יִצַר סְמוּךְ - החושבים בלבבם לסמוך על ה' ית' בכל ליבם,
 תִּצְרַח, שְׁלוֹם שְׁלוֹם - שמור אותם בשלום,
 כִּי בָךְ בְּטוּחִים - שהרי בך הם בוטחים.
 ד. בְּטַחוּ בְּה' עַד - בטחו ב'ה' ית', עד עולם,
 כִּי בְּיָהּ ה' צוֹר עוֹלָמִים - ב'ה' ראוי לבטוח, כי הוא חזק כסלע - בכל עולמים, בכל הזמנים.
 ה. כִּי הִשָּׁח יִשְׁבִי מְרוֹם, קְרִיָּה נִשְׁגָּבָה - ה' שבטחתם בו, הוריד והשפיל הגויים, שישבו במקום גבוה ובערים חזקות,
 יִשְׁפִּילָנָה יִשְׁפִּילָה - עַד אֶרֶץ, יִגִּיעָנָה - עַד עֶפְרַי - ויוסיף להשפילם מטה עד עפר הארץ.
 ו. תִּרְמַסְנָה רְגְלֵי - ואחר שיפלו, עוד ירמסו אותם ברגל,

רְגְלֵי עָנִי - פְּעַמֵי דָלִים - רגלי בני"י, שהיו עניים ודלים, ירמסו אותם,
 ז. אֶרֶץ לְצַדִּיק - מִיִּשְׂרָאֵל - אתה תתן לפני הצדיק, דרך ישרה,
 יִשָּׁר - תִּיִשָּׁר, מְעַגְל צַדִּיק תִּפְלֵס - ודרך הצדיק תישר.
 ח. אֶף אֶרֶץ מִשְׁפָּטֶיךָ ה' - אפילו כשבאה עלינו, דרך המשפט - כשהבאת עלינו יסורים,
 קוֹיִנוּךָ - היינו מקווים אליך,
 לְשִׁמְךָ וּלְזִכְרֶךָ - תִּאֲוֹת נֶפֶשׁ - ותאוות נפשנו היתה, שהנביא בנבואותיו, יזכיר לנו את שמך.
 ט. נִפְשֵׁי אֹיְתֶיךָ בְּלִילָה - נפשי רצתה ובקשה אותך בלילה, (בזמן החושך והצרות)
 אֶף רוּחִי בְּקִרְבִּי - אֲשַׁחֲרֶךְ - כל עוד רוחי בקרבי - אדרוש ואבקש אותך,
 כִּי כְּאֲשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ לָאָרֶץ - גם כאשר באים אלינו דרכי המשפט - כשהבאת עלינו יסורים, נוסיף לדרוש ולבקש אותך,
 צַדִּיק לְמַדּוֹ יִשְׁבִי תֵּבֵל - כי משפטים אלו, מלמדים את יושבי תבל - לעשות צדק.
 י. יִחַן רִשָּׁע בַּל לְמַד צַדִּיק - וכי תנתן חנינה לרשע ? ! הלא לא למד לעשות צדק, אף אחר שקבל יסורים !
 בְּאֶרֶץ נִכְחוֹת - יַעֲוֹל - אף שקבל יסורים, נכוחים וברורים בצדקתם, הוסיף לעשות עָוֹל.
 וּבַל יִרְאֶה - גְּאוֹת ה' - ולא רואה את גאוותו וגדולת ה' בעולם, אף שקבל היסורים הצודקים.
 (ורואה היסורים, כאילו במקרה באו עליו).
 יא. ה', רְמָה יָדְךָ - כשידך רמה - הורמה על הרשעים,
 בַּל יַחְזִיזוּ - אינם רואים שידך היא שהכתה אותם, (אלא יד המקרה הוא)
 יַחְזוּ וַיִּבְשׂוּ קִנְיָתָ עִם - אך כשתעשה הישועה הגדולה לעם ישראל, יראו בהכרח שיד ה' היא (שהלא מעטים מאוד, יגברו על כל העמים) - ויבושו ויכלמו,
 אֶף אִשׁ - צַרִּיךָ תֹאכְלֵם - אף יראו את האש שתאכל את צָרִי, אויבי ה'. (אויבי ישראל)
 יב. ה' תִּשְׁפֹּט שְׁלוֹם - לָנוּ - ה', תערוך לנו שלום, (כמו: "...שֶׁפֶת הַסִּיר שֶׁפֶת וְגַם יִצַק בּוֹ מִיַּם" ; יחזקאל כד' ג')
 כִּי גַם כָּל מַעֲשֵׂינוּ פְּעֵלָתָ לָנוּ - כי הרי כל הפעולות והמעשים אתה הוא שפועל, א"כ שים לנו שלום.
 יג. ה' אֱלֹהֵינוּ - אנא, זכור לנו, בְּעֵלּוֹנוּ אֲדָנִים - שאף בגלות, כשהיו העמים בעלים ואדונים עלינו,

ישעיה כז

זולתך - חוץ מה' - שהנהגת ה', לא היתה בגלוי עלינו,
לְבַד בְּךָ - נִזְפִיר שְׁמֶךָ - בכל זאת, תמיד הזכרנו את מלכותך עלינו, ולך קוינו.
יְד. מְתִים - בַּל יַחֲיוּ - העיזו של הגויים הם כמתים - שלא יקומו ולא יחיו,
רְפָאִים - בַּל יִקְמוּ - כמתים שלא יקומו,
לְכֹן פְּקַדְתָּ וְתִשְׁמִידִם, וְתִאֲבֹד כָּל זֵכֶר לָמוֹ - ולכן, זכרת להשמידם, ולאבד מהם כל זכר.
טו. יִסְפָּתָ לְגוֹי ה' - אף שהוספת לייסר את בניי,
יִסְפָּתָ לְגוֹי - נִכְבְּדָתָ - גם כשהתגברו הייסורים היו מקווים לגילוי כבודך
רַחֲמֶתָ כָּל קְצוֵי אֶרֶץ - ואף שרחקת אותם בכל קצות הארץ - היו מקווים אליך.
טז. ה' בִּצַר פְּקֻדוֹתָ - גם כשהיו בצרה - זכרו ודרשו אותך,
צָקוֹן לַחַשׁ - שפכו תפילתם בלחש לפניך,
מוֹסְרֶךָ לָמוֹ - כאשר באו עליהם הייסורים.
יז. כְּמוֹ הָרָה תִּקְרִיב לִלְדָתָ - כמו אשה הרה העומדת ללדת, שאז מתגברים חבלי הלידה מאוד,
תַּחֲלִיל, תִּזְעַק בְּחַבְלֶיהָ - והיא מלאה פחד וזועקת בכאביה, (ובכל זאת, שמחה היא ביסורים, שהרי יודעת שסופם לידה)
כִּן הֵינּוּ מִפְּנֵיךָ ה' - שאף בזמן תוקף וחוזק יסורי הגלות, גברה אהבתינו אליך, וציפינו לישועתך.
יח. הָרִינוּ חֲלָנוּ - בניי התפללו לה' ואמרו: אנו דומים לאשה הרה שיש לה חיל, פחד הלידה,
כְּמוֹ יִלְדְנוּ רוּחַ - אך, ילדנו רוח, שלא באה הלידה אחר רוב היסורים, (שהישועה שאחר היסורים - לא באה)
יְשׁוּעַת בַּל נַעֲשֶׂה אֶרֶץ - עדיין לא באה הישועה בארץ,
וּבַל יִפְלוּ יֹשְׁבֵי תֵבֵל - ולא נפלו עדיין אויבינו היושבים בארץ. (שבנפילתם - תבוא לנו הישועה)
יט. יַחֲיוּ מְתֵיךָ - התפלל לה', שיבוא היום, שיקומו המתים בתחיית המתים,
נִבְלַתִי יִקְוֹמוּ - נבלת בניי - יקומו לתחייה,
הַקִּיצוּ וְרַנְנוּ - התעוררו ושבחו את ה',
שְׁכֵנֵי עִפָּר - המתים ששכנו בעפר,
כִּי טַל אֹרֶת - טַלְךָ - כמו הטל, המגדל את הירקות, כך יחיה המתים - ע"י טל תחיה.
וְאֶרֶץ, רְפָאִים תִּפְּיֵל - והארץ תפיל ותשליך המתים מתוכה.

כ. לֶךְ עַמִּי בֹא בְחֻדְרֶיךָ, וְסַגֵּר דְלֹתְךָ בְּעַדְךָ - לכו בניי להסתר בחדריך, וסגור הדלת בעדך, כשיתגברו היסורים, במלחמת גוג ומגוג, (נמשל: "הסתתרו" בתשובה ומעשים טובים - מפני הרעה)
חֲבִי כַמְעֵט רָגַע - התחבאו רגע מועט,
עַד יַעֲבֹר זָעַם - עד שיעבור זמן הזעם שבמלחמת גוג ומגוג.
כא. כִּי הִנֵּה ה' יֵצֵא מִמְּקוֹמוֹ, לִפְקֹד עֲוֹן יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ עָלָיו - לזכור ולשם על עוונות יושבי הארץ,
וְגִלְתָּה הָאָרֶץ אֶת דְּמֵיהָ - הארץ תגלה את הדם הנקי שנשפך בה - שתבוא הנקמה משופכי הדם,
וְלֹא תִכְסֶה עוֹד עַל הַרוּגֶיהָ - ולא תכסה עוד, על הדם הנקי של ההרוגים - שנשפך בה.

ישעיה כז

א. בַּיּוֹם הַהוּא - במלחמת גוג ומגוג,
יִפְקֹד ה' בְּחֻרְבוֹ הַקְּשָׁה וְהַגְדוּלָה וְהַחֲזָקָה - יזכור ה', להעניש בְּחֻרְבוֹ הַקְּשָׁה וְהַגְדוּלָה וְהַחֲזָקָה,
עַל לוֹיֹתָיִךְ נָחַשׁ בְּרַח - את מלכי העמים, שנמשלו ללויתן (נחש) בְּרִיחַ - שמבריח היס מקצה לקצה, (כמו בריח הדלת, שמגיע מקצה לקצה בדלת)
הַלוֹיֹתוֹ, הַדָּג הַגְּדוֹל שְׂבִים, נִקְרָא גַם תַּנִּין - נחש; "ויברא ה' את התנינים הגדולים" - הלויתן, "וישלך אֶהָרֹן אֶת מִטְהוֹ... וַיְהִי לַתַּנִּין" - לנחש.
וְעַל לוֹיֹתָיִךְ נָחַשׁ עֲקָלְתוֹן - וכן נמשלו ללויתן (נחש) עקלטון - המתפתל בין המכשולים שבים, (שמעשי מלכי העמים, היו עקומים ורעים)
וְהָרַג אֶת הַתַּנִּין אֲשֶׁר בַּיָּם - ויהרוג את מלכי העמים.
ב. בַּיּוֹם הַהוּא - כשתבוא הגאולה לישראל,
פָּרַם חֲמֹר - עָנּוּ לָהּ - יענו וישירו על בניי, שהם ככרם חֲמֹר - ככרם המוציא יין אדום ומשובח.
(כמו: "...וְדָם עֲנַב תִּשְׁתֶּה חֲמֹר", דברים לב' יד'; וכמו: "...וַיִּין חֲמֹר מְלֵא מִסֶּךְ..."; תהילים עה' ט')
ג. אֲנִי ה' נִצְרָה - מעכשיו, ה' ישמור על הגפן, (ולא כמו שאמר: "הסר משוכתו והיה לבער... לעיל ה' ה')
לְרַגְעִים אֲשַׁקְנָה - ובכל רגע אשקה מים את הגפן, (ולא כמו שאמר: "...ועל העבים אצוה - מהמטיר עליו מטיר", לעיל ה' ו')
כִּן יִפְקֹד עָלֶיךָ - שמא יהיו חסרים בגפן מקצת מהעלים,
לִילָה וַיּוֹם - אֲצַרְנָה - בלילה וביום - אשמור עליה,
(נמשל: שה', ישפיע את רוחו על בניי, ותרבה נבואה ודעת אלוקים בישראל)

ד. חֲמָה אֵין לִי – לא נהגתי עם בניי בחֲמָה וכעס, מִי יִתְנֶנִי שְׁמִיר שִׁית בְּמִלְחָמָה – שאם היו נותנים לי, בזמן שנלחמתי בישראל, את השמיר והשית (מיני קוצים) שגדלו בכרמי, (שהרי עשו עוונות רבים) אֶפְשָׁעָה בָּהּ – בפסיעה אחת, במכה אחת, אֶצִּיתָנָה יָחַד – הייתי מדליק ומכלה את כל הכרם, את כל בניי, (אך חֲמָה – אין לי על בניי, ולכן, לא כליתי אותם לגמרי) ה. או יִחֹזַק בְּמַעוּזִי – ואם היו מחזיקים במעוזי, בחוזקי – שהיא התורה הקדושה, יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם לִי, שְׁלוֹם יַעֲשֶׂה לִי – אז היה עושה שלום על בניי, (אך ה', לא נהג בחֲמָה או בשלום, אלא האריך אפו – שהביא היסורים מעט מעט, כדי שלא יעשה בסופו של דבר – בחֲמָה) ו. הַבָּאִים – בימים הבאים, כשבניי יגאלו, יִשְׂרָשׁ יַעֲקֹב – יוסיפו לתת בניי שורשים, יִצְיָן וּפְרַח יִשְׂרָאֵל – יוציאו ציץ(תחילת הפרי), ויפריחו פרחים, (נמשל: שיעלו מעלה מעלה – ויצליחו) וּמְלֵאוּ פְּנֵי תֵבֵל – תְּנוּבָה – וימלאו וימשלו בעולם – כתנובה. (תנובה, הוצאת פירות רבים.) ז. הַכְּמֶכֶת – האם כמו המכה, מִכָּהוּ – שה' היכה את מכהו של בניי, (את הגויים) הִכָּהוּ – היכה את בניי !! אִם כְּהָרֵג – האם כמו שהרג ה', הָרְגִיו – את הרוגי הגויים שהרג ה', הָרֵג – הרג את בניי !! ח. בְּסֹאסָאָה – במידת ה' – "סֹאָה" (מידת נפח בדבר יבש), היה מעניש את בניי, ולא היה מעניש את ישראל – בחֲמָה ! בְּשִׁלְחָהּ – בשדה, היה ה' מִכָּה את בניי, ולא בגופם, תְּרִיבְנָה – היה רב עם בניי, הָגָה – הסיר ופגע בתבואה, בְּרוּחוֹ הִקְשָׂה, בְּיוֹם קָדִים – ע"י רוח קשה ויבשה, הבאה ממזרח, ומקלקלת את התבואה. וְחֲמָה – אין לי ! ט. לִכֵּן – היות וחֲמָה – אין לי – בהנהגתי עם בניי, בְּזֹאת – יִכְפַּר עֵזֶן יַעֲקֹב – בדבר זה, שתשובו בתשובה – יכופר עוון בניי, וְזֶה – בדרך זו של תשובה, כָּל פְּרִי – הֶסֶר חֲטָאתוֹ – הפרי של תשובתכם יהיה – שה' יסיר את חטאיכם, בְּשׂוֹמוֹ כָּל אַבְנֵי מִזְבֵּחַ – כשבניי, ישימו את אבני מזבחות הע"ז שלהם,

כָּאֲבְנֵי גֵר מְנַפְצוֹת – להיות – כאבני גיר, מנופצים וטחונים דק דק – לעשות מהם סיד, לֹא יִקְמוּ אֲשֵׁרִים וְחֲמָנִים – ולא יעשו יותר אשירה לע"ז, וחמנים. (ע"ז שעובדים לשמש) י. כִּי עִיר בְּצוּרָה – בְּדָד – אך כעת, כשעובדים ישראל ע"ז, הערים הבצורות שלהם – יהיו בדד – שיהיו שממה, נוֹה – מִשְׁלַח וְנַעֲזֹב – בְּמַדְבָּר – הבית שלהם, יהיה משולח ונעזב מאנשים, ויהיה שומם – כמדבר. שָׁם יִרְעָה עֵגֶל, וְשָׁם יִרְבֵּץ – שם ירעו וירבצו עגלים, וְכִלְהָ סַעֲפִיָּה – ויכלו את "ענפיי" הערים – הכפרים שסביבות הערים. יא. בִּיבֶשׁ קִצְרִיהָ – תִּשְׁבְּרָנָה – כשיגיע לישראל זמן הפורענות, יהיו דומים לענף (קציר – ענף) שמרוב יבשותו – נשבר מעצמו, כך בניי, כאילו ישברו מאליהם, נָשִׁים בָּאוֹת – מְאִירוֹת אוֹתָהּ – ואפילו עמים חלשים כנשים, יבואו, וידליקו האש בענפים שבורים אלו, כִּי לֹא עִם בִּינּוֹת הוּא – בניי, אינם נוהגים כעם נבון, ואינם שבים בתשובה על רעתם, עַל כֵּן לֹא יִרְחַמְנוּ – עֲשֶׂהוּ, וְיִצְרוּ – לֹא יִחַנְנוּ – לכן, ה' שעשה אותם, לא ירחם עליהם – מלהכותם, יב. וְהָיָה בְּיָוֵם הַהוּא – בזמן הגאולה, יִחַבֵּט ה' – יחבוט, יכה על עץ הזית להוריד הזיתים (בניי) מהעץ, מִשְׁבַּלְתֵּי הַנְּהָר, עַד נַחַל מִצְרַיִם – וְ – "עץ" זה נמצא, מחוזק הנהר, מקום שזורמים מי הנהר (נהר פרת) בחוזקה, ועד נחל מצרים, וְאַתֶּם – הזיתים (בניי) שנפלו מהחבטות על העץ, תִּלְקְטוּ לְאֶחָד אֶחָד – בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – ה' ילקט ויאסוף זית זית, אחד אחד מבניי, אף הרחוקים ביותר – ויביא את כולם לא"י. (כמו: " וְלִקְחֵנִי אֶתְכֶם אֶחָד מֵעִיר וְשָׁנִים מִמִּשְׁפָּחָה וְהִבַּאתִי אֶתְכֶם צִיּוֹן"; ירמיהו ג' יד') יג. וְהָיָה בְּיָוֵם הַהוּא יִתְקַע בְּשׂוֹפָר גָּדוֹל – ה' יתקע בשופר גדול – שכל הגויים ישמעו, וישלחו את בניי לארצם, וּבָאוּ הָאֲבָדִים בְּאַרְץ אֲשׁוּר – יבואו ארצה, כל אלו האבודים מעשרת השבטים – שבארץ אשור, וְהִנְדַּחִים – בְּאַרְץ מִצְרַיִם – ואלו מהם, שנדחו עד ארץ מצרים, וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לָהּ בְּהָר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלַם:

ישעיה כח

א. הוּי עֲטַרְתָּ גְאוֹת שְׁפָרֵי אֲפָרִים - הוּי, על עטרת (כתר) גאוותם של שיכורי אפרים (עשרת השבטים), שהיו מתגאים ברוב טובתם ומילוי תאוותם, וְצִיץ נִבֵּל - צִבִי תִפְאֲרְתוּ - צבי ויופי תפארתם הוא כמו ציץ (תחילת הפרי), שהולך ונובל, אֲשֶׁר עַל רֹאשׁ גֵּיא שְׁמָנִים - הַלּוּמֵי יַיִן - שיושבים עשרת השבטים, מוכי היין (שיכורים), על הר (שומרון), שסביבו גיא מלא בשמן, (שהיו מרבים בתענוגות רבות, ובה היו משתבחים ומתגאים), ב. הִנֵּה חֶזֶק וְאַמִּץ לֵה, כְּזֶרֶם בְּרֶד - ה' יביא על אפרים, רוח חזקה ואמיצה, (אוייב חזק - מלך אשור) כמו זרם של ברד, שְׁעַר קָטָב - וכמו סערה שכורתת הכל - ברוב חוזקה. כְּזֶרֶם מַיִם כְּבִירִים שְׁטָפִים - וכזרם של מים כבירים ששוטפים במרוצתם כל הנקרא בדרכם, הַנִּיחַ לְאַרְצָא - בְּיַד - יפיל את כבודם עד לארץ - ביד חזקה. ג. בְּרַגְלֵים תִּרְמַסְנָה, עֲטַרְתָּ גְאוֹת שְׁפָרֵי אֲפָרִים - ועוד אחר שתפול עטרת גאוותם של אפרים, יוסיפו ויכַמְסוּ ברגליים, ד. וְהִיתָה צִיצַת נִבֵּל צִבִי תִפְאֲרְתוּ, אֲשֶׁר עַל רֹאשׁ גֵּיא שְׁמָנִים, כְּבִכּוּרָה בְּטָרִם קִיץ - תפארת גאוותם תהיה, כתאנה שמבכרת, לפני בא הקיץ (שיוצאת בכורה, ראשונה מ בין פירות הקיץ), אֲשֶׁר יִרְאֶה הָרְאָה אֹתָהּ, בְּעוֹדָה בְּכַפּוֹ - יִבְלַעְנָה - שמיד כשרואים את הביכורה הזו, בולע אותה הרואה ברוב חפצו בה, עוד לפני שיתלוש אותה מהעץ, (כך מלך אשור, ימהר להשפיל את הדר גאוותם של אפרים) ה. בַּיּוֹם הַהוּא - ביום שיגלו עשרת השבטים, יִהְיֶה ה' צְבָאוֹת לְעֲטַרְתָּ צִבִי - יהיה ה', לכתר וכבוד לבני יהודה, שישארו אחר הניסים שיעשה ה' ליהודה, וְלַצִּפּוֹרֵת תִּפְאֲרָה - עטרת (כתר) תפארת - ליהודה, לְשֹׂאֵר עַמּוֹ - לבני יהודה שישארו, ולא יגלו ע"י אשור. ו. וְלָרוּחַ מִשְׁפָּט, לְיוֹשֵׁב עַל הַמִּשְׁפָּט - וה' יתן, לַמֶּלֶךְ הַיּוֹשֵׁב בְּדִין - רוח של משפט צדק, (חזקיהו) וְלַגְבוּרָה - ורוח של גבורה לחיילי חזקיהו, מְשִׁיבֵי מַלְחָמָה - שְׁעָרָה - שישבו מלחמה בשער העיר, ז. וְגַם אֱלֹהֵי - וגם בני יהודה, בַּיּוֹם שֶׁגָּו, וּבְשֹׁכֵר תָּעוּ - מרוב שתיית יין שגו ותעו מהדרך הישרה,

כִּהְיוּ וְנִבְיֵא שָׁגוּ בְשֹׁכֵר - וגם הכהנים והנביאי שקר, תעו מדרך ה' מרוב שתיית שכר, נִבְלָעוּ מִן הַיַּיִן - נשחתה דרכם, מרוב שתיית יין, תָּעוּ מִן הַשֹּׁכֵר - תעו מהדרך הישרה מרוב שכר, שָׁגוּ בְרָאָה - שגו בדברי הנביאים פָּקוּ - נכשלו, פְּלִילִיָּה - במשפט. ח. כִּי כָּל שְׁלַחְנוֹת מְלָאוּ קִיא צָאָה - שולחנות משתייהם, היו מלאים בקיא צואה מרוב שתיית היין, בְּלֵי מְקוֹם - בלי מקום פנוי ונקי, (נמשל: שלא היה מקום פנוי - מעוונות בני יהודה) ט. אֵת מִי יוֹרֵה דְעָה - את מי אני מלמד דעה? וְאֵת מִי יִבִּין שְׁמוּעָה - ומי צריך להבין השמועה, שאני שומע בנבואתי? גְּמוּלֵי מַחְלָב, עֲתִיקֵי מְשָׁדִים - וכי אני מלמד תינוקות, שרק כעת נגמלו ונעתקו, נפרדו, מחלב שְׂדֵי אֵימּוֹתָם? י. כִּי צוֹ לָצוּ, צוֹ לָצוּ - שהרי אני מלמד אותם ציווי קל, ואחר כך, אני חוזר שוב ללמדם צו זה, שוב ושוב - ובכל זאת - אינם שומעים, קוֹ לָקוּ, קוֹ לָקוּ - מלמד אותם קו וגבול לשמור המידה שציוה ה', שוב ושוב - ואינם שומעים, זְעִיר שָׁם זְעִיר שָׁם - מעט במצוה זו, ומעט במצוה זו, ובכל זאת אינם שומעים. יא. כִּי בִלְעָגֵי שִׁפָּה וּבִלְשׁוֹן אַחֲרַת יִדְבֵר אֵל הָעָם הַזֶּה - אך הם מחשיבים את דברי הנביא, כאילו מדבר בשפה עילגת, זרה שאינה מובנת, (כמו: " והִנֵּן לָהֶם פֶּשִׁיר עֲגֻבִים... וְשָׁמְעוּ אֵת דְּבָרֶיךָ, וְעָשִׂים אֵינָם אֹתָם"; יחזקאל לג' לב') יב. אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים - הנביא, זֹאת הַמְּנוּחָה - זאת המנוחה תבוא עליכם אם, הַנִּיחוּ לְעֵינַי - תתנו לעייפם - מנוחה (שתפסיקו לגזול אותם) וְזֹאת הַמְּרֻגְעָה - וכך יבוא עליכם מרגוע, וְלֹא אָבּוּא שְׁמוּעָה - ולא רצו לשמוע. יג. וְהִיָּה לָהֶם דְּבַר ה', צוֹ לָצוּ צוֹ לָצוּ קוֹ לָקוּ קוֹ לָקוּ, זְעִיר שָׁם זְעִיר שָׁם - מידה זו שהלכו בה, שלא לשמוע לצו אחר צו, קו אחר קו, מעט מעט מכל מצוה - שמלמדם הנביא, היה להם למכשול ולעוון, לְמַעַן יִלְכוּ וּבְשָׁלוֹ אַחֲזוּ וְנִשְׁבְּרוּ - וכך, כשירצו ללכת, יכשלו, יפלו לאחור וישברו, וְנוֹקְשׁוּ וְנִלְכְּדוּ - יפלו במוקש ובמכשול - וילכדו ברעה.

יד. לְכֵן שָׁמְעוּ דְבַר ה' אֲנָשֵׁי לְצֹזֶן - הקשיבו, שרי יהודה, המתלוצצים על דבר הנביא, מְשָׁלֵי הָעַם הַזֶּה אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַם - במלכות אחז מלך יהודה.
 טו. כִּי אֲמַרְתֶּם - שרי יהודה הלועגים על דבר הנביא, אמרו בליצנותם:
 כָּרַתְנוּ בְרִית אֶת מוֹת - אנחנו כרתנו ברית עם המוות - שלא נמות, ואין לנו מה לחשוש מנבואתך,
 וְעַם שָׂאוֹל עֲשִׂינוּ הַזֶּה - ועם שאול, הקבר, עשינו חוזה, הסכם שלום - שלא נבוא שמה קודם זמננו, שוֹט שוֹטֵף כִּי יַעֲבֹד - לֹא יבֹאֲנוּ - כשיעבור עלינו שוט (הרצועה שמכים בה הסוסים) האוייב - לא יבוא ויכה אותנו,
 כִּי שָׁמְנוּ כְּזָב מַחֲסֵנוּ, וּבִשְׁקָר נִסְתָּרְנוּ - כי אנו נחסה ונסתתר, תחת ע"ז שלנו (שע"ז היא כזב ושקר)
 טז. לְכֵן כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהִים, הֲגִנִי יֶסֶד בְּצִיּוֹן אֲבָן - לכן, אני שם בירושלים אבן גדולה ליסוד בנין (רמז, לחזקיהו מלך יהודה שיבער רשעי ישראל מהעולם וישיב את העם בתשובה),
 אֲבָן בַּחֶן - ואבן זו, תהיה כמבצר חזק לבני יהודה,
 פְּנַת יְקָרָת - כאבן יקרה, ששמים בפינת הבנין, (שתהיה נראית מכל צדי הבנין),
 מוֹסֵד מוֹסֵד - ותהיה אבן זו, יסוד מיוחד שביסודות,
 הַמֵּאֲמִין - לֹא יִחַיֵּשׁ - שבימי אחז, לא היו מאמינים לדברי נבואתו בדבר מפלת אשור ביהודה. ואמר שהמאמין לדברי - לא ימהר לראות התגשמות הנבואה, משום שתבוא רק לאחר זמן בימי חזקיהו.
 יז. וְשִׁמְתִי מִשְׁפָּט - לְקוֹ - אתן יסורים לרשעים - לפי קו המשפט, (לפי חטאיהם),
 וְיִצְדָּקָה - לְמִשְׁקָלָת - ואעשה צדק לצדיקים - לפי משקל הצדקה שעשו, (שבימי חזקיהו, יכבוש סנחריב ערי הבצורות שביהודה, ויהרוג הרשעים והצדיקים ינצלו ויקבלו הטובה)
 וַיַּעַז בְּרָד - הברד (אשור) - יטאטא
 מַחֲסֵה כְּזָב - את הכזב (הע"ז ; לעיל פס' טו') - שחסו בצילו,
 וְסִתְּר מַיִם - יִשְׁטְפוּ - והמים (אשור) - ישטפו את מסתור השקר (הע"ז ; לעיל פס' טו') - שהסתתרו בו.
 יח. וְכִפַּר בְּרִיתְכֶם אֶת מוֹת - הברית שכרתתם עם המוות - תבוטל,
 וְחֻזְתְּכֶם אֶת שָׂאוֹל - לֹא תִקוּם - החוזה - שעשיתם עם השאול, שלא יקח אתכם לפני זמנכם - יבוטל גם הוא - ותמותו,

שוֹט שוֹטֵף כִּי יַעֲבֹד, וְהֵייתֶם לוֹ - לְמַרְמָס - שוט האוייב שאמרתם: "לא יבואנו" - שלא יבוא עלינו, יבוא עליכם וירמוס אתכם.
 יט. מְדֵי עֲבָרוּ - יִקַּח אֶתְכֶם - מתי שיעבור שוט האוייב - יכה, ויקח אתכם,
 כִּי בִבְקָר בִּבְקָר יַעֲבֹד, בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה - בכל בוקר, ביום ובלילה, כשיעבור שוט האוייב על ערי יהודה - יכה ויקח אתכם,
 וְהָיָה רַק זֹעָה - הַבֵּין שְׁמוּעָה - כשיבינו את השמועה, שהשמיע הנביא, דהיינו, כשתבוא הפרורענות (" כמו: "וּבְבֹאָהּ, הִנֵּה בָאָהּ, וְיָדְעוּ כִּי נִבְיָא הָיָה בְּתוֹכְכֶם" ; יחזקאל לג' לג'), אז, תאחוז בהם חרדה מגודל הזועה שתבוא.
 כ. כִּי קִצַּר הַמִּצֵּעַ - מִהַשְׁתַּרְעַע - המצע (הארץ) הוא הסדין שעליו השוכב - משתרע, פושט עליו את ידיו ורגליו. ואמר הנביא, שלא יהיה מקום בארץ, לחיילי האוייב הרבים,
 וְהַמְּסֻכָּה - צָרָה כְּהַתְּכִינִים - והכיסוי, שהשוכב מתכסה בו - יהיה צר מלכנוס בו את כל אבריו, (שהארץ תהיה צרה מלהכיל את רוב חיילי אשור)
 כא. כִּי כָהָר פָּרְצִים יְקוּם ה' - ה' יקום לעשות בבניי הרעה, כמו שעשה ה' פלאות בנצחון דוד, על פלישתים - בבעל פרצים, (שמואל ב' פרק ה', כ')
 כב. כַּעֲמֵק בְּגִבְעוֹן - יִרְגֵז - האוייב, ירעיד ויחריד את בניי, ויעשה נפלאות, כמו הנפלאות שעשה ה' ליהושע - בגבעון ובעמק אֶלְלוֹן. (יהושע פרק י, יב-יג)
 כג. לַעֲשׂוֹת מַעֲשָׂהוּ - זֶר מַעֲשָׂהוּ - ה' ידמה להם לזר, אחר הפרורענות הקשה שעשה לבניי,
 וְלַעֲבֹד עֲבֹדָתוֹ, נִכְרְיָה עֲבֹדָתוֹ - העבודה שעשה להרע לבניי, תראה כמעשים זרים לבניי, (שבניי אינם רגילים, שה' מסייע לאוייב - להשמידם).
 כד. וְעַתָּה אֵל תִּתְּלוּצְצוּ - אל תוסיפו לעשות ליצנות, (" כִּי אֲמַרְתֶּם כָּרַתְנוּ בְרִית אֶת מוֹת..."; לעיל טו')
 פֶּן יִחְזְקוּ מוֹסְרֵיכֶם - שמא היסורים יתחזקו עליכם,
 כִּי כָלָה וְנִחְרְצָה שְׁמַעְתִּי מֵאֵת ה' אֱלֹהִים צְבָאוֹת עַל כָּל הָאָרֶץ - כי שמעתי שהכליון שה' יעשה, יהיה חרוץ, גמור ומוחלט,
 כה. הַאֲזִינוּ וְשָׁמְעוּ קוֹלִי הַקְּשִׁיבוּ וְשָׁמְעוּ אֲמַרְתִּי: כד. הַכֹּל הַיּוֹם יִחְרַשׁ הַחֶרֶשׁ לְזֶרַע - האם כל היום יחרוש החורש את שדה, ולא יזרע !?
 יִפְתַּח - וכי תמיד יפתח האדמה בְּאֵתִי החפירה, ולא יזרע !?
 וַיִּשְׁדַּד אֲדָמָתוֹ - ויכתוש הגושים שבאדמה, ולא יזרע !?
 כו. הֲלוֹא אִם שׂוּהָ פָּנֶיהָ - הרי, אחר החרישה, יישר את פני האדמה, ויזרע !

{ כ"א ישוב בתשובה - כפי הראוי לו, (לפי חטאיו) }
 3. אם לא ישוב בתשובה, ה' יכה אותם ביסורים (כלי הדישה השונים: חרוץ, מקל) כ"א כפי השיעור הראוי לו.
 4. חסד מופלא של ה' ית' על בניו, שאף שידושו אותם הגויים בחרוץ, גרעיני החיטה, בני"י לא יטחנו דק דק - שלא יכלו לגמרי, אך החרוץ - ישבר.

ישעיה כט

א. הוּי אַרְיָאֵל אַרְיָאֵל, קַרִּית חָנָה דָּוָד - הוּי, עַל הַמְזֻבַּח שֶׁנִּמְצָא בַעִיר שַׁחְנָה בַּה דוּד הַמֶּלֶךְ,
 סִפּוֹ שָׁנָה עַל שָׁנָה - שָׁנָה אַחֵר שָׁנָה הוֹסִיפוּ לַחֲטוֹא לַפְּנֵי ה',
 חָגִים יִנְקְפוּ - וְלֹכְנֵי קַרְבָּנוֹת הַחֲגִים - יִכְרְתוּ וַיִּפְסִיקוּ לַהֲקַרֵּב בַּמְזֻבַּח.
 ב. וְהִצִּיקוּתֵי לְאַרְיָאֵל - יבוא זמן שאציק לירושלים, (שבתוכה המזבח)
 וְהִיָּתָה - בִּירוּשָׁלַיִם,
 תֹּאנִיָּה וְאַנִּיָּה - עֲנִין צַעַר וְאֵבִילוֹת,
 וְהִיָּתָה לִי - בְּאַרְיָאֵל - יְרוּשָׁלַיִם תְּהִיָּה מוֹקֶפֶת סְבִיבָה בַּהֲמוֹן הַרוּגֵי עָרֵי יְהוּדָה שִׁיְהוּרוֹג מֶלֶךְ אֲשׁוּר, כָּפִי שֶׁהַמְזֻבַּח מוֹקֵף בַּבְּהֵמוֹת שְׁחוּטוֹת לַפְּנֵי הַהֶקְטָרָה.
 ג. וְחֲנִיתֵי בְּדוֹר עֲלֵיךָ - חֵיילֵי ה' (חֵיילֵי מֶלֶךְ אֲשׁוּר), יַחְנוּ מִסְבִּיב יְרוּשָׁלַיִם - כַּכְּדוֹר,
 וְצִרְתֵי עֲלֵיךָ - מֵצֶבֶב - שֶׁסְּנַחְרִיב יַעֲמִיד מַגְדֵּלִים סָמוּךְ לַעִיר - לְזָרוֹק מִמֶּנּוּ חֵיצִים וְאַבְנִים.
 וְהִקִּימֵתֵי עֲלֵיךָ - מְצָרֹת - יָקִים עַל יְרוּשָׁלַיִם מְצוֹר.
 ד. וְשִׁפְלָתָהּ, מֵאַרְצֵי תְּדֹבְרֵי - שְׁבַנְיֵי יִכְנְעוּ לַפְּנֵי ה' וְיִשְׁפִּילוּ קוֹמָתָם, עַד שְׁכָאִילוֹ הַדִּיבּוֹר יוּצֵא מֵהָאָרֶץ,
 וּמַעֲפָר תִּשָּׁח אֲמָרְתָּךְ - אִמְרוֹת בְּנֵי לַפְּנֵי ה', כְּאִילוֹ יִהְיוּ נִמוּכוֹת יוֹתֵר מֵהַעֲפָר שְׁבָאָרֶץ,
 וְהִיא כְּאוֹב מֵאַרְצֵי קוֹלֶךָ - קוֹלֶךָ יִשְׁמַע, כְּמוֹ הַקּוֹל שִׁוּצָא - כִּשְׁשׁוֹאֵלִים בְּאוֹב (שִׁוּצָא מֵהָאֲדָמָה),
 וּמַעֲפָר - אֲמָרְתָּךְ תִּצְפְּצַף - קוֹל דַּק נִקְרָא צַפְצוֹף.
 ה. וְהִיא כְּאֲבָק דַּק הַמוֹן זְרִיף - הַמוֹן הָעֵמִים הַזְּרִים - שְׁסִבִּיב יְרוּשָׁלַיִם, יוֹסְרוּ מִירוּשָׁלַיִם כְּמוֹ אֲבָק דַּק, שְׁבַנְשִׁיפָה קְלָה - מִתְפָּזֵר.
 וְכִמְצֵי עֵבֶר הַמוֹן עָרִיצִים - וְהַמוֹן הַרְשָׁעִים, יוֹסְרוּ מִירוּשָׁלַיִם, כְּמוֹ הַמוֹץ הַנֶּזְרָה בְּרוּחַ, וְהִיא לְפִתַּע פְּתָאִם - שֶׁהֵנְצַחוֹן עַל סְנַחְרִיב יִהְיֶה בַּפְּתָאוּמִיּוֹת רַבָּה.
 ו. מַעַם ה' צְבָאוֹת תִּפְקַד - יְרוּשָׁלַיִם תִּזְכַּר לַפְּנֵי ה' - לְהַצִּילָה מֵאֲשׁוּר,
 בְּרַעַם וּבְרַעַשׁ וְקוֹל גְּדוֹל סוֹפָה וְסַעְרָה וְלִהְבֹּב אֵשׁ אוֹכְלָה - בְּכָל אֵלוֹ - יִכּוּ אֶת מַחְנֵה אֲשׁוּר.

וְהִפְיִץ קֶצֶח - יִפְזֹר אֶת זֵרְעֵי הַקֶּצֶח,
 וְכִמְצֵי זֶרֶק - וְיִזְרוֹק אֶת זֵרְעֵי הַכְּמוֹן,
 וְשָׁם חֲטָה, שִׁזְרָה - יִשִּׁים זֵרְעֵי חֵיטָה וְשְׁבוֹלַת שׁוּעַל,
 וְשַׁעְרָהּ, נִסְמָן, וְכִסְמָת - זֵרְעֵי שַׁעוּרָה, שִׁיפּוֹן וְכִסְמָת, (יְרוֹ חֵלֶה פִּי"א ה"א)
 גְּבַלְתוּ - כֹּל מִין בְּגִבּוֹלוֹ הָרֵאָוִי לוֹ. (נִמְשָׁל: כְּמוֹ כִּשְׁמֹגָעִי זְמַן הַזְרִיעָה, כֹּל מִין מִמִּינֵי הַזְרָעִים, נֶזְרַע לְפִי מִקוֹמוֹ הָרֵאָוִי לוֹ, כִּד אֵין תּוֹעַלַת בְּתוֹכַחַת הַנְּבִיא לְבַד, אֵלֶּא אַחֵר שִׁישְׁמַעוּ דְּבִרֵי הַנְּבִיא - יִתְקֶנּוּ מַעֲשֵׂיהֶם וְיִשׁוּבוּ בַּתְּשׁוּבָה כָּפִי הָרֵאָוִי לְכ"א לְפִי חֲטָאוֹ.)
 כו. וְיִסְרוּ לְמִשְׁפָּט, אֱלֹהֵיו יוֹדְנוּ - אַחֵר שֶׁלֹּא יִשְׁמַעוּ לְדִבְרֵי הַנְּבִיאִים, ה' מוֹרָה וּמִלְמַד אֶת הָאָדָם לְשׁוֹב בַּתְּשׁוּבָה עִיִּי יִסּוּרִים שֶׁל מִשְׁפָּט.
 כז. כִּי לֹא בְּחָרוּץ - יוֹדֵשׁ קֶצֶח - הֵלֵא אֶת הַקֶּצֶח,
 (מִיִּן זֵרַע) לֹא דְשִׁים עִם חָרוּץ, (חָרוּץ - לוּחַ עֵץ הַקְּבֻעוֹת בּוֹ כְּמִין אֲבָנִים קִטְנוֹת בַּתְּחִיתוֹ (אוּ בְּזוּלָם) - לְדוֹשׁ הַתְּבוּאָה).
 וְאוּפִין עֲגָלָה עַל כַּמֶּן יוֹסֵב - וְלֹא מִסּוּבָבִים אֶת אוּפִין הָעֲגָלָה לְדוֹשׁ בּוֹ אֶת הַכְּמוֹן, (מִיִּן תְּבִלִין)
 כִּי בַּמַּטְהָ יַחְבֹּט קֶצֶח, וְכִמְצֵי - בְּשִׁבְטֵי - כִּי אֶת הַקֶּצֶח וְהַכְּמוֹן דְּשִׁים עִיִּי חֲבִיטָה בַּמֶּקֶל.
 (נִמְשָׁל: כֹּל אֶחָד יִקְבֵּל אֶת יִסּוּרֵי הַמִּשְׁפָּט הָרֵאָוִים לוֹ: אָדָם שֶׁמִּסְפִּיק לוֹ יִסּוּרִים קִלִּים חוֹבֵטִים עָלָיו עִם מֶקֶל, כָּפִי שְׁדָשִׁים אֶת הַכְּמוֹן וְהַקֶּצֶח, אֶךְ אִם לֹא יִקַּח מוֹסֵר, יִדוּשׁוּ אוֹתוֹ בַּחָרוּץ - כְּמוֹ שְׁדָשִׁים אֶת הַתְּבוּאָה הַקֶּשָׁה).
 כח. לְחֵם יוֹדֵק - הַלְחֵם (גְּרַעֲיֵי הַחֵיטָה), מְדִיקִים וְכוֹתְשִׁים הֵיטֵב, עִיִּי כָּלִי הַדִּישָׁה,
 כִּי לֹא לִנְצַח אָדוּשׁ יְדוּשְׁנוּ - אֶךְ לֹא לַעֲלוּם מוֹסִיפִים לְדוֹשׁ, (אַחֵר שֶׁהוֹפְרָדָה הַקְּלִיפָה),
 וְהֵמָּס גְּלָגַל עֲגָלָתוֹ - כִּי אִם יוֹסִיפוּ לְדוֹשׁ, גִּלְגַּל הָעֲגָלָה (כָּלִי הַדִּישָׁה) - יִשְׁבֵּר,
 וּפְרָשִׁיו לֹא יִדְקָנוּ - כְּלִי הַדִּישָׁה - (פְּרָשִׁיו - שְׂמַפְרִישׁ הַקְּלִיפָה מֵהַגְּרַעֲוִין) לֹא יִצְלִיחַ לְטַחוֹן אֶת גְּרַעֲוִין הַתְּבוּאָה הַקֶּשָׁה. (שְׂכָדִי לְטַחוֹן הַגְּרַעֲוִין, יֵשׁ צוֹרֵךְ לְטַחוֹן אוֹתוֹ בַּמִּטְחָנָה הַמֵּתְאִימָה לְקוּשֵׁי הַגְּרַעֲוִינִים) נִמְשָׁל: אֶף שֶׁאֵת בְּנֵי, "יְדוּשׁוּ" הַגּוֹיִים הַרְבֵּה זְמַן, כָּלִי הַדִּישָׁה "שִׁיעַנִּישׁוּ" אֶת בְּנֵי, הֵם יִשְׁבְּרוּ - וְהֵמָּס גִּלְגַּל עֲגָלָתוֹ, וּבְנֵי לֹא יִשְׁבְּרוּ.
 כט. גַּם זֹאת מַעַם ה' צְבָאוֹת יַצְאָה - גַּם אֶת הַמִּשַׁל הַנִּפְלֵא הַזֶּה מֵה' אִמְרָתִי,
 הַפְּלִיאָ עֲצָה, הַגְּדִיל תּוֹשִׁיָה - וְיֵשׁ בַּמִּשַׁל זֶה עֵיצָה נִפְלֵאָה וְחַכְמָה גְּדוּלָה, שְׂאִם הֵייתָם שׁוֹמַעִים אַחֵר עוֹנֵשׁ קֶל, לֹא הִיָּה מַכָּה אֶתְכֶם בַּעוֹנֵשׁ כְּבֵד, וְגַם אַחֵר כָּל זֹאת - לֹא תִּכְלוּ לְגַמְרֵי!!

סיכום 4 המשלים: פס' כד' - כט'

1. החורש, לא יחרוש האדמה לעולם, אלא אחר החרישה - זורע!
 {הנביא לא יוכיח העם לעולם, יש ללמוד מוסר מדבריו - ולשוב בתשובה.}
2. כל מין ממיני הזרעים והתבואה, נזרע במקום ובמידה הראויה לו,

יא. וְהָיָה לְכֶם חֲזוֹת הַכּל - הִיתָה לְכֶם כֹּל נְבוֹאוֹת נְבִיאֵי ה',
 כְּדַבְּרֵי הַסֵּפֶר הַחֲתוּם - כְּמוֹ סֵפֶר סִגּוּר וְחֲתוּם שֶׁאֵי אִפְשָׁר לְקִרְאוֹ בּוֹ,
 אֲשֶׁר יִתְּנוּ אֹתוֹ אֵל יוֹדֵעַ סֵּפֶר לֵאמֹר: קָרָא נָא זֶה, וְאָמַר: לֹא אוֹכֵל - כִּי חֲתוּם הוּא - שְׂכַאֲשֶׁר יִתְּנוּ אוֹתוֹ לְמִי שִׁיּוּדֵעַ לְקִרְאוֹ, יֹאמֶר שֶׁאֵינּוּ יֹכֹל לְקִרְאוֹ הַנְּבוּאָה, מִשּׁוֹ שֶׁהַסֵּפֶר סִגּוּר וְחֲתוּם, יב. וְנִתְּן הַסֵּפֶר עַל אֲשֶׁר לֹא יוֹדֵעַ סֵּפֶר לֵאמֹר: קָרָא נָא זֶה, וְאָמַר: לֹא יוֹדַעְתִּי סֵּפֶר - וְכַאֲשֶׁר יִתְּנוּ אֶת הַסֵּפֶר כִּשְׁהוּא פְתוּחַ, יֹאמֶר שֶׁאֵינּוּ יוֹדֵעַ לְקִרְאוֹ,
 (נִמְשָׁל: שְׁגֵם הַחֲכָמִים, לֹא רוֹצִים לְקִרְאוֹ וּלְשִׁמּוֹעַ לְדַבְּרֵי הַנְּבוּאָה, וְגַם הַכַּסִּילִים יִטְעֲנוּ שֶׁאֵינֶם מְבִינִים דְּבַרֵי הַנְּבוּאָה) יג. וַיֹּאמֶר ה' יַעַן כִּי נִגַּשׁ הָעָם הַזֶּה - כַּשֶּׁנִּגַּשׁ הָעָם הַזֶּה (בְּנִי"י) לְהִתְקַרֵּב לִפְנֵי ה',
 בְּפִי וּבִשְׂפָתָיו - בְּבִדּוֹנִי, וְלִבּוֹ - רִחֵק מִמֶּנִּי - מִתְקַרֵּב לִפְנֵי ה', רַק כְּלִפֵּי חוּץ - בְּפִי וּבִשְׂפָתָיו, אֲךָ בְּלִיבָם - רְחוּקִים הֵם מֵה',
 וְהָיָה יִרְאַתְם אֹתִי מִצֹּת אֲנָשִׁים מְלֻמְדָה - וְכֹל יִרְאַתְם מֵה', הִיא רַק כְּמִצּוֹה חִיצוֹנִית הַנְּעֻשִׂית מִתּוֹךְ הָרֶגֶל, וְלֹא מִתּוֹךְ רִצּוֹן וְהַכְנַעָה מִלִּפְנֵי ה'.
 יד. לִכֵּן הִנְנִי יוֹסֵף לְהַפְלִיא אֶת הָעָם הַזֶּה הַפְּלֵא וּפְלֵא - לִכֵּן, אוֹסִיף עַל בְּנֵי עוֹד פּוֹרְעָנוֹת גְּדוֹלָה, שֶׁתְּהִיָּה מוֹפְלָאָה בְּגוֹדֵל רַעְתָּהּ, וְאֲבָדָה - חֲכָמַת חֲכָמָיו, וּבִינַת נְבִיָּו - תִּסְתַּתֵּר - שֶׁלֹּא יוֹכֹלוּ הַחֲכָמִים וְהַנְּבוֹנִים שְׁבַעִם, לְמִצּוֹא עֵיצָה לְהַנְצִל מֵהֲרַעָה.
 טו. הוּי הַמַּעֲמִיקִים מֵה' לְסַתֵּר עֵיצָה - הוּי ! עַל אֲלוֹ שְׂמִסְתִּירִים אֶת מַחֲשַׁבְתֶּם הַעֲמוּקָה - מֵה', (מַחֲשַׁבּוֹתֵיהֶם הַנְּסִתְרוֹת)
 וְהָיָה בְּמַחֲשָׁף מַעֲשֵׂיהֶם, וַיֹּאמְרוּ מִי רֵאֲנוּ וּמִי יוֹדְעֵנוּ - וְחוֹשְׁבִים שֶׁה' לֹא רוֹאֵה מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים, כֹּאִילוּ שְׁעוֹשִׂים אוֹתָם בְּחוּשֶׁךְ, וְה' לֹא יֹכֹל לְרַאוֹת וּלְדַעַת,
 טז. הַפְּכָכָם - וּמַחֲשַׁבָה זוֹ, הִיא הַפֶּךְ הַמַּחֲשַׁבָה הַיִּשְׂרָאֵלִית:
 אִם כְּחֹמֶר הַיִּצֵּר יִחְשַׁב, כִּי יֹאמֶר מַעֲשֵׂה - לַעֲשֵׂהוּ: לֹא עֲשֵׂנִי, וַיִּצֵּר אֹמֵר לִיִּצְרוּ: לֹא הִבִּין - כְּמוֹ שֶׁהַיִּצֵּר יוֹדֵעַ מִמֶּה וּכִיצַד עֹשֶׂה אֶת הַכֹּלִי, וְהַכֹּלִי לֹא יוֹכֵל לֵאמֹר לִיּוֹצְרוֹ לֹא עֹשִׂית אוֹתִי, וְהַיִּצֵּר לֹא יוֹכֵל לֵאמֹר לִיּוֹצְרוֹ - אֶתָּה אֵינְךָ יוֹדֵעַ אֶת יִצְרֵי וּמַחֲשַׁבּוֹתֵי הַנְּסִתְרוֹת, כֵּךְ, ה' יֵת, יוֹדֵעַ אֶף אֶת מַעֲשֵׂיכֶם הַנְּעֻשִׂים בְּחֶשֶׁךְ.
 יז. הֲלֹא עוֹד מְעַט מְזַעֵר - הֲרִי עוֹד זִמֵּן מוֹעֵט מְאוּד,
 וְשָׁב לְבָנוֹן לְכַרְמֶל - עֲצֵי יַעַר הַלְּבָנוֹן הַגְּבוּהִים,

ז. וְהָיָה פְתוּלֹם חֲזוֹן לִילָה - כְּמוֹ חֲלוֹם הַנְּרָאָה בְּלִילָה,
 הַמּוֹן כֹּל הַגּוֹיִם הַעֲבָאִים עַל אֲרִיאֵל - כֵּךְ יִהְיֶה לְכֹל הַמּוֹן הָעַמִּים שֶׁהִתְקַהְלוּ עַל יְרוּשָׁלַיִם - לְכַבֵּשָׁה,
 וְכָל צְבִיָּה - וְלִכֹּל הַצּוֹבָאִים, הַמִּתְקַהְלִים וּמִתְאַסְפִים עַל יְרוּשָׁלַיִם,
 וּמִצְדָּתָהּ - וְלִכֹּל הָאֲנָשִׁים הַמַּעֲמִידִים עֲלֶיהָ - הַמְצוּדוֹת,
 וְהַמְצִיקִים לָהּ - וְלִכֹּל אֲלוֹ שִׁיבוּאוֹ לְהַצִּיק לְיְרוּשָׁלַיִם,
 ח. וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יַחֲלֵם הָרָעֵב וְהִנֵּה אוֹכֵל - הָרָעֵב, הַחוֹלֵם בְּלִילָה שֶׁהוּא אוֹכֵל,
 וְהִקִּיץ - וְרִיקָה נִפְשׁוֹ - אֲךָ כְּשִׁמְתַעוֹרֵר - נִפְשׁוֹ רִיקָה - שֶׁנִּשְׂאָר רֵעֵב,
 וְכַאֲשֶׁר יַחֲלֵם הַצֵּמָא וְהִנֵּה שְׂתָהּ - הַצֵּמָא, הַחוֹלֵם בְּלִילָה שֶׁהוּא שׂוֹתָהּ,
 וְהִקִּיץ - וְהִנֵּה עָיִף - אֲךָ כְּשִׁמְתַעוֹרֵר - נִשְׂאָר בְּצַמְאוֹנוֹ,⁷
 וְנִפְשׁוֹ שׂוֹקָקָה - וְנִפְשׁוֹ נִשְׂאָרָה בְּתַאוּוֹתָהּ, (כְּמוֹ: וְאֵלֶיךָ תִּשְׁקָתוּ)
 כֵּן יִהְיֶה הַמּוֹן כֹּל הַגּוֹיִם הַעֲבָאִים עַל הָרַעֵב צִיּוֹן - כֵּךְ, כֹּל הַגּוֹיִים הַצּוֹבָאִים עַל יְרוּשָׁלַיִם, יִשְׂאָרוּ בְּתַאוּוֹתָם לְכַבוֹשׁ הָעִיר - וְלֹא יִצְלִיחוּ!
 ט. הַתְּמַהְמָהוּ - הַתְּעַכְבוּ לְחֹשֶׁבַע עַל דְּרִכְכֶם, וְתִמְהָוּ - וְתִתְמַהוּ כִּיצַד קִלְקַלְתֶּם דְּרִכְכֶם,
 הַשְׂתַּעֲשְׂעוּ - כִּיצַד נְבִיאֵי הַשֶּׁקֶר פְּתוּ אֶת אֲנָשֵׁי יְהוּדָה, לְהַסִּיר עֵינֵיהֶם (כְּמוֹ: "וְעֵינָיו הִשְׁעוּ"; לְעִיל ו' י') - מִלְּרַאוֹת הַטוֹב הָאֲמִיתִי וְשִׁעוּ - וּבְאֵמַת הַסִּירוֹ עֵינֵיהֶם מִלְּרַאוֹת.
 שְׂכָרוֹ וְלֹא יֵין - אֵיךְ קָרָה שֶׁאֲתֶם נִרְאִים בְּמַעֲשֵׂיכֶם כְּמוֹ שִׁיכּוֹרִים, אֲךָ לֹא מִיּוֹן,
 נָעוּ וְלֹא שְׂכָר - אֲתֶם נִעִים כְּשִׁיכּוֹרִים, אֲךָ לֹא מִשִּׁיכָר.
 י. כִּי נִסַּף עֲלֵיכֶם ה' - ה' כִּסָּה עֲלֵיכֶם,
 רוּחַ תִּרְדָּמָה - רוּחַ שֶׁל תִּרְדָּמָה (שֶׁאֲתֶם כְּנֹרְדָמִים לִפְנֵי הַנְּבִיאִים הַקּוֹרְאִים לְכֶם - וְאֵינֶם שׁוֹמְעִים) וַיַּעֲצֵם אֶת עֵינֵיכֶם - עֹשֶׂה שֶׁעֵינֵיכֶם יִהְיוּ כְּעִצּוֹמוֹת - מִלְּרַאוֹת הַטוֹבָה.
 אֶת הַנְּבִיאִים - עִם נְבִיאֵי הַשֶּׁקֶר, שְׁגֵם עֵינֵיהֶם "נִעְצָמוּ".
 וְאֶת רְאִשֵׁיכֶם הַחֲזִים - כְּפֶסֶה - וְאֶת נְבִיאֵי הַשֶּׁקֶר שֶׁהֵם רְאִשֵׁים עֲלֵיכֶם - כִּיסָה עֵינֵיהֶם מִלְּרַאוֹת הַטוֹב.

⁷ עֵיף=צָמָא, כְּמוֹ בְּאוֹיִב: "לֹא מִיִּם עָיִף - תִּשְׁקָה, וּמִכְרַע תִּמְנַע לְחֶסֶם", אוֹיִב כְּבִי ז'.

וְרוֹגְגִים - יִלְמְדוּ לֶקַח - אלו שתמיד רגילים להתלונן על דרך ה' - ילמדו לקח.

ישעיה ל

א. הוּי בְנִים סוֹרְרִים נְאֻם ה' - הוּי, על הבנים שסרים מדרך ה',

לַעֲשׂוֹת עֲצָה וְלֹא מְנִי - לעשות עיצות שאינם לפי רצון ה',

וְלִנְסֹךְ מִסֵּכָה - וְלֹא רוּחִי - לכסות עצמם בכיסוי שיגן עליהם מהאויב (שבקשו עזרה ממצרים, ולא מה' ית') - שלא לפי רוח ורצון ה', לְמַעַן, סְפוֹת חַטָּאת עַל חַטָּאת - ובכך, מוסיפים חטא, על שאר חטאיהם. (שאינם בוטחים בה')

ב. הַהֹלְכִים לְרֵדֶת מִצְרַיִם, וּפִי - לֹא שָׁאָלוּ - שהולכים לרדת למצרים - שיעזרו להם, אך את פי ה' לא שאלו אם לרדת,

לְעֹז - בְּמַעֲוֹז פְּרַעֲה - יורדים להתחזק, מחזקו של פרעה מלך מצרים, וְלַחֲסוֹת בְּצַל מִצְרַיִם - "צל" המצרים (חזקם הרב) יכסה ויגן על בניי,

ג. וְהָיָה לָכֶם מַעֲוֹז פְּרַעֲה - לְבִשְׁת - החוזק שחשבתם לקבל מפרעה - יהיה לכם לבושה ובזיון, (על שחשבתם מחשבה זו)

וְהִחֲסוֹת בְּצַל מִצְרַיִם - לְכַלְמָה - ומה שחשבתם לחסות ולהסתר בצל המצרים - יהיה לכם לכלימה ובושה.

ד. כִּי הָיוּ בִצְעָן - שָׁרְיו - כי שרי יהודה השפילו עצמם, והגיעו עד לעיר צוען שבמצרים, וּמִלְאָכָיו - חָנָם יְגִיעוּ - ושליחי יהודה הגיעו לתחנפחם שבמצרים - לבקש עזרה,

ה. כֹּל הַבְּאִישׁ - סוֹפְכֶם שְׂכוֹלְכֶם תִּתְבַּיִשׁוּ, עַל עֵם לֹא יוֹעִילוּ לָמוּ - משום שאתם מבקשים עזרה, מעם שלא יועיל לכם ולא כלום,

לֹא לְעֹזר וְלֹא לְהוֹעִיל - שהמצרים לא יועילו ולא יעזרו לכם,

כִּי לְבִשְׁת וְגַם לְחַרְפָּה - רק בושה וכלימה תהיה לכם, (משום, שאת ה', שבכוחו להועיל - עזבו בניי, ולעזרת מצרים השתדלו מאוד - ולא עזרו להם כלל !!) ו. מִשָּׂא בְּהֵמוֹת נֶגֶב - והכלימה תהיה, ששלחו משאות על בהמות - לנגב (למצרים שנמצאת בדרום א"י),

בְּאַרְצָן צָרָה וְצוֹקָה - ועברו בארץ מדבר שהוא מקום של צרה וצוקה,

לְבִיא וְלִישׁ מֵהֶם - ובין החיות: לביא וליש - שמות של אריה - הנמצא במדבר,

אִפְעָה - שם נחש ארסי,

(הרשעים, שכת מצליחים מאוד) יהיו כעצי הכרמל - שהם עצים נמוכים ושפלים,

וְהַפְרָמָל - העצים הנמוכים והשפלים - שבשדות ובכרמים (משל לצדיקים),

לְיַעַר יִחְשָׁב - ישובו להיות כעצי היער הגבוהים והנישאים.

יח. וְשָׁמְעוּ בַיּוֹם הַהוּא - ביום שיענשו בני יהודה, ויראו את קיום דבר ה', אז יבינו את דבר הנבואה, (כמו: "וּבְבֹאָהּ, הִנֵּה בָּאָהּ, וְיָדְעוּ כִּי נָבִיא הָיָה בְּתוֹכָם")

הַחֲרָשִׁים דְּבַרֵי סֵפֶר - אלו שעשו עצמם כחרשים לפני הספר, (כמו לעיל פס' יא': "וַתְּהִי לָכֶם חֲזוֹת הַכָּל כְּדְבַרֵי הַסֵּפֶר הַחֲתוּם")

וּמֵאִפֶּל וּמִחֲשָׁךְ - ואז, בזמן החושך והפורענות הגדולה,

עֵינֵי עוֹרִים תִּרְאֶינָה - אף אלו שעשו עצמם כעורים, יבינו היטב את דבר הנבואה.

יט. וַיִּסְפוּ עֲנוּיִם בְּה' שְׂמִחָה - אך לצדיקים תרבה אז השמחה,

וְאֲבִיוֵי אָדָם - בְּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל יִגִּילוּ - והצדיקים שהיו כאביונים - יגילו וישמחו בתשועה שעשה להם ה' ית'.

כ. כִּי אִפְסוּ עֲרִיץ, וְכָלָה לֵץ - ישמחו הצדיקים, בכליון העריצים (הרשעים החזקים), והלצים מְדַבֵּר ה'.

וּנְכַרְתּוּ - כָּל שְׂקָדֵי אֲנֹן - ובכריתת כל אלו הממהרים לעשות אָנֹן (דבר עבירה ופשע)

כא. מִחֲטִיאֵי אָדָם בְּדָבָר - יכרתו נביאי השקר - שהחטיאו את בניי בדבריהם,

וְלַמּוֹכִיחַ בִּשְׁעַר - יִקְשׁוּן - ויכרתו, אלו שהיו שמים מוקשים, לפני הצדיקים שהיו מוכיחים בשער העיר את העם לשוב בתשובה,

וַיִּטְּוּ בַתְּהוֹ צִדִּיק - ויכרתו אלו שהיו מטים בשקר משפט הצדיקים.

כב. לִכֵּן כֹּה אָמַר ה' אֵל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם - ה' שפדה את אברהם, אמר אל בית יעקב,

לֹא עֲתָה יָבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עֲתָה פָּנָיו יִחֹרוּ - עכשו לא יתביישו, ולא יהיו עוד, פני בני יעקב חוורות מבושה - לפני אביהם,

כג. כִּי בְרֵאתוֹ יִלְדוּ מַעֲשֵׂה יָדֵי בְּקָרְבוֹ יִקְדִישׁוּ שְׁמִי וְהִקְדִישׁוּ אֶת קְדוֹשׁ יַעֲקֹב וְאֵת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יַעֲרִיצוּ - כשיראה את ילדיו עושים רצון ה' ית' ומקדישים את שם ה', על הנס הגדול שעשה ה' במחנה אשור, לא יבוש יעקב עוד.

כד. וַיִּדְעוּ תַעֲי רוּחַ - בִּינָה - אלו שהיו תועים בדרכם - ידעו להבין את גדולת ה',

וְשָׂרְף מְעוֹפֵף - שם נחש המדלג במהירות ממקום למקום ונראה כמעופף.
 יִשְׂאוּ עַל כַּתְּף עֵרִים - חִילָהֶם - נשאו על כתפי החמורים - את עושרם - לתת למצרים,
 וְעַל דְּבִשְׁת גַּמְלִים - אוֹצְרֵתָם - ועל דבשת הגמלים - נשאו אוצרות למצרים,
 עַל עַם לֹא יוֹעִילוּ - לעם שלא יכול להועיל להם,
 ז. וּמִצְרַיִם הֶבֶל וְרִיק יַעֲזֹרוּ - רק הבל וריק יכולים מצרים לעזור,
 לָכֵן קָרָאתִי לְזֹאת - לכן קראתי למצרים,
 רָהֵב הֵם - שהם מתרהבים, מתגאים בדבר שאין להם. (שבאמת, לא יכולים לעזור)
 שְׁבֵת - שהם בטלים מלעזור לכם.
 ח. עֲתָה בּוֹא כְּתָבָה עַל לִוְחַ אֲתֶם - כתוב נבואה זאת על לוח - שיהיה איתם (עם בניי)
 וְעַל סֵפֶר חֻקָּה - וגם תחקוק דבר הנבואה, על ספר,
 וְתִהְיֶה לְיוֹם אַחֲרוֹן לְעַד עוֹלָם - פְּדִי, שדבר הנבואה ישמר ליום אחרון, וידעו שלא לחינם באה עליהם הפורענות,
 ט. כִּי עַם מְרִי הוּא - עם שמורד בה' הוא,
 בָּנִים פְּחָשִׁים - בנים שמתכחשים שהי משגיח על מעשיהם,
 בָּנִים לֹא אָבוּ שְׂמוֹעַ תּוֹרַת ה' - שלא רצו לשמוע דבר ה',
 י. אֲשֶׁר אָמְרוּ לְרֵאִים - לֹא תִרְאוּ, וְלַחֲזִים - לֹא תִחַזּוּ לָנוּ נִכְחֹת - שהיו אומרים לנביאי האמת (רואים, חוזים) - אל תראו נבואות לאמר לנו דברים נכוחים וישרים,
 דְּבַרְוּ לָנוּ - חֻלְקוֹת - דברו לנו דברי חלקות (שמחליקים את מעשינו הרעים) - ששלום יהיה לנו,
 חֲזוּ - מִהֲתַלּוֹת - נבואות שקר שמהתלים בשומעים,
 (כמו: "אל יסוף פרעה התל לבלתי שלח את העם... " שמות ח' כה'; הנביא קרא לנבואות אלו - מהתלות)
 יא. סוּרוּ מִנִּי דֶרֶךְ - סורו מן הדרך הזו, (להוסיף לנבא לנו נבואות קשות)
 הֲטוּ - מִנִּי אֶרֶץ - הטו עצמכם מן הדרך הזו, הַשְּׁבִיתוּ מִפְּנֵינוּ אֶת קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל - הפסיקו לנבא לפנינו, את דבר הנבואה מה' - שהוא קדוש ישראל.
 יב. לָכֵן כֹּה אָמַר קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל - לכן, כך אמר ה' - שהוא קדוש ישראל,
 יַעַן מָאֲסַכְם בְּדָבָר הַזֶּה - בגלל שמאסתם את דברי נביאים,
 וְתִבְטַחוּ בַעֲשָׂק - ובטחתם בעושר שעשקתם, וְנָלוּז - ובליצנות ודברים מגונים, (י' בְּרַתְנוּ בְּרִית

אֶת מוֹת וְעַם שְׂאוֹל עֲשִׂינוּ חֵזֶה"; שבתחתם במצרים שיצילו אתכם, ולא בה' ית')
 וְתִשְׁעֲנוּ עָלָיו - ובו (בעושק ונלוז) - אתם בוטחים ונשענים,
 יג. לָכֵן יִהְיֶה לָכֶם הָעוֹן הַזֶּה - העוון, שאתם בוטחים במצרים יגרום לכם שתהיו,
 כְּפָרֶץ נֶפֶל - כמו חומה שנפרצה, נשברה ונפלה,
 נִבְעָה - בַּחֹמָה נִשְׁגָּבָה - וכמו מקום בְּקִיר חומה חזקה(שחשבו את פרעה לחומה נשגבה), שהוא נפוח - כאבעבעות - ועומדת החומה - ליפול,
 אֲשֶׁר פָּתַאם לִפְתָּע - יבוא שְׂבָרָה - שלפתע, יבוא מהנבעה - שבר גדול על החומה הנשגבה, כך פתאום, יבוא עליכם השבר
 יד. וּשְׂבָרָה - ה' ישבור את החומה, שאתם בוטחים בה,
 כְּשֶׁבֶר נֶבֶל יוֹצְרִים, פְּתוֹת - לֹא יִחְמַל - כמו ששוברים הנבל (כלי החרס) שעשה היוצר, שכותשים אותו דק דק, ולא חומלים עליו,
 וְלֹא יִמְצָא בְּמִכְתָּתוֹ - וכל כך דק יפֶתֶת, עד שלא ימצאו בשברים הכתותים,
 חֶרֶשׁ לְחַתּוֹת אֵשׁ - מִיְקוּד - שבר חרס לחתות (להוציא) גחל מהאש,
 וְלַחֲשֵׁף מַיִם - מִגְּבָא - לדלות מים - מבור המים, ע"י שבר חרס. (נמשל: שמפלתם, תהיה גמורה ועצומה)
 טו. כִּי כֹה אָמַר ה' אֱלֹהִים קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל, בְּשׁוֹבָה וְנַחַת תִּוָּשְׁעוּן - ה' הבטיח לבניי, שינשעו וינצלו - כְּשִׁישְׁבוּ בְּנַחַת בְּמִקְוֵיכֶם, בְּהַשְׁקֵט וּבְבִטְחָה - תִּהְיֶה גְבוּרַתְכֶם - גבורתכם על אויביכם תהיה, כשתשבו בשקט ובבטחה בה',
 וְלֹא אֲבִיתֶם - אך אתם לא רציתם לשמוע לי.
 טז. וְתִאֲמְרוּ לֹא - לא נשמע לדבר ה',
 כִּי עַל סוֹס נָנוּס - אנו ננוס כשיבוא האוייב - על סוסים,
 עַל בֶּן תְּנוּסוֹן - לכן באמת תנוסו מהאוייב - ולא אגן עליכם.
 וְעַל קַל נִרְכָּב - ונרכב על סוסים שקלים ומהירים במרוצתם,
 עַל בֶּן - יִקְלוּ רַדְּפֵיכֶם - לכן אביא עליכם אוייב שיהיה קל ומהיר במרוצתו יותר מכם,
 יז. אֶלֶף אֶחָד - מִפְּנֵי גְעֵרַת אֶחָד - אלף אנשים מכם ינוסו - מגערה של אחד מחיילי האוייב,
 מִפְּנֵי גְעֵרַת חֲמִשָּׁה - תִּנְסוּ - ומפני גערת חמשה מחיילי האוייב - תנוסו כלכם.
 עַד אִם נוֹתַרְתֶּם - פְּתַרְןָּ עַל רֹאשׁ הָהָר, וְכִנְסוּ - על הגְּבָעָה - ותהיו כל כך מפוזרים, עד

יִרְעָה מִקִּנְיָךְ בַּיּוֹם הַהוּא – פֶּר נִרְחַב – הַמֵּרְעָה יִרְעוּ בַּמְקוֹמוֹת מֵרְעָה רַחְבִּים וְרַבִּים.
 (כר - מקום המרעה)
 כִּד. וְהֶאֱלָפִים – בַּקָּר, (שוורים)
 וְהַעֲרִים – חֲמוּרִים קִטְנִים,
 עֲבָדֵי הָאֲדָמָה – שְׁעוּבִידִים בְּהֵם אֶת הָאֲדָמָה,
 בְּלִיל חֲמִיץ יֵאָכְלוּ – וְבִלְלוּ בַתּוֹךְ מֵאֲכֹלָם (מלבד
 הַחֲצִיר) חֲמִיץ - תְּבוּאָה נְקִיָּה וּמְבוֹרֶרֶת, (מתוך ריבוי
 הַתְּבוּאָה שִׁיחִיה).
 אֲשֶׁר זָרָה – בְּרַחַת וּבְמִזְרָה – שְׁזוּרִים אוֹתָם
 בְּרַחַת וּבְמִזְרָה. (כְּלֵי זָרִית הַתְּבוּאָה)
 כֹּה. וְהָיָה עַל כָּל הָר גְּבוּהָ, וְעַל כָּל גְּבוּעָה נִשְׂאָה
 – פְּלָגִים יִבְלִי מֵיָם – מְרֹב הַטּוֹבָה וּשְׁפַע
 הַמַּיִם, גַּם עַל הַהָרִים הַגְּבוּהִים וְהַגְּבוּעוֹת
 הַנִּישְׂאוֹת, הַגְּבוּהוֹת, יִהְיוּ פְּלָגֵי וּנְחָלֵי מַיִם,
 בַּיּוֹם הַרְּג רָב – כִּשְׁהִי יַעֲשֶׂה הַרְּג רַב בְּאִשׁוֹר,
 בְּנִפְל מְגִדְלִים – כִּשְׁשֵׁרֵי אִשׁוֹר יִפְלוּ,
 כֹּו. וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה – כְּאוֹר הַחֲמָה – אוֹר
 הַלְּבָנָה, יֵאִיר כְּמוֹ אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ,
 וְאוֹר הַחֲמָה יִהְיֶה שְׁבַעֲתַיִם – יֵאִיר פִּי שֶׁבַע,
 כְּאוֹר שְׁבַעַת הַיָּמִים – כְּמוֹ אוֹר שְׁמֵאִיר בַּמֶּשֶׁךְ
 שֶׁבַעַת יָמִים, (משל לריבוי הטובה העצום, אחר מפלת
 אשור)
 בַּיּוֹם חִבְשָׁה ה' אֶת שֹׁבְרֵי עַמּוֹ – וְטוֹבָה זֹו תִּהְיֶה,
 כִּשְׁהִי יַחְבּוֹשׁ אֶת הַשֹּׁבְרֵי שֶׁל עַמּוֹ,
 וּמִחֵץ מִכְּתוֹ – יִרְפָּא – מַכַּת הַמּוֹחַץ (מַכַּת חִזְקָה
 וּפּוֹצְעָה) שֶׁנִּתֵּן לְבַנְיָי - ה' יִרְפָּא.⁸
 כֹּו. הִנֵּה שֵׁם ה' בָּא מִמְּרַחֵק – הִנֵּה ה' בָּא
 מֵהַשָּׁמַיִם לְהַלְחֵם בְּאִשׁוֹר, (ע"י הַמְּלָאךְ)
 בְּעַר אַפּוֹ – בּוֹעֵר אַפּוֹ (כַּעֲסוֹ) שֶׁל ה', עַל אִשׁוֹר -
 לְכַלּוֹתָם.
 וְכִבֵּד מִשְׂאָה – הַמִּשְׂאָה שֶׁנּוֹשָׂא ה' עַל אִשׁוֹר כְּבֹד
 מְאֹד הוּא. (עוֹנֵשׁ גְּדוֹל וְקֹשֶׁה, שֶׁלֹּא יוֹכֵלוּ לְשֹׂאת)
 שְׁפָתָיו – מְלֵאוֹ זַעַם, וּלְשׁוֹנוֹ – פֶּאֶשׁ אֲכֹלָת -
 דְּבָרֵי ה', שֶׁדִּבְרוּ שְׁפָתָיו וּלְשׁוֹנוֹת הַנְּבִיאִים - הַיּוֹ
 מְלֵאִים בְּזַעַם רַב, שֶׁתֹּאכַל אוֹתָם כֹּאשׁ.
 כַּח. וְרוּחוֹ – פְּנַחַל שׁוֹטֵף, עַד צְוֹאֵר יַחֲצֶה -
 רוּחַ הַנְּבוּאָה הַזֹּו נִמְשָׁלָה, לְנַחַל הַשׁוֹטֵף בַּחוּזֵק -
 שְׁחוּצָה אֶת הָאָדָם בְּצוּוֹאָרוֹ, וְלֹא יוֹכֵל לְהַנְצִל,
 לְהַנְפֶּה גּוֹיִם – בְּנִפְתַּת שׁוּא - יָרִים אֶת הָעַמִּים
 גְּבוּהָ גְבוּהָ, (שֶׁאִשׁוֹר יִכְבוֹשׁ עַמִּים רַבִּים וְכֵל עַרְי יְהוּדָה
 סַבִּיב יְרוּשָׁלַיִם), אֲדָךְ הַנְּפֶה וְרוּמּוֹת זֹו, הַיָּא הַנְּפֶה
 לְשׁוּוֹא - שֶׁאֵינָן לֵה קִיוּם - וְנִפּוֹל יִפּוֹל,
 וְרָסָן מִתְּעָה עַל לְחַיֵּי עַמִּים – הַרְסָן שֶׁבְּלַחֲי
 אִשׁוֹר (שֶׁשְׁמִים בְּפִי הַבְּהֵמָה, וְע"י רְצוּעוֹת מְכוּוֹנִים אֶת

שישאר הנסים בודדים, כמו התורן (עמוד גבוה
 תלת המפרשים באניה) - בראש ההר, שהוא בודד
 בכל ההר, וכמו הנס שמורס בראש הגבעה.
 יח. ולכן יחכה ה' לחננכם - לכן, ה' יחכה עוד
 זמן רב עד שירחם עליכם,
 ולכן ירום לרחמכם - ולכן, מתרומם וירחק
 מכס - מלרחם עליכם,
 כי אלהי משפט ה' - שתחילה יפרע ה'
 במורדים וברשעים,
 אשרי - כל חובי לו - אשרי כל מי שמקווה
 לה'.
 יט. כי עם, בעיון ישוב בירושלם - כי הצדיקים
 ישבו בציון, בירושלים,
 בכו - לא תבכה - לא יהיו צריכים לבכות אל
 ה',
 חנון יחנה - לקול זעקה - מיד כשישמע את
 קול הזעקה - ירחם ויענה לך,
 כשמעתו - ענה - מיד כשישמע קולך - יענה
 לך.
 כ. ונתן לכם ה' לחם צר ומים לחץ - ולא תהיו
 נמשכים אחר ריבוי תענוגים, אלא תסתפקו
 בלחם ומים בצמצום,
 ולא יבנה עוד - מוריה - לא יסתיר עוד ה' את
 פניו (יכנף - יסתיר פניו בכנף הבגד) - מבנ"י, (מוריה -
 שמורה לבנ"י הדרך ללכת בה),
 והיו עיניך ראות את מוריה - ותראו בעיניכם
 את גילוי שכינתו (בבית המקדש)
 כא. ואזניך תשמענה דבר מאחריך - תשמעו
 לדבר ה' אפילו שתשמעו אותו מאחור, (ולא כמו
 שאמרו: "... לראים - לא תראו, ולהזים - לא תחזו לנו
 נכחות, דברו לנו חלקות, חזו מהתלות")
 לאמר זה הדרך לבו בו - תשמעו לדבר ה',
 כי תאמינו וכי תשמאלו - גם כשתרצו ללכת
 לימין או לשמאל - תבקשו ותעשו את דבר ה'.
 כב. וטמאתם - יהיה מרוחק וטמא בעיניכם,
 את צפוי פסילי כסף - ציפוי הפסלים מכסף,
 ואת אפדת - מסכת זקבך - והבגד (כמו מעיל
 האפוד) - שהיו מלבישים את הפסל שנסכו מזהב,
 תזרם - כמו דוה - תפזרו הע"ז - עד מקום
 רחוק, כמו אשה דוה, נדה - הרחוקה מבעלה.
 צא - תאמר לו - "צא החוצה", תאמר
 לפסלים !!
 כג. ונתן מטר זרעה, אשר תזרע את האדמה -
 ה' יתן מטר לזרעך, כאשר תזרע את האדמה,
 ולחם תבואת האדמה - ויתן לכם לחם
 מתבואת האדמה, (שהתבואה - לא תתקלקל ולא
 תאבד)
 והיה דשן ושמן - והלחם יהיה דשן ושמן,

⁸ ויש שפירשו משל לרוב הטובה שתהיה לעתיד בימי המשיח, וכן הוא... (רד"ק)

הבהמה בדרכה) - שמכוון אותם לגדולה ולתנופה - יתעה אותם - שהרי סופם כליון.
כט. השיר יהיה לכם - השיר והשמחה שתהיה בזמן נפילת אשור, **כליל התקדש חג** - תהיה, כמו השמחה שבכניסת קדושת החג, **ושמחת לבב** - ושמחת הלב תהיה, **פהולך בחליל לבוא בהר ה' אל צור ישראל** - כמו השמחה, לעולים למקדש לשמוח ברגלים בחלילים.
ל. והשמיע ה' את הוד קולו - ה' ישמיע את יופי קולו הגדול, **ונחת זרועו יראה** - **בזעף אף** - ויראה איך ינחית זרועו - על אשור בכעס רב, **ולהב אש אוכלה** - להבת אש תאכל אותם, **נפץ וזרם ואבן ברד** - וקולות של ברקים ורעמים המנפצים, וזרם מטר, ואבני ברד, **לא. כי מקול ה' יחת אשור** - לב אשור, ישבר מפחד הקולות, **בשבט יכה** - ויכה אותם בשבט (במקל) **לב. והיה כל** - כל העמים, **מעבר** - שעבר וכבש אותם אשור - בדרכו לא"י, **מטה מוסדה** - אשור - שהיה כמקל חזק כמו יסוד. **אשר יניח ה' עליו** - שה' הניח ידו עליהם - להענישם, (את אשור) **בתפים ובכנרות** - ישמחו עמים אלו בתופים וכינורות על מפלתם הגדולה, **ובמלחמות תנופה** - **נלחם בם** - וישמחו שה' נלחם בהם (באשור), במלחמה חזקה, מונפת מעלה מעלה ברוב חוזקה. **לג. כי ערוף מאתמול** - **תפתה** - עוד מאתמול ערוך ומוכן הגהנום(הגיהנם) נקרא תפתה, משום שכל המתפתה ליצרו - נופל שם) - לאשור, **גם היא** - הגיהנם, **למלך הוכן** - מוכן למלך אשור, **העמיק הרחב** - ה' הרחיב והעמיק הגיהנם לכל חיילי אשור הרבים, **מדרתה אש ועצים** - הרבו עצים במדורה שבגיהנם, **נשמת ה'** - רוח ה', **פנחל גפרית** - **בערה בה** - כאילו בוער שם נחל של אש וגופרית.

א. הוי הירדים מצרים לעזרה - הוי על אלו שירודים לבקש עזרה ממצרים, **על סוסים** - **ישענו** - נשענים ובוטחים, בכוח הסוסים החזקים שיש במצרים, **ויבטחו על רכב** - **כי רב** - ובוטחים בריבוי הרכב שיש במצרים, **ועל פרשים** - **כי עצמו מאד** - ועל הריבוי העצום של הפרשים, **ולא שענו על קדוש ישראל** - ולא פנו אל ה' ית', **ואת ה' לא דרשו** - לא בקשו כלל!
ב. וגם הוא חכם - גם ה' חכם - להפר מחשבתם הרעה, **ויבא רע** - יביא עליהם דבר רע, **ואת דבריו** - שנבאו הנביאים, **לא הסיר** - לא יסיר, **וקם על בית מדעים** - יקום להעניש את בניי - שמעשיהם רעים, **ועל עזרת פעלי און** - ויביא הרעה גם על מצרים, שהם עוזרים לבניי, ובאמת, הם עושי שקר ולא מועילים לבניי כלל.
ג. ומצרים אדם - **ולא אל** - הלא מצרים הם בני אדם ולא אלוקים, ומדוע תבטחו בהם?
וסוסייהם בשר ולא רוח - הסוסים שבמצרים הרי עשויים מבשר, ולא רוח - לא כמלאכים שיכולים להצילכם, **וה' יטה ידו** - להכות את המצרים, **וכשל עוזר, ונפל עזר** - יכשלו העוזר (מצרים) וגם אלו שקיוו לעזרתם (בניי), **ויחדו** - **כלם יכליון** - וכולם יחד (העוזר והעזר) - יכלו.
ד. כי כה אמר ה' אלי כאשר יהגה הארצה והכפיר על טרפו - כמו שהארצה שואג על הטרף, **אשר יקרא עליו, מלא רעים** - וכאשר יתאספו עליו אסיפה של רועים, (להציל את הטרף מהאריה) **מקולם** - **לא יחת** - מקול שיקימו הרועים - לא יחת, לא ירד ויעזוב את טרפו, **ומהמונם** - **לא יענה** - ומהמון הרועים - לא יכנע, (כמו: "...זמיר עריצים יענה", לעיל כה', ה'; וכמו: "...עד מתי מאנת לענת מפני... שמות י', ג') **בן ירד ה' צבאות** - **לצבא על הר ציון ועל גבעתה** - כך ה' ירד על אשור שבא להלחם על ירושלים.

"...כְּאִשֶּׁר יִחְלַם הַצֵּמָא וְהִנֵּה שְׂתֵה וְהִקִּיץ וְהִנֵּה עֲנִי..."
 (לעיל כ"ט' ח')

ג. וְלֹא תִשְׁעִינָה עֵינֵי רְאִים - אחר ששייבם המלך בתשובה, לא ישעו (לא יסורו) עיני בניי - מהי ית', כמו שהם עתה(כמו שאמר: "השמן לב העם הזה ואזניו הכבד ועיניו השע...") (לעיל ו' י')

ד. וּלְבָב נִמְהָרִים - יבין לדעת - לב הנמהרים והכסילים - יבין לדעת דבר ה',

וּלְשׁוֹן עֲלֹגִים - תמקה לדבר צחות - מי שהתייחסו לנביא, שמדבר בשפה עילגת, שאינה מובנת ("כי בלעגי שפה ובלשון אחרת ידבר אל העם הזה" לעיל כח' יא') - ימהרו להבין הדברים הצחים (דברים זכים ובהירים - המתיישבים על הלב) של הנבואה,

ה. לֹא יִקְרָא עוֹד לְנָבֶל - נָדִיב - לא יקראו עוד לנבל - נדיב, איש חשוב ומכובד, (כמו: "האמר למלך בלעיל רשע אל נדיבים" איוב לד' יח') ולכילי - לא יאמר שוע - ולכילי (נוכל), הרמאי - לא יקראו עוד שוע, איש חשוב.

ו. כִּי נָבֶל - נְבֻלָּה יְדַבֵּר - כי הלא הנבל מדבר דברי נבלה, דברים מגונים, ולבו - יעשה און - ועושה את מחשבות האון, הרשע שבלבו.

ז. לַעֲשׂוֹת חֲנָף - להתנהג בחנופה ובכשע, ולדבר אל ה' תועה - ומדבר אל העם, דברים המתעים אותם מדרך ה' (שאומר שה' לא רואה ומשגיח).

ח. לְהַרְיֵק נֶפֶשׁ רָעַב - מרוקן וגוזל, מאכל העניים הרעבים, ומשקה צמא - יחסיר - ומשקה, יחסר ויקח מהצמאים,

ט. וּכְלִי - כְּלִי רָעִים - והכילי, הרמאי, כלי אומנותו - רעים - שמרמה במידותיהם, הוא זמות יעץ - חושב מחשבות מרמה,

י. לְחַבֵּל עֵינַיִם - בְּאִמְרֵי שֶׁקֶר - משחית ועושה רע לעניים - באמרי שקר, ובדבר אביון משפט - כשהאביון טוען טענותיו במשפט, בא הכילי, ובאמרי שקר - סותר את דבריו.

יא. וְנָדִיב - נְדִיבוֹת יַעֲזֵן - ונדיב חושב תמיד לנדב ולהטיב לכולם,

יב. וְהוּא - עַל נְדִיבוֹת יָקוּם - בזכות נדיבותו - תקום ותתקיים מעלתו וגדולתו.

יג. נְשִׁים שֹׁאֲנָנוֹת - הערים הגדולות שביהודה, היושבים בשלווה,

ה. כְּצִפְרִים עֲפוֹת כִּן יִגֵּן ה' צְבָאוֹת עַל יְרוּשָׁלַם - כמו הצפרים הממהרות במעופם, כך ימהר ה' לבוא להגן על ירושלים.

ו. גִּנּוֹן וְהַצִּיל - יגן ויציל, (את ירושלים) פְּסוּחַ וְהַמְלִיט - ידלג ויציל, (שידלג מעל ירושלים ויצילה) ו. שוּבוּ - שוּבוּ בַתְּשׁוּבָה !

ז. לְאִשֶּׁר הָעֵמִיקוּ סָרְהָ, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - אתם בניי שהעמקתם מחשבה, כיצד לסור מהי ית',

ח. כִּי בָיִם הָהוּא - ביום מפלת אשור ביד ה', ימאסו איש אלילי כספו ואלילי זהבו - ימאסו את הבל הע"ז שמכסף ומוזהב, אשר עשו לכם ידיכם - חטא - הכירו בדעתכם, שהע"ז שעשו ידיכם - חטא וטעות הוא !!

ט. וְנִפְלְ אֲשׁוּר - בְּחָרְבַת לֹא אִישׁ, וְחָרְבַת לֹא אָדָם תֵּאֱכָלְנוּ - אשור לא יפול בחרב שביד איש, אלא בחרב שביד המלאך,

י. וְנָס לֹו מִפְּנֵי חָרְבַת - כשיראה מלך אשור המגיפה, ינוס מפניה - כמפני חרב, ובחוריו - למס יהיו - הנשואים בחיל אשור - ימס לבבם מפחד.

יא. וְסָלְעוּ - חוּזַק אֲשׁוּר, מִמְּגוֹר - יַעֲבוֹר - מרוב פחד - יעבור חוזק ליבו - ויחלש,

יב. וְחָתוּ מִנֶּס שָׁרְיוֹ - שרי אשור ישבר ליבם מפחד, כמו הרואים את נס המלחמה, נאם ה', אשר אור לו - בציון, ותנור לו - בירושלם - דברי ה', שמוכן אצלו התנור והאש - לאכול את חיל אשור בירושלים.

ישעיה לב

א. הִן לְצַדִּיק יִמְלֹךְ מִלְּךְ - הלא כדי לעשות צדק מולך המלך. לכן, התשועה תבוא ליהודה, בזמן חזקיהו - שעשה צדק.

ב. וּלְשָׂרִים - לְמִשְׁפַּט יִשְׂרוּ - וכן השרים ראויים להיות שרים, כשעושים משפט וצדק כמו בזמן חזקיהו.

ג. וְהָיָה אִישׁ כְּמַחְבֵּא רוּחַ - האיש חזקיהו יהיה לעמו, כמקום מסתור מפני רוח חזקה, וְסִתֵּר זָרֵם - וכמסתור מפני זרם מים חזק,

ד. כְּפִלְגֵי מַיִם בְּצִיּוֹן - וישפיע עליהם טובה, כמו פלגי מים (נחלי מים) - בארץ ציה, יבשה ושוממה. כְּצֵל סֶלַע כְּבֵד - בְּאַרְץ עֵיפָה - וכמו צל של סלע כבד וגדול, בארץ צמאה (שהארץ מגולה לשמש

כמו: "ויבוא עשיו... והוא עיף" בראשית כה' כט', וכמו:

⁹ כמו באיוב: "...ולא נכר שוע לפני דל...", איוב לד' יט'.

והיו כֹּ - "כרמל", יושפלו מגדולתם ויהיו נמשלים ליער,
 טז. וְשָׁכַן בַּמִּדְבָּר - מִשְׁפָּט - בירושלים שהיתה כמדבר - יִרְבֶּה המשפט והצדק, וְיִצְדָּקָה - בַּכְרָמֶל תֵּשֵׁב - ובכרמל, בא"י, תשב הצדקה - שירבו בה בעשיית צדקה.
 יז. וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה - שְׁלוֹם - בזכות ריבוי הצדקה יהיה להם - שלום !
 וְעִבְדַת הַצְּדָקָה - הַשְּׁקֵט וְבִטָּח עַד עוֹלָם - ובזכות עשיית הצדקה, יהיה להם שקט ובטחון עד עולם !
 יח. וְיֵשֵׁב עִמִּי בְּנוֹה שְׁלוֹם, וּבְמִשְׁפָּנוֹת מִבְּטָחִים, וּבְמִנוּחַת שְׁאֲנָנוֹת - בני"י, יֵשְׁבוּ בבית מלא בשלום, בבטחון, במנוחה ובשלווה,
 יט. וּבְרֵד - ירידת ברד, (רש"י ; וּבְרֵד, קמץ ופתח - מורה על פועל. כמו: הֵלֵךְ, יָשָׁב, עָמַד וכדו')
 בְּרֵדַת הַיָּעַר - ירידת הברד, תהיה על עצי היער, ולא בתוך היער,
 (הפורענות תכה ברשעים - שנמשלו ליער ; לעיל פס' טו')
 וּבְשִׁפְלָה - ובשפלות שהושפלו בני"י תמיד,
 תִּשְׁפַּל הַיָּעַר - יושפלו ערי העמים.
 כ. אֲשֵׁרִיכֶם - אשריכם בני"י !
 זְרַעֵי עַל כָּל מַיִם - שאתם זורעים במקום מים - שהתבואה מצליחה (שזרעתם צְדָקוֹת רבות, ולכן תצליחו, ותקבלו שכר פעולתכם)
 מִשְׁלַחֵי רֵגֶל הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר - שתִּשְׁלַחוּ השור - לדוש את רֹב התבואה, ואת החמור - לשאת התבואה מהשדה.

ישעיה לג

א. הוּי שׁוֹדֵד - הוּי, על מלך אשר - השודד, וְאַתָּה לֹא שׁוֹדֵד - אך אותך - עדיין לא שדדו, וּבּוֹגֵד, וְלֹא בָגְדוּ בְךָ - אתה היית בוגד בעמים רבים, אך בך עדיין לא הצליחו לבגוד,
 בְּהַתְמָךְ שׁוֹדֵד - תוֹשֵׁד - כשיושלם זמנך להיות שודד - ישדדו אותך,
 בְּנִלְתֶךָ לְבָגַד - יִבְגְּדוּ בְךָ - כשיכלה ויושלם זמנך לבגוד בעמים - יבגדו בך.
 ב. ה' חָנְנוּ לְךָ קוֹיָנוּ - ה', רחם עלינו כי לך אנו מקווים,
 הִיָּה זְרָעִים לְבָקָרִים - הִיָּה לבני"י, לכוח ולמגן כל בוקר ובוקר,
 אֵף יִשׁוּעָתָנוּ בְּעַת צָרָה - ובודאי שיושיענו - בזמן צרה.
 ג. מִקּוֹל הַמּוֹן - מִקּוֹל הַמְּמַיְהוּעַשׂ (היעש) שבמחנה אשר - כשיבוא עליהם המלאך,
 נִדְּדוּ עִמָּם - כל העמים, יברחו וינדדו לכל עבר,

קִמְנָה - שְׁמַעְנָה קוֹלִי - קומו ושמעו קולי,
 בָּנוֹת בְּטָחוֹת - הַאֲזִנָּה אִמְרָתִי - הכפרים הקטנים סביב ערי יהודה, שיושבים בבטחה (שלא יפגעו מהאוייב) - האזינו לאמרת.
 י. יָמִים עַל שָׁנָה - תִּרְגְּזָנָה בְּטָחוֹת - אתן היושבות בבטחה- עוד יבוא עליכן רוגז ופחד האוייב שנה אחר שנה, כשיעשה עליכם נ"י המצור,
 כִּי פָלָה בְּצִיר - אֶסְף בְּלִי יָבוֹא - גם כשיכלה ויסתיים זמן הבציר - לא יבואו הענבים הנאספים - הביתה, (שהאוייב יקח אותם)
 יא. חָרְדוּ שְׁאֲנָנוֹת, רָגְזָה בְּטָחוֹת - עוד תהיו חרדים מהרעה, יושבי הערים השאננות והיושבות בבטחה - שלא יבוא האוייב,
 פְּשֻׁטָה וְעָרָה - עוד תהיו מופשטים מבגדיכם, ותלכו בגילוי בשר,
 וְחִגּוּרָה - עַל חֲלָצִים - תשימו חגורה בלבד במתנים - לכסות בשר ערוה,
 יב. עַל שְׁדִים סְפָדִים - יטפחו הנשים על השדיים, בדרך צער והספד,
 עַל שְׁדֵי חָמֵד - ויִסְפְּדוּ, על השדות החמודות (מרוב שהיו משובחות - היו חומדים וחפצים בהם) - שנאבדו,
 עַל גִּפְן פְּרִיָּה - ועל הגפנים שהיו מוציאים פירות רבים, ועתה נאבדו.
 יג. עַל אֲדַמַת עִמִּי - קוֹץ שְׁמִיר תַּעֲלֶה - על אדמת א"י יספידו - שעלו בה קוץ ושמיר (מיני קוצים),
 כִּי עַל כָּל בֵּיתִי מְשׁוֹשׁ - וכן יספדו על חורבן הבתים, שהיה בהם משוש וממחה,
 קְרִיָּה עֲלִיָּה - ועל הערים העליונות - שחרבו.
 יד. כִּי אֲרַמּוֹן נָטַשׁ - אֲרַמּוֹן הַמֶּלֶךְ - נעזב, הַמוֹן עִיר - עֹזֵב - המון העם שבערים - נעזבו וגלו ממקומם,
 עֲפָל וּבַחֵן - הַמַּגְדִּלִים חֲזָקִים, הָיָה בְּעַד - יהיו ל -
 מְעֵרוֹת - למערות - מקום לחיות השדה,
 עַד עוֹלָם - לזמן רב מאוד,
 מְשׁוֹשׁ פְּרָאִים - שישמחו בהם (במערות) הפראים, החמור בר,
 מְרַעֵה עֲדָרִים - וירעו שם עדרי הצאן.
 טז. עַד יַעֲרָה עֲלֵינוּ רוּחַ מְמָרוֹם - וכל החורבן הזה יהיה, עד שה' ישפוך עלינו ברצונו, רוח רחמים ממרום,
 וְהָיָה מִדְּבַר - לְכַרְמֶל - א"י, שהיתה שוממה כמדבר, תהיה ככרמל - מקום שדות וכרמים, (ברוב טובה וברכה)
 וְהַכְרָמֶל - לַיָּעַר יִחְשָׁב - והעמים שהצליחו,

י. עֲתָה אֶקוּם יֹאמֵר ה', עֲתָה אֲרוּמִם עֲתָה
 אֲנַשָּׂא - כעת, לפני החורבן הגמור של בניי,
 יקום ה' ירום וינשא על מלך אשור - להושיע
 את עמו.
 יא. תִּהְיוּ חֲשָׁשׁ, תִּלְדוּ קֶשׁ - מחשבתם לכבוש
 את ירושלים, נמשלה להריון ולידה של חשש
 וקש,
 (חשש - דק יותר מהקש)
 יב. רֹחֲקֵם - אִישׁ תֵּאכְלֵכֶם - מחשבתכם זו,
 תגרום שתשרפו באש.
 יג. וְהָיוּ עַמִּים מְשֻׁרְפוֹת שִׂיד - העמים שבאו
 על ירושלים, ישרפו כאבנים - השורפים לסיד,
 קוֹצִים בְּסוּחִים - בָּאֵשׁ יֵצְתוּ - וכמו קוצים
 בְּרוֹתִים (שהם יבשים מאוד) - ונשרפים במהירות.
 יד. שִׁמְעוּ רְחוּקִים אֲשֶׁר עָשִׂיתִי - הרחוקים
 מירושלים, ישמעו את שעשה ה' במחנה אשור,
 וְדַעוּ קְרוֹבִים גְּבֻרָתִי - והקרובים שהיו במחנה
 אשור, ידעו את גבורת ה' שראו!
 יו. פָּחְדוּ בְּצִיּוֹן חֲטָאִים - כשבא מלך אשור על
 ירושלים, החוטאים (שבנא וסיעתו) פחדו מפניו,
 אֲחִזָּה רַעְדָה - חֲנָפִים - ואת הרשעים - אחזה
 רעדה,
 ז. מִי יְגוֹר לָנוּ אִישׁ אוֹכְלָה - מי יעמוד להלחם לנו
 מול האש הגדולה הזו, האוכלת את כל
 העמים?
 ח. מִי יְגוֹר לָנוּ מוֹקְדֵי עוֹלָם - מי ילחם ויעמוד
 בשבילנו, מול מלך אשור ששרף עמים בכל
 העולם,
 טו. הֲלֹךְ צְדָקוֹת וְדָבַר מִיְשָׁרִים - המלך
 חזקיהו, שהולך בדרך של צדק, ודיבורו תמיד
 ביושר ובלא מרמה,
 זז. מֵאִם בְּבַצַּע מַעֲשֵׂי שְׂקוֹת - שמואס בממון עשוק,
 נֶעַר כְּפִיּוֹ - מִתְמַד בְּשֹׁחַד - שידיו מואסות
 מלקחת שוחד,
 חח. אֵטֶם אָזְנוֹ - מִשְׁמַע דְּמִים - שאוטם את אזניו
 מלשמוע דברים הגורמים לשפוך דם נקיים,
 וְעֵצִים עֵינָיו - מִרְאוֹת בְּרָע - ושעוצם את עיניו
 מלראות דברים אסורים ובזכות צדקותו -
 תנצל ירושלים, (תשובה על: "מי יגור לנו...")
 טז. הוּא מְרוּמִים יִשְׁכֵּן - הוא ישכון במקום
 גבוה, ולא תשיגנו "האש אוכלה" (האוייב),
 מז. מִצְדוֹת סֻלְעִים - מִשְׁגָּבוֹ - גדולתו וחוזקו
 יהיה, כמבצר שבתוך סלעים,
 לחמו - נִתְּן, מִיְמֵיו - נֶאֱמָנִים - מהשמים ינתן
 לו לחם, והמים יהיו נאמנים וקיימים אצלו,
 (שאף במצור ארוך, יוכל לשרוד)
 יז. מִלֶּךְ בְּיַפִּיּוֹ - תַּחְזִינָה עֵינֶיךָ - עיניך יראו,
 את יופיו וגדולתו של חזקיהו,

מְרוּמֵמֶתְךָ - נִפְצוּ גוֹיִם - כשנדעו כי ה' מרום
 ונשגב עליהם (אחר מפלת אשור) - ינוסו ויפוצו
 הנשארים ממכת המלאך.
 ד. וְאֶסַף שְׁלֵלְכֶם - השלל שתאספו ממחנה
 אשור, יאסף בקלות רבה,
 אֶסַף הַחֲסִיל - כמו שאוספים את החסיל
 (הארבה) כשנח בשדות,
 כְּמִשְׁק גְּבִים שֶׁקָּבוּ - וכמו קול המים
 השוקקים ומרעישים בבורות המים, כך
 ינהמו הבאים לשלול השלל,
 ה. נִשְׁגַּב ה' כִּי שִׁכַן מְרוֹם - במפלת אשור יִשְׁגַּב
 ויתגדל שם ה' השוכן במרום,
 מִלֵּא צִיּוֹן מִשְׁפָּט וְצִדְקָה - ה' ימלא את ציון
 משפט וצדקה.
 ו. וְהָיָה אַמוֹנֵת עֲתִידָה - קיום הזמנים הטובים
 הללו,
 חסן יִשׁוּעָה - וחוזק הישועות ימשיך ויתמיד,
 חכמת וְדַעַת יֵרָאֵת ה' הִיא אוֹצְרוֹ - אם תלכו
 ע"פ החכמה ודעת ה', ואת יראת האלוקים
 שבלבכם, תשמרו עליה באוצר - לגודל
 חשיבותה.
 ז. הֵן אֲרֵאֵלֶם - הנה, השליחים ההולכים
 ממקום למקום,
 צַעֲקוּ חֲצָה - יצעקו בחוץ על גודל הרעה
 לישראל, (לפני מפלת אשור)
 מִלְּאֵבֵי שְׁלוֹם - מֵרַ יִבְפִּיּוֹן - המלאכים
 שנשלחים בזמן השלום, בעת ההיא יבכו
 במרירות רבה על רעת בניי,
 ח. נִשְׁמוּ מְסֻלוֹת - המסילה, הדרכים הסלולות,
 שוממות, (כגלגל המלחמה)
 שְׁבַת - עֶבֶר אֶרֶץ - התבטלו מהדרכים (מהאנח)
 כל עובר ושב,
 הִפַּר בְּרִית - האוייב, ביטל את הברית שכרת
 עם ישראל,
 מֵאִם עָרִים - מאס בערי ישראל - להחריבם עד
 היסוד,
 לֹא חֲשַׁב אָנוּשׁ - לא החשיב האנשים, להתנהג
 עימם בכבוד וכבני אדם,
 ט. אֲבָל - נשחתה,
 אֲמַלְלָה אֶרֶץ - ונכרתה הארץ,
 הַחֲפִיר לְבָנוֹן - קָמַל - האוייב, "בייש" את
 היערות שבארץ, כי הכרית את כל העצים, וכל
 הארץ שוממה, (כמו: "...קנה וסוף - קמלו"; לעיל יט,
 ו)
 הָיָה הַשְּׂרוּן - בְּעֶרְבָה - השרון (מקום מרעה) היה
 כמו מדבר,
 וְנֶעַר - בְּשָׁן וְכַרְמֵל - פירות העצים, בהרי
 הבשן והכרמל - "ינוערו" ויפילו פירותיהן.

בַּל יִחַזְקוּ בֵּן - תִּרְנָם - לא יוכלו לחזק את התורן (שעליו קשורים המפרשים) בן - באופן חזק וראוי לו,
 בַּל פָּרְשׁוּ נָם - ולא יוכלו לפרוש את המפרשים שעל התורן,
 אִז חֶלֶק עַד שָׁלַל - מִרְבָּה - אז יחלקו את השלל הרב שתעזבו, ("...שָׁלַל - מִרְבָּה...")
 פְּסָחִים - בְּזִזוּ בָּז - אפילו הפסחים שמאחרים לבוא אחר כולם מחמת מומם - יספיקו לבזז הבזיזה של אשור, (שלל מרבה)
 כִּד. וּבַל יֵאמֶר שָׁכֵן חֲלִיתִי - השוכן בירושלים לא יאמר נהייתי חולה מרוב צרות,
 הָעַם הַיֹּשֵׁב בָּהּ - נִשְׂא עֹזֶן - כי העם שישב בירושלים, יהיה נשוא עון - מכופר מעוונות.

ישעיה לד

א. קָרְבוּ גוֹיִם לְשִׁמְעַ, וְלְאֲמִים הִקְשִׁיבוּ - את דבר ה',
 תִּשְׁמַע הָאָרֶץ וּמְלֵאָהּ, תִּבֵּל וְכָל צִאֲצָאִיהָ - תשמעו יושבי תבל, וכל בניה, כל יושביה,
 ב. כִּי קֶצֶף לֵה' עַל כָּל הַגּוֹיִם, וְחִמָּה עַל כָּל צָבָאִם - כי כעס וחימה יש לה' על כל הגויים וצבאותיהם,
 הַחֲרִימָם, נִתְּנָם לְטַבַּח - החרים אותם לטבח, לשחיטה והריגה.
 ג. וְחֲלָלִיהֶם יִשְׁלְכוּ - שלא יקברו את המתים, וּפְגִרֵיהֶם - יַעֲלֶה בְּאֶשָׁם - ומתוך שלא יקברו, יעלה ריח רע מהפגרים המושלכים. (כמו: "ובאש היאור")
 וְנִמְסוּ הָרִים מִדָּמָם - ההרים, ימסו כביכול, מרוב דם ההרוגים.
 ד. וְנִמְקוּ כָּל צְבָא הַשָּׁמַיִם - ימסו, וְכָלוּ וַיַּעֲלְמוּ כל צבא השמים בעיני הגויים, (שמרוב הצרות, יראה להם כאילו חֲשָׁכוּ מאורות השמים)
 וְנִגְלָו כִּסְפֵר - הַשָּׁמַיִם - השמים כביכול - יִגְלָלוּ, ובתוכם, יִגְלָלוּ המאורות - לגויים.
 וְכָל צָבָאִם - יִבּוּל - וכל המאורות שבשמים - יבלו (יחשכו),
 כְּנִבְל עֲלֶה מִגִּפְן - כמו העלה הנובל בעץ הגפן, וּכְנִבְלַת מִתְאַנֶּה - וכמו התאנה, שנובלת בעץ התאנה.
 ה. כִּי רִוְתָהּ בַּשָּׁמַיִם - חֲרָבִי - חרב ה' שבשמים, תִּרְנָה מרוב דם ההרוגים,
 הִנֵּה עַל אָדוֹם תִּרְד - ותרד להרוג את אדום, וְעַל עֵם חֲרָמִי - לְמִשְׁפַּט - ועל העם שאני מחרים - תעשה בו משפט.

תִּרְאִינָה אֶרֶץ מִרְחֻקִים - במקום שהיו רואות עד עתה, את גדולת מלך אשור שבא מארץ רחוקה,
 יח. לְבַדְּ יִהְיֶה אִימָה - לבכם היה תמיד חושב בפחד,
 אִיָּה סִפֵּר - היכן סופר מלך אשור, הכותב את סכום המס המוטל עלינו,
 אִיָּה שִׁקֵּל - היכן השוקל את כסף המס - למלך,
 אִיָּה סִפֵּר אֶת הַמִּגְדָּלִים - היכן הממונה, לספור את המגדלים והבתים הגבוהים, (שלפי המספר - יטיל עלינו את שיעור המס)
 יט. אֶת עֵם נֹעֵז - לֹא תִרְאֶה - אך כעת (אחר מפלת אשור), לא תראו יותר את העם החזק הזה,
 עִם עֲמֻקֵי שָׁפָה מְשֻׁמֵּעַ - את העם, ששפתו היתה "עמוקה" - מכדי שתוכלו לשמוע, להבין, נִלְעַג לְשׁוֹן, אִין בִּינָה - שלשונו היתה בעיניכם עילגת, לא מובנת,
 כ. חִזָּה צִיּוֹן - תראו את גדולת ציון,
 קָרִית מוֹעֲדֵנוּ - העיר שאנו נועדים לבוא שמה, (ברגלים)
 עֵינֶיךָ תִּרְאִינָה יְרוּשָׁלַם - נוֹה שְׁאֲנָן - עינכם יראו את ירושלים כמקום שקט ושלום,
 אֶהֱל בַל יִצְעֵן - האהלים (הבתיים) שבירושלים, לא יתפרקו עוד,
 בַּל יִסַּע יִתְדֹתָיו לְנִצַּח - ויתדות האוהל עוד זמן רב, לא יעקרו ויסעו ממקומם,
 וְכָל חֲבָלָיו בַּל יִנְתְּקוּ - החבלים הקשורים ביתדות - לא יתנתקו מהיתדות.
 כא. כִּי אִם שֵׁם אֲדִיר ה' לָנוּ - כי באמת, ה' יהיה לנו לאדיר, לחוזק גדול,
 מְקוֹם נְהָרִים יְאֲרִים רַחְבֵי יָדַיִם - ויגן על ירושלים, כאילו נהרים ויאורים רחבים וגדולים, מסובבים סביב העיר, להגן מפני האוייבים,
 בַּל תִּלְךְ בּוֹ אֲנִי שֵׁיט - שלא תוכל לעבור בהם אניה השטה במשוטים,
 וְצִי אֲדִיר לֹא יַעֲבִרְנוּ - ואניה גדולה לא תוכל לעבור בזרם הנהר הגדול,
 כב. כִּי ה' שִׁפְטָנוּ - ה' יעשה לנו משפט - מאשור,
 ה' מִחֻקְּנוּ - והוא מושל בנו (המושל מחוקק חוקים לעמו)
 ה' מִלְּבָנוּ הוּא יוֹשִׁיעֵנוּ - הוא מלכנו והוא יושיענו.
 כג. נִשְׁשׁוּ חֲבָלֶיךָ - החבלים של מִפְרָשֵׁי "האניה" של אשור - נעזבו מִיָּדֵי מְכוֹנְוֵי המפרש,

ו. חרב לה' - מלאה דם - חרב ה', תתמלא בדם ההרוגים באדום, הדשנה - מחלב - והחרב, כביכול תעשה דשנה ושמנה, מרוב חלב בשר ההרוגים, מדם פרים ועתודים - ומרוב דם הכבשים והעתודים, (עזים זכרים) מחלב פליות אילים - ומרוב חלב של כליות האילים, (משל על גודל החורבן שבאדום) כי זבח לה' בבצרה, וטבח גדול בארץ אדום - כי ה', עומד לעשות זבח וטבח גדול בעיר בצרה ובאדום כולה.

ז. וירדו ראמים עמם, ופרים עם אבירים - יחד עם הכרים, העתודים והאילים, יכרתו גם הראמים והפרים עם כל הגיבורים, (משל, לנפילת כל גיבורי אדום) ורותה ארצם - מדם - ארץ אדום תרוה מרוב דם ההרוגים, ועפרם - מחלב ידשן - ועפר הארץ - יהיה דשן ושמן מרוב בשר ההרוגים.

ח. פי יום נקם לה' - מוכן לנקמה באדום, שנת שלומים - לריב ציון - שנה עומדת ומוכנה, לשלם על הריב, שהיו רבים על ציון.

ט. ונהפכו נחליה - לזפת - מי הנחלים - יהפכו לזפת, ועפרה - לגפרית - ועפר הארץ יהפך לגופרית, והיתה ארצה - לזפת בערה - וארצם תהיה לבעירה של זפת, (שדולק בחזקה) י. לילה ויוםם לא תכבה, לעולם יעלה עשנה - לילה ויום לא תכבה האש, לזמן רב יעלה העשן, מדור לדור תחרב - מאותו דור ועד דור אחרון, תהיה חרבה, לנצח נצחים אין עבר בה - ולנצח לא יעבור שם אדם, מגודל השממה שתהיה. יא. וירשוה - קאת, וקפוד, וינשוף, וערב - ישפנו בה - מיני עופות אלו ישכנו בה, מגודל השממה, ונטה עליה קו תהו - ה' יטה עליהם קו "שימדוד" ריקנות שבארץ (במקום קו הבנין - ליישר קיר הבנין, יטה עליהם קו, למדוד את גבול ומידת הריקנות והשממה) ואבני בהו - והאבן של הקו, "תמדוד" את מקום וגודל השממה (במקום האבן, שקושרים בקצה קו הבנין, כדי שהקו יפול ביושר לארץ - ליישר בנין הקיר) יב. חריה - השרים, ואין שם מלוכה יקראו - ואין שם אחד מהם, שקורא על עצמו שהוא שר ומלך, וכל שריה - יהיו אפס - וכל השרים יכלו, ויהיו כאפס. (שהלא כולם יגלו או ימותו)

יג. ועלתה ארמנתיה סירים - בארמונות יעלו קוצים, (מרוב השממה) קמוש וחוח - במבצריה - ובמבצרים יעלו קמוש וחוח (מיני קוצים) והיתה - נוה תנים - ותהיה אדום בית לתנים - הגרים במקום שומם מישוב, חציר - לבנות יענה - וחצר - לבנות יענה. (שם עוף) יד. ופגשו ציים את אים ושעיר על רעהו יקרא - החיות ציים ואים, ונשעירים (מין שדים, הנמצאים במקום שממה), יפגשו שם אלו את אלו, אך שם, הרגיעה לילית, ומצאה לה מנוח - שם הלילית (שם שיה), תמצא לה מקום ברוגע ובמנוחה. טו. שמה קננה קפוז - שם תעשה הקיפוד את הקו, ותמלט - ותמליט, ותלד את הביצים. ובקעה - ויבקעו הביצים ויצאו האפרוחים, ודגרה בצלה - ותאסוף האפרוחים לחסות בצילה, אך שם נקבצו דיות - שם נקבצו הדיות, (דיה - שם עוף) אשה רעותה - אחת עם חברתה, טז. דרשו מעל ספר ה' - וקראו - קראו בכל ספר ה', (ספר ישעיהו) אחת מהנה לא נעדרה, אשה רעותה לא פקדו - אחת מהחיות המזכרות בספר זה - לא יעדרו, אחת עם חברתה לא יפקדו, לא יחסרו מארץ אדום בשממותה, כי פי הוא צנה - כי פי ה' ציוה על חורבן זה, ורוחו - הוא קבצן - רוח של פי ה' - קבץ את החיות האלו לאדום. יז. והוא הפיל להן גורל, וידו חלקתה להם בקו - ה' יפיל להם בגורל ויחלק את ארץ אדום לחיות - בקו המידה, עד עולם יירשוה, לדור ודור ישפנו בה - החיות.

ישעיה לה

א. יששום מדבר וציה - יושבי א"י, שנמשלה למדבר וציה (שממה), יושו וישמחו במפלת אדום, ותגל ערבה - ותגל משמחה, א"י שהיתה כערבה, כמדבר, ותפרח פתבצלת - ותעלה פרחים כפרח החבצלת. (הנרד)

לא יעברנו טמא - שהגויים לא יעברו בדרך זו, והוא למו - ודרך זו - רק להם, (לשבים לציון)
 הלך דרך, ואוילים - לא יתעו - גם הרגיל להיות הולך דרך, וגם האוילים (בענייני הליכה בדרכים) -
 לא יתעו בה. (שהדרך תהיה קלה וישרה)
 ט. לא יהיה שם - בדרך זו,
 אריה, ופריץ חיות - כל יעלנה - האריה וחיות רעות ואכזריות - לא יעלו בדרך זו,
 לא תמצא שם - כל חיה, והלכו גאולים - הגאולים בלבד ילכו בדרך זו.
 י. ופדויי ה' ישבון - הפדויים שה' יפדה - ישובו לא"י,
 ובאו ציון ברנה,
 ושמחת עולם על ראשם - שמחה תמידית - שלא תפסק, תהיה על ראש השבים,
 ששון ושמחה ישיגו - בניי בארץ,
 ונסו - יגזו ואנחה - ינוסו מהם, כל היגון והאנחות שהיו לבניי בגלות.

ישעיה לו

א. ויהי בארבע עשרה שנה למלך חזקיהו, עלה סנחריב מלך אשור על כל ערי יהודה הבצורות ויתפשם - בשנה ה - 14 לחזקיהו, כבש סנחריב את כל ערי יהודה הבצורות.
 ב. וישלח מלך אשור את רבשקה מלכיש ירושלמה, אל המלך חזקיהו - סנחריב שלח את רבשקה (אחד השוים), מלכיש (עיר ביהודה) אל חזקיהו שבירושלים,
 בחיל כבד - בליווי חיילים רבים,
 ויעמד בתעלת הברכה העליונה - בתעלה, שיוצאת מהבריכה העליונה,
 במסלת - שדה כובס - בדרך הנקראת: "שדה כובס". (ששם היו מכבסים הבגדים)
 ג. ויצא אליו אליקים בן חלקיהו אשר על הבית - הממונה על בית המלך,
 ושבנא הספר, ויואח בן אסף - המזכיר - הממונה על ספר הזכרונות.
 ד. ויאמר אליהם רבשקה: אמרו נא אל חזקיהו פה אמר המלך הגדול מלך אשור מה הבטחון הזה אשר בטחת - במה אתה בוטח, שאתה מורד בי ?
 ה. אמרתי אך דבר שפתיים - עד כעת אמרתי, שמרידתך בי, היא רק בפיך ובשפתיך, אך שתראה שאבוא עליך למלחמה - תכנע לפני,

ב. פרח תפרח - ותגל, אף גילת ורנן - תפרח א"י ותגל ותרנן בשמחה,
 כבוד הלבנון נתן לה - ותרבה בשמחה, על יופי עצי לבנון - שישבו וינתן בא"י,
 הדר הכרמל והשרון - ועל היופי שישבו להיות בא"י מיופי הכרמל ומטוב השרון.
 המה - יושבי א"י,
 יראו כבוד ה' הדר אליהנו - יופי והדר כבוד ה' שיתגלה בארץ.
 ג. חזקו ידים רפות - חזקו בניי, איש את אחיו שידיו רפות, חלשות באמנות גאולת ישראל,
 וברפים פשלות אמצו - וברכיים נכשלות (שלא עומדות בחזק, לצפות לישועת ה' המתמהמת מלבוא) - חזקו.
 ד. אמרו לנמהרי לב - אמרו לאלו שליבם ממהר לראות הגאולה, ונחלשים מכך שמתאחרת לבוא,
 חזקו אל תיראו - אל תחששו מרוב צרות הגויים,
 הנה אלהיכם - נקם יבוא - בגויים,
 גמול אלהים הוא יבוא וישעכם - להוציאכם מהגלות.
 ה. אז - בזמן ישועת הגאולה,
 תפקחנה עיני עורים ואזני חרשים תפתחנה - יפקחו עיני העורים, ואזני החרשים - שלא רצו לשמוע דבר ה' - יראו ויבינו את אמיתות נבואת ה',
 ו. אז ידלג כאיל - פסח - בניי, שהיו חלשים כפסחים - ידלגו במהירות כמו האיל,
 ותרן - לשון אלם - בניי, שהיו כאלמים מפחד הגויים - ירננו וישבחו את ה' על ישועתו,
 כי נבקעו במדבר - מים, ונחלים - בערבה - ויהללו את ה', שבדרך כשישובו לארצם, יבקע המדבר - ויצאו מים חיים, ונחלים - יצאו בערבה.
 ז. והיה השרב - לאגם - השרב, החום הגדול - יהפך לשבים ארצה - לאגם של מים, וצמאון - למבועי מים - ומקום של צמאון - יהפך למקופם שנובעים בו מי מעיינות.
 בנה תנים - רבצה - במקום שהיו בו התנים - ירבצו שם הצאן,
 חציר - לקנה וגמא - ומקום התנים, יהפך לחצר (כמו: "...חציר - לבנות יענה..."; לעיל לד' ג) - שיגדלו שם קנה וגמא - הגדלים ליד המים.
 ח. והיה שם - מסלול ודרך - שם במדבר (מדוך לא"י) יהיה דרך סלולה לשבים,
 ודרך הקדש יקרא לה - לדרך שישבו בה לא"י,

עצה וגבורה למלחמה - או שתכין עצמך בעיצות ובגבטורות להלחם עימי, עתה, על מי בטחת פי מרדת בי - אך כעת, שאתה לא נכנע, וגם לא מכין עצמך למלחמה, על מי אתה בוטח ??

ו. הנה בטחת על משענת הקנה הרצוץ הזה על מצרים, אשר יסמך איש עליו ובא בכפו ונקבה - הנה, אתה בוטח על מצרים שדומים לקנה שבור - שהנשען עליו יחתוך את ידו !

בן פרעה מלך מצרים לכל הבטחים עליו - שכל הבוטח בו - לא יקבל ממנו עזרה, ויפול במלחמה !

ז. וכי תאמר אלי אל ה' אלהינו בטחנו - ואם תאמר שאתה בוטח בה' ית',

הלא הוא - הלא הוא ה', אשר הסיר חזקיהו את במתיו ואת מזבחתי - שחזקיהו הסיר את הבמות והמזבחות שבנו בכל הארץ לשם ה', (משום איסור במות) ויאמר ליהודה ולירושלם: לפני המזבח הזה תשתחו - ואמר לכל ישראל לבוא רק לפני ה' בירושלים !

וא"כ כיצד יעזור ה' לחזקיהו שמיעט הקרבת קרבנות לפניו ??

ח. ועתה התערב נא את אדני המלך אשור - בא ותעשה "התערבות" עם מלך אשור, ואתנה לך אלפים סוסים אם תוכל לתת לך רכבים עליהם - אם יתן לך מלך אשור 2000 סוסים, האם תוכל למצוא רוכבים שירכבו עליהם ?? הלא אפילו חיילים אין לך !!

ט. ואיך תשיב את פני פחת אחד עבדי אדני הקטנים - ואיך תוכל להשיב פניך להלחם, אפילו עם אחד מהשרים הקטנים של אדוני סנחריב,

(שלכל שר קטן, יש 2000 סוסים ורוכבים) ותבטח לך על מצרים לרכב ולפרשים - ואתה בוטח במצרים שיעזרו לך ברכב ופרשים ?

י. ועתה המבלעדי ה' עליתי על הארץ הזאת להשחיתה - ועתה, האם חושב אתה שמבלי רשות מה' עליתי על א"י להשחיתה ?

ה' אמר אלי עלה אל הארץ הזאת והשחיתה - ה' אמר לי לעלות להשחית את הארץ !

(ובאמת ישעיהו ניבא: "...ישא את חיל דמשק ואת שלל שמרון לפני מלך אשור", לעיל ח' ד'; אך אשור התגאה, שכמו שכבש את שומרון - יכבוש גם את ירושלים: "הלא כאשר עשיתי לשמרון ולאליליה, כן אעשה לירושלם ולעצביה", לעיל י' יא')

יא. ויאמר אליקים, ושבנא, ויואח אל רבשקה, דבר נא אל עבדיך ארמית, כי שמעים אנחנו - דבר אלינו בלשון ארמית שאנו מבינים אותה,

ואל תדבר אלינו יהודית, באזני העם אשר על החומה - ואל תדבר בלשון יהודית, שלא יבינו האנשים שעל החומה, (שלא יחלשו מדברי הגאווה של רבשקה)

יב. ויאמר רבשקה האל אדניך ואליך שלחני אדני לדבר את הדברים האלה - האם אליכם שלח אותי המלך ?

הלא על האנשים הישבים על החומה - הלא אל האנשים שעל החומה שלח אותי לדבר !

לאכל את צואתם, ולשתות את מימי רגליהם עמכם - שהלא אם לא תשמעו לי, יאלצו לאכול את צואתם, ולשתות את מימי רגליהם יחד עמכם - מרוב רעב שיהיה.

יג. ויעמד רבשקה ויקרא בקול גדול יהודית, ויאמר: שמעו את דברי המלך הגדול מלך אשור:

יד. כה אמר המלך: אל ישא לכם חזקיהו - אל תתפתו לדברי חזקיהו שיציל אתכם, כי לא יוכל להציל אתכם:

טו. ואל יבטח אתכם חזקיהו אל ה' לאמר: הציל יצילנו ה', לא תנתן העיר הזאת ביד מלך אשור - ואל תתפתו שיאמר לכם שה' יציל אתכם, והעיר לא תכבש ביד מלך אשור, טז. אל תשמעו אל חזקיהו,

כי כה אמר המלך אשור: עשו אתי ברכה, וצאו אלי - עשו איתי שלום, צאו אלי ותברכו אותי,

ואכלו איש גפנו ואיש תאנתו ושתו איש מי בורו - וכל אחד מכם ימשיך את חייו כרגיל,

יז. עד באי ולקחתי אתכם אל ארץ - פארצכם - עד שאשוב ואקח אתכם אל ארץ טובה - כמו ארצכם,

ארץ דגן ותירוש, ארץ לחם וכרמים - כפל לשון. יח. פן יסית אתכם חזקיהו לאמר: ה' יצילנו - השמרו, שמה יסית ויפתה אתכם חזקיהו, שה' יציל אתכם,

ההצילו אלהי הגוים איש את ארצו מיד מלך אשור - האם הצילו כל הע"ז של העמים את ארצותם מפני סנחריב ?

יט. איה אלהי חמת וארפד איה אלהי ספרוים וכי הצילו את שמרון מידי - היכן האלוהים של חמת, ארפד וספרוים, שהרי שומרון עבדו אותם, ולא הצילו הע"ז האלו את ערי שומרון !

כ. מי בכל אלהי הארצות האלה אשר הצילו את ארצם מידי, כי יציל ה' את ירושלם מידי

ז. הַנְּנִי נֹתֵן בּוֹ רוּחַ, וְשָׁמַע שְׁמוּעָה – כשישמע סנחריב את השמועה על תרהקה מלך כוש שבא להלחם עימו, אתן בו רצון, שיעלה מירושלים להלחם עמו.
 אמנם אח"כ, ישוב להלחם על ירושלים, וְשָׁב אֶל אֶרְצוֹ – ולבסוף ינוס מירושלים וישוב לארצו,
 וְהִפְלַתִּיו בַּחֶרֶב בְּאֶרְצוֹ – ושם ימות בחרב. (לקמן פס' לז - לח')
 ח. וַיָּשָׁב רַבְשָׁקָה – אל סנחריב ששלח אותו, וַיִּמְצָא אֶת מֶלֶךְ אַשּׁוּר נֹלְחָם עַל לְבָנָה – ומצא אותו בלבנה,
 כִּי שָׁמַע בִּי נֹסַע מִלְכֵי־שׁ – כי עזב סנחריב את לכיש, והלך להלחם ללבנה.
 ט. וַיִּשְׁמַע – סנחריב,
 עַל תְּרַהֲקָה מֶלֶךְ כּוּשׁ לֵאמֹר: יֵצֵא לְהִלָּחֵם אִתָּךְ – שתרהקה מלך כוש יצא להלחם עימו, וַיִּשְׁמַע – קבל דברי השמועה, (לצאת להלחם עם תרהקה)
 וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל חֲזַקְיָהוּ לֵאמֹר – שלח שוב שליחים לחזקיהו בירושלים. (להודיעו, שעוד ישוב לכבוש את ירושלים).
 י. כִּי בָּהּ תֵּאֱמָרוּן אֶל חֲזַקְיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה לֵאמֹר: אֵל יִשְׂאָף אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר אֵתָּה בּוֹטָח בּוֹ לֵאמֹר: לֹא תִנָּתֵן יְרוּשָׁלַם בְּיַד מֶלֶךְ אַשּׁוּר – אל יפתה אותך ה' שירושלים לא תנתן ביד מלך אשור, יֵא. הִנֵּה אֵתָּה שְׁמַעְתָּ אֲשֶׁר עָשׂוּ מַלְכֵי אַשּׁוּר לְכָל הָאֲרָצוֹת – להחריםם – הלא שמעת מה עשו מלכי אשור לכל הארצות - שהחרים אותם!
 וְאַתָּה תִּנְצַל – ואתה חושב שתנצל מידי !!
 יב. הֵהָצִילוּ אוֹתָם אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם, אֲשֶׁר הִשְׁחִיתוּ אֲבוֹתַי – האם הצילו הע"ז של העמים שאבותי המלכים השחיתו !!
 אֵת גּוֹזֵן וְאֵת חֶרֶן וְרֶצֶף וּבְנֵי עֵדֵן אֲשֶׁר בְּתִלְשָׁר – שמות מקומות שכבשו מלכי אשור,
 יג. אֵיזָה מֶלֶךְ חֲמַת וּמֶלֶךְ אַרְפַּד – היכן מלך חמת וארפד? האם נצלו מידי?
 וּמֶלֶךְ לְעִיר סַפְרָוּיִם – והיכן מלך העיר הגדולה - סַפְרָוּיִם?
 הִנֵּעַ וְעֵנָה – ומלך הַנֵּעַ וְעֵנָה, (שמות מקומות - רד"ק במלכים)
 יד. וַיִּקַּח חֲזַקְיָהוּ אֶת הַסְּפָרִים מִיַּד הַמַּלְאָכִים וַיִּקְרָאָהוּ – קרא את הספרים ששלח סנחריב. וַיַּעַל בֵּית ה' וַיִּפְרְשֵׁהוּ חֲזַקְיָהוּ לִפְנֵי ה' – פתח את הספרים, שִׁנְאוּ דְבַרֵי הַבַּזְיוֹן הַכְּתוּבִים שֶׁם, בגלוי בבית ה'.

– הלא כל האלוהים לא הצילו את העמים, א"כ כיצד יציל ה' אלוקיכם אתכם ??
 כא. וַיַּחְרִישׁוּ וְלֹא עָנּוּ אֶתוֹ דְּבַר, כִּי מִצֹּת הַמֶּלֶךְ הָיָא לֵאמֹר לֹא תֵעָנְהוּ – על פי ציווי חזקיהו לא ענו לרבשקה דבר!
 כב. וַיָּבֹא אֱלִיָּקִים בֵּן חֲלָקְיָהוּ אֲשֶׁר עַל הַבַּיִת וַשְּׁבִנָּא הַסּוֹפֵר וַיּוֹאֵחַ בֵּן אֶסָף הַמְּזִכִּיר אֶל חֲזַקְיָהוּ קְרוּעֵי בְּגָדִים – מרוב צער, על דברי הגידופים של רבשקה,
 וַיִּגִּדּוּ לוֹ אֶת דְּבַרֵי רַבְשָׁקָה:

ישעיה לז

א. וַיְהִי כִּשְׁמַע הַמֶּלֶךְ חֲזַקְיָהוּ – את דברי הכפירה של רבשקה,
 וַיִּקְרַע אֶת בְּגָדָיו וַיִּתְבַּסֵּם בְּשֶׁק וַיָּבֹא בֵּית ה':
 ב. וַיִּשְׁלַח אֶת אֱלִיָּקִים אֲשֶׁר עַל הַבַּיִת – הממונה על בית המלך,
 וְאֵת שְׁבִנָּא הַסּוֹפֵר וְאֵת זְקַנֵי הַכֹּהֲנִים, מִתְבַּסֵּים בְּשָׂקִים אֶל יִשְׁעֵיהוּ בֵּן אֶמוּץ הַנְּבִיא:
 ג. וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כֹּה אָמַר חֲזַקְיָהוּ,
 יוֹם צָרָה – יום של צרה בא לישראל,
 וְתוֹכַחָה – יום שהאוייב מתווכח בגאוותו כנגד הבורא ית',
 וְנִאֲצָה הַיּוֹם הַזֶּה – שביזה את ה' ית', (שמשווה ר"ל, את הע"ז לה' ית')
 כִּי בָּאוּ בָנִים עַד מִשְׁבֵּר – הגיעו הכאבים של הבנים (של בני"), לכאבים של היולדת היושבת על המשבר, (משבר - מקום שהיולת יושבת בשעת לידה)
 וְכַח אֵין לְלִדָּה – אך אין כוח לסבול את יסורי הלידה.
 ד. אוֹלֵי – הלוואי,
 יִשְׁמַע ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת דְּבַרֵי רַבְשָׁקָה אֲשֶׁר שָׁלַח מֶלֶךְ אַשּׁוּר אֲדָנָיו – לְחַרֵּף אֱלֹהִים חַי – שישמע את דברי החרוף וגידוף של רבשקה נגד ה',
 וְהוֹכִיחַ בְּדַבְרֵים – והוכיח רבשקה, "בהוכחות" - שינצחו במלחמה,
 אֲשֶׁר שָׁמַע ה' אֱלֹהֶיךָ – כמו ששמע ה' ית' דברי הבזיון הללו,
 וְנִשְׂאָת תִּפְלָה בְּעַד הַשְּׂאֲרִית הַנִּמְצָאָה – התפלל נא בעבור אנשי ירושלים.
 ה. וַיָּבֹאוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ חֲזַקְיָהוּ אֶל יִשְׁעֵיהוּ:
 ו. וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם יִשְׁעֵיהוּ כֹּה תֹאמְרוּן אֶל אֲדָנֵיכֶם: כֹּה אָמַר ה': אֵל תִּירָא מִפְּנֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ, אֲשֶׁר גָּדַפוּ נְעָרֵי מֶלֶךְ אַשּׁוּר אוֹתִי – מה ששמעת בשם רבשקה - שגדף את ה',

וְאָבּוֹא מְרוֹם קָצוֹ - בית המקדש, שהוא המקום הרם, וקץ וסוף לכל פאר ויופי.
 יַעַר פְּרָמְלוֹ - חוזק יופיו.
 כה. אֲנִי קָרַתִּי וְשָׁתִיתִי מַיִם - אני חפרתי - ומצאתי מקור מים. (תמיד הצלחתי בכל מעשי ובמלחמותי)
 וְאַחֲרַב בְּכַף פְּעָמַי - וייבשתי, כשדרכו כפות רגלי חיילי במים,
 כָּל יַאֲרֵי מְצוֹר - כל היאורים העמוקים.
 כו. הֲלוֹא שָׁמַעַתְּ לְמִדְּחוּק אוֹתָהּ עֲשִׂיתִי, מִיְמֵי קֶדֶם - ויצרתייה, עֲתָה - הַבְּאִתִּיָּהּ - האם לא שמעת מלך אשור שעוד מזמן רב נבאתי על דבר זה, וכעת הבאתי הרעה על בניי, (ומפלתם תהיה, לא בזכות גבורתך, אלא בגזירת ה')
 וְתִהְיֶה לְהִשְׁאֹת - ותהיה לשממה, (שאִיָּהּ - שממה)
 גְּלִים נֹצִים - עָרִים בְּצִרוֹת - הערים שהיו בצורות, יהיו לגלי חרבות ושוממות (ארץ צִיָּה)
 כז. וַיִּשְׁבִּיֶהֶן - קֶצְרֵי יָד - ויושבי הערים שסביבות ירושלים, (לפני מפלת אשור), היו חלשים, שידיהם היו קצרות מלהושיע,
 חֲתוּ וּבָשׂוּ - נשבר ליבם מפחד, ומתביישים במפלתם,
 הֵיוּ עֹשֵׁב שְׂדֵה, וִירַק דָּשָׂא - וחולשתם נמשלה לעשב השדה ולדשא ירוק,
 חֲצִיר גִּגּוֹת - ולחציר (מאכל בהמה) הגדל על הגגות - שחלש מאוד.
 וַיִּשְׁדְּמָה לִפְנֵי קָמָה - ולתבואה שנשדפה (שדמה - כמו שדפה) לפני שהיתה - "קמה" - תבואה מבושלת לפני הקציר.
 כח. וַיִּשְׁבַּתְּךָ וַיִּצְאָתְךָ וּבּוֹאָךָ יִדְעָתִי - וידעתי מחשבותיך, כשישבת ותכננת לצאת מארצך, ולבוא על ירושלים
 וְאֵת הַתְּרַגְּזוֹךָ אֵלַי - וידעתי, את רוגזך על ה', ברצונך לכבוש את ירושלים.
 כט. יַעַן הַתְּרַגְּזוֹךָ אֵלַי - בגלל רוגזך כלפי ה' תי', וַיִּשְׁאַנְנֶךָ - עָלָה בְּאַזְנֵי - וקול השאון, הרעש שהקמת - שעלה באזני,
 וַיִּשְׁמָתִי חֲחִי בְּאַפְּךָ - חח, היא הטבעת ששמים בלחי הבהמה,
 וּמִתְגִּי - בְּשִׁפְתֶיךָ - כרסן השמים בפי הבהמה,
 וְהִשִּׁיבְתֶיךָ בְּדַרְךָ אֲשֶׁר בָּאתְּ בָּהּ - שישוב לארצו אחר מפלתו.
 ל. וְזֶה לְךָ הָאוֹת - מפלת אשור תהיה לך לאות על הבטחה אחרת,
 אֲכֹל הַשְּׁנָה - סִפִּיחַ - השנה (בזמן המצור) תתספקו בספיחי התבואה למאכלכם, (ספיחים - תבואה שגדלה מעצמה, מגרעינים שנפלו בזמן הקציר)

טו. וַיִּתְפַּלֵּל חֲזָקִיָּהוּ אֶל ה' לֵאמֹר:
 טז. ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, יֹשֵׁב הַכְּרִבִּים - השוכן בין הכרובים בקה"ק,
 אַתָּה הוּא הָאֱלֹהִים לְבִדְדָךְ לְכֹל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ
 אַתָּה עֹשִׂיתָ אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ:
 יז. הֲטָה ה' אֲזַנְךָ וּשְׁמַע - הטה ה' את אזנך - לשמוע את דברי סנחריב,
 פָּקַח ה' עֵינֶיךָ וּרְאָה - פקח את עיניך לראות את דברי הגדופים שבספרים שפתחתי,
 וּשְׁמַע אֵת כָּל דְּבָרֵי סִנְחַרִּיב אֲשֶׁר שָׁלַח לְחַרְף אֱלֹהִים חַי:
 יח. אֲמַנָּה ה' - באמת ה',
 הַחֲרִיבוּ מַלְכֵי אֲשׁוּר אֵת כָּל הָאֲרָצוֹת - החריבו את הערים הגדולות בארצות הגויים,
 וְאֵת אֲרָצָם - וגם העיירות הקטנות, שמסביב הערים הגדולות.
 יט. וְנָתַן אֵת אֱלֹהֵיהֶם בְּאֵשׁ, כִּי לֹא אֱלֹהִים הֵמָּה - כִּי אִם מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם עֵץ וְאֶבֶן - וַיִּאֲבֹדוּם - ושרפו את העיז שלהם באש, שהלא מעשה ידי אדם הם - ולכן יכלו לאבד אותם מן העולם.
 כ. וְעַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ הוֹשִׁיעֵנוּ מִיָּדוֹ - מיד סנחריב,
 וַיִּדְעוּ כָּל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ כִּי אַתָּה ה' לְבִדְדָךְ - מושל ושולט בעולם!
 כא. וַיִּשְׁלַח יִשְׁעִיָּהוּ בֶן אֲמוּץ אֶל חֲזָקִיָּהוּ לֵאמֹר:
 כב. אֵת אֱמֹר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִתְפַּלַּלְתָּ אֵלַי אֶל סִנְחַרִּיב מֶלֶךְ אֲשׁוּר - כה אמר ה' בדבר תפילתך על מלך אשור.
 כג. זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' עָלָיו - על סנחריב,
 בָּזָה לְךָ לַעֲגָה לְךָ בְּתוֹלַת בֵּית צִיּוֹן - תבזו ותלעג עליך, בתולת בית ציון,
 אַחֲרֶיךָ - ראש הניעה - אחר מפלתך, תניע את ראשה בזילזול,
 בֵּית יְרוּשָׁלַם:
 כד. אֵת מִי חֲרַפְתָּ וְגִדַּפְתָּ וְעַל מִי הֲרִימוֹתָ קוֹל, וְתִשָּׂא מְרוֹם עֵינֶיךָ אֶל קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:
 כה. בֵּיד עֲבַדֶיךָ חֲרַפְתָּ - ה' - ביד עבדיך (ובשקה) חרפת את ה' יתי',
 וְתִאֲמַר בְּרַב רִכְבָּי - בזכות רכבי המלחמה הרבים שברשותי,
 אֲנִי עָלִיתִי מְרוֹם הָרִים - לירושלים - שבראש ההרים,
 יִרְפְּתִי לְבָנוֹן - בית המקדש,
 וְאֶכְרַת קוֹמַת אַרְזֵי מִבְּחַר בְּרִשְׁיוֹ - כל הארזים והברושים המובחרים (הגיבורים) - אכרות!

ובשנה השנית - שחיס - ספיחי ספיחים, (ספיחים מהספיחים של שנה קודמת).

ובשנה השלישית, זרעו וקצרו ונטעו כרמים ואכלו פרים - ובשנה השלישית, תאכלו מהתבואה שתצמח.

לא. ויספה פליטת בית יהודה הנשארה - בירושלים,

שרש למטה, ועשה פרי למעלה - יוסיפו שרשים למטה, ועל ידי כן, ירבו למעלה הפירות הטובים. (נמשל: שיהיו מלאים בכל טובה וברכה)

לב. כי מירושלם תצא שארית, ופליטה מהר ציון - שבירושלים תשאר השארית- שתנצל מסנחריב.

קנאת ה' צבאות - נקמת ה' צבאות,

תעשה זאת - את מפלת אשור.

לג. לכן כה אמר ה' אל מלך אשור, לא יבוא אל העיר הזאת, ולא יזרה שם חץ - ואפילו לא ישליך עליה - חיצים,

ולא יקדמנה מגן - לא יערוך המגינים לפני העיר,

ולא ישפך עליה סללה - לא ישפוך לפני החומה - עפר, לעלות עליו - לכבוש העיר.

לד. בדרך אשר בא - בדרך שהגיע,

בה - ישוב - בה ישוב,

ואל העיר הזאת - ירושלים, לא יבוא נאם ה':

לה. וגנותי - אגן,

על העיר הזאת להושיעה - להצילה,

למעני, ולמען דוד עבדי:

לו. ויצא מלאך ה' ויכה במחנה אשור מאה

ושמנים וחמשה אלף, וישבימו בבקר,

והנה כלם - כל מחנה אשור,

פגרים מתים:

לז. ויסע וילך, וישב סנחריב מלך אשור וישב

בנינוה:

לח. ויהי הוא משתחוה בית נסרף אלהיו,

ואדרמלך ושראצר בניו - הבהו בתרב, והמה

נמלטו ארץ אררט, ומלך אסר חדן בנו תחתיו:

ישעיה לח

א. בימים ההם חלה חזקיהו למות - לפני מפתת

אשור (3 ימים) חלה חולי מסוכן,

ויבוא אליו ישעיהו בן אמוץ הנביא, ויאמר אליו

כה אמר ה' צו לביתך - צוה צואתך לאנשי

ביתך,

כי מת אתה ולא תחיה:

ב. ויסב חזקיהו פניו אל הקיר - סובב פניו אל

הקיר,

ויתפלל אל ה':

ג. ויאמר אנה ה' זכר נא את אשר התהלכתי

לפניך באמת ובלב שלם, והטוב בעיניך

עשיתי, ויבך חזקיהו בכי גדול:

ד. ויהי דבר ה' אל ישעיהו לאמר:

ה. הלוך ואמרת אל חזקיהו כה אמר ה' אלהי

דוד אביך שמעתי את תפלתך ראיתי את

דמעתך הנני יוסף על ימך חמש עשרה שנה:

ו. ומכף מלך אשור אצילך - (מכאן, שמחלתו היתה

לפני מפלת אשור).

ואת העיר הזאת - אציל,

וגנותי על העיר הזאת - אגן עליה מפני

סנחריב.

ז. וזה לך האות - שתתרפא,

מאת ה', אשר יעשה ה' את הדבר הזה אשר

דבר - ויוסיף לך 15 שנה,

ח. הנני משיב את צל המעלות, אשר ירדה

במעלות אחז בשמש אחרנית עשר מעלות -

אני מחזיר את הצל, שמוצל מהשמש - על

המדרגות שעשה המלך אחז, עשר מדרגות

לאחור,

ותשב השמש - עשר מעלות, במעלות אשר

ירדה - במעלות שירדה השמש (והצל), שבה

ועלתה חזרה.

ט. מכתב לחזקיהו מלך יהודה - מכתב הודאה

לה', שכתב חזקיהו,

בחלתו, ויחי מחליו - על שהתרפא ממחלתו.

י. אני אמרתי - חשבתי בזמן מחלתי,

בדמי ימי - בכריתת ימים, (מלשון נדמה - נכרת)

אלכה - אלך אל הקבר,

בשערי שאול - אל שערי הקבר,

פקדתי יתר שנותי - נחסרו - שאר שנותי.

(חזקיהו היה בן 39 במחלתו)

יא. אמרתי, לא אראה יה, יה בארץ החיים -

אמרתי בזמן מחלתי, שלא אזכה לראות את

גדולת ה' בעולם הזה, ולהודות לפניו,

לא אביט אדם עוד - לא אביט עם שאר בני

האדם,

עם יושבי חדל - עם יושבי חדל, יושבי חדל,

יושבי העולם.

יב. דורי - מקום שאני גר בו, (העולם הזה)

נסע ונגלה מני - נסע וגלה ממני,

מֹות - יְהַלֵּךְ - ובמוות, אין מקום לשבח את ה',
 לֹא יִשְׁבְּרוּ יוֹרְדֵי בּוֹר - אֶל אֲמַתְךָ - לא יקוו
 ויצפו לראות את קיום הבטחך,
 (אך כעת, אוכל להודות לך על קיום הבטחך במפלת אשור)
 יט. חַי חַי - כל אדם חי,
 הוא יוֹדֵךְ כְּמוֹנֵי הַיּוֹם - הוא יוכל להודות לך
 כמוני היום - שאני חי,
 אָב לְבָנִים יוֹדִיעַ אֶל אֲמַתְךָ - כל אב יודיע את
 בניו, אמיתות אמונת ה', (כך אני כשאוילד בנים,
 אודיע את אמתך)
 כ. ה' לְהוֹשִׁיעֵנִי - ה' אמר שיושיע אותי
 ממחלתי,
 וּנְגִינֹתַי נִנְגְּן כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ עַל בֵּית ה' - נגינת
 שבח והודאה לה' אנגן, כל ימי חיי בבית ה'.
 כא. וַיֹּאמֶר יִשְׁעִיָּהוּ, יִשְׂאוּ דְבַלַת תְּאֲנִים - יקחו
 תאנים דרוסות,
 וַיִּמְרְחוּ עַל הַשְּׁחִין - וַיְחִי - וימרחו על השחין
 בגופו של חזקיהו - ויִרְפָּא.
 כב. וַיֹּאמֶר חֲזַקְיָהוּ מָה אֹת, כִּי אֶעֱלֶה בֵּית ה'
 - אות הזזת השמש עשר מעלות אחורנית (לעיל
 בפסוק ז'), היתה על פי בקשת חזקיהו, (ומפורש
 במלכים: "ויאמר חזקיהו אל ישעיהו, מה אות כי ירפא ה'
 לי, ועליתי ביום השלישי בית ה'. ויאמר ישעיהו, זה לך
 האות מאת ה' כי יעשה ה' את הדבר אשר דבר, הלך הצל
 עשר מעלות אם ישוב עשר מעלות... מלכים ב' כ' פסוקים
 ח' - ט')

ישעיה לט

א. בַּעַת הַהוּא - אחר שהתרפא חזקיהו,
 שָׁלַח מְרֹדֵךְ בְּלֹאדָן, בֶּן בְּלֹאדָן מֶלֶךְ בָּבֶל,
 סִפְרִים וּמִנְחָה אֶל חֲזַקְיָהוּ - אגרת ומתנה אל
 חזקיהו,
 וַיִּשְׁמַע כִּי חָלָה וַיַּחֲזֹק - שחלה והתרפא.¹⁰
 ב. וַיִּשְׁמַח עֲלֵיהֶם חֲזַקְיָהוּ - שמח בבואם,
 וַיִּרְאֵם אֵת בֵּית נִכְתּוֹ - בית אוצרותיו,
 אֵת הַכֶּסֶף וְאֵת הַזָּהָב וְאֵת הַבְּשָׂמִים,
 וְאֵת הַשְּׂמֹן הַטּוֹב - שמן המשחה,
 וְאֵת כָּל בֵּית כְּלָיו וְאֵת כָּל אֲשֶׁר נִמְצָא
 בְּאוֹצְרוֹתָיו, לֹא הָיָה דָבָר אֲשֶׁר לֹא הִרְאֵם
 חֲזַקְיָהוּ בְּבֵיתוֹ וּבְכָל מִמְשַׁלְתּוֹ:

כָּאֵהָל רַעִי - כמו אהל הרועה, הנוסע, ממקום
 למקום,
 קִפְדֹתַי כְּאֶרֶג חַי - כרתתי את חיי, כמו האורג
 החותך את היריעה לפי הצורך,
 מִדְּלָה - יִבְצְעֵנִי - ממחלתי זו, ה' יחתוך את
 חיי.
 מַיּוֹם עַד לַיְלָה - תִּשְׁלִימֵנִי - מרוב חוזק
 מחלתו, בתחילת היום חשב, שעד הלילה -
 יושלמו ויסתיימו שנות חיי.
 יג. שְׁוִיתִי עַד בֶּקֶר - וכשבא הלילה, שמתי
 בדעתי שסופי יבוא בבוקר למחרת,
 כְּאֶרֶי, בֶּן יִשְׁבַּר כָּל עֲצָמוֹתַי - שבזמן מחלתו,
 הרגיש כאילו כל עצמותיו נשברו כטרף האריה,
 מַיּוֹם עַד לַיְלָה תִּשְׁלִימֵנִי - ובבוקר הבא חשב,
 שבלילה הבא יושלמו שנותיו.
 יד. כְּסוֹס עֲגוּר - בֶּן אֲצַפְצָף - כמו העופות סיס
 ועגור - אצפצף בכאבי, (כמו: "...ותו וסיס ועגור
 שמרו את עת באנה..."/, ירמיהו ח', ז')
 אֶהְגֶּה כַּיּוֹנָה - ואהגה, אשמיע קול בכאבי -
 כיונה,
 דָּלוּ עֵינַי - לְמָרוֹם - הורמו עיני למרום,
 בתפילה לעזרתך,
 ה! עֲשֶׂקָה לִי - עשוק ממני המוות,
 עֲרַבְנִי - תהיה ערב לי שלא אמות.
 טז. מָה אֲדַבֵּר וְאֹמַר לִי וְהוּא עֹשֶׂה - מה אוכל
 לשבח את ה', הלא מה שאמר וניחם אותי -
 עשה ! שהרי ריפא אותי ממחלתי !
 אֲדַדְּהָ - אנענע ראשי כדרך אדם שנוכח בצרתו,
 כָּל שְׁנוֹתַי עַל מַר נַפְשִׁי - כל השנים שיוסיף לי,
 אנענע בראשי על מרירות נפשי, שנצלתי ממנה.
 טז. ה' עֲלֵיהֶם יַחֲיוּ - ה' גזר על כל המתים
 שיחיו,
 וּלְכָל בָּהֶן - חַי רֹחִי - והראשון שהיה מהם,
 היתה רוחי שלי,
 וְתַחֲלִימֵנִי וְהַחֲיֵנִי - ואותי רפאת והחית.
 יז. הִנֵּה לְשָׁלוֹם - בזמן מחלתי -כשציפיתי
 לשלום,
 מַר לִי מָר - כאבי היו מרים מאוד,
 וְאֵתָה חֲשֶׁקֶת נַפְשִׁי - מִשְׁחַת בְּלִי - אך אתה
 ה', חשקת בטובך להוציא את נפשי מהקבר שבו
 הגוף מתבלה ונשחת,
 כִּי הִשְׁלַכְתָּ אַחֲרַי גּוֹף - כָּל חֲטָאֵי - ואת חטאי
 השליך ה' מאחרי גופו כבייכול, שלא יראה
 אותם.
 יח. כִּי לֹא שְׂאוֹל - תוֹדֵךְ - כי בקבר, אין מקום
 להודות לך על חסדך הרבים,

¹⁰ שמֶרְדֵךְ בְּלֹאדָן, היה רגיל לאכול בשלש שעות ביום, וישן
 עד ט' שעות, משום שחזרה השמש לחזקיהו. כשקם משנתו
 בטי' שעות, מצא שהוא שחרית. בקש להרוג את כל עבדיו.
 אמר: הנחתם אותי ישן יומם ולילה - עד הבקר ? אמרו לו
 גלגל חמה - הוא שחזר.
 אמר להם: ומי החזירו ? אמרו לו: האלוקים של חזקיהו וכו'
 רש"י מתנחומא ופסיקתא

וְהָיָה הָעֵקֶב - לְמִישׁוֹר - כָּל דֶּרֶךְ עֵקוּמָה
 ומעוותת - תהיה מישור,
 וְהָרְכָסִים - לְבִקְעָה - רֹכְסֵי הַהָרִים - יֵהוּ
 לבקעה נמוכה¹¹.

ה. וְנִגְלָה כְבוֹד ה' - כְּשִׁישֵׁב אֶת בְּנֵי לְאֵרָצָם
 ביד רמה ובריבוי טובה, יתגלה כבוד ה' בעולם
 בקיום הבטחותיו לישראל,
 וְרָאוּ כָּל בְּשָׂר יַחְדָּו - כִּי פִי ה' דָּבָר - וְכָל
 הנחמות - התקיימו.

ו. קוֹל אָמַר - קָרָא - קוֹל אוֹמֵר לְנָבִיא קִרָא
 את דבר הנבואה!

וְאָמַר, מֶה אֶקְרָא - ושואל הנביא: מה אקרא?
 כָּל הַבְּשָׂר - חֲצִיר - כָּל הַבְּשָׂר, הַגּוֹיִים שִׁיבֹאוּ
 עם גוג על ירושלים, ינבלו ויתייבשו במהירות
 כמו החציר, (שימותו רובם במלחמה),
 וְכָל חֶסֶדוֹ - פְּצִיץ הַשָּׂדֶה - וְכָל הַחֲסָדִים
 המעטים שעשו, לא יועילו להם, ויפלו הגויים,
 כְּצִיץ בַּשָּׂדֶה
 (ציץ - הפרח), שנופל ברוח קלה.

ז. יָבֵשׁ חֲצִיר - דֶּרֶךְ הַחֲצִיר - שְׁמַתִּיבֵשׁ,
 נֶבֶל צִיץ - וְדֶרֶךְ הַצִּיץ - לְנַבּוֹל.

כִּי רוּחַ ה' נִשְׁבְּהָ בּוֹ - כִּי רוּחַ מֵאֵת ה', נִשְׁבָּה -
 והפילה אותו, (את החציר והציץ - העמים שעם גוג)
 אֶבֶן, חֲצִיר הָעֵם - בְּאֵמֶת, יֵהוּ הַגּוֹיִים שֵׁעֵם גּוֹג
 - כחציר.

ח. יָבֵשׁ חֲצִיר, נֶבֶל צִיץ - הַחֲצִיר וְהַצִּיץ -
 מתייבש ונובל,
 וְדָבָר אֱלֹהֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם - אֵךְ דָּבָר ה', שִׁדְבַר
 עֵינֵי הַנְּבִיאִים - יִתְקַיָּם לְעוֹלָם,
 ט. עַל הָר גְּבוּהָ עָלֵי לֶף - מִבְּשָׂרֵת צִיּוֹן - עַל
 הר גבוה, עלו הנביאים, המבשרים על גאולת
 ציון וירושלים, (שתשמע ותתפרסם נבואתכם)
 הָרִימִי בְּכַח - קוֹלְךָ, מִבְּשָׂרֵת יְרוּשָׁלַיִם - הַרִימוּ
 בכוח ובקול גדול נבואתכם, הנביאים
 המבשרים על גאולת ציון וירושלים,
 הָרִימִי - אֶל תִּירָאֵי - הַרִימוּ קוֹלְכֶם, וְאֵל
 תפחדו,
 (הרי: "... וְדָבָר אֱלֹהֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם"),
 אָמְרֵי לְעֵרֵי יְהוּדָה - הִנֵּה אֱלֹהֵיכֶם - אָמְרוּ
 ליושבי ערי יהודה: הנה אלוהיכם, בא לגאול
 אתכם,
 י. הִנֵּה ה' אֱלוֹהֵים - בְּחָזֵק יְבוּא - הִנֵּה ה' יְבוּא
 בחוזקה - להעניש את הגויים,

ג. וַיָּבֵא יִשְׁעִיהוּ הַנְּבִיא אֶל הַמֶּלֶךְ חֲזַקְיָהוּ,
 וַיֹּאמֶר אֵלָיו: מֶה אָמְרוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה, וּמֵאִיִן
 יָבֵאוּ אֵלֶיךָ,
 וַיֹּאמֶר חֲזַקְיָהוּ: מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה בָּאוּ אֵלַי - מִבָּבֶל:
 ד. וַיֹּאמֶר מֶה רָאוּ בְּבֵיתְךָ,
 וַיֹּאמֶר חֲזַקְיָהוּ: אֵת כָּל אֲשֶׁר בְּבֵיתִי רָאוּ לֹא הָיָה
 דָּבָר אֲשֶׁר לֹא הָרְאִיתִים - בְּאוֹצְרוֹתַי:
 ה. וַיֹּאמֶר יִשְׁעִיהוּ אֶל חֲזַקְיָהוּ שְׁמַע דְּבַר ה'
 צְבָאוֹת:
 ו. הִנֵּה יָמִים בָּאִים, וְנִשְׂאָ כָּל אֲשֶׁר בְּבֵיתְךָ,
 וְאֲשֶׁר אֲצִרֹו אֲבֹתֶיךָ עַד הַיּוֹם הַזֶּה - בְּבָבֶל - יִשָּׂא
 ויקח האוייב, את כל אוצרות בית המלך - לבבל,
 לֹא יוֹתֵר דְּבַר אָמַר ה' - לֹא יִשָּׂא דָּבָר
 באוצרותיך,
 ז. וּמִבְּנֵיךָ אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִמֶּךָ, אֲשֶׁר תֹּלִיד, יִקְחוּ
 וְהָיוּ סְרִיסִים בְּהִיכַל מֶלֶךְ בָּבֶל - הֵם דְּנִיאל
 חנניה מישאל ועזריה, (כמפורש בדניאל)
 ח. וַיֹּאמֶר חֲזַקְיָהוּ אֶל יִשְׁעִיהוּ טוֹב דָּבָר ה' אֲשֶׁר
 דְּבַרְתָּ, וַיֹּאמֶר כִּי יִהְיֶה שְׁלוֹם וְאַמֶּת בְּיָמָי - טוֹב
 הדבר, שעכ"פ בימי - יהיה שלום.

ישעיה מ

א. נְחֻמוּ נְחֻמוּ עַמִּי, יֹאמֶר אֱלֹהֵיכֶם - נַחְמוּ
 הנביאים את עמי, בנבואות נחמה שישובו
 לְאֵרָצָם.

ב. דְּבָרוּ עַל לֵב יְרוּשָׁלַיִם - דְּבָרוּ נְבוּאוֹת נַחְמָה,
 על ליבות אנשי ירושלים, (דברים המתקבלים על
 הלב)
 וְקָרְאוּ אֵלֶיהָ - וְקָרְאוּ אֵלֶיהָ נְבוּאָת נַחְמָה זו,
 כִּי מְלָאָה צָבָאָה - כִּי מֵלֵאוּ וְנִשְׁלָמוּ, אוֹסֵף יְמֵי
 הגלות,
 כִּי נִרְצָה - עֲוֹנָהּ - כִּי הִתְכַּפַּר עוֹן יְרוּשָׁלַיִם,
 כִּי לְקַחָהּ מִיַּד ה' - פְּפֻלִים בְּכָל חַטָּאתֶיהָ - כִּי
 קבלה כבר פי שניים מהעונש המגיע לה.
 ג. קוֹל קוֹרָא בְּמִדְבָּר - כְּאִילוּ קוֹל קוֹרָא
 במדבר,
 בְּדֶרֶךְ לֵאמֹר,
 פָּנּוּ דְרֹךְ ה' - פָּנּוּ מִמִּכְשׁוֹל, אֵת הַדֶּרֶךְ שִׁיבֹבוּ
 בה בניי לארץ,
 יִשְׂרוּ בְּעֵרְבָה - מִסְּלָה לְאֱלֹהֵינוּ - יִשְׂרוּ וּפְכָשׁוּ
 דרך סלולה לבנים של ה' אלוקינו.
 ד. כָּל גֵּיאִ - יִנְשָׂא - כָּל עַמֶּךָ נְמוּךְ - יִנְשָׂא
 מעלה,
 (לִישׁוֹר אֵת דֶּרֶךְ הַשְּׂבִימ אֶרְצָה),
 וְכָל הָר וְגִבְעָה - יִשְׁפְּלוּ - וּמִקּוֹם גְּבוּהָ כַּהֵר
 וגבעה - יושפל ויונמד,

¹¹ רכסים - תיבור שרשרת הרים, כמו: " וירכסו את החושך... שמות כח' כח' ; וכמו: "... מִרְכָּסֵי אִישׁ - תִּצְפְּנִים... תהילים לא' כא' "

וּזְרָעוּ - מְשָׁלָה לוֹ - ובזרועו - ימשול בגויים - להכותם,
הִנֵּה שִׁכְרוּ אֶתוֹ - ויתן שכר טוב לצדיקים,
וּפְעֻלְתּוֹ לִפְנֵי - ופעולת כל אחד ואחד, גלויה לפניו לתת שכר או עונש.
יֵא. כְּרָעָה עֲדָרוֹ - יִרְעָה - כמו הרועה, שרועה את צאנו,
בְּזָרְעוֹ - יִקְבֵץ טְלָאִים, וּבְחִיקוֹ יִשָּׂא - שאת הטלאים הקטנים, אוסף משאר העדר, כדי לשאת אותם בחיקו,
עֲלוֹת יִנְהַל - ואת הצאן המניקות¹², מנהיג אותם בנחת, (כך ה', ינהיג בנחת את בני"י - בשובם לארץ)
יב. מִי מֵדַד בְּשִׁעְלוֹ - מִים - מי יכול למדוד באגרופי ידיו, את המים בכל מקום בעולם !?
וְשָׁמַיִם - בְּזֶרֶת תִּבְּן - ואת השמים הפרושים - למדוד במידת הזרת (חצי אמה) ?
וְכָל - ולמדוד, בְּשִׁלֵּשׁ - במידת ה - "שליש",
עֵפֶר הָאָרֶץ - את עפר הארץ,
וְשָׁקַל בְּפֶלֶס - הָרִים - ולשקול בפלס (מקל באמצע המאזניים, המראה את המשקל המסומן) את משקל ההרים,
וּגְבֻעוֹת - בְּמֵאֲזָנַיִם - ואת משקל הגבעות במאזניים ?
(ואם את העולם המופלא, יצר ה' ית' במידה מכוונת, ודאי שיוכל לעשות הפלאות הללו לישראל !!)
יג. מִי תִבְּן - האם יש אדם שהכין,
אֶת רוּחַ ה' - את רצון ה' כשעשה העולם !?
וְאִישׁ עֲצָתוֹ - יוֹדִיעֵנוּ - האם יש אדם, שה' הודיע לו את עצתו ומחשבתו !?
יד. אֶת מִי נוֹעֵץ - וַיְבִינֵהוּ - האם יש אדם שנתן עיצה ובינה - לה', לברוא את העולם !?
וַיִּלְמְדֵהוּ בְּאֶרֶץ מִשְׁפָּט - ולימד את ה' את דרך המשפט בבריאת העולם !?
וַיִּלְמְדֵהוּ דַעַת - ולימד דעת את ה',
וְדַרְךְ תְּבוֹנוֹת - יוֹדִיעֵנוּ - והודיע לה' דרך תבונה בבריאת עולמו !?
טז. הֵן גִּוִּים - בְּמַר מִדְּלִי - הלא כל הגויים חשובים נגד ה', כטיפה מרה הנוטפת מהמים הנשאבים בדלי¹³,
וּכְשִׁחַק מֵאֲזַנַיִם - נִחְשְׁבוּ - וכמו האבק הדק, הנשאר בכפות המאזניים-נחשבים הגויים לפניו

! הֵן אַיִים - בְּדָק יִטּוֹל - הלא את איי הים, יכול ה' ליטול ולהשליך לים - כאבק דק !
(וא"כ, איך יעמדו מול ה', ברצונו לגאול את בני"י ?)
טז. וּלְבָנוּן - אם יקחו הגויים, את כל עצי הלבנון,
אֵינְךָ דִּי בָעֵר - לא יספיקו העצים והאש, לכמות הקרבנות הדרושה לכפרתם,
וְחִיתוֹ - אֵינְךָ דִּי עוֹלָה - ואת כל החיות שבלבנון, להקריב על המזבח, לא יכפרו על עוון הגויים !
(שכופרים ביכולת ה', לגאול את עמו !)
יז. כָּל הַגִּוִּים - פָּאֵין נִגְדוּ - הלא כל הגויים, הם כאין (כלא כלום), נגד ה',
מֵאַפְסָם וְתָהוּ - נִחְשְׁבוּ לוֹ - כל הגויים נחשבים, פחות מאפס ומהריקנות הגמורה, נגד ה' ית' !
יח. וְאַל מִי, תִּדְמִיוֹן אֵל - את מי תוכלו לדמות, לה' ית' !?
ומה דְמוֹת - תַּעֲרְכוּ לוֹ - ואיזה דבר ידמה בערכו, לה' ית' !?
יט. הַפֶּסֶל - נִסְדָּךְ חָרַשׁ - הלא הפסל, האומן התיך ממתכת,
וְצִרְף - בְּזָהָב יִרְקָעֵנוּ - והצורף, מרדד על הפסל זהב - לִפְאוֹתוֹ,
וְרַתְקוֹת כֶּסֶף - צִוְרָף - ושרשראות מכסף, עושה הצורף לפסל - להרים אותו בהם, (היתכן לדמותו - לבורא ית' !?)
כ. הַמִּסְכָּן - ואם עני הוא, ואין בידו לעשות פסל מכסף וזהב¹⁴,
תְּרוֹמָה - יתרום מעצים, לעשות מהם - פסל, עֵץ לֹא יִרְקַב - יִבְחָר - יבחר עץ חזק שלא ירקב,
חָרַשׁ חָכֵם - יִבְקֵשׁ לוֹ - יבקש אומן חכם, לְהַכִּין פֶּסֶל - לֹא יִמוּט - שיכין לו פסל, שלא יפול.
כא. הֲלוֹא תִדְעוּ - הלא מדעתכם לבד, תוכלו להבין מי ברא ומנהיג את העולם,
הֲלוֹא תִשְׁמָעוּ - או שתוכלו לשמוע, ממי שמבין מדעתו,
הֲלוֹא הִגַּד מֵרֵאשׁ לְכֶם - הלא מראש, מדורות קודמים, נודע דבר זה !
הֲלוֹא הִבִּינְתֶם - מוֹסְדוֹת הָאָרֶץ - הלא תבינו, מי הוא זה ששם את יסודות העולם !
כב. הֵיטֵב עַל חוּג הָאָרֶץ - הלא ה', הוא היושב בשמים הסובבים את הארץ, ומנהיג אותה !

¹² כמו: "...והצאן והבקר עלות עלי...". בראשית לג יג.
וכמו: "ויעשו האנשים כן ויקחו שתי פרות עלות ויאסרום בעגלה ואת בניהם פלו בבית" שמואל א' ו', י'
¹³ דלי - הכלי שבו דולים, שואבים מים.

¹⁴ מסכן - עני, כמו: "אָרַךְ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְכְּנָתָא (בעניות) תֵּאכַל פֶּה לָחֶם...". דברים ח' ט'.

בּוֹרָא - קְצוֹת הָאָרֶץ - בּוֹרָא אֶף אֶת קְצוֹת
הָאָרֶץ,
לֹא יִיעָף, וְלֹא יִיגַע - אִין עֵיפּוֹת וּיְגִיעָה לִפְנֵי !
וּאִי"כ, הָאֵם ה' לֹא יִשְׁלַם לָכֵם כִּפְעֵלְכֶם !?
אִין חֶקֶר - לְתַבּוּנָתוֹ - הֲלֹא אֵי אִפְשֵׁר, לְחַקֹּר
אֶת גּוֹדֵל תַּבּוּנָתוֹ, וּנִאֲמָן הוּא לְשַׁלֵּם שֶׁכֶר
פְּעוֹלַתְכֶם,
כַּט. נָתַן לְיַעֲקֹב - בַּח - עוֹד יִתֵּן לָכֵם, הַעֵיפִים
מִקּוֹשֵׁי הַגְּלוּת - כּוֹחַ,
וְלֹאִין אֲוִיָּם - עֲצֻמָּה יִרְבֶּה - וּלְחַסְרֵי כּוֹחַ
מִצְרוֹת הַגְּלוּת, עוֹד יִתֵּן חוֹזֵק וְעוֹצֵמָה רַבָּה,
ל. וַיַּעֲפוּ נְעָרִים - וַיִּגְעוּ - וְהַגּוּיִים, שֶׁנִּמְשָׁלִים
כַּעֲת בְּהַצְלַחְתֶּם - לְנַעְרִים חֲזָקִים, עוֹד יִתְעַיֵּפוּ
וַיִּתְיַגְעוּ, מִגּוֹדֵל הַפּוֹרְעָנוֹת שֶׁתּוֹבֵא עֲלֵיהֶם,
וּבַחֲרוּרִים - בְּשׂוֹל יִפְשְׁלוּ - וְהַבַּחֲרוּרִים (הַגּוּיִים),
עוֹד יִכְשְׁלוּ בְּמַכְשׁוֹלוֹת !
לֹא. וְקוֹי ה' - וּבִנְיָי, שֶׁמִּקּוּוִים לִישׁוּעַת ה',
יְחַלִּיפוּ כַחַח - יְחַלִּיפוּ וַיְחַדְּשׁוּ אֶת כּוֹחַם,
יַעֲלוּ אֲבָר - בְּנִשְׁרִים - יַגְדִּלוּ כִנְפֵיִים - כְּמוֹ
הַנְּשָׂרִים !
יְרוּצוּ - בְּשׂוֹבֵם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל,
וְלֹא יִיגְעוּ - וְלֹא יִתְעַיֵּפוּ,
יָלְכוּ - וְלֹא יִיגְעוּ - וְלֹא יִתְעַיֵּפוּ בְּדֶרֶךְ הַלִּיכְתֶּם !

ישעיה מא

א. הַחֲרִישׁוּ אֵלַי - שְׂתַקּוּ, וְהַקְשִׁיבוּ אֵלַי,
אֵיִים - אֲוִמוֹת הָעוֹלָם, (הַשׁוֹכְנִים בְּאֵיִי הַיָּם)
וְלְאֲמִים - יְחַלִּיפוּ כַחַח - יְחַדְּשׁוּ כּוֹחַם מַלְכוּיּוֹת
הָעַמִּים, כַּדִּי לְבוֹא לְהַתּוֹכַח, עַל אֲמִיתוֹת
אֲמוֹנַת ה', וְקִיּוֹם הַבִּטְחָתוֹ לְהַצִּיל אֶת בְּנֵי
מִיָּדָם.
יִגְשׁוּ אֲזוּ יְדַבְּרוּ - יִגְשׁוּ אֵלַי וַיֹּאמְרוּ טַעֲנוֹתֵיהֶם,
יְחַדְּדוּ - אֲנִי וְהַגּוּיִים,
לְמִשְׁפָּט נִקְרָבָה - לְהוֹכַח עִם מִי הַדִּין.
ב. מִי הָעִיר - מִמְּזֻרְחָ - מִי הָעִיר אֶת לִיבוֹ שֶׁל
אַבְרָהָם, לְבוֹא לְאִיִּי מִמְּזֻרְחָ, וְלַעְזוֹב אֶת פְּסִילֵי
אַרְצוֹ,
צֶדֶק - יִקְרָאָהוּ לְרַגְלוֹ - בְּכֹל מְקוֹם שֶׁדַּרְכָּה כֶּף
רַגְלוֹ, קִרְאָה לִלְכַת אַחַר הַצֶּדֶק וְלַעְזוֹב הַפְּסִילִים.
יִתֵּן לִפְנֵי - גּוֹיִים, וּמְלָכִים - יְרֵד - וּמִי נָתַן
לִפְנֵי גּוֹיִים (כַּדּוֹלַעֲמָר וְהַמַּלְכִים שַׁעִימוֹ), וְשִׁינַּחַץ
וַיִּמְשֹׁל בְּמַלְכִים !? (הֲלֹא אֲנִי ה' !)
יִתֵּן בְּעֶפְרָי - חֲרָבוֹ - יִתֵּן הַרוֹגִים רַבִּים - כַּעֲפָר,
שִׁיפְלוּ בַחֲרָבוֹ שֶׁל אַבְרָהָם,
בְּקֶשׁ נִדְּף - קִשְׁתּוֹ - וַיִּפְּלוּ בְקִשְׁתּוֹ בְּקִלוֹת רַבָּה,
כְּקֶשׁ הַנִּדְּחָף בְּרוֹחַ.

וַיִּשְׁבִּיָּהּ - פְּחָגְבִים - וַיּוֹשְׁבֵי הָאֶרֶץ לִפְנֵי -
קְטָנִים כַּחֲגָבִים לִפְנֵי,
הַנּוֹטָה כֶּדֶק - שְׁמַיִם - הֲלֹא ה', פּוֹרֵשׁ אֶת
הַשְּׁמַיִם מִסָּבִיב הָאֶרֶץ, כְּמוֹ שֶׁבְקִלוֹת פּוֹרְשִׁים
יְרִיעָה,
וַיִּמְתַּחֵם פְּאֶהֶל - לְשֶׁבֶת - וּמִתַּח אֶת הַשְּׁמַיִם
מֵעַל הָאֶרֶץ, כְּמוֹ שֶׁפּוֹרְשִׁים אֶת יְרִיעוֹת הָאוֹהֶל
לְשֶׁבֶת בּוֹ,
כַּג. הַנּוֹתֵן רוּזְנִים - לְאִין - הֲלֹא ה', הוּא
שַׁעוּשֵׁה רוּזְנִים, שְׂרִים וְגִיבּוּרִים - לְאִין (כְּלֹא כְּלוֹם)
שְׁפָטֵי אֶרֶץ - פְּתָהוּ עֲשָׂה - וְאֶת כֹּל שׁוֹפְטֵי
הָעַמִּים - עוֹשֵׂה לְתוֹהוֹ וְרִיק,
כַּד. אֶף בְּלִ נְטָעוּ, אֶף בְּלִ זָרְעוּ, אֶף בְּלִ שִׂדְשׁ
בְּאֶרֶץ גִּזְעָם - הֲלֹא כְשִׁיעֲקוֹר וַיִּכְרַת ה' אֶת
הַרוּזְנִים, לֹא יִשְׁאָר כֹּל רוּשֶׁם מִגְּדוֹלְתֶם, כְּאִילוֹ
מֵעוֹלָם לֹא נְטָעוּ וְלֹא נִזְרְעוּ בְּאֲדָמָה, וְכְאִילוֹ
מֵעוֹלָם לֹא נִשְׁרַשׁ בְּאֲדָמָה, גִּזְעַת הַעֵץ !
וְגַם נִשְׂף בָּהֶם - וַיִּבְשׁוּ - וַיַּעֲקְרוּ בַמְהִירוֹת, כְּמוֹ
שֶׁנִּשְׁפֵּה אַחַת חֲזָקָה - תִּיַּיבֵּשׁ הָעֵלִים¹⁵ !
וּסְעָרָה - בְּקֶשׁ תִּשְׂאָם - וְכְמוֹ קֶשׁ, הַנִּישֵׂא
בַּמְהִירוֹת בְּרוּחַ סַעֲרָה !
כַּה. וְאֵל מִי תִדְּמִיּוּנִי וְאֲשׁוּהָ, יֹאמֵר קְדוֹשׁ - וְאֵל
מִי תִדְּמּוּ אוֹתִי - שִׁישׁוּוּהָ אֵלַי, יֹאמֵר ה' !
כּו. שְׂאוּ מְרוֹם עֵינֵיכֶם, וּרְאוּ, מִי בְּרָא אֱלֹהִים -
הָרִימוּ עֵינֵיכֶם לְשָׁמַיִם, וּרְאוּ מִי בְּרָא אֶת אֱלֹהִים
הַשְּׁמַיִם ?
הַמוֹצִיא בְּמִסְפָּר - צְבָאָם - וּמוֹצִיא וַיּוֹדַע אֶת
מִסְפַּר צְבָא הַשְּׁמַיִם, (כּוֹכְבֵי הַשְּׁמַיִם)
לְכֹלֵם - בְּשֵׁם יִקְרָא - וְלִכְלֹל כּוֹכַב, קִרְא בְּשֵׁם
מִיּוֹחַד !
מַרְבֵּ אֲוִיָּם, וְאֲמִיץ כַחַח - מְרׁוֹב כּוֹחוֹ שֶׁל ה',
אִישׁ לֹא נִעְדָּר - אִפִּילוֹ כּוֹכַב אַחַד, לֹא יַעֲדָר
וַיְחַסֵּר מֵהָעוֹלָם ! (שְׁכֹל הַכּוֹכְבִים, מִתְקִיִּימִים לְעוֹלָם !)
כַּז. לְמָה תֹאמְרוּ יַעֲקֹב וְתִדְבַר יִשְׂרָאֵל - לְמָה
תֹאמְרוּ יִשְׂרָאֵל, (בְּזַמַּן הַגְּלוּת)
נִסְתַּרָה דְרָכֵי - מֶה' - שֶׁה' הַסְתִּיר עֵינָיו
מִדְּרַכְנוֹ הַטּוֹבָה,
וּמֵאֱלֹהֵי - מִשְׁפָּטֵי יַעֲבֹר - וְעַבְרַת מִלְתֵּת לִנוֹ
טוֹבָה, כִּפִּי קוֹ הַמִּשְׁפָּט,
כַּח. הֲלֹא יִדְעֶתָ - הֲלֹא מִדַּעַתְכֶם, צְרִיכִים אַתֶּם
לְדַעַת,
אֵם לֹא שָׁמַעְתָּ - אוֹ שֶׁתּוֹכְלוּ לְשִׁמוֹעַ, מִמִּי
שֶׁמִּבֵּין מִדַּעַתּוֹ,
אֱלֹהֵי עוֹלָם ה' - ה' הוּא הָאֱלוֹקִים שֶׁמוֹשַׁל
בְּעוֹלָם,

¹⁵ כמו: "... נִשְׁפֵּת בְּרוּחַן כְּסָמוֹ יָם", שְׁמוֹת טו"י

ג. יִרְדְּפֶם - רדף אחרי המלכים, ("...וַיִּרְדְּפֶם עַד חֹבֵה, אֲשֶׁר מִשְׁמָאל לְדִמְשֶׁק", בראשית יד' טו')
 יַעֲבֹר שְׁלוֹם - ועבר המלחמה עם נערי - בשלום,
 אֲרַח בְּרַגְלָיו - לֹא יָבוֹא - ואפילו שמעולם, לא בא ברגליו בדרך זו. (ובכל זאת נצח)
 ד. מִי פָעַל וְעָשָׂה - מי עשה ניסים עצומים אלו לאברהם,
 קָרָא הַדְּרוֹת מְרֹאֵשׁ - ה' ית', שקורא על כל דור ודור מעשיו - קודם שיבוא, (וידע מראש, על גדולת זרעו של אברהם)
 אָנִי ה' רֹאשׁוֹן, וְאֵת אַחֲרָנִים - אָנִי הוּא - אני ה' הייתי ראשון, ועד כל הדורות האחרונים, (וכמו שעזרתי לאברהם, כך בכל זמן - אעזור לְפָנֵי)
 ה. רָאוּ אֵיִם - ראו הגויים, הנס שעשיתי לאברהם,
 וַיִּירָאוּ, קְצוֹת הָאָרֶץ - יַחֲרְדוּ - אפילו העמים שבקצה הארץ - פחדו ונחרדו,
 קָרְבוּ וַיֵּאֱתִיּוּן - אך בכל זאת קרבו כולם יחד, ובאו להלחם עם ה' וישראל,
 ו. אִישׁ אֵת רֵעֵהוּ יַעֲזֹר, וּלְאָחִיו יֹאמֵר חֶזֶק - העמים עוזרים ומחזקים אחד את השני, בבטחון בפסיליהם ובמלחמתם עם ה',
 ז. וַיִּחֲזַק חָרָשׁ אֵת צֶרֶף - האומן (מנסד הפסל), מחזק את הצורף (מרקע את ציפוי הזהב בפסל) - ביצירת הפסל,
 מַחֲלִיק פְּטִישׁ - המכה בפטיש קטן להחליק את טסי הזהב המרודד, מחזק,
 אֵת הוֹלֵם פָּעֵם - את המכה בחוזקה על הטס בתחילת רידודו,
 אָמַר לְדָבָק: טוֹב הוּא - אומר על הדבק שמדביק את ציפוי הפסל - טוב הוא,
 וַיִּחֲזַקְהוּ בְּמַסְמְרִים - לֹא יִמוּט - ועוד מחזק הציפוי במסמרים, שלא יפול מהפסל.
 ח. וְאֵתָהּ יִשְׂרָאֵל עֲבָדֵי יַעֲקֹב אֲשֶׁר בְּחֶרְתִּיךָ זָרַע אַבְרָהָם אֲהַבִּי - ואתם ישראל, בני אברהם אוהבי, אל תיראו מהם,
 ט. אֲשֶׁר הִחֲזַקְתִּיךָ מִקְצוֹת הָאָרֶץ - שלקחתי מקצות הארץ,
 וּמֵאֲצִילֶיהָ - קָרָאתִיךָ - ומכל גדולי וחשובי הארץ, בחרתי בך,
 וְאָמַר לְךָ עֲבָדֵי אֵתָהּ בְּחֶרְתִּיךָ וְלֹא מֵאֲסִתִּיךָ - ולך אמרתי: בחרתיך, ולא אמאס אותך אף בגלות.
 י. אֵל תִּירָא בִּי עַמְךָ אָנִי - להצילך,
 אֵל תִּשְׁתַּע, בִּי אָנִי אֱלֹהֶיךָ - אל ישבר לבך, כי אני אלוֹקֶיךָ,
 אֲמַצְתִּיךָ - אני אחזק אותך,

אף עֲזַרְתִּיךָ - ואעזור לך,
 אף תִּמְכֹּתִיךָ בִּימֵינִי צִדְקִי - אתמוך בך מפני אויביך, ביד ימין שלי - שעושה צדק.
 יא. הֵן יִבְשׁוּ וַיְפָלְמוּ, כָּל הַנְּחָרִים בָּךְ - הלא כל הגויים שכעסו עליכם¹⁶, יתביישו ויפּלמו, יִהְיוּ כְאֵין, וַיֵּאבְדוּ - אַנְשֵׁי רִיבְךָ - יהיו כאין ואפס, הרבים ונלחמים בכם.
 יב. תִּבְקָשׁם וְלֹא תִמְצָאֵם, אַנְשֵׁי מִצְרַיִם - אפילו אם תבקשו את הגויים שנלחמו בכם¹⁷, לא תמצאו אותם,
 יִהְיוּ כְאֵין וּכְאֵפֶס - מפני שיהיו לאין ואפס ויִכְלּוּ לִגְמָרִי,
 אַנְשֵׁי מִלְחַמְתֶּךָ - האנשים שנלחמו בכם.
 יג. בִּי אָנִי ה' אֱלֹהֶיךָ מַחְזִיק יְמִינְךָ - אני ה' שמחזיק את יד ימינך - שלא תיפול,
 הָאָמַר לְךָ אֵל תִּירָא אָנִי עֲזַרְתִּיךָ - ואני האומר לך אל תירא, אני אעזור לך.
 יד. אֵל תִּירָאֵי תוֹלַעַת יַעֲקֹב - אל תפחדו בני יעקב, החלשים כמו תולעת¹⁸,
 מִתֵּי יִשְׂרָאֵל - אנשי ישראל,
 אָנִי עֲזַרְתִּיךָ נָאִם ה' וְגֹאֲלֶךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:
 טו. הִנֵּה שְׂמַתִּיךָ לְמוֹרֵג חֲרוֹץ חֲדָשׁ - הנה שמתי אתכם, כמורג (כלי הדישה) עם חריצים מחודדים וחדשים, (שמחתך התבואה היטב היטב)
 בְּעַל פִּיפִיּוֹת - והמורג, עשוי עם פיות רבים לדישה,
 תִּדְוֹשׁ הָרִים - וְתִדְק - אתה ישראל, תדוש הרים - עד דק, (משל למלכים ולשרים, שישראל יגברו עליהם)
 וּגְבָעוֹת - כְּמִזֵּי תַשִּׁים - והגבעות (משל למלכים ולשרים) יהיו חלשים וקלים להתפזר - כמו המוץ.
 טז. תִּזְרַם, וְרוּחַ תִּשָּׂאֵם, וּסְעָרָה - תִּפְיֵן אוֹתָם - יתפזרו ע"י הרוח והסערה,
 וְאֵתָהּ תִּגְיֵל בְּה' - ואתה ישראל, תשמח בישועת ה',
 בְּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל תִּתְהַלֵּל - תתהלל שבטחת ב'ה' שהוא קדוש ישראל.

¹⁶ "הנחרים בך" - מלשון חרון אף.

¹⁷ כמו: "...והנה שני אנשים עֲבָרִים נָצִים..."; שמות ב' יג'

¹⁸ "אל תיראי תולעת יעקב", למה נמשלו ישראל לתולעת? לומר לך: מה תולעת הזה אינו מכה את הארזים אלא בפיו, והוא רך ומכה את הקשה, כך אין להם לישראל אלא תפלה, שהעכו"ם נמשלו כארזים שנאמר (יחזקאל לא) "הנה אשור ארז בלבנון", ואומר וישבר ה' את ארזי הלבנון (תהלים כט) וכשהן מתגברים עליהם חוזרים בתשובה וצועקים ומתפללין; תנחומא בשלח ט'.

יז. הַעֲנִיִּים וְהָאֲבִיּוֹנִים - בני"י, שהיו בגלות
 כעניים ואביונים,
 מִבְּקָשִׁים מִים - ואין - יבקשו מים בדרך שובם
 לארץ, ולא ימצאו.
 לְשׁוֹנָם - בַּצֵּמָא נִשְׁתָּה - והלשון יבשה מרוב
 צמא,
 אֲנִי ה' אֵעֲנֶם, אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֹא אֵעֲזֹבֶם - אני ה'
 אענה להם ולא אעזבם בצמא.
 יח. אֶפְתַּח עַל שְׂפֵיִים - נְהָרוֹת - אפתח אפילו
 במקומות הגבוהים נהרות - להשקותם,
 וּבְתוֹךְ בְּקָעוֹת - מַעֲיֵנוֹת - ובבקעה, אפתח
 מעיינות,
 אֲשֵׁים מִדְּבַר - לְאֵגֶם מַיִם - המקום שהיה
 מדבר, יהיה בו אגם מים,
 וְאֶרֶץ צִיָּה - לְמוֹצְאֵי מַיִם - וארץ יבשה, תהיה
 ארץ שיצאו בה מים.
 יט. אֶתֵּן בְּמִדְבַר אֶרֶז שֹׁטֶה וְהֵדֶס, - ואפילו עצי
 ארז, שיטה והדס, יגדלו בדרכם במדבר,
 וְעֵץ שָׁמֶן - שם עץ סרק¹⁹,
 אֲשֵׁים בְּעֶרְבָה - במדבר,
 בְּרוֹשׁ, תְּדֹהָר, וְתַאֲשׁוּר - יַחְדָּו - מיני עצים,
 שכולם יחד יגדלו במקום הליכתם במדבר.
 כ. לְמַעַן יֵרְאוּ וַיִּדְעוּ וַיִּשְׂמְחוּ וַיִּשְׂפִּילוּ יַחְדָּו, בִּי יָד
 ה' עֲשֵׂתָה זֹאת - ואעשה את כל הפלאות האלו
 לעמי, כדי שיראו ויבינו כל הגויים, שיד ה', היא
 שגאלה את ישראל מתוכם,
 וּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל בְּרָאָה - וה', שהוא קדוש
 ישראל, ברא גאולה זו להם.
 כא. קָרְבוּ רִיבְכֶם יֹאמֵר ה' - קרבו את הריב
 שלכם נגד ה', בדבר אמיתות עבודת הפסילים,
 הַגִּישׁוּ עֲצֻמוֹתֵיכֶם - הגישו את הטענות
 העצומות שלכם,
 יֹאמֵר מֶלֶךְ יַעֲקֹב:
 כב. יִגִּישׁוּ וַיִּגִּידוּ לָנוּ - יגישו לפנינו ויגידו
 הפסילים ונביאי הבעל,
 אֵת אֲשֶׁר תִּקְרִינָה - את אשר יקרא באחרית
 הימים,
 הָרֵאשֻׁנוֹת - מָה הִנָּה - מה יהיה במאורעות
 שכבר התחילו,
 הַגִּידוּ וְנִשְׂמַחַ לְבָנֵנוּ - הגידו, ונשים ליבנו
 לבדוק אמיתות דבריהם,
 וְנִדְעָה אַחֲרֵיתָן - ונשמע ונדע, מה יהיה
 באחרית מאורעות אלו,

או הַבָּאוֹת הַשְּׁמַיְעָנוּ - או את מה שיבוא
 בעתיד הרחוק,
 כג. הַגִּידוּ הָאֲתִיּוֹת - הגידו את מה שעומד
 לבוא,
 לְאַחֹר - באחרית הימים,
 וְנִדְעָה - בִּי אֱלֹהִים אַתֶּם - ואז נדע שאתם
 אלוקים,
 אִף תִּיטִיבוּ וְתִרְעוּ - ושאתם יכולים לעשות
 טובה או רעה,
 וְנִשְׁתַּעַה - ונספר כולנו את נבואותיכם,
 וְנִרְאָה יַחְדָּו - את קיום דבריכם.
 כד. הֵן אַתֶּם מֵאִין - אך אתם, הרי עשויים
 מאפס, ומדבר שאין בו ממש,
 וּפְעֻלְכֶם - מֵאִפֶּע - ופעולות הפסילים,
 חשובים פחות מאפס. (אפע - אפס)
 תוֹעֵבָה - יִבְחַר בְּכֶם - רק איש מתועב, בוחר
 לעבוד אתכם.
 כה. הַעֲיֹרוּתִי מִצְּפוֹן - וַיָּאֵת - אך הבורא ית',
 מַעִיר מֶלֶךְ (נ"ט), שיבוא על ירושלים,
 מִמִּזְרַח שָׁמֶשׁ - יִקְרָא בְּשֵׁמִי - ואח"כ יבוא
 מלך ממזרח (כורש מלך פרס), יקרא בשם ה', ויתן
 רשות לשוב ולבנות את ביהמ"ק,
 וַיָּבֵא סַגְנִים - ויבוא כורש, וירמוס את שרי
 בבל, כָּמוֹ חֲמֹר, וּכְמוֹ יוֹצֵר - יִרְמָס טִיט - כמו
 שרומסים חומר, והיוצר רומס הטיט.
 כו. מִי הַגִּיד מֵרֵאשׁ - וְנִדְעָה - מי מהפסילים,
 אמר מראש את מה שיקרא - ונדע שהוא
 אלוקים,
 וּמִלְּפָנַיִם - וְנֹאמֵר צְדִיק - ואמר מלפנים,
 קוֹדֵם שִׁקְרָא אֵת מַה שִׁיקְרָא - ונאמר שצדקו
 דבריו,
 אִף אֵין מַגִּיד, אִף אֵין מִשְׁמִיעַ, אִף אֵין שֹׁמֵעַ
 אֲמֹרֵיכֶם - אך באמת, אין בכם כלל, מי
 שמשמיע עתידות.
 כז. רֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן - הִנָּה הִנָּם - אך נביאי ה'
 נבאו בשם ה', שהנה הראשון שיבוא לציון
 מהגלות, יבשר ויאמר: הנה באה הגאולה ומיד,
 הנה הם בני"י יבואו כולם,
 וְלִירוּשָׁלַם - מִבְּשַׁר אֶתֵּן - ולירושלים אביא
 מבשר, על מהירות הגאולה.
 כח. וַאֲרָא - וַאֲיִן אִישׁ - וראיתי ואין נביא
 אחד מנביאי הבעל, שיאמר עתידות שיבואו,
 וּמֵאֲלֹה - מהפסילים,
 וַאֲיִן יוֹעֵץ - אין מי מהפסילים, שיועץ לעבדיו
 מה לעשות,
 וַאֲשָׁאֲלֶם - וַיִּשְׁיבוּ דְבַר - ואין מי מהפסילים,
 שאוכל לשאול אותם, ויגידו משהו.

¹⁹ ע"ע מלכים א', ו' כג' וברד"ק שם, ובנחמיה ח' טו' במצודות.

כט. הן פלם – הפסילים ועובדיהם,
און אפס מעשיהם – כל מעשיהם אפס, דבר
שאינו בו ממש,
רוח ותהו, נספיהם – כרוח ותהו הפסילים
הנעשים מנסיכת החרש.

ישעיה מב

א. הן עבדי, אתמדו בו – הנה במלך המשיח
עבדי, אתמוך,
בחירי – רצתה נפשי – מלך המשיח שבחרתי -
יהיה רצוי לפני,
נתתי רוחי עליו – אתן לו הנבואה,
משפט לגוים יוציא – ולכל הגויים, יוציא
המשפט²⁰,
ב. לא יצעק, ולא ישא – לא יגביה קולו,
להכריח לקבל משפטו,
ולא ישמיע בחוץ קולו – לא ישמיע קולו בקול
רם, משום שכולם יבקשו את משפטו.
ג. קנה רצוין – לא ישבור – לא יטה את משפט
העניים (שהם קלים להשבר כקנה רצוץ, שבור)
ופשתה כהה – לא יכבנה – פשתה כהה, לחה,
שעושה אור חלש בדליקתה, (משל לחולשת העניים)
- לא יכבה, (שלא יטה את משפטם)
לאמת – יוציא משפט – יוציא משפט אמת.
ד. לא יכהה ולא ירוץ – לא יחלש ולא ישבר,
מלך המשיח,
עד ישים בארץ משפט – משפט אמת,
ולתורתו – איים יחילו – ולתורתו יצפו ויקוו
כל הגויים, אף היושבים באיים הרחוקים.
ה. פה אמר האל ה' בורא השמים ונוטיהם –
ה', שברא את השמים ופרש אותם מעל הארץ -
כאהל,
רקע הארץ, וצאצאיה – רדד ופרש את הארץ
והוציא עליה כל הצמחים,
נתן נשמה – לעם עליה, ורוח להלכים בה –
נתן נשמה ורוח, לעם שבארץ ולכל ההולכים
בה.
ו. אני ה' – קראתיך בצדק – אני ה', בצדק
קראתי לך ישעיהו - לנבא,
ואחזק בידך – אחזיק בידך, ואעזור לך
בשליחותך,
ואצרך – ואשמור עליך, שלא ירעו לך,
ואתננך לברית עם – אתן אותך, לחזק את
בריתי עם עמי, (שישמרו תורת)

לאור גוים – ולהאיר את דרכי הגויים - בדרך
ה',
ז. לפקח עינים עורות – לפקוח את עיני
ישראל, לשוב אל ה',
להוציא ממסגר – אסיר, מבית כלא – ישבי
חשך – ואחר שישבו בתשובה, אוציא אותם
מהגלות להשיבם לארצם.
ח. אני ה' הוא שמי – אני ה' אדון הכל,
וכבודי – לאחר לא אתו, ותהלתי – לפסילים
– וכדי שתראה מלכותי בעולם, לא אתן
לאלוהים אחרים, לעיז, מקום לכבוד
ולתהילה.
ט. הראשנות – הנה באו – נבואת גאולת
מצרים, (שנאמרה לאברהם) הנה התקיימה,
וחדשות – אני מגיד – וכעת, אגיד נבואה על
גאולת ישראל בגלות השנייה,
בטרם תצמחנה – אשמיע אתכם – לפני שבאו,
אשמיע את נבואת הגאולה.
י. שירו לה' שיר חדש, תהלתו – מקצה הארץ
– שירו והללו את ה', על גאולת ישראל
המופלאה, כל הגויים מקצה הארץ,
יורדי הים ומלאו – האנשים היורדים
וממלאים את הים,
איים וישביהם – האיים (בדרך מליצה) ויושביהם.
יא. ישאו מדבר וערו – ישאו קולם בשיר לה',
אנשי ערי המדבר,
חצרים, תשב קדר – וכן, יושבי קדר, היושבים
באהלים²¹, (ערי חצרים - בלי חומה)
ירנו – ישבי סלע – ירננו את ה', היושבים
במגדלים בין הסלעים,
מראש הרים – יצווחו – ויושבי ראשי ההרים,
יצווחו ויצעקו בשבח לה'.
יב. ישימו לה' – כבוד, ותהלתו – באיים יגידו
– יתנו העמים כבוד ותהילה לה'.
יג. ה' בגבור יצא – להושיע את בניי,
כאיש מלחמות – יעיר קנאה – וכאיש הרגיל
המלחמות, יתעורר לנקום נקמת ישראל
בגויים,
יריע אף יצריח – ישמיע תרועת מלחמה, (יצריח
- יריע),
על איביו – יתגבר:
יד. החשיתי מעולם, אחריש אתאפק – זמן רב
אני שותק ומתאפק מלהעניש את בגויים
שמרעים לישראל,

²¹ עיני עוד: "משא בערב, ביער בערב תלינו, ארחות דדנים",
שיושבי ערב שהיו מבני קדר, ישבו באהלים, לעיל כא, יג.

²⁰ כמו: "והלכו עמים רבים ואמרו... ויכנו מדרכיו...". לעיל
ב' ג'.

כא. ה' חפץ למען צדקו - ה' רוצה, שתשיבו ישראל בתשובה, לעשות צדק, יגדיל תורה ויִאֲדיר - ולכך הגדיל לכם תורה, ללמד את כל בניי את דרך ה', כב. והוא עם בזוז וְשֹׁסוּי - ומשום שלא עשיתם כך, בניי נבזזו ונרמסו, הפַּח בַּחֲוָרִים - פֶּלֶם - וכל בחורי ישראל, נמצאים במצב של מפח נפש וצער, ובבתי כְּלָאִים - הַחֲבָאוּ - וכאילו נחבאים בגלות, הָיוּ לְבָזוּ - וְאִין מְצִיל - בזוז אותם, ואין מי שיציל רכושם, מְשֶׁסָּה - וְאִין אִמְרָה שֶׁב - נרמסו, ואין מי שאומר השב אותם למקומם. כג. מי בְּכֶם יֵאָזֵן זֹאת, יִקְשֶׁב וְיִשְׁמַע לְאַחֹר - מי יאזין וישמע לדברי הנביא בנבואותיו, על אחרית הימים, כד. מי נִתֵּן לְמִשְׁפָּה - יַעֲקֹב, וְיִשְׂרָאֵל - לְבִזְזִים, הָלוֹא ה' - וגם אחר שבאו הצרות, לא נתן איש את לבו, שהי הוא שנתן את בניי למשיסה ולבזוזים, זו חֲטָאנוּ לוֹ - הלא זה שחטאנו לו, גרם שנתן את יעקב למשיסה וישראל לבזוזים, וְלֹא אָבוּ בְּדַרְכֵי - הַלֹּךְ, וְלֹא שָׁמְעוּ בְּתוֹרָתוֹ: כה. וְיִשְׁפֹּךְ עָלָיו חֲמָה אָפוּ - שפך על ישראל את גודל כעסו, וְעִזּוֹ מִלְחָמָה - וחוזק המלחמה, וְתִלְהַטְהוּ מִסָּבִיב - בערה מסביבו אש המלחמה, (כיבוש ערי יהודה ע"י סנחריב) וְלֹא יָדַע - לתת אל ליבו, לשוב בתשובה, וְתִבְעַר בּוֹ - שבא על ירושלים עצמה, וְלֹא יֵשִׁים עַל לֵב - לשוב בתשובה.

ישעיה מג

א. וְעַתָּה, כֹּה אָמַר ה' בְּרֵאשִׁי יַעֲקֹב וְיִצְרָךְ יִשְׂרָאֵל, אֵל תִּירָא כִּי גֹאֲלִיךָ - אל תפחד, שהלא עוד אגאל אותך מן הגלות, קְרָאתִי בְשִׁמְךָ - לִי אָתָּה - וקראתי בשמך, ששלי אתה!
 ב. כִּי תַעֲבֹר בְּמִים - אֶתְּךָ אָנִי, וּבְנִהְרוֹת לֹא יִשְׁטָפוּךָ - גם שתעבור בנהרות עצומים (כשתעבור בדרכך מהגלות בין העמים) - לא ישטפו אותך, כִּי תִלָּךְ בְּמוֹ אֵשׁ - בתוך שריפת אש,

פְּיֹלְדָה - אֶפְעָה - אך כעת, אפעה, ארים עליהם קולי להכותם, כיולדה, המרימה קולה בכאביה, אֵשׁ - אעשה אותם שממה, וְאִשְׂאֵף יַחַד - ואשחית את כולם יחד.
 טו. אַחֲרִיב הָרִים וְגִבְעוֹת - אחריב הרים וגבעות, את מלכי העמים, וְכָל עֵשְׂבָם - אוֹבִישׁ - את העשב שבהרים - אייבש, וְשִׁמְתִי נִהְרוֹת - לְאִיִּם, וְאֶגְמִים - אוֹבִישׁ - אשים הנהרות והאגמים למקום יבשה. (העשב, הנהרות והאגמים, משל לטובה של העמים)
 טז. וְהוֹלַכְתִּי עֲוֹרִים - בְּדֶרֶךְ לֹא יָדְעוּ - אך את ישראל, שהם כעוֹרִים בְּדַרְכֵי, (שלא יגילים בדרך זו), אוליך אותם בדרכם לא"י, בְּנִתְיבוֹת לֹא יָדְעוּ - אֲדַרְכֵם - בדרכים שלא הכירו - אֲדַרִּיךְ אוֹתָם, אֲשִׁים מִחֲשֹׁךְ לְפָנֵיהֶם - לְאוֹר - הדרכים שהם כחשוכות לפניהם - אאיר להם, וּמַעֲקָשִׁים - לְמִישׁוֹר - ודרכים עקומות - אשים למישור.
 אלה הַדְּבָרִים עֲשִׂיתֶם וְלֹא עֲזַבְתֶּם - אלה הדברים, אעשה ולא אעזוב אותם.
 יז. נִסְגּוּ אַחֹר, יִבְשׁוּ בִשְׁתִּי, הַבְּטָחִים בְּפֶסֶל - אז, יבושו ויחזרו אחור מדרכם, כל הבוטחים בפסילים, הָאֲמָרִים לְמִסְכָּה - אַתֶּם אֱלֹהֵינוּ: יח. הַחֲרָשִׁים - שָׁמְעוּ, וְהַעֲוִרִים - הִבִּיטוּ לְרֵאוֹת - מוכיח את הנביאים, שהיו כחרשים ועוֹרִים בתוכחה שהוכיחו את ישראל, יט. מִי עוֹר - כִּי אִם עֲבָדִי - מי עוֹר יותר מעבדי הצדיקים, וְחָרֵשׁ - כְּמִלְאָכִי אֲשַׁלַּח - ומי יותר חרש מהנביא ששלחתי, מִי עוֹר - כְּמִשְׁלָם - מי עוֹר יותר מהאדם השלם בדרכיו, וְעוֹר כְּעַבְדִּי ה' - ומי עוֹר יותר מעבד ה', כ. רֵאוֹת רַבּוֹת - הלא אתם הצדיקים, יכולים לראות דרכים רבות, לתקן את ישראל, וְלֹא תִשְׁמְרוּ - ולא שמרתם לבכם, לראות לתקן דרכי בניי, פְּקוּחַ אֲזֻנִים - הייתם צריכים לפקוח אזניכם להבין מצוות ה', ולהוכיח את ישראל על חטאייהם, וְלֹא יִשְׁמַע - ולא שמעתם לעשות כן.

לְמַעַן תִּדְעוּ, וְתֵאֱמִינוּ לִי, וְתִבְנוּ, כִּי אֲנִי הוּא –
 ומתוך שהתקיימה נבואתי זו, תדעו, תאמינו
 ותבינו שאני הוא אלוקים אמת, וכל נבואותי
 עתידות להתקיים,
 לְפָנַי לֹא נֹצֵר אֵל, וְאַחֲרַי לֹא יִהְיֶה – ואין עוד
 מלבדי!

יא. אֲנֹכִי אֲנֹכִי ה', וְאִין מִבְּלַעְדֵי מוֹשִׁיעַ:

יב. אֲנֹכִי הַגִּדְתִּי – וְהוֹשַׁעְתִּי – לפני כל ישועה
 שהושעתי אתכם, הודעתי על כך ע"י הנביאים,
 וְהִשְׁמַעְתִּי – וְאִין בְּכֶם זָר – לא היה בככם אדם,
 שנבואות אלו היו זרות לו,
 (שכולם שמעו את דבר הנביאים)

יג. וְאַתֶּם עַדֵי נֶאֱם ה', וְאֲנִי אֵל – ואתם עדים על
 כך, ואני לבדי הוא האלוקים השולט.

יד. גַּם מִיּוֹם – אֲנִי הוּא – גם קודם שהיה יום,
 (לפני שנברא העולם), אני הוא ה',

יז. וְאִין מִיַּדִּי מִצִּיל – אין אדם שיכול להציל מיד,
 אֶפְעַל – וְמִי יִשְׁיבֶנָה – מה שאני פועל, אין מי
 שיכול להשיב הדבר לקדמותו - נגד רצוני.

יח. כֹּה אָמַר ה', גְּאֻלְכֶם קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל,

לְמַעַנְכֶם – שְׁלַחְתִּי בְבִלְהָ – למענכם בניי ולמען
 גאולתכם, שלחתי את כורש על בבל,

וְהוֹרַדְתִּי בְרִיחִים פְּלִם – והורדתי את כל בני
 בבל, באניות עם משוטטים²², כשיצאו לגלות,

וְכַשְׂדִּים, בְּאֵנִיּוֹת רִנְתָם – והכשדים, באניות
 ישמיעו צעקתם²³, בדרכם לגלות.

טו. אֲנִי ה' קְדוֹשְׁכֶם – אני ה', שישראל
 מקדישים שמי בעולם, (בכך שעושים רצוני)

בּוֹרֵא יִשְׂרָאֵל מִלְּפָנֶיכֶם:

טז. כֹּה אָמַר ה', הַנּוֹתֵן בֵּין דָּרָךְ, וּבְמִים עֲזִים
 נְתִיבָה – אני ה' שנתתי לכם דרך ביים סוף,
 ונתיב, דרך במים העזים שבים.

יז. הַמוֹצִיא – אני שגרמתי למצרים להוציא,

רֶכֶב וְסוּס, חֵיל וְעִזּוֹ – סוסים ורוכביהם, כל
 חוזק חיל פרעה,

יחָדוּ יִשְׁכְּבוּ – בֵּל יְקוּמוּ – כולם יחד שכבו
 (שטבעו ומתו), ולא יקומו עוד,

דַּעְכוּ – כַּפְשָׁתָה כָּבוּ – כמו האש האוחזת
 בפשתה, שמיד דועכת, קופצת, לפני שנכבית,
 כך מצרים, טבעו ביים במהירות.

יח. אֵל תִּזְכְּרוּ רֵאשֻׁנוֹת, וְקִדְמֹנוֹת – אֵל
 תִּתְבַּנְּנוּ – בגאולה העתידה, לא תזכרו

לֹא תִפּוּהוּ, וְלֹהֲבֵהוּ – לֹא תִבְעֵר בָּךְ – האש
 והלהבה, לא יעשו בך כְּוִיָּה ודלקה,
 (שלא ייקו לך הגויים)

ג. כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ, קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעֶךָ – כי
 אני ה', קדוש ישראל - מושיע אותך,

נְתַתִּי כַפָּרָךְ – מִצָּרִים, כּוֹשׁ וּסְבָא – תַחֲתֶיךָ –
 שמצרים, כוש וסבא, נָתַנו כּוֹפֵר תַּחַת בְּנִי,

ד. מֵאֲשֶׁר יִקְרָתְ בְּעֵינַי, נִכְבַּדְתִּי, וְאֲנִי אֶהְבַּתֶיךָ,
 וְאַתָּן אָדָם תַּחֲתֶיךָ וְלֵאמֹים תַּחַת נִפְשֶׁךָ – ונתנו
 מלכויות אלו תחתיד ככופר, משום שהיית יקר
 ונכבד בעיני, ואותך אהבתי מכל משפחות
 האדמה,

ה. אֵל תִּירָא כִּי אֶתָּךְ אֲנִי,

מִמְזֹרַח – אָבִיא זֶרְעֶךָ, וּמִמְעַרְבִי אֶקְבְּצֶךָ – מכל
 הגלויות, ממזרח וממערב, אקבץ אותך - ארצה.

ו. אָמַר לְצַפּוֹן – תִּנֵּי – כֵאִילוֹ יֹאמֵר לַפֶּאת
 צפון: תני את בני שישוּבו לארצם,

וְלַתִּימָן – אֵל תִּכְלְאֵי – ולפאת דרום: אל
 תשאירי את בני כלואים,

הַבִּיאי בְּנֵי מִרְחֹק, וּבְנוֹתַי מִקְצֵה הָאָרֶץ – אף
 הבנים הרחוקים, ושבקצה הארץ.

ז. כֹּל הַנִּקְרָא בְּשְׁמִי – כֹּל יִשְׂרָאֵל, הַנִּקְרָאִים
 בשמי, (הנקראים: עם ה'),

וְלִכְבוֹדִי בְּרֵאתִיו, יִצְרְתִיו, אֶף עֲשִׂיתִיו – בראתי,
 יצרתי ועשיתי להם את כל צרכי גאולתם, וכל

זֶה לַכְבוֹד ה'! (שהלא עם ה' הם, ובתיקונם, מתכבד כבוד
 ה' בעולם)

ח. הוֹצִיא עִם עוֹר – וְעֵינַיִם יֵשׁ – הכנתי דרכם
 של בניי שהיו כעוררים בגלות, מלראות מעשי ה'

איתם, ואף שעניינם יש להם, (אך עיניינם להם ולא
 ראו)

וְחֲרָשִׁים – וְאֲזַנִּים לְמוֹ – ושהיו כחרשים בגלות,
 מלשמוע דבר ה', ואף שהיה להם אזניים,
 (אך אזניים להם, ולא ישמעו)

ט. כֹּל הַגּוֹיִם נִקְבְּצוּ יַחְדוֹ, וַיֹּאסְפוּ לְאֻמִּים – אף
 אם כל הגויים והמלכויות יתאספו יחד,

מִי בָהֶם יִגִּיד זֹאת – מי מהם יוכל לאמר
 עתידות כאלו?

וְרֵאשֻׁנוֹת יִשְׁמִיעֵנוּ – או שיאמרו על הראשונות
 שהיו, שכבר אמרנו בעבר שהם יהיו,

יִתְּנוּ עֲדִיקָהּ – יביאו עדים שאמרו כך לפני
 שהיה,

וַיִּצְדְּקוּ – ונאמר עליהם שצדקו בדבריהם,

וַיִּשְׁמְעוּ – וַיֹּאמְרוּ אָמֵת – ואם לא יכולים
 להביא עדות על כך, ישמעו דברי נביא ה' - ויודו

ויאמרו: אמת הוא!

י. אַתֶּם עַדֵי נֶאֱם ה', וְעַבְדֵי אֲשֶׁר בְּחַרְתִּי – אך
 אתם בניי, והנביא, עדים על כך, שמפלת

סנחריב נבאתי לפני שהייתה!

²² בריחים = משוטטים.

²³ כמו: "קומי רַבִּי בְּלִלְהָ..."; איכה ב' יט'.

ותתבוננו עוד בניסים העצומים שעשיתי²⁴,
 (שגאולה זו, תהיה נפלאה ממנה)
 יט. הנני עשה חדשה - הנה אני עושה, פלא
 שלא היה עוד כמוהו,
 עתה תצמח - בזמן קרוב תהיה, אם תשמעו
 בקולי,
 הלא תדעוה - הלא תדעו אותה, שהרי כתובה
 בתורה, (ו'ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמך, ושב וקבצך
 מפל העמים אשר הפיצך ה' אלקיך שמה", דברים ל', ג')
 אף אשים במדבר - דרך - ועוד, אסלול
 במדבר דרך לשבים לארץ,
 בישמון - נהרות - ובשממת המדבר, אתן מי
 נהרות - להשקות צמאון השבים.
 כ. תכבדני חית השדה, תנים, ובנות יענה, כי
 נתתי במדבר - מים, נהרות - בישמון -
 כאילו חיות השדה, התנים ובנות היענה
 השוכנים במדבר, יכבדו ויהללו את ה', שנתן
 מים במדבר,
 להשקות - עמי בחירי - להשקות את עמי,
 שבחרתי מכל העמים.
 כא. עם זו יצרת לי - יצרתי שיהיו לי לעם,
 תהלתי יספרו - והם, יספרו ויהללו אותי, על
 הנפלאות שעשיתי.
 כב. ולא אתי קראת יעקב - ואתה ישראל, לא
 קראת לי בזמן צרתך, (שפנו לע"ז)
 כי יגעת בי ישראל - אלא, היית כיגע בעבודתי,
 ופנית ממנה לע"ז.
 כג. לא הביאת לי - שיה עליך, וזבחיך - לא
 כבדתני - לא כבדת את ה' בקרבנות, אלא את
 הע"ז,
 לא העבדתיך - במנחה - אף שלא הטלתי
 עליך עבודה גדולה בהבאת קרבן מנחה, (שוק
 הקומץ עולה)
 ולא הוגעתיך - בלבונה - ובלי יגיעה מרובה,
 תקיים את מצוות נתינת מעט לבונה במנחה.
 כד. לא קנית לי בכסף - קנה - לא הייתם
 צריכים לקנות קנה מארץ רחוקה, שהיה גדל
 בארצכם,
 וחלב זבחיך - לא הרויתני - ולא "השבעתם"
 אותי בחלב הזבחים, (שהקריבו לע"ז)
 אף העבדתני - בחטאותיך, הוגעתני -
 בעונותיך - ואתם, העבדתם ועייפתם אותי,
 בנשיאת חטאיכם ועוונותיכם הרבים,
 כה. אנכי אני הוא, מחה פשעיך - אנכי הוא
 שסולח ומוחק פשעיכם,

למעני - שלא יהיה חילול ה' בעולם,
 וחטאתיך - לא אזכר - וחטאיכם ימחקו כד,
 שלא יזכרו כלל.
 כו. הזכירני - אדרבה, הזכירו צדקותיכם
 שעשיתם,
 נשפטה יחד - נגש למשפט, האם הכיתי אתכם
 כפי ריבוי חטאיכם, או שמחקתי אותם,
 ספר אתה - למען תצדק - ספרו אתם
 ראשונה צדקותיכם, למען תצדקו במשפט,
 (כלומר: אפילו אם תספרו אתם ראשונים - לא תצדקו בדיו)
 כז. אביך הראשון - חטא - אפילו אביך
 הראשון, הוא אדם הראשון, חטא נגדי,
 ומליציך - פשעו בי - וכן השרים והנכבדים -
 פשעו בי.
 כח. ואחלל שרי קדש - שרי ישראל
 המקודשים, ינתנו ויחוללו ביד האוייבים,
 (משום "מליצך" - שפשעו בי, וכל הרשעים שבעם, חוללו
 גם שרי קדש שבישראל ביד האוייב)
 ואתנה לחרם יעקב - להריגה,
 וישראל - לגדופים - שיהיו בניי לחרפה
 בגויים.

ישעיה מד

א. ועתה שמע יעקב עבדי וישראל בחרתי בו
 - עמי ישראל שבכם בחרתי, שמעו הנחמה
 והטובה, העתידה לבוא עליכם.
 ב. כה אמר ה' עשך - שעשה אותך,
 ויצרך מבטן, יעזרך - ועזר לך, משיצאת
 מבטן, מעת שנהיית לעם,
 אל תירא עבדי יעקב,
 וישרון - בחרתי בו - וישראל שבו בחרתי.
 ג. כי אצק מים - על צמא, ונוזלים - על יבשה
 - כמו שאני יוצק מים על ארץ יבשה וצמאה,
 אצק רוחי - על זרעך, וברכתני - על צאצאיך
 - כך, אצוק את רצוני וברכתי על זרעך.
 ד. ועמחו בבין חציר - כמו החציר הגדל
 במהירות, כך, ימהרו בניי לצמוח ולרבות.
 בערבים - על יבלי מים - ותתקיים גדילתם
 בחוזק, כערבה הגדלה על פלגי מים.
 ה. זה יאמר - לה' אני, וזה, יקרא בשם יעקב,
 וזה יכתב ידו לה' - הנשוארים מישראל בזמן
 הגאולה, צדיקים יהיו²⁵, ולכן הנקבצים מכל
 המקומות יאמרו: אני לה', ואף יכתוב, כי הוא
 לה',

²⁵ "יהי הנשאר בציור, והנותר בירושלם, קדוש יאמר לו..."
 לעיל ד' ג'.

²⁴ כמו: "לכן הנה ימים באים... ולא יאמר עוד מי ה' אשר העלה את
 בני ישראל מארץ מצרים, כי אם מי ה' אשר העלה את בני ישראל
 מארץ צפון..." ירמיהו טז' יד' - טו'.

וּבָשָׂם יִשְׂרָאֵל יִכְנֶה - ואף את שמו יקרא :
 "ישראל אני".

ו. כֹּה אָמַר ה', מִלֶּךְ יִשְׂרָאֵל וְגֹאֲלוֹ ה' צְבָאוֹת,
 אֲנִי רֵאשׁוֹן וְאֲנִי אַחֲרוֹן, וּמִבְּלַעֲדֵי אֵין אֱלֹהִים:

ז. וּמִי כְמוֹנִי יִקְרָא - ומי הוא שיקרא על עצמו
 ויאמר שהוא כמוני,

וַיִּגְדָּה, וַיַּעֲרֹכָהּ לִי, מִשׁוּמֵי עִמְלָם - יגיד
 ויסדר, כל שהיה ועתיד עוד לבוא, מאז ששמתי
 עמים בעולם (מבריאת העולם),

וְאֵתִיזַת, וְאֲשֶׁר תִּבְאֲנָה - ואשר עתיד לבוא
 בעולם,

יִגִּידוּ לְמוֹ - ויגידו להם,

ח. אֵל תִּפְחָדוּ,

וְאֵל תִּרְהוּ - אל תפחדו מאלוהים אחרים,

הֲלֹא מֵאֵז, הַשְּׁמַעְתִּיהָ, וְהִגְדַּתִּי - הרי מאז, עוד
 מזמן רב, השמעתני לכס העתידות ע"י הנביאים,

וְאַתֶּם עַדִּי - ואתם עדים, שהנבואות באו
 והתקיימו,

הֲיֵשׁ אֱלֹהִים מִבְּלַעֲדֵי - האם יש מלבדי, אלוקים
 ששולט בעולם²⁶ ?

וְאֵין צוּר - בַּל יִדְעָתִי - ואין דבר חזק בעולם,
 שאני לא ידעתי ונתתי לו את כוחו.

ט. יִצְרֵי פֶסֶל בָּלֶם - תִּהְיוּ - כל יוצרי הפסלים,
 הם תוהו, (משום שהפסלים שעושים, הם תוהו וריק)

וְחַמּוּדֵיהֶם - בַּל יוֹעִילוּ - והפסילים שהם
 חומדים, לא מועילים דבר,

וְעַדִּיהֶם הִמָּה, בַּל יִרְאוּ וּבַל יִדְעוּ - והפסילים
 עצמם מעידים על כך, שהלא הם עצמם לא
 רואים ויודעים דבר, וכיצד יועילו לאחרים ?

לְמַעַן יִבְשׂוּ - יבושו העובדים להם.

י. מִי יִצַּר אֵל, וּפָסַל נֶסֶךְ, לְבַלְתִּי הוֹעִיל - מי
 הוא שעושה דבר הבל כזה, ליצור ולנסך מסכת
 פסל שלא מועילה דבר !?

יא. הֲזֶן כָּל חֲבָרָיו - יִבְשׂוּ - הרי כל חבריו של
 היוצר, כולם יחד יבושו מהפסל שעשו,

וְחַרְשֵׁים הִמָּה מְאֹדָם - והאמנים עצמם - אדם
 הם, ואיך יעשה אדם אלוקים ?

יִתְקַבְּצוּ כָּלֶם יַעֲמָדוּ, יִפְחָדוּ, יִבְשׂוּ יַחַד - כל
 העובדים לפסילים, כשיעמדו ויתבוננו בדבר זה,
 יפחדו מה' ויתביישו בע"ז.

יב. חֲרֹשׁ בְּרִזָּל - אומן הברזל,

מְעַצֵּד - עושה הפסל במעצד, (שם כלי)

וּפֹעֵל בְּפָחָם - מחמם הברזל בפחמים, (לעשות
 ממנו צורה)

וּבִמְקֻבוֹת - יִצְרְהוּ - ובהכאת המקבת,
 הפטיש, יוצר צורת הפסל,

וַיַּפְעֵלְהוּ - בְּזִרְעֵי כַחוּ - ובכוח זרועו - יוצר
 אותו,

גַּם רָעַב - וְאֵין כֹּחַ, לֹא שָׁתָה מִיָּם - וַיִּיעֶף -
 ומרוב שמשתוקק לעשות פסלו, גם שיהיה רעב
 וצמא (עיף=צמא), לא מפסיק מעבודתו.

יג. חֲרֹשׁ עֲצִים - אומן העץ,

נָטָה קֶו - יטה את קו המידה - על העץ,
 לחותכו על פי המידה הראויה,

יִתְאַרְהוּ בְּשֶׁרֶד - יסמן גבול צורת הפסל -

בְּשֶׁרֶד (שם צבע),

יַעֲשֶׂהוּ בִּמְקַצְעוֹת - ועל פי סימון זה, יחליק
 העץ - במקצוע, (כלי של חרש עץ)

וּבִמְחוּגָה - יִתְאַרְהוּ - ובמחוגה מצייר עיגולים
 - ללפות הפסל,

וַיַּעֲשֶׂהוּ - כְּתַבְנִית אִישׁ, כְּתַפְאֲרַת אָדָם -
 ויעשה צורת הפסל כצורת אדם, (שצורת אדם, נאה
 ומפוארת משאר צורות)

לְשֵׁבֶת בֵּית - ויושב הפסל בביתו, (שהרי לא יכול
 לזוז ממקומו)

יד. לְכַרַּת לוֹ אֲרָזִים - ועוד יש מי שהולך
 בעצמו, לכרות ביער ארז משובח וחזק, לעשות
 ממנו פסל,

וַיִּקַּח תְּרִזָּה וְאֵלוֹן - ויש הכורת תרזה טואלון,
 שיפים הם יותר,

וַיֵּאמֶץ לוֹ - בַּעֲצֵי יַעַר - ויחזק אותם (שתרזה
 ואלון אינם חזקים כעץ ארז), במסמרים מעצי היער,

נָטַע אֲרָז, וְגִשְׁם יִגְדֵל - ויש מי שבעצמו נוטע
 עץ אורן (שנוח לעשות בו מלאכה), ואחר שגדל במי
 הגשמים (שנתן ה' ית'), יעשה מהם הפסל,

טו. וְהָיָה לְאָדָם - לְבָעֵר - מקצת מאותו העץ,
 יקח האדם להבעיר בו אש,

וַיִּקַּח מֵהֶם - וַיִּחֶם - להתחמם בו,

אֶף יִשְׁיֵק, וְאִפְּהָ לְחָם - יסיק בו התנור, לאפות
 לחם,

אֶף יַפְעֵל אֵל - וַיִּשְׁתַּחֲוּ - יפעל, יעשה ממנו
 אלוהים, וישתחווה לו,

עֲשָׂהוּ פֶסֶל - וַיִּסְגְּדוּ לְמוֹ - יעשה ממנו פסל,
 וישתחווה לו.

טז. חֲצִיזוֹ - שֶׁרֶף בְּמוֹ אֵשׁ - חלק מהעץ, שרף
 בתוך האש,

עַל חֲצִיזוֹ - בְּשֶׁר יֹאכֵל, יִצְלָה צְלִי וַיִּשְׁבַּע - ועל
 מקצת העצים, יצלה צלי בשר וישבע,

אֶף יָחַם, וַיֵּאמֶר - הָאֵחָ - אף יחמם עצמו
 בעצים שמבעיר, ויאמר: "האח", (לשון שמחה),

חַמּוֹתַי, רָאִיתִי אוֹר - ועוד ישמח בכך, שגם
 גופו נהנה מהאש, מהחום ומהאור שמאירה.

²⁶ כמו שאמר משה: "...או הנסה אלהים לבא לקחת גוי
 מקרב גוי..."

יז. וְשִׂאֲרִיתוּ – לֹאֵל עֲשֵׂה לְפָסְלוֹ – וּמַה שִׁנְשָׂאֵר
 מֵהַעֵץ, יַעֲשֶׂה לְפֶסֶל,
 יִסְגֹּד לוֹ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה וַיִּתְפַּלֵּל אֵלָיו, וַיֹּאמֶר –
 הֲצִילַנִי, כִּי אֵלֵי אַתָּה – יִשְׁתַּחֲוֶה וַיִּתְפַּלֵּל אֵלָיו,
 שִׁצִּיל אוֹתוֹ מִצְרוֹתָיו.
 יח. לֹא יִדְעוּ וְלֹא יִבְיִנוּ – אֶת הַבֵּל הַפְּסִילִים,
 כִּי טַח מְרָאוֹת – עֵינֵיהֶם, מִהַשְּׂבִיל – לְבַתֶּם –
 כִּי עֵינֵיהֶם וּלְבִבָם, מִכּוֹסִים בְּטִיחַ (הַיֵּצֵר הַרַע),
 וְאִינֶם רוֹאִים וּמִבְיָנִים הָאֵמֶת.
 יט. וְלֹא יִשִּׁיב אֵל לְבוֹ – לֹא מִשִּׁיב הַדְּבַר אֶל
 לִיבוֹ, לְשׁוֹב וּלְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ,
 וְלֹא דַעַת וְלֹא תְבוּנָה לֵאמֹר, חָצִיו – שְׂרָפְתִי
 בְּמוֹ אֵשׁ, וְאָף אֶפִּיתִי עַל גְּחֻלְיוֹ – לָחֶם, אֲצַלֶּה
 בְּשָׂר – וְאֶבֶל – וְאִין בְּהֶם דַּעַת וּתְבוּנָה, לְהַבִּין
 שֶׁהַדְּבַר שֶׁשִּׁמַּשׂ אוֹתוֹ לְשִׁרְפָה, לֹא פוֹת לְחַמוֹ,
 וּלְצַלּוֹת בְּשָׂרוֹ, מִשִּׁמַּשׂ אוֹתוֹ לֵאלֹהִים!
 וַיִּתְרוּ – לְתוֹעֵבָה אֲעֲשֶׂה, לְבוֹל עֵץ – אֶסְגֹּד –
 וּמִיתֵר הָעֵץ הַנִּשְׂאָר, עוֹשֶׂה פֶסֶל מִתּוֹעֵב,
 וּמִשְׁתַּחֲוֶה לְעַנְף עֵץ.
 כ. רָעָה אֶפֶר – הַפֶּסֶל, שֶׁסּוֹפוֹ (אַחַר שִׁישׁוּף) אֵיפֶר,
 הוּא הַרוּעָה וּמְדַרֵּךְ אֶת הָעוֹבֵד לוֹ,
 לֵב הוֹתֵל – הִטְהֵרוֹ – לִיבוֹ, הֵיטֵל בּוֹ (שִׁיקֵר
 אוֹתוֹ), וְהִיטָה אוֹתוֹ לְעַבּוֹד אוֹתוֹ.
 וְלֹא יִצִּיל אֶת נַפְשׁוֹ, וְלֹא יֹאמֶר הֲלוֹא שִׁקֵּר
 בְּיָמֵינִי – וְלֹא יִצִּיל אֶת נַפְשׁוֹ כְּשִׁיבִין, שֶׁהֵלֵא
 יְמֵינִי יִצְרָה פֶסֶל זֶה, וְשִׁקֵּר הוּא.
 כא. זָכַר אֱלֹהֵי יַעֲקֹב, וַיִּשְׂרָאֵל כִּי עֲבָדִי אַתָּה –
 אֵךְ אַתָּה יִשְׂרָאֵל זָכוֹר דְּבָרִים אֵלֶיךָ,
 יִצְרָתִיךָ עֲבָד לִי אַתָּה – הֵלֵא אַתָּה נוֹצַרְתָּ
 לְהִיּוֹת לִי עַבֵּד,
 יִשְׂרָאֵל לֹא תִנְשָׁנִי – יִשְׂרָאֵל, אֶל תִּשְׁכַּחֲנִי.
 כב. מַחֲתִי כַעֵב – פִּשְׁעִיךָ, וּכְעֲנָן – חַטָּאוֹתֶיךָ –
 כְּמוֹ עָב, עַנְן הַחוֹלֵף וְנֹעֵלֶם, כֵּךְ מִחֻקְתִּי פִשְׁעֵיכֶם
 וְחַטּוֹאוֹתֵיכֶם,
 שׁוֹבָה אֵלָי, כִּי גֹאֲלְתֶיךָ – שׁוֹבוּ בְּתִשׁוּבָה, כִּי
 עֲתִיד אֲנִי לְגַאֲוֵל אֶתְכֶם.
 כג. רָנוּ שָׁמַיִם – כֹּאִילוֹ גַם הַשָּׁמַיִם, יִשְׁמַחוּ
 שְׂמֵחָה רַבָּה,
 כִּי עֲשֵׂה ה' – גְּאוּלָּה לְיִשְׂרָאֵל,
 הֲרִיעֵנו – תְּרוּעַת שְׂמֵחָה,
 תַּחְתִּיּוֹת אֶרֶץ – מִרְכּוֹ כְּדוֹר הָאֶרֶץ, (מֵעוֹמֵק הָאֶרֶץ,
 תִּצַּא תְּרוּעַת הַשְּׂמֵחָה עַל גְּאוּלַּת יִשְׂרָאֵל),
 פָּצְחוּ הָרִים רִנָּה – פָּתְחוּ הַהַרִים פִּיכֶם – בְּרִינָה,
 יַעֲרֹ וְכָל עֵץ בּוֹ – וְכָל עֵצֵי הַיַּעַר,
 כִּי גֹאֵל ה' יַעֲקֹב,
 וּבְיִשְׂרָאֵל יִתְפָּאֵר – עַל שֶׁהִתְפָּאֵר שֵׁם ה',
 בְּגְאוּלַּת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל.

כד. כֹּה אָמַר ה' גֹּאֲלֶךָ – שְׂגָל אוֹתְךָ,
 וַיִּצְרָךְ מִבְּטָן – וְשִׁיֵּצֵר אוֹתְךָ לְהִיּוֹת לוֹ לֵעַם,
 מִשִּׁיצֵאת מִבְּטָן, (מֵאֵז שְׁנֵהֵיית לֵעַם),
 אָנֹכִי ה' עֲשֵׂה כָל – שְׂכַל הַנַּעֲשֶׂה בְּעוֹלָם – אֲנִי
 עוֹשֶׂה,
 נָטָה שָׁמַיִם – לְבָדִי – אֲנִי לְבָדִי נְטִיתִי הַשָּׁמַיִם,
 רָקַע הָאָרֶץ – מֵאֶתִּי – וּמִמֵּנִי הִיתָה פְּרִיסַת
 הָאָרֶץ.
 כה. מִפֶּר אֲתוֹת בְּדִים – מִבְּטַל אֶת הָאוֹתוֹת
 שְׁנוֹתָנִים חֲכָמֵי הָעַמִּים, הַחוֹזִים בְּכּוֹכְבִים,
 (בְּדִים - הַקּוֹסְמִים, שְׂדַבְרֵיהֶם מֵלֵאִים כִּזְב וּמְרָמָה)
 וְקֹסְמִים – יְהוֹלֵל – יַעֲשֶׂה אֶת דַּעַת הַקּוֹסְמִים,
 כִּהְלוּלִים וּמְשׁוּגָעִים.
 מְשִׁיב חַכְמִים – אַחֲזֹר, וְדַעְתָּם – יִסְכַּל –
 כּוֹ. מִקִּים דְּבַר עֲבָדוֹ, וְעֵצַת מְלֹאכְיוֹ – יִשְׁלִים –
 מִקִּיִּים וּמִשְׁלִים (שְׁנַעֲשִׂים דְּבָרֵיהֶם בְּשִׁלְמוֹת), דְּבַר
 עַבְדּוֹ יַעֲשֶׂהוּ, וְשֹׂאֵר שְׁלִיחוֹ הַנְּבִיאִים,
 הָאֹמֵר לִירוּשָׁלַם – תּוֹשָׁב – שֶׁתְּהִיָּה מִיוֹשֶׁבֶת
 בְּאַנְשִׁים,
 וְלַעֲרֵי יְהוּדָה – תִּבְנֶינָה, וְחָרְבוֹתֶיהָ – אֶקְוִמָם –
 וְעֲרֵי יְהוּדָה שִׁיבְנוּ, וְחָרְבוֹת הָעָרִים – יִקִּים
 וַיִּבְנֶה.
 כז. הָאֹמֵר לְצוּלָה – אוֹמֵר לְבַבֵּל, שֶׁנִּמְשַׁלָּה
 לְמִצְוֵלָה, (מִקּוֹם מֵיִם רַבִּים - עֵינִן חוֹזֵק וּמֵלֵאָה בְּטוֹבָה)
 חָרְבִי – הִתְיַיְבֹּשׁ, (שֶׁתִּאֲבָד מִמֶּנָּה כָּל טוֹבָה, עֵיִי כּוֹרֵשׁ)
 וְנִהְרַתִּיךָ – אוֹבֵישׁ – וְנִהְרֹת בְּבֵל (אַנְשֵׁי בְּבֵל) –
 יִתְיַיְבְּשׁוּ (יִכְרְתוּ)
 כח. הָאֹמֵר לְכוֹרֵשׁ – רַעֲיוֹ – אוֹמֵר עַל כּוֹרֵשׁ,
 שֶׁהוּא מֶלֶךְ שְׁלִי, שְׁעוֹשֶׂה רְצוֹנִי,
 וְכָל חִפְצֵי יִשְׁלֵם – וְהוּא יִשְׁלִים אֶת רְצוֹנִי
 בְּחֹרְבוֹן בְּבֵל, וּבְשִׁיבַת יִשְׂרָאֵל,
 וְלֵאמֹר לִירוּשָׁלַם – תִּבְנֶינָה – שִׁיצוּוֹה לְבָנוֹת אֶת
 יְרוּשָׁלַם,
 וְהִיכַל – תִּבְנֶינָה – וְלִיסָד, אֶת יִסּוּדוֹת הַיִּכְל ה'
 (בִּיהַמ"ק)

ישעיה מה

א. כֹּה אָמַר ה' לְמַשִּׁיחוֹ לְכוֹרֵשׁ – עַל מִשִּׁיחוֹ
 (עֵינִן גְּדוּלָה וְחִשְׁבּוֹת²⁷), עַל כּוֹרֵשׁ,
 אֲשֶׁר הִחְזַקְתִּי בְּיָמָיו – שֶׁנִּתְּתִי כּוֹחַ בִּידוֹ,
 לְרַד לְפָנָיו גּוֹיִם – לְשִׁטּוֹחַ (מִלְשׁוֹן לְדַד) הַגּוֹיִים -
 תַּחַת רַגְלָיו,
 וּמִתְּנִי מְלָכִים – אֶפְתַּח – אֶפְתַּח לְפָנָיו הַחֲגוֹר,
 שְׁבַמְתִּנִּי הַמְּלַכִּים, (חֲגִירַת הָאֲזוּר - מִשַׁל לְחִיזוֹק וְזִירוּוֹ,
 וּפְתִיחַתּוֹ - מִשַׁל לְחוֹלְשָׁה וְכַנִּיעָה)

²⁷ כמו: "וְנֹאֲנִי הִנֵּה נִתְּתִי לְךָ אֶת מִשְׁמַרְתִּי תְרוּמַתִּי... לְךָ
 נִתְּתִים לְמִשְׁחָה...", בְּמִדְבַר יח' ח'

לפתח לפניו דלתים, ושערים - לא יסגרו - דלתות ושערי ערי העמים - יפתחו לפניו. (שיכבוש את בבל ושאר הגויים)

ב. אני לפניך אלף - ה' ילך לפניו, שיצליח במלחמותיו,

והדורים - אישר - הדרכים העקומות והקשות - יישר לפניו, (שלא יכשל במכשול, בדרך כיבוש)

דלתות נחושה - אשבר - דלתות חזקות מנחושת - אשבור לפניו,

ובריחי ברזל - אגדע - ובריחי הברזל שבדלתות - אכרית ואחתוך לפניו.

ג. ונתתי לך אוצרות חשך, ומטמני מסתרים - אוצרות האוייב, שהטמינו במקום חושך ומסתור, אתן לך,

למען תדע פי אני ה' - ומדבר מופלא זה תלמד, כי אני ה' שנתתי בידך כוח זה,

הקורא בשםך אלהי ישראל - שעוד לפני שנולדת קראתי בשמו של כורש, לכבוש את בבל, ויתן רשות לשוב ולבנות את ביהמ"ק,

ד. למען עבדי יעקב, וישראל - בחירי - וכל גדולתך תבוא, למען גאולת ישראל שבהם בחרתי,

ואקרא לך בשםך - עוד לפני שנולדת קראתי בשםך,

אכנה - ופעמים, אני מכנה אותך, אך לא בשםך כורש,

ולא ידעתני - ולא ידעת כלל, שאתה מיועד להחריב את בבל, (שהנבואות נאמרו עוד לפני שנולד)

ה. אני ה' ואין עוד, זולתי אין אלהים, אאודך, ולא ידעתני - שמתי אזור במתניך (ענין חזק וזירוף), עוד לפני שידעת אותי (שעדיין לא נולד)

ו. למען ידעו ממזרח שמש, וממערבה - והודעתי נבואות אלו מראש, למען ידעו ממזרח וממרב העולם,

כי אפס בלעדי - אין דבר עוד מלבד הבורא ית',

אני ה' ואין עוד:

ז. יוצר אור ובורא חשך, עשה שלום, ובורא רע, אני ה' עשה כל אלה:

ח. הרעיפו שמים - ממעל - הורידו השמים מלמעלה,

ושחקים - יזלו צדק - והשחקים, השמים, יורידו צדקות לישראל,

תפתח ארץ - ויפרו ישע, ויצדקה - תצמיח יחד - מפתחי הארץ שמוציאים עצים, תוציא הארץ ישועות וצדקות שיצמחו בארץ יחד, (משל לריבוי טובה),

אני ה' בראתיו - אני ה', שהכנתי לישראל הישועה והצדקה.

ט. הוי רב את יצרו - הוי, על בלשאצר מלך בבל, שהיה עושה מריבה עם ה' יוצרו, (שהיה מתנשא נגד ה', והשתמש בכלי בית המקדש)

חרש, את חרשי אדמה - ונמשל לחרס, בין שאר חרסי האדמה, המתנפצים לרסיסים, (כד ינופץ מלך בבל, הגאה ככלי חרס)

היאמר חמר ליצרו מה תעשה - היתכן שהחומר יאמר ליוצרו מה יעשה, (וכיצד מתגאה בלשצר על ה' ית')

ופעלך - אין ידיים לו - ויאמר ליוצרו, שהמעשה שעשה, לא עשו אותו ידיים, (שאין לה' שליטה בעולם, ולא יענישני כשאשתמש בכלי המקדש)

י. הוי אמר לאב מה תוליד - הוי, על מלך בבל, שדומה לבן, האומר לאביו מדוע הולדת ולדות, ולאשה - מה תחילין - ולאמו, מדוע תפחדי מהלידה, (שמתגאה בדברי הבל, על אביו ואמו, כד מלך בבל, מתגאה על יוצרו)

יא. בזה אמר ה' קדוש ישראל ויוצרו - כך אמר ה' יוצר ישראל, לגויים,

האתיות - שאלוני - שאלו אותי, על מה שעתיד אני להביא על בניי,

על בני ועל פעל ידי - על בניי שהם פועל ידי, תצוני - תצוו את הנביאים, שיגידו לכם בשמי, מה עתיד אני לעשות להם.

יב. אנכי עשיתי ארץ, ואדם - עליה בראתי, אני ידי - נטו שמים, וכל צבאם - ציויתי - הלא אני בראתי ארץ ואדם, נטיתי השמים, וציויתי על בריאת צבא השמים והארץ,

יג. אנכי, העירתיהו בצדק - וכמו כן, אני הוא שמעיר את כורש, שיעשה צדק לישראל, בכך ששייבם לארצם,

וכל דרכיו - אישר - וכל דרכיו שילך בהם - אישר לפניו, (שיצליח בדרכו מאוד)

הוא יבנה עירי - הוא שיתן כסף לבנות את העיר ירושלים,

וגלותי ישלח - וישלח את גלות ישראל חזרה לארצם,

לא במחיר ולא בשחד אמר ה' צבאות - ולא יעשה כן מפני מחיר ושחד שיקבל, אלא לעשות רצוני²⁸,

יד. בזה אמר ה' - נבואה על מפלת סנחריב, יגיע מצרים - רכושם הרב של מצרים, שיגעו לאסוף אותו,

²⁸ "כזה אמר כ"ש... כל ממלכות הארץ נתן לי ה' אלהי השמים והוא פקד עלי לבנות לו בית בירושלים..." עזרא א' ב'.

וּסְחַר כּוֹשׁ וּסְבָאִים, אַנְשֵׁי מִדָּה – והסחורות של כוש וסבא שהיו אנשי מידה, גבוהים בקומתם, עֲלִיף יַעֲבֹרוּ, וְלֶךְ יִהְיוּ – כי כששב סנחריב מעל תרהקה מלך כוש, לבוא לירושלים למלחמה, הביא עמו האוצרות, ששלל מכוש, ממצרים ומסבא (שעזו לכוש), ומאנשיהם הביא עמו אסורים בשלשלאות. כשנפל סנחריב סביב ירושלים, בזזו חזקיהו ועמו האוצרות, ופטרו את האסירים ממאסרם, ולזה אמר, שהעושר של מצרים והסחורות של כוש וסבא גבהי הקומה, יעבורו עליך, בארצך, וישארו לך.

אֲחֲרָיֶךָ יִלְכוּ – לא"י ילכו, בְּזִקִּים יַעֲבֹרוּ – באזיקים ושרשראות, יעביר אותם סנחריב בארצכם, וְאֵלֶיךָ יִשְׁתַּחֲווּ – שיהיו כנועים לפניכם, (אחר מפלת אשור) אֲלֶיךָ יִתְפַּלְלוּ – שיתירו אותם ממאסר הזיקים, אֲדָךְ בְּךָ אֵל, וְאִין עוֹד, אֶפְסֵי אֱלֹהִים – שראו נס מפלת אשור, אמרו: רק בבנ"י אלוקי אמת, ואין עוד.

טו. אֶכֶן אֲתָה אֵל מִסְתַּתֵּר – באמת אתה נסתר מעין, (שלא כמו הפסילים) אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעַ – ואת ישראל אתה מושיע.

טז. בּוֹשׁוּ וְגַם נִכְלְמוּ בְּלִם – וכל הגויים יבושו ויכלמו בהבל הע"ז, יַחֲדוּ – הִלְכוּ בְּכַלְמָה – בבושה שעבדו להבל, חֲרָשֵׁי צִירִים – האמנים שעושים הפסילים²⁹, יו. יִשְׂרָאֵל נוֹשַׁע בְּה' תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים – ובנ"י יִנְשְׁעוּ יִשׁוּעָה לַעוֹלָם, לֹא תִבְשׂוּ וְלֹא תִפְלְמוּ עַד עוֹלָמֵי עַד – שהישועה תתקיים לעולם. יח. כִּי כֹה אָמַר ה' בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם הוּא הָאֱלֹהִים יַצֵּר הָאָרֶץ – ולא הכוכבים ומזלות ושאר ע"ז, וְעִשָּׂה – שעשה את הארץ, הוּא כּוֹנֵנָה – והוא לבדו הכין את הארץ, לכל צרכי בני"א, לֹא תִהְיוּ בְּרָאָה, לְשִׁבְתָּ – יַצֵּרָה – לא ברא את הארץ לתוהו לריק, אלא הכין אותה לכל צרכי בני"א היושבים בה, אֲנִי ה' וְאִין עוֹד:

יט. לֹא בִסְתֵר דְּבִרְתִּי, בְּמִקּוֹם אֲרֶץ חֲשֹׁךְ – לא במקום מסתור וחושך, דברתי דברי על הר סיני

להודיע מלכותי בעולם, (ובודאי ידעו כל הגויים את כל ענין המעמד הנורא ההוא) לֹא אֲמַרְתִּי לְזֶרַע יַעֲקֹב – תִּהְיוּ בְּקִשׁוֹנֵי – ולא אמרתי לבנ"י לקבל משפטי התורה - לריק ולחינם, אלא לקבל שכר גדול, (וא"כ, גם הגויים חייבים לקבל עליהם מלכות ה', ולעזוב הע"ז) אֲנִי ה' דִּבַּר צְדָקָה, מִגִּיד מִיִּשְׂרָאֵל – כל דברי לבנ"י, צודקים וישרים הם.

כ. הִקְבֵּצוּ וּבֵאוּ, הַתְּנַגְּשׁוּ יַחֲדוּ – פְּלִיטֵי הַגּוֹיִם – התקבצו וגשו אלי, פליטי הגויים שנצלו מחרב נ"ג, לֹא יִדְעוּ, הַנְּשָׂאִים אֶת עֵץ פְּסָלִים, וּמִתְפַּלְלִים אֵל אֵל – לֹא יוֹשִׁיעַ – הגויים, הנושאים בידם אלוהים מעץ, ומתפללים לאלוהים שלא יוכלו להושיע, לא ידעו ולא יבינו - לתקן מעשיהם. כא. הִגִּידוּ וְהִגִּישׁוּ – הגידו והגישו טענותיכם, אֲף יִנְעֲצוּ יַחֲדוּ – ואף תתיעצו יחד, כיצד לחזק דבריכם, מִי הַשְּׁמִיעַ זֹאת מִקֶּדֶם – מי מהפסילים, השמיע דבריו על מפלת אשור ובבל - לפני מפלתם, מֵאִזְ הַגִּידָה – ומאז, עוד לפני שנפלו, השמיע דבר מפלתם, הֲלֹא אֲנִי ה', וְאִין עוֹד אֱלֹהִים מִבְּלַעֲדִי – הלא רק אני ה', שאין מלבדי עוד כוח שולט בעולם, השמעתני ע"י נביאי, על נפילת עמים עצומים אלו, אֵל צְדִיק וּמוֹשִׁיעַ – רק אני ה', אל צדיק ונאמן, להושיע ולקיים דברי נביאיו, אִין – זולתי – ואין עוד מלבדי. כב. פָּנוּ אֵלַי – פנו אלי, ולא לפסילים, וְהוֹשְׁעוּ – ואז אושיע אתכם, כָּל אֶפְסֵי אֲרֶץ – כל העמים מכל קצות הארץ, כִּי אֲנִי אֵל, וְאִין עוֹד – ותדעו, כי אני אדון הכל, ואין עוד מושיע מלבדי. כג. כִּי נִשְׁבַּעְתִּי – ה' נשבע בשמו, יֵצֵא מִפִּי צְדָקָה, דְּבַר וְלֹא יָשׁוּב – יצאה מפי ה', צדקה, לקבל כל השבים אליו, ולא ישוב ה' לאחור - משבועה זו, כִּי לִי תִכְרַע כָּל בָּרָךְ, תִּשְׁבַּע כָּל לָשׁוֹן – שכל העמים יכרעו לפני, ישבעו בשמי, (ולא בשם ע"ז), ואני - אקבל תשובתם³⁰. כד. אֲף בְּה' – הנביא נשבע בשם ה',

²⁹ פסילים נקראו צירים, שמביאים חבלים וכאבים לעובדיהם. וכן נקראו עצבים, שמעציבים את עובדיהם.

³⁰ "כי אז אהפך אל עמים שפה ברוכה לקרא כלם בשם ה' לעבדו שקם אחד", צפניה ג' ט'.

ישעיהו מו

לִי אָמַר, צְדָקוֹת וְעוֹ - לִי, לְיִשְׂרָאֵל, הִי יִתֵּן
צְדָקוֹת וְחוּזָק, רַבּוֹת יוֹתֵר מִכָּל הָעַמִּים, (וְאֵף אַחַר
שִׁכְיָרוֹ בַּה')

עָדִיו - אֱלֹהִים, (אֵל בְּנִי)
יָבוֹא - יָבוֹאוּ הַגּוֹיִים לַעֲשׂוֹת רִצּוֹנִים,
וְיִבְשׂוּ - כָּל הַנְּחָרִים בּוֹ - וְיִתְבַּיֶּשׂוּ מִמַּעֲשֵׂיהֶם,
כָּל הַגּוֹיִים שֶׁהָיוּ כּוֹעֲסִים וּמְרַעִים לְיִשְׂרָאֵל.
כֹּה. בַּה' - אֲדָךְ בְּנִי לֹא יִתְבַּיֶּשׂוּ כִּמוֹ הַגּוֹיִים,
שֶׁאֵף בְּגִלּוֹתֵם דְּבַקּוֹ בַּה',
יִצְדָּקוּ וְיִתְהַלְּלוּ כָּל זֶרַע יִשְׂרָאֵל - וּמִשֵּׁם כֹּךְ,
יִצְדָּקוּ וְיִהְלָלוּ כּוֹלֵם, אֶת זֶרַע יִשְׂרָאֵל.

ישעיהו מו

א. פָּרַע בָּל - בְּנַפִּילַת בָּבֶל, נִשְׁבַּר וּכְרַע, בָּל
אֱלֹהֵי הַבְּבֵלִים - עַל בְּרַכְיוֹ, וְאֵף אֶת עֲצָמוֹ לֹא
הִצִּיל,
קָרַס נְבוֹ - וְאֵף נְבוֹ אֱלֹהֵי הַבְּבֵלִים, קָרַס וְנָפַל,
הָיוּ עֲצִיבֵיהֶם - לְחִיָּה וּלְפִהֶמָּה - שֶׁנִּשְׂאוּ אֶת
שְׁבִירֵי אֱלֹהֵיהֶם עַל הַחַיּוֹת וְהַבְּהֵמוֹת,
נִשְׁאַתֵּיכֶם - עֲמוּסוֹת - הַבְּהֵמוֹת הָיוּ עֲמוּסוֹת
בְּמִשְׂא רֵב עֲלֵיהֶם,
מִשְׂא לְעִיפָה - וְהַמִּשְׂא, כְּבֹד לְבַהֲמוֹת הַעֵיּיפוֹת.
ב. קָרַסוּ כָרְעוּ - יָחָדוּ - קָרַסוּ, נָפְלוּ, וּכְרַעוּ יַחַד
עַל בְּרַכְיָהֶם,
לֹא יָכְלוּ - מִלֵּט מִשְׂא - לֹא יָכְלוּ לְהִצִּיל אֶת
עֲצָמָם, שֶׁלֹּא יִנְשְׂאוּ עִיֵי הַבְּהֵמוֹת,
וְנִפְשָׁם - בְּשִׁבְי הֶלְכָה - הֵם עֲצָמָם, (הַעִיִּי) הִלְכוּ
וּגְלוּ, (וְכִ"ש עוֹבְדֵיהֶם)
ג. שָׁמְעוּ אֱלֹהִים בֵּית יַעֲקֹב, וְכָל שְׂאֵרֵי בֵּית
יִשְׂרָאֵל, הָעַמִּים - מִנִּי בְּטָן - הַטְּעוֹנִים עָלַי
כַּמִּשְׂא, עוֹד מַעַת לִידְתָם, (מַעַת שֶׁהָיוּ לַעֵם)
הַנִּשְׂאִים - מִנִּי רָחֵם - שֶׁאֲנִי נוֹשֵׂא אוֹתָם, עוֹד
מֵאֵז, שֶׁיִּצְאוּ מֵהָרָחֵם. (מַעַת שֶׁהָיוּ לַעֵם)
ד. וְעַד זִקְנָה אֲנִי הוּא, וְעַד שִׁיבָה אֲנִי אֶסְבֵּל -
וְעַד יָמֵי הַזְּקֵנָה וְהַשִּׁיבָה שֶׁל בְּנִי, אִשָּׁא וְאֶסְבּוֹל
אֶת מִשְׂא בְּנִי עָלַי, (שֶׁאֲוִסִּיף לַעֲזוֹר לְבְנִי לַעֲלוֹם)
אֲנִי עֲשִׂיתִי, וְאֲנִי אִשָּׂא, וְאֲנִי אֶסְבֵּל, וְאֲמַלֵּט -
אֲנִי עֲשִׂיתִי אֶת יִשְׂרָאֵל, וְאֲנִי אִשָּׂא, אֶסְבּוֹל
וְאֶצִּיל אוֹתָם מֵאוֹיְבֵיהֶם. (שֶׁלֹּא כִּמוֹ הַפְּסִילִים,
שֶׁהָאוֹמְנִים עֲשׂוּ וְנוֹשְׂאִים אוֹתָם, וְאֵף אֶת עֲצָמָם לֹא יִכּוֹלִים
לְהִצִּיל)
ה. לְמִי תִדְמִיוֹנִי וְתִשׁוּ - אֵל מִי תִדְמוּ וְתִשׁוּ
אוֹתֵי אֱלֹהִים,
וְתִמְשְׁלוּנִי וְנִדְמָה - וּמִי דוֹמָה לִי אֵף כַּמִּשְׂל.
ו. הַגִּלִּים זָהָב מְפִיס - אֶתֵם הַגּוֹיִים, הַשׁוֹפְכִים
זָהָב מִהַכִּיס, (לַעֲשׂוֹת הַפְּסִילִים)
וְכֶסֶף - בְּקִנְיָה יִשְׁקָלוּ - וְשׁוֹקֵלִים כֶּסֶף בְּקִנְיָה
הַמֵּאֲזֵנִים, לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ הַפְּסֵל,

יִשְׁכְּרוּ צוֹרֵף - יִשְׁכְּרוּ אֶת הַצּוֹרֵף שִׁיִּצְרוּף
הַכֶּסֶף,
וְיַעֲשֶׂהוּ אֵל - וְיַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ אֱלֹהִים,
יִסְגְּדוּ אֵף יִשְׁתַּחֲוּוּ - וְלִפְסֵל הוּא - עוֹבְדִים
וּמִשְׁתַּחֲוּוּים.
ז. יִשְׂאֶהוּ, עַל כֶּתֶף יִסְבְּלוּ - וְאַחַר שֶׁהִכִּין
הַפְּסֵל, יִשְׂאוּ אוֹתוֹ וְיִסְבְּלוּ מִשְׂאוֹ עֲלֵיהֶם, (שֶׁהָיוּ
בְּרַגְלֵי - לֹא יֵלְךְ)
וְיִנְיַחְהוּ תַּחְתָּיו - וְיַעֲמֵד, מִמְּקוֹמוֹ - לֹא יִמִּישׁ -
וְהִיכִן שִׁינִיחַ אוֹתוֹ, שֵׁם יַעֲמוֹד וְלֹא יִזוּ
מִמְּקוֹמוֹ,
אֵף יִצְעַק אֱלֹהִים - וְלֹא יַעֲנֶה, מִצַּרְתּוֹ - לֹא
יִוֹשִׁיעֵנּוּ - גַּם אִם יִצְעַק אֱלֹהִים - לֹא יַעֲנֶה לְהוֹשִׁיעַ
אוֹתוֹ מִצַּרְתּוֹ.
ח. זָכְרוּ זֹאת - וְהִתְאַשְׁשׂוּ - זָכְרוּ הַבֵּל הַעִיִּי,
וְהִתְחַזְּקוּ בַּה'!
ט. הִשִּׁיבוּ פִּשְׁעֵיכֶם עַל לֵב - הַשִּׁיבוּ הַפּוֹשְׁעִים, דְּבַר
זֶה עַל לְבַבְכֶם, וְשׁוּבוּ אֵלַי.
י. זָכְרוּ רֵאשֻׁנוֹת מַעֲוֹלְכֶם - זָכְרוּ בְּלִבְכֶם,
הַנִּפְלְאוֹת הַרְּאשׁוֹנוֹת שֶׁעֲשִׂיתִי מִיְּמֹת עוֹלָם,
כִּי אֲנִי אֵל וְאִין עוֹד, אֱלֹהִים - וְאֶפְסֵ כְּמוֹנִי -
שֶׁאֲנִי אֱלֹהִים וְאִין עוֹד מִלְּבַדִּי וּכְמוֹתִי.
יא. מְגִיד מִרְאשִׁית - אַחֲרֵית - אֹמֵר מִרְאשׁ,
אֶת אַחֲרֵית הַדְּבָרִים (עִיֵי הַנְּבִיאִים),
וּמְקֵדָם - אֲשֶׁר לֹא נַעֲשׂוּ - וְקוֹדֵם שֶׁנַּעֲשׂוּ
הַדְּבָרִים, יִנְבְּאוּ אַחֲרֵיתָם,
אֲמַר - עֲצָתִי תִקּוּם - מִה שֶׁאֲנִי אֹמֵר,
מִחֻשְׁבְּתִי שֶׁאֲמַרְתִּי הִיא תִתְקִיִם,
וְכָל חֲפִצִּי - אַעֲשֶׂה - וְכָל רִצּוֹנִי אַעֲשֶׂה.
יב. קָרָא מִמְזֹרַח - עֵיט - קָרָא לְכוֹרֶשׁ, שִׁיבּוֹא
מִמְזֹרַח עַל בָּבֶל, בְּמַהִירוֹת רַבָּה כְּעֵיט (שֵׁם עוֹף)
מֵאַרְץ מִרְחָק - אִישׁ עֲצָתִי - מֵאַרְץ רְחוֹקָה
קָרָאתִי לְכוֹרֶשׁ, שִׁיעֲשֶׂה מִחֻשְׁבְּתִי, (עַל בָּבֶל)
אֵף דְּבָרְתִי, אֵף אֲבִיאָנָה, יִצְרָתִי, אֵף אַעֲשֶׂנָה -
אֲנִי דְּבַרְתִּי, הַבֵּאתִי, יִצְרָתִי וְעֲשִׂיתִי אֶת מִפְּלַת
בָּבֶל.
יג. שָׁמְעוּ אֱלֹהִים אֲבִירֵי לֵב - שֶׁמְעוּ אֱלֹהִים אֲבִירֵי לֵב -
הַלֵּב
שְׁבִאנְשֵׁי בָבֶל,
הַרְּחוֹקִים מִצְדָּקָה - הַרְּחוֹקִים מִלַּעֲשׂוֹת צְדָקָה
וְחֶסֶד,
יד. קָרַבְתִּי צְדָקָתִי - לֹא תִרְחַק, וְתִשְׁוֹעֵתִי -
לֹא תִאָּחֵר - הַצְדָּקָה וְהַיְשׁוּעָה לְיִשְׂרָאֵל, קְרוּבָה
וְלֹא תִתְאַחֵר לְבוֹא,
וְנִתְּתִי בְּצִיּוֹן תִּשְׁוֹעָה, לְיִשְׂרָאֵל - תִּפְאַרְתִּי -
וְאוֹתָן יִשׁוּעָה בְּצִיּוֹן, לְבְנֵי שְׁבָהֶם אֲנִי מִתְּפָאֵר.

ישעיה מז

א. רְדִי וּשְׁבִי עַל עֵפֶר, בְּתוֹלַת בַּת בָּבֶל - רְדִי בַת בָּבֶל וּשְׁבִי עַל עֵפֶר הָאָרֶץ, (בתולת בת בבל - שלא נכבשה מעולם)
 שְׁבִי לְאֶרֶץ אֵין כְּסָא, בַּת כְּשָׁדִים - שלא תשבי עוד, על כסא המלוכה,
 כִּי לֹא תוֹסִיפִי יִקְרָאוּ לְךָ - רַכָּה וְעַנְגָּה - שלא תוסיפו לשבת בתענוגים.
 ב. קְחִי רַחִים - וְטַחְנִי קֶמַח - קחו רחיים וטחנו בהם קמח, כדרך השבויים שעובדים במלאכות קשות,
 גְּלִי צַמְתָּךְ - צמות שערות הנשים, יתגלו בבזיון בדרכם לגלות,
 חֲשָׁפֵי שִׁבְלֵךְ - וכן רגליהן יחשפו ויתגלו בדרכם,
 גְּלִי שׁוֹק - עֲבָרֵי נְהָרוֹת - וכשיעברו בנהרות אף השוק תתגלה.
 ג. תִּגְלַע עֲרוֹתֶיךָ - גַּם תִּרְאֶה חֲרָפְתְּךָ - ערות אנשי בבל, תתגלה, וגם תראה בבזיונה לכל העמים,
 נֶקֶם אֶקַּח - על הרעות שעשו לישראל,
 וְלֹא אֶפְגַּע אָדָם - לא אקבל בקשת כל אדם, להניח לבבל.
 ד. גְּאֻלְנוּ, ה' צְבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל - ה', שהוא קדוש ישראל, הוא שיגאל אותנו מידם.
 ה. שְׁבִי דוֹמָם - שבו בשתיקה כדרך האבלים,
 וּבָאִי בַחֲשֵׁךְ בַּת כְּשָׁדִים - והסתתרי במקום חושך,
 כִּי לֹא תוֹסִיפִי יִקְרָאוּ לְךָ - גְּבֵרַת מַמְלָכוֹת - כי לא יקראו לך עוד: גברת ממלכות, החשובה שבממלכות,
 ו. קִצְפֹּתַי עַל עַמִּי - כשכעסתי על עמי ישראל,
 חִלְלֹתַי נִחְלַתִּי, וְאַתְנָם בִּידְךָ - וחללתי את קדושת א"י, למסור אותה בידכם,
 לֹא שָׁמַתְּ לָהֶם רַחֲמִים, עַל זִקְן הַכְּבֹדֶת עֲלֶיךָ מָאֵד - ואתם הבבלים, אפילו על זקן לא רחמתם, והכבדתם עליו את עול השעבוד, ולכן אביא עליכם ענשים גדולים אלו.
 ז. וְתִאמְרִי, לְעוֹלָם אֵהְיָה גְבֵרַת - ואת אמרת בגאוותך, שלעולם תהיו כגברת בגדולתך,
 עַד לֹא שָׁמַתְּ אֵלֶּה עַל לִבְךָ - עד כדי כך, שמעולם לא שמת את לבך על נבואות אלו, שיבואו עליך,
 לֹא זָכַרְתְּ אַחֲרִיתָהּ - ולא זכרת, שבסופך תקבלי העונש על הרעות שעשית.
 ח. וְעַתָּה שְׁמַעִי זֹאת עֲדִינָה - שמעו בני בבל, המפונקים,
 הַיּוֹשֵׁבֶת לְבִטָּח - היושבת בבטחה,

הַאֲמָרָה בְּלִבָּהּ, אֲנִי - וְאֶפְסִי עוֹד - אני בגדולה, ואין עוד כמוני,
 לֹא אֲשַׁב אֶלְמָנָה וְלֹא אֲדַע שְׂכוֹל - לעולם לא אהיה אלמנה במיתת הבעל (במיתת המלך נחשבים בני העם לאלמנה), ושכולה מבני,
 ט. וְתִבְאֵנָה לְךָ שְׁתֵּי אֵלֶּה רַגְעַ, בְּיוֹם אֶחָד, שְׂכוֹל וְאֶלְמָן - ושתי רעות אלו (שתהי שכולה ואלמנה, שהמלך ובני עמו ימותו) יבואו עליך בפתאומיות וברגע אחד, (כי מיד כשנהרג בלשאר, נלכדה העיר וגלו בני בבל),
 כְּתָמָם - בָּאוּ עֲלֶיךָ - כל הרעות באו עליך בשלימות,
 בָּרַב כְּשָׁפֶיךָ - על אף רוב הכשפים שיש בבל, לא יצליחו להנצל ממדי ופרס.
 בְּעֲצַמַת חֲבֵרֶיךָ מָאֵד - ועל אף חוזק ותוקף חוברי חבר (חובר חבר - ממיני הכשפים) שבבבל,
 י. וְתִבְטְחִי בְרַעְתְּךָ - בטחת בכשפים, הרעים בעיני ה',
 אֲמַרְתִּי, אֵין רֵאֲנִי - שעשו הכשפים בסתר,
 חֲכַמְתְּךָ וְדַעְתְּךָ - הִיא שׁוֹבְבַתְךָ - החכמה ורוב הדעת שבכם, גרמו למרידתכם בה',
 וְתִאמְרִי בְּלִבְךָ אֲנִי וְאֶפְסִי עוֹד - אנו בעלי החכמה ואין עוד כמונו,
 יא. וְכֹא עֲלֶיךָ רַעָה, לֹא תִדְעִי - שְׁחָרָה - תבוא עליך רעה כה גדולה, שלא תראו את אור השחר (את ההצלה),
 וְתַפֵּל עֲלֶיךָ הַזֶּה - ויפול ויבוא עליך שבר כה גדול,
 לֹא תוֹכְלִי כִפְרָה - שלא תוכלי לבטל אותו מעליכם,
 וְתִבֵּא עֲלֶיךָ פְתָאִים שׁוֹאָה, לֹא תִדְעִי - ותבוא עליך בפתאומיות הרעה והחושך, ולא תדעי להשמר ממנה.
 יב. עֲמַדֵי נָא - עמדו כעת להתחזק,
 בְּחֲבֵרֶיךָ, וּבְרַב כְּשָׁפֶיךָ, בְּאֲשֶׁר יַגְעֶת מִנְעוּרֶיךָ - עם חוברי חבר, ובשאר כשפים שבכם מזמן נעורך, (שהיו רגילים בהם תמיד)
 אוֹלֵי תוֹכְלֵי הוֹעִיל - אוֹלֵי יוֹכְלוּ לְהוֹעִיל לָכֶם, אוֹלֵי תַעְרוּצֵי - אוֹלֵי תַתְחַזְקוּ נֶגֶד הָרְעוֹת.
 יג. נְלֵאִית - בָּרַב עֲצַתְךָ - התייגעת והתעייפת בעיצות רבות כיצד להנצל,
 יַעֲמְדוּ נָא וַיּוֹשִׁיעֶנָּה, הַבְּרִי שָׁמַיִם - הַחַזִּים בְּכּוֹכְבֵימָם - יַעֲמְדוּ כַּעַת וַיּוֹשִׁיעוּ אוֹתְךָ, הַצּוֹפִים וְחוֹזִים בְּכּוֹכְבֵי שָׁמַיִם, מוֹדְעִים לְחַדְשִׁים - מֵאֲשֶׁר יָבֹאוּ עֲלֶיךָ - המודיעים לך בעת חידוש הלבנה בכל חודש, מה יבוא עליך.

בְּטָרִם תָּבוֹא - הַשְּׁמַעְתִּיךָ - לפני שתבוא
הישועה, השמעתני הנבואה על בואה.
פֶּן תֹּאמַר - עֲצִבִי עָשָׂם - שמא תאמר,
הפסילים³¹ - עשו לי הישועה,
וּפְסִלֵי וְנִסְכֵי - צוּם - ופסילי העץ והמתכת,
ציוו הישועה לבוא.

ו. שְׁמַעַתְּ חֲזָה כְּלָה - שמעתם נבואתי על
מפלת סנחריב וראיתם שכולה התקיימה,
וְאַתֶּם הָלוֹא תִגִּידוּ - שנבואת אמת היתה,
הַשְּׁמַעְתִּיךָ חֲדָשׁוֹת מַעֲתָה - ועתה, אשמיע
לכם נבואות חדשות על נפילת בבל,
וּנְצִרוֹת - וְלֹא יִדְעֶתֶם - ונבואות השמורות
עמדי, שלא ידעתם אותם.
ז. עֲתָה נִבְרָאוּ - רק כעת בזמן השמעת
הנבואה נבראו חדשות אלו,
וְלֹא מֵאֵז - ולא מאיזה זמן קודם,
וְלִפְנֵי יוֹם - אפילו לא יום אחד, קודם השמעת
הנבואה מפי,

וְלֹא שְׁמַעְתֶּם - ולא שמעתם אותה מעולם,
פֶּן תֹּאמַר הִנֵּה יִדְעֶתִין - ולא תוכלו לאמר,
ידענו דבר נבואה זו,
ח. גַּם לֹא שְׁמַעְתָּ, גַּם לֹא יִדְעַתָּ - ואפילו
שידעת, שרק נביאי ה' אומרים נבואות על
העתיד לבוא, לא שמעתם לדברי הנביאים, ולא
ידעתם את ה',
גַּם מֵאֵז - לֹא פִתַּחְתָּ אֲזִנֶּךָ - עוד מאז, מזמן רב
לא פתחת אזניך לשמוע ולקבל נבואותי,
כִּי יִדְעַתִּי - בְּגוֹד תִּבְגְּדוּ - יודע אני שאתם
בוגדים בי,
וּפִשְׁעֵי - מִבְּטֶן קִרְא לָךְ - ומזמן שיצאת
מהרחם

(שנהיית לעם) נקרא שמך פושע בה'.
ט. לְמַעַן שְׁמִי אֲאָרִיךְ אִפִּי - למען שם ה'
שנקרא על בניי, אאריך אפי מעליכם,
וְתִהְיֶה לְךָ - אֲחֻסֶּם לָךְ - ולמען תהיה לי תהילה
בעולם, אאריך חוטמי, אפי - מעליכם,
לְבִלְתִּי הִכְרִיתֶךָ - כדי שלא אכרית אתכם
בכעסי.

י. הִנֵּה צִרְפְּתִיךָ - ביסורים של עניות,
וְלֹא בְכֶסֶף - אך לא כצורף כסף, ששם הכסף
בחוזק האש לנקות הסיגים,
בְּחִרְתִּיךָ - בְּכֹר עֲנִי - אלא שמתי אתכם,
בְּכֹר של עניות, במקום כור הכסף הנצרף באש.
יא. לְמַעַנִי לְמַעַנֵי אַעֲשֶׂה - למעני בלבד אעשה
היסורים בהארכת אף,

יד. הִנֵּה הָיוּ כְקֶשׁ, אֵשׁ שִׁרְפָתֶם - הנה החוזים
יהיו כקש - שישרפו בקלות באש הפורענות,
לֹא יִצִּילוּ אֶת נַפְשָׁם מִיַּד לְהִבָּה - אף את עצמם
לא יצילו מלהבות אש הפורענות,
אִינן גְּחֻלָּת - לְחַמָּם - לא ישאר מהם, אפילו
גחלת (כמו הקש שלא נשאר ממנו אחר השריפה דבר)
להתחמם כנגדה,
אוֹר - לְשֹׁבֵת נִגְדוּ - ויכבו בהירות, שגם מאור
האש לא יוכלו להנות.

טו. בֵּן - כַּךְ הַחֻזִּים בְּכֹכְבִים,
הָיוּ לָךְ - יהיו לך, (כקש הנשרף באש),
אֲשֶׁר יִגְעַת - שיגעתם לאסוף אותם בבבל,
סַחְרִיךָ מִנְּעוּרֶיךָ - אשר כסוחרים שלמתם להם
כסף עבור חכמתם,
אִישׁ לְעִבְרוֹ תָּעוּ - ילכו לתעות (ילכו לנדוד ממקום
למקום) לכל עבר,
אִינן מוֹשִׁיעֶיךָ - ולא יושיעו אותך.

ישעיה מח

א. שְׁמַעוּ זֹאת בֵּית יַעֲקֹב - שמעו זאת שבטי
יהודה ובנימין,
הַנִּקְרָאִים בְּשֵׁם יִשְׂרָאֵל - שבנימין נקרא בשם
"ישראל",

וּמִמֵּי יְהוּדָה יֵצְאוּ - מזרע יהודה יצאו,
הַנִּשְׁבָּעִים בְּשֵׁם ה' וּבֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יִזְכְּרוּ,
לֹא בְאֵמַת וְלֹא בְצַדְקָה - כשנשבעים בשם ה',
נשבעים לא באמת אלא בשקר, ולא בצדקה,
שאינם עושים מצוותיו.

ב. כִּי מַעִיר הַקִּדְשׁ נִקְרָאוּ - בזמן חזקיהו, שהיו
ישראל נקראים אנשי עיר הקדש (ירושלים),
וְעַל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל נִסְמְכוּ ה' צְבָאוֹת שְׁמוֹ - והיו
סומכים על ה' צבאות, נעשו להם ניסים ולא
גלו,

ג. הָרֵאשֹׁנוֹת - מֵאֵז הִגְדַּתִּי, וּמִמֵּי יֵצְאוּ
וְאֲשִׁמְיַעֶם - הראשונות (מפלת סנחריב) עוד מזמן
אמרתני והשמעתני מפי (ע"י הנביאים),
פִּתְאֹם עֲשִׂיתִי - וּתְבֹאֲנָה - והישועה באה
פתאום.

ד. מִדְּעַתִּי כִּי קֶשֶׁה אֶתָּה - והשמעתני הנבואות
מראש, בגלל שידעתני, כי עם קשה אתה, (שאם
לא הייתי מודיע דבר הישועה מראש, לא הייתם תולים
הישועה בה'),

וְיָגִיד בְּרוּל - עֲרֻפְךָ - וערפכם, קשה כמו גיד
עשוי מברזל,

וּמִצְחָךְ - נְחוּשָׁה - ומצחכם כנחושת - שלא
מתביישים, (שמעזיזם פניהם במצח נחושה)
ה. וְאֶגִּיד לָךְ - את דבר הישועה,
מֵאֵז - עוד מזמן רב, לפני שתבוא הישועה,

³¹ הפסילים נקראו עצבים, שמעציבים את עובדיהם.

פי איך יחל - כי איך אוכל לכלותכם, ולחלל שמי בעמים, וכבודי - לאחר לא אתן - ולא אתן, שיפארו ויכבדו הגויים אלוהים אחרים, בנצחונם על ישראל.

יב. שמע אלי יעקב וישראל מקראי - יעקב, שאני קראתיו ישראל, אני הוא - אלוקים בהווה, אני ראשון - בעבר, אף אני אחרון - בעתיד.

יג. אף ידי - יסדה ארץ - שמה את יסודות הארץ, וימיני - טפחה שמים - העמיד השמים בטפח ידו הימנית, קרא אני אליהם יעמדו יחדו - במאמר פי בלבד, עומדים שניהם יחד.

יד. הקבצו כלכם ושמעו - הקבצו בניי ושמעו, מי בהם הגיד את אלה - מי בכל העיז, יכול להגיד העתידות שאומר לכם, ה' אהבו, יעשה חפצו בבבל וזרעו בשדים - ה' אוהב את כורש שיעשה את חפץ ה' בבבל, ויכה בחוזק זרועו בכשדים.

טו. אני אני דברתי - על מפלת בבל, אף קראתיו הביאתיו והצליח דרכו - קראתיו והבאתי את כורש על בבל, והצליח דרכו במלחמתו איתם.

טז. קרבו אלי שמעו זאת - את דבר נבואה זו, לא מראש בסתר דברתי - הנבואה על מפלת סנחריב, שהיתה ראשונה (ראשונה, ביחס לנבואה שאנבא כעת על בבל), לא נאמרה בסתר, אלא בפרסום רב, מעת היותה - שם אני - מאז היות הנבואה בעולם, שם הייתי לקבל הנבואה, ונבאתי עליה בפניכם, ועתה ה' אלוהים שלחני ורוחו - וכעת, נשלחתי ברוח הנבואה, לנבא על מפלת בבל, יז. בה אמר ה' גאלה, קדוש ישראל, אני ה' אלהיך מלמדך להועיל - מלמד אתכם ללכת בדרך טובה להועיל לכם שלא תגלו כלל, מדריכך בדרך תלך - מלמד אתכם באיזו דרך ללכת, יח. לוא הקשבת למצותי - לו הייתם מקשיבים למצוות ה', ויהי כנהר - שלומך - היה לכם שלום רב כמי הנהר, וצדקתך - כגלי הים - והייתם מקבלים רוב צדקה - כגלי הים הרבים.

יט. ויהי כחול זרעך - זרע ישראל היה רב כחול הים, וצאצאי מעיך - כמעותיו - וצאצאיך היו רבים, כדגים שבמעיי הים (בתוכי הים) לא יפרת - לא היה נכרת עם ישראל, ולא ישמד שמו מלפני - ולא היה מושמד שם ישראל מלפני ה' ית'. כ. צאו מבבל, ברחו משדים בקול רנה - ועל אף שכבר גליתם, שמעו הנבואה על היציאה המהירה מבבל, ובקול גילה ושמחה, הגידו השמיעו זאת - דבר השיבה מגלות בבל, הוציאוה עד קצה הארץ - פרסמו הנבואה עד קצה הארץ, אמרו: גאל ה' עבדו יעקב: כא. ולא צמאו בחרבות הוליקם - ועוד דעו, שלא בצמא תלכו במקומות היבשים ממים, מים מצור - הזיל למו - יוציא לכם מים מהסלע, ויבקע צור - ויזבו מים - יבקע הסלע ויצאו ממנו מים. כב. אין שלום אמר ה' לרשעים - אך לבבלים לא יהיה שלום!

ישעיה מט

א. שמעו איים אלי והקשיבו לאמים מרחוק - הקשיבו הגויים שבאיים, ומלכויות הרחוקות, ה' מבטן קראני - מזמן שהייתי בבטן אמי, זימן אותי לנבואה, ממעי אמי הזכיר שמי - עוד שהייתי במעי אמי, קרא שמי ישעיהו, שמורה על הישועות שאנבא.

ב. וישם פי - כחרב חדה - שם נבואות הפורענות על הרשעים שבפי, כחרב חדה, נבואות חדות, ובלי פחד אנבא אותם, בצל ידו - החביאני - ויחביא אותי מפניהם, וישימני לחץ ברור - וכן נתן אותי, כמו חץ ברור, נקי וחד, באשפתו הסתירני - ויסתיר אותי מפניהם, באשפת החיצים, ג. ויאמר לי עבדי אתה - ומזומן אתה לשליחות, ישראל - אשר בך אתפאר - וישראל אתה, שאני מתפאר בהם מכל העמים.

ד. ואני אמרתי, לריק יגעתי - ואני חשבתי שלריק אני מוכיח את ישראל, (שאינם שבים בתשובה),
 לתהו והבל - פחי כליתי - כיליתי את כוחי, לריק ולהבל,
 אכן - אך באמת,
 משפטי את ה' ופעלתי את אלהי - משפטי ופעולתי, הינם לפני ה', וגלוי לפניו שאני את שליחותי עשיתי, (אף שבניי לא שמעו אלי)
 ה. ועתה אמר ה', יוצרי מבטן לעבד לו - ה' שיצר אותי עוד מבטן, להיות לו לעבד לנבא נבואותיו,
 לשובב יעקב אליו - להשיב אליו את בניי,
 וישראל - לו יאסף - ולאסוף את ישראל לעבדו,
 ואכבד בעיני ה' - ואז כשעשה שליחותי, אהיה מכובד בעיני ה', (גם אם לא ישמעו לי)
 ואלהי היה עזי - והוא יהיה חוזקי כנגד הרשעים,
 ויאמר נקל מהיותך לי עבד, להקים את שבטי יעקב ונצורי ישראל להשיב - שליחות זו, להקים את בניי באמונת ה' ולהשיבם אלי, וישראל הנתונים במצור היצר הרע, להשיב אותם בתשובה, קלה היא בעיני שליחות זו, ועוד אתן לך שליחות גדולה מזו,
 ונתתיך לאור גוים - שתנבא על ישראל שיהיו לעתיד לבוא, אור לכל הגויים,
 להיות ישועתי עד קצה הארץ - ושתהיה ישועתי עד קצה הארץ.
 ז. כה אמר ה' גאל ישראל קדוש, לבזה נפש - כה אמר ה' על בניי שכולם מבזים אותם,
 למתעב גוי - שכל הגויים מתעבים אותם,
 לעבד משלים - לעם, שהוא עבד לגויים שמושלים עליו,
 מלכים יראו - וקמו - מלכי העמים יראו את ישראל, ויקומו בפניהם,
 שרים ושתחוו - ושרים ישתחוו לפניו,
 למען ה' אשר נאמן - וכל זה יעשו לכבוד ה', שנאמן להבטחתו על גאולת ישראל,
 קדש ישראל - ויבחרך - ולכבוד ה' שהוא קדוש ישראל, שבחר בישראל.
 ח. כה אמר ה', בעת רצון - עניתיך - בזמן שתעשו רצוני - אענה לתפילתכם,
 וביום ישועה - עזרתך - ובזמן שתבקשו ישועתי - אעזור לכם,
 ואצרך - ואשמור עליכם,
 ואתנך לברית עם - להיות לעם בריתי,

להקים ארץ - להקים את הארץ החרבה, להנחיל נחלות שממות - להנחיל לך הנחלות שהיו שוממות.
 ט. לאמר לאסורים - צאו - לאמר לבניי, שהם אסורים בגלות - צאו ממקומכם ושוב לארץ,
 לאשר בחשך - הגלו - לישראל, שהיו מסתתרים מפחד האויב - לכו בגלוי ובלא פחד,
 על דרכים ירעו - ואף בדרככם לארץ, תרעו את צאנכם, (שלא כדרך הגולים בדרכים ובהרים)
 ובכל שפיים מרעיתם - ובכל המקומות הגבוהים, ירעו את בהמתם.
 י. לא ירעבו ולא יצמאו - לא יהיו רעבים וצמאים בדרך,
 ולא יבם שרב ושמש - ולא יכה בהם בדרכם החום החזק והשמש,
 כי מרחמם ינהגם, ועל מבועי מים ינהלם - כי ה' שמרחם עליהם - ינהיג וינהל אותם בדרכם, ויפתח להם נביעות מים להרוות צמאונם.
 יא. ושמתו כל הרי - לדרך - כל ההרים יהפכו לדרך ישרה,
 ומסלתי - ירמון - והדרכים העמוקות - ארים ואישר לפניהם.
 יב. הנה אלה - מקצת מבניי השבים, מרחוק יבאו - ממקום רחוק במזרח, והנה אלה - ומקצת מבניי השבים, מצפון ומים - מהצפון וממערב, ואלה - ומקצת מבניי השבים, מארץ סינים - מדרום.
 יג. רנו שמים וגילי ארץ - שבחו את ה' ושמחו השמים והארץ,
 ופצחו הרים רנה - הרימו קולכם ברינה על גאולת ישראל,
 כי נחם ה' עמו, ועניו ירחם - כשה' ינחם את עמו, וירחם על בניי העניים,
 יד. ותאמר ציון עזבני ה', וה' שכחני - כביכול, ציון מתאוננת, שמאורך הגלות, נראה כאילו ה' עזב ושכח אותה.
 טו. התשכח אשה עולה - האם אשה תשכח את העולל, התינוק שלה !?
 מרחם - בן בטנה - האם אשה תחדל מלרחם על בנה !?
 גם אלה תשכחנה - וגם אם תהיה אשה, שתשכח את בנה,
 ואנכי לא אשכחך - אני ה', לעולם לא אשכח את ציון !

כג. וְהָיוּ מַלְכִים - אֲמַנֶיךָ - מלכי העמים, יהיו מגדלים התינוקות, וְשָׂרֹתֵיהֶם - מִיְנִיקֶיךָ - שרות המלכים יהיו המניקות (שיטפלו בתינוקות) אַפִּיִם אֶרֶץ - יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ - ישתחוו על הארץ לפני ישראל, וְעַפְרֵי רִגְלֶיךָ יִלְחֲכוּ - ישתחוו כד, שיראה כאילו מלחכים את עפר הארץ, וַיִּדְעַתָּ בִּי אֲנִי ה', אֲשֶׁר לֹא יִבְשׁוּ קַיִי - אז תדעי שאני ה', וכל המקווים לי - לא יבושו. כד. הִיָּקַח מִגִּבּוֹר - מִלְּקוֹחַ - ואם תשאלו: וכי אפשר לקחת מגיבורי הגויים את מה שלקחו מבנ"י? וְאִם שָׁבִי צְדִיק - יִמְלֹט - וכי בנ"י הצדיקים שבשבבי הגויים, יוכלו להמלט משִׁבְיָם? כה. בִּי כֹה אָמַר ה', גַּם שָׁבִי גִבּוֹר יָקַח, וּמִלְּקוֹחַ עָרִיץ - יִמְלֹט - השבויים שבידי הגיבורים, ומה שלקחו העריצים (עריץ - חזק) מבנ"י, ה' יִמְלֹט וַיִּצִיל מִיָּדָם! וְאֵת יָרִיבֶךָ - אֲנֹכִי אָרִיב - הרבים איתך - אני אריב איתם, וְאֵת בְּנֶיךָ - אֲנֹכִי אוֹשִׁיעַ - ואת בניך, בנ"י - אני אושיע. כו. וְהֵאֲכִלְתִּי אֶת מוֹנֶיךָ - אֶת בְּשָׂרָם - אאכיל את החיות מבשר מוֹנֶיךָ, מבשר אלו שִׁעְרוּ אוֹתְךָ, וְכַעֲסִים - דָּמָם יִשְׁפְּרוּ - וישתו עד שישתכרו, את דם מוֹנֶיךָ, כמו ששותים יין (עסיס) וַיִּדְעוּ כָּל בָּשָׂר בִּי אֲנִי ה' מוֹשִׁיעֶךָ - וידעו כל בני האדם שאני ה' שמושיע אותך, וְגִאֲלֶךָ - אֲבִיר יַעֲקֹב - וה', שהוא חוזקו של יעקב גאל אותך.

ישעיה נ

א. כֹּה אָמַר ה', אִי זֶה סֵפֶר כְּרִיתוֹת אֲמַכֶּם אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּיהָ - היכן ספר הכריתות (הגט) שנתתי לכם? וכי נתתי לבנ"י, גט כריתות? (שאמנם שלחתי אתכם לגלות, אך לא כגט כריתות לעולם) או מי מְנוֹשֵׁי, אֲשֶׁר מְכַרְתִּי אֶתְכֶם לוֹ - האם יש לי נושים, בעלי חובות (התובעים ממני בחזקה את החוב), שהוכרתי למכור אתכם להם כפרעון החוב? (ר"ל, שלא תשובו אלי עוד!!) הֵן בְּעוֹנֵתֵיכֶם נִמְכַרְתֶּם, וּבַפְּשָׁעֵיכֶם שְׁלַחְתֶּם אֲמַכֶּם - הלא רק מפני עוונותיכם ופשעיכם נמכרתם ונשלחתם לגלות. (וא"כ, כשתשובו בתשובה, אשיב אתכם אלי)

טז. הֵן עַל פְּפִים חֲקַתֶּיךָ - הרי על יְדֵי חֲקַתִּי אוֹתְךָ, שלא תשכחי לפני, חוֹמַתֶּיךָ נְגִדֵי תָמִיד - חומות העיר עומדות נגדי תמיד. יז. מָהָרוּ בְּנֶיךָ - עוד ימהרו בני ציון לשוב אל ה', מְהֵרָסֶיךָ וּמְחַרְבֶיךָ מִמָּוֶה יֵצְאוּ - והרשעים, שבמעשיהם הרסו והחריבו אותך - יצאו ממך לעולם - ויכלו. יח. שְׂאֵי סָבִיב עֵינֶיךָ - וְרֵאֵי - הרימי ציון את עינייך וראי, כֹּלֶם נִקְבְּצוּ בְּאוֹ לָךְ - כל בְּנֵיךָ, נאספו מהגלות ובאו חזרה אליך, חֵי אֲנִי נָאִם ה' - לשון שבועה, בִּי כֹלֶם כְּעֵדֵי תִלְבָּשִׁי, וְתִקְשְׂרִים כְּכַלְהָ - כי עוד יבוא זמן שתתלבשי בכל בניך שישובו, כתכשיט (עדי - תכשיט) ותקשרי אותם בשערך לקישוט - ככלה. יט. בִּי חֲרַבְתֶּיךָ וְשִׁמְמַתֶּיךָ וְאֶרֶץ הִרְסַתֶּךָ - כי החורבות והשממה שבארצך ההרוסה, בִּי עָתָה - כי בזמן שישובו, תִּצְרֵי מִיּוֹשֵׁב - עוד תהיה ציון צרה מלהכיל את כל היושבים בה, וְרַחֲקוּ מִבְּלַעֲיָךָ - והמשחיתים - ירחקו מציון. כ. עוֹד יֵאֱמְרוּ בְּאֶזְנֶיךָ בְּנֵי שְׁבִלֶיךָ - עוד יאמרו הבנים ששכלת כשהלכו לגלות, וכעת שבו אליך, צַר לִי הַמָּקוֹם - המקום צר מלהכיל את כולנו, גִּשָׁה לִי - וְאֲשֵׁבָה - גִּשׁ הֲלֵאָה מִמֶּנִּי (התרחק קצת), שאוכל לשבת. כא. וְאִמְרַת בְּלִבְבְּךָ - ציון תאמר בליבה, מִי יֵלֵד לִי אֶת אֱלֹה - מהיכן באו כל אלה הבנים, וְאֲנִי שְׂכוּלָה - שכולה מהבנים, (שכולם הרי גלו) וְגִלְמוּדָה - ויושבת בודדה, גִּלְהָ וְסוּרָה - הלא כולם גלו וסרו ממני, וְאֱלֹה מִי גִדֵּל - וא"כ, מי גדל את בני אלה?!! הֵן אֲנִי נִשְׂאֲרַתִּי לְבִדִּי, אֱלֹה אֵיפָה הֵם - הלא נשארתי לבדי, ומהיכן ואיפוא באו אלה? כב. כֹּה אָמַר אֲדֹנָי ה', הִנֵּה אֲשָׂא אֶל גּוֹיִם יָדַי - ארים את ידי לגויים, לשחרר את בְּנֵי מֵהַגְלוֹת, וְאֶל עַמִּים אֲרִים נְסִי - ארים נס, לאסוף את כולם, וְהֵבִיאוּ בְּנֵיךָ - בְּחֻצָן - ויביאו את בני ציון בְּכַנְף בְּגָדָם, (ר"ל, בכבוד רב) וּבִנְתֵיךָ - עַל פְּתָף תִּנְשָׂאנָה - ואת הבנות, ישאו על כתפיהם.

מי יריב אתי, נעמדה יחד, מי בעל משפטי, יגש אלי - מי יבוא להתווכח על אמיתות נבואתי, נעמוד יחד למשפט ולניכוח, ט. הן ה' אלוהים יעזר לי - הרי ה' ית' בעזרי, וכל נבואתי יתקיימו, מי הוא ירשיעני - מי הוא שיוכל להרשיע אותי, ולכפור באמיתות הנבואות, הן כלם - בפגד יבלו - הלא כל הרשעים, העומדים נגדי, יבלו כבגד (שפלה מרוב שימוש), עש - יאכלם - ויכלו כבגד, שנאכל ע"י עש, (עש - תולעת) אך נבואתי, אמת הן ונאמנות להתקיים ! י. מי בכם ירא ה' שמע בקול עבדו - מי בכם ירא מהאלוקים, ושומע לנבואות עבדו, (לישעיהו) אשר הלך חשכים, ואין נגה לו - שגם בזמן חושך בלא אור כלל, (בזמן הסתר פנים גמור, ובריבוי הצרות) יבטח בשם ה', וישען באלהיו - שם בטחונו בשם ה' (אדון הכל), ונשען על האלוקים שיביא הישועה. יא. הן כלכם - אך אתם הרשעים, שכופרים באמיתות נבואתי, קדחי אש - מבעירים ומרבים, את אש כעסו של ה' עליכם, מאזרי זיקות - מחזקים ומזרזים, את ניצוצות האש (את כעס ה') - להדליקה, (לשים אזור, עניינו לחזק ולזרז הדבר) לכו באור אשכם, ובזיקות בערתם - האש והניצוצות שהבערתם, (העוונות שעשיתם), הם יביאו עליכם העונש, מידי היתה זאת לכם, למעצבה - תשפכו - מיד ה' נענשתם, ובעצבו תהיו עד שתמותו.

ישעיה נא

א. שמעו אלי רדפי צדק מבקשי ה' - שמעו אלי יראי ה', הרודפים לעשות צדק, ומבקשים את ה', (גם בזמן החושך והסתור הפנים), הביטו אל צור חצבתם - הביטו לראות את הסלע, שממנו חצבו אתכם, ואל מקבת בור - נקרתם - ואל נקב הבור, שממנו יצאתם, ב. הביטו אל אברהם אביכם - הביטו אל אברהם, (הוא הצור, הסלע שממנו יצאו בניי), ואל שרה תחוללכם - ואל שרה שילדה אתכם, (היא נקב הבור, שמחמה יצאו בניי), כי אחד קראתיו, ואברהם וארבהו - כי אף שהיה יחידי כשקראתי לו, ללכת ארצה כנען,

ב. מדוע פאתי - ואין איש, קראתי - ואין עונה -ומדוע אייכ, באתי וקראתי אליכם בתוכחות, ואתם לא עונים ושבים בתשובה, הקצור קצרה ידי - מפדות - וכי ידי קצרה מלהציל אתכם !? ואם אין בי כח - להציל - וכי אין בי כוח להציל אתכם !? הן בגערתי - אחריב ים - הלא בכוח גערה בלבד, ובשתי ים (ים סוף), אשים נהרות - מדבר - והנהרות אשים להיות יבשים כמדבר, תבאש דגתם - מאין מים, ותמת - בצמא - הדגה שבנהרות תסריח ותמות מצמא. ג. אלביש שמים - קדרות - הלא ברצוני אלביש את השמים לגויים - בחושך, ושק - אשים פסותם - וברצוני, אכסה אותם בכסות חשוכה של שק, (וא"כ: " מדוע פאתי ואין איש קראתי ואין עונה... " !?) ד. ה' אלוהים נתן לי לשון למודים - ה' נתן לי לשון הראויה ללמד, לדעת לעות את יעף דבר - ולדעת את העת, (הזמן), שבו יוכלו העייפים, (הצמאים לשמוע), לקבל את דברי, יעיר בבקר בבקר - בכל יום ויום, היה מעיר אותי ללכת לנבא, יעיר לי און, לשמע פלמודים - היה מעיר את אזני, בדברים המתקבלים על הלומדים את נבואתי, ה. ה' אלוהים פתח לי און - לשמוע הנבואות, ואנכי לא מריתי, אחר - לא נסוגתי - ואני לא סרבתי לשליחות ולא נסוגתי אחר מלנבא, ו. גוי - נתתי למכים - לא נמנעתי מלנבא, אפילו שהיו מכים את גופי ³², ולחיי למרטים - ומורטים את שערות הלחיים, פני - לא הסתרתי, מפלמות ורק - ואת פני לא הסתרתי מבזיונות ויריקות. ז. וה' אלוהים יעזר לי, על פן לא נבלמתי - אך ה' ית' היה בעזרי, לכן לא בושתי, לאמר ברבים את נבואתי, על פן שמתי פני - פחלמיש, ואדע פי לא אבוש - לכן שמתי את פני כסלע חזק, ובטחתי בהי שלא אבוא לידי בושה מהם. ח. קרוב מצדיקי - קרוב הזמן, שיתבררו נבואתי כצודקות ונאמנות,

³² גוי, כמו: "...לאיש שתיים חברות איש ושתיים מכסות את גניתינה", יחזקאל א' יא.

ח. **פִּי כַבֵּד** - **יֹאכְלֵם עֵשׂ** - כי יכלו העמים, כמו הבגד שנאכל ע"י העש (מיון תולעת), **וּכְצֶמֶר** - **יֹאכְלֵם סָס** - וכמו הצמר שנאכל וּפְלָה ע"י הַסָּס, (מיון תולעת), **וְצִדְקָתִי** - **לְעוֹלָם תְּהִיָּה, וַיְשׁוּעָתִי** - **לְדוֹר דּוֹרִים** - והצדקות והישועות שאביא לכם בניי, לעולם יתקיימו עד סוף כל הדורות. (ולא תרדו מגדולתכם) **ט. עוֹרֵי עוֹרֵי לְבָשִׁי עוֹ זָרוּעַ ה'** - מתפלל ישעיהו על זרוע וחוזק ה' בעולם, שתתעורר ותִּכְרָאָה ברוב עוז, (לבשי עוז - שתִּכְרָאָה בגלוי, כבגד, הנראה כלפי חוץ) **עוֹרֵי** - **פִּימֵי קֶדֶם, דוֹרוֹת עוֹלָמִים** - התעוררי, כמו שהיתה נגלית בעולם, מימי קדם ובדורות שעברו עוד מזמן רב, (כגון במצרים) **הֲלוֹא אֵת הָיָא** - **הַמְחַצְבֵת רָהֵב** - הלווא את היא הזרוע שחצבת וכרתת את מצרים (רהב - מצרים, כמו: "לִכְּנֹן קָרָאתִי לְזֹאת (למצרים), רָהֵב הֵם - שהם מתרהבים, מתגאים בדבר שאין להם; לעיל ל' ז') **מְחוֹלְלֵת תְּנִינִין** - ושְׁמֹתַ חֲלָחֵלָה וּפְחַד בַּפְרָעָה - הנמשל לתנין. (כמו: "וְאַתָּה פְתַנִּים בְּיָמַי..."; יחזקאל ל"ב ב') **י. הֲלוֹא אֵת הָיָא הַמְחַרְבֵת יָם, מִי - תְּהוֹם רַבָּה** - הלא את היא, שִׁיבִּשְׁתָּ את מי התהומות הגדולים שבים סוף לפני בניי, **הַשְּׁמָה מַעֲמֵקֵי יָם - דֶּרֶךְ לְעֵבֶר גְּאוּלִים** - ושמת את מי עומק הים, לדרך שיעברו בה בניי שנגאלו ממצרים. **י"א. וּפְדוּיֵי ה'** - **יְשׁוּבוּן** - התעוררי, ותיפדי את בניי וישוּבוּ לָאֲרָצָה, **וּבָאוּ צִיּוֹן - בְּרָנָה** - בשמחה ושבח לה', **וְשִׁמְחַת עוֹלָם - עַל רֵאשִׁים** - ושמחה תמידית, תהיה מתנוססת על ראשם, **שְׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה** - **יְשִׁיגוּן** - הששון והשמחה, תשיג וְתִשְׁרָה על בניי, **נְסוּ - יְגוֹן וְאַנְחָה** - והיגון והאנחות, ינוסו ויברחו מהם. **יב. אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מְנַחֲמֶכֶם** - אני הוא, שאנחם אתכם מצרותיכם, **מִי אֵת וְתִירָאֵי** - **מֵאֲנוּשׁ יָמוֹת** - מי את, שתפחדי מאדם שסופו למוֹת, **וּמִבְּן אָדָם - חֲצִיר יִנְתָּן** - ומבן אדם שנתון למיתה, כחציר הנתון ליובש והולך וכלה. (הלא אני הוא שיושיע אתכם, ומדוע תראו מאדם !!) **יג. וְתִשְׁבַּח ה' עֲשֶׂה** - אך אתם, שכחתם את ה' שעשה אותך, **נוֹטָה שָׁמַיִם וַיְסֹד אֲרָץ** - אשר נטה ופרש את השמים, ושם את יסודות הארץ,

ברכתי והרבתי את זרעו, כך אתם יראי ה', ארבה אתכם ואתן לכם רוב טובה. **ג. פִּי נָחַם ה' צִיּוֹן, נָחַם כָּל חֲרִבְתֶּיהָ** - כי ה', ינחם את ציון, ויקים את החורבות שבה, **וַיֵּשֶׁם מִדְּבָרָה בְּעֵדָן, וְעַרְבֶתָהּ כָּגֹן ה'** - ויהפוך את השממה שבא"י (מדבר, ערבה = מקום שממה), להיות כגן ה' שבעדן, **שְׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה יִמְצָא בָּהּ** - קול ששון ושמחה יהיה מצוי בציון, **תוֹדָה וְקוֹל זְמִרָה** - קול הודאה וזמרה, על ישועת ה'. **ד. הִקְשִׁיבוּ אֵלַי עַמִּי, וְלְאוּמֵי אֵלֵי הָאֲזִינוּ, פִּי תוֹרָה מֵאֵתִי תֵצֵא, וּמִשְׁפָּטֵי לְאוּר עַמִּים אֲרָגִיעַ** - הקשיבו אלי עמי, כי מציון תצא ותאיר תורה, הוראה ומשפט - לכל העמים, וכך, יבוא על האומות מרגוע ושלווה, (כמו: "...וְכָתְתוּ חֲרִבוֹתֵיכֶם לְאֵתִים... לֹא יִשָּׂא גּוֹי אֶל גּוֹי חֲרֵב וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד מִלַּחְמָה"; לעיל ב' ד') **ה. קָרוֹב צִדְקֵי** - גילוי הצדק בעולם - קרוב לבוא, **יִצָּא יִשְׁעֵי** - יצאה מאתי הישועה - וקרובה לבוא, **וְזָרְעֵי עַמִּים יִשְׁפְּטוּ** - ובזרועי אשפוט ואעניש את העמים כפי הראוי להם, **אֵלֵי אֵיִים יָקוּוּ** - ושאר העמים יקוו ויבטחו בה', **וְאֵל זָרְעֵי יִיחַלּוּן** - ואל זרוע ה' יקוו ויבטחו. **ו. שָׂאוּ לְשָׁמַיִם עֵינֵיכֶם** - שאו עיניכם אל שרי האומות שבשמים, **וְהִבִּיטוּ אֶל הָאָרֶץ מִתַּחַת** - והביטו אל מלכי האומות שבארץ, **כִּי שָׁמַיִם - כַּעֲשָׂן נִמְלָחוּ** - ראו ששרי האומות בשמים, יושחתו כעשן שפלה ונעלם, **וְהָאָרֶץ - כַּבֵּגֶד תִּבְלָה** - ומלכי האומות שבארץ, יבלו ויושחתו כבגד הבלה (שפלה מרוב שימוש), **וַיִּשְׁבִּיָּהּ** - וכמו מלכי השמים והארץ, גם שאר יושבי הארץ, **כְּמוֹ בֶן יָמוֹתוֹן - יָמוֹתוֹ,** **וַיְשׁוּעָתִי** - **לְעוֹלָם תְּהִיָּה, וְצִדְקָתִי** - **לֹא תַחַת** - אך הישועה והצדקה שהבטחתי לבניי, ב'א תבוא, תתקיים לעולם ולא תשבר. **ז. שָׁמְעוּ אֵלֵי יְדֵעֵי צִדְקָה** - שמעו אלי בניי, היודעים לעשות צדקות, **עִם תּוֹרָתִי בְּלִבָּם** - עם ששומרים את תורתם בליבם - לעשותה, **אֶל תִּירָאוּ חֲרִפַת אָנוּשׁ, וּמַגְדִּפְתֶּם אֶל תַּחַתוֹ** - אל תפחדו ותשברו בְּלִבְכֶם, מהחרפות ומהגידופים שמבזים אתכם כל אנשי האומות,

וְתִפְחַד תְּמִיד כָּל הַיּוֹם – ומפני כך, כל הימים
 היית מפוחד,
 מִפְּנֵי חֶמַת הַמִּצִּיק – מכעס העמים המציקים
 לכם,
 כְּאִשֶּׁר פּוֹנֵן לְהִשְׁחִית – כאשר התכווננו להשחית
 אתכם,
 וְאִיָּה חֶמַת הַמִּצִּיק – והיכן הוא כעס המציקים
 ?! הלא הושעתי אתכם מידיהם !
 (ומדוע תפחד תמיד כל היום !!)
 יד. מִהֵר צַעֲה – לְהִפְתֹּחַ – הנה, הצועים,
 הגולים, (כמו: " וּשְׁלַחְתִּי לוֹ צַעִים - וצעהו..."; ; נבואה על
 מואב בירמיהו מח' יב') ימהרו להפתח ממאסר
 הגלות,
 וְלֹא יָמוּת לְשַׁחַת – ולא ימותו וירדו לשחת,
 לקבר,
 וְלֹא יִחְסַר לְחֶמּוֹ – ואפילו לחם ומזון, לא יחסר
 להם בדרכם.
 טו. וְאֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ, רַגַע הַיּוֹם וַיְהִימוּ גִלְיוֹ – הלא
 אני ה' אלוקיכם, שבקע את היס, אע"פ שגליו
 המו וגעשו,
 ה' צְבֹאוֹת שְׁמוֹ – ששמו מורה על כך, שהוא אדון
 כל הצבאות,
 טז. וְאֲשִׁים דְּבָרִי בְּפִיךָ – שמתני את דברי
 התורה בפוך, שתלמד ותעסוק בהם,
 וּבְצֵל יָדַי בְּסִיתֶיךָ – ובזכות התורה שבפוך, צל
 ידי, כסתה אותך כמגן, מפני האוייבים הקמים
 עליך,
 לְנִטֵּעַ שָׁמַיִם וְלִיסַד אָרֶץ – אתם בניי, הנמשלים
 לכוכבים הרבים שבשמים, ולעפר הארץ, אטע
 ואייסד אתכם מחדש בארצכם,
 וְלֹאמַר לְצִיּוֹן – עֲמִי אַתָּה – ואומר לכם בני
 ציון, עמי אתם כבראשונה, לפני גלותכם.
 יז. הַתְּעוֹרְרֵי הַתְּעוֹרְרֵי קוֹמֵי יְרוּשָׁלַם – התעוררי
 ירושלים וקומי מחורבנדך,
 אֲשֶׁר שְׁתִּית מִיַּד ה' אֶת כּוֹס חֶמְתּוֹ – אשר
 שתית את כוס היין, (הפורענות), מיד ה',
 אֶת קִבְעַת כּוֹס הַתְּרַעְלָה – וגם את השמרים,
 שמקומם קבוע בתחתית החבית, של יין
 התרעלה, (שמרעיל הגוף בפורענות שבאה לעל ירושלים),
 שְׁתִּית מְצִית – שתית היין, ואף מצצת את כוס
 היין - עד תום.
 יח. אֵינְ מִנְהַל לָהּ – לא היה לה (לגולים מירושלים)
 מנהיג ומלך בגלות,
 מִכָּל בָּנִים יְלָדָה – מכל הבנים שילדה בגלות,
 וְאֵינְ מַחְזִיק בְּיָדָהּ, מִכָּל בָּנִים גְּדֻלָּה – ומכל
 הבנים שגדלה בגלות, לא היה מי שיחזיק בידה,
 שלא יפלו,

יט. שְׁתִּים הִנֵּה קָרָאתֶיךָ – שתי רעות גדולות
 נקראו ובאו עליך, לפני צאתכם לגלות,
 מִי יָנוּד לָךְ – ואין מי שינווד לך בראשו על
 רעתך,
 (שכולם, באו עלייך להכותך)
 הַשָּׂד וְהַשֶּׁבֶר, וְהָרַעַב וְהַחֶרֶב –
 (א) השוד - שהרגו אתכם בחרב,
 (ב) השבר - הרעב,
 מִי אֲנַחְמֶיךָ – מי עבר צרות כאלו, שיוכל לנחם
 אותך,
 כ. בְּנִיָּה, עֲלֵפוּ שְׂכָבוֹ, בְּרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת – בני
 ירושלים, שכבו מעולפים ברחובות,
 כְּתוֹא מְכַמֵּר – כמו התאו³³, שנלכד ברשת,
 (מכמר, מכמורת = רשת³⁴) וממתין בפחד לשחיטה,
 הַמְּלֵאִים חֶמַת ה', גְּעֵרַת אֱלֹהֶיךָ – והיו מלאים
 בכעס ה' ובגערותו עליהם,
 כא. לָבוֹ, שְׂמַעִי נָא זֹאת עֲנִיָּה – כעת, שמעו בני
 ציון, הענייים ברוב צרותם,
 וּשְׁכַרְתְּ – וְלֹא מִיָּיִן – שיכורה אך לא מיין,
 אלא מרוב הפורענות,
 כב. כֹּה אָמַר אֲדֹנָיִךָ ה' – כה אמר האדון שלך,
 שהוא אדון כל העולם,
 וְאֱלֹהֶיךָ יָרִיב עִמּוֹ – האלוקים, שיריב את
 המריבה שלך עם הגויים,
 הִנֵּה לִקְחָתִי מִיָּדְךָ אֶת כּוֹס הַתְּרַעְלָה, אֶת
 קִבְעַת כּוֹס חֶמְתִּי – לקחתי מידך את כוס יין
 התרעלה עם השמרים הקבועים בתחתיתתה,
 לֹא תוֹסִיפִי לְשִׁתּוֹתָה עוֹד – ולא תוסיפי עוד
 לשתות ממנה.
 כג. וְשָׁמְתִיָּהּ – אשים את הכוס,
 בְּיַד מוֹגִיָּךְ – ביד אלו שצערו אותך,
 אֲשֶׁר אָמְרוּ לְנַפְשֶׁךָ: שָׁחִי וְנַעֲבְרָה – אשר היו
 מבזים ומשפילים אותך, ואמרו שחי, התכופפי
 ונעבור עלייך,
 וְתִשְׁמִי כְּאָרֶץ – גֹּדֶה, וְכַחֲזִין – לַעֲבָרִים –
 וְדָרְכוּ עַל גּוֹפְךָ, כֵּאלִלוֹ הִיָּה כְּאָרֶץ, וְכַחֲצוֹת
 שעוברים עליהם.

ישעיה נב

א. עוֹרֵי עוֹרֵי, לְבָשִׂי עֹדֶךָ צִיּוֹן – התעוררי
 ירושלים מחורבנדך, לבשי את החוזק שהיה לך
 בראשונה,

33 כמו: " אֵיל וְצִבִי וְיַחְמוֹר וְאֶקוֹ וְדִישָׁן וְתֵאוּ וְנִמְר " ;
 דברים יד' ה'.

34 כמו: " ...וּפְרָשֵׁי מְכַמְרֵת עַל פְּנֵי מַיִם אֲמָלְלוּ" לעיל יט, ח'.

ח. קול צפוף – קול הצופים השומרים על החומה,
 נשא קול, יחדו ירננו – ירימו קול, בשבח לה' ית', על בא הגאולה,
 כי עין בעין יראו, בשוב ה' ציון – כי יראו בעיניהם, באופן ברור וללא ספק, ששב ה' ציון - להשרות שכינתו.
 ט. פצחו, רננו יחדו, חרבות ירושלים, כי נחם ה' עמו, גאל ירושלים – "פתחו פה" ברינה, חורבות ירושלים, על הנחמה שניחם את בניי, וגאל ירושלים.
 י. חשף ה' את זרוע קדשו, לעיני כל הגוים – בזרוע חשופה יכה ה' בעמים ויגאל את עמו, (שגאולת בניי, תהיה בגלוי, כזרוע החשופה וגלויה לעין כל),
 וראו כל אפסי ארץ, את ישועת אלהינו – ובכל קצות הארץ, יראו את ישועת ה' לבניי.
 יא. סורו סורו, צאו משם – סורו וצאו במהירות מהגלות,
 טמא, אל תגעו – השמרו מלגעת בכל טמא, צאו מתוכה – מהגלות,
 הברו – הטהרו,
 נשאי בלי ה' – הכהנים הלוויים, נושאי כלי בית ה'.
 יב. כי לא בחפזון תצאו – לא תצאו בחפזון ובבהלה, (אף שיצאו במהירות) ובמנוסה לא תלכו – ולא תנוסו בפחד מהגויים,
 כי הלך לפניכם ה', ומאספכם – אלהי ישראל – כי ה' ית' הולך לפניכם, ואף מאסף הוא אחרכם.
 יג. הנה ישביל עבדי – בזמן גאולת ישראל, יצליחו בניי מאוד,
 ירום, ונשא, וגבה מאד – יהיו רמים, נישאים, וגבוהים בהצלחתם מאוד.
 יד. באשר שממו עליך רבים – כפי השיעור, שהיו תמהים גויים רבים, על שפלות בניי,
 בן משחת מאיש – מראהו – ובאמת³⁵, מראה בניי, מושחת ומושפל מפני כל אנשי העולם, ותארו – מבני אדם – ותואר פניהם, מושחת יותר מכל בני האדם.
 טו. בן – כד, בשיעור הבזיון הזה, יגדל כבוד ישראל,
 יזה גוים רבים – וה' ית', יתנו וישפוך דם גויים רבים,

לבשי בגדי תפארתך, ירושלים עיר הקדש – לבשי הבגדים המפוארים שהיו לך, (שישובו בני ציון מהגלות)
 כי לא יוסיף יבא בך עוד ערל וטמא – שלא יוסיפו למשול בתוכך עוד, הגויים הערלים והטמאים.
 ב. התנערי מעפר – נערי עצמך מהעפר, שדבק בך בחורבנד,
 קומי שבי ירושלים – קומי מהארץ, ושבי על כסא ירושלים,
 התפתחי מוסרי צוארך, שביה בת ציון – פתחי והתירי את המוסרות (המחברים עול הבהמה - לעגלה) מעליך שבווי בני ציון.
 ג. כי כה אמר ה', חנם נמפרתם – הגויים לא נתנו כסף תמורת בניי שהיגלו,
 ולא בכסף תגאלו – ולא תמורת כסף תגאלו מהגלות, (אלא בתשובה)
 ד. כי כה אמר ה' אלוהים, מצרים ירד עמי בראשנה – לגור שם – מצרים שעבדו את ישראל, בחינם וללא סיבה שהלא לגור בארץ מצרים באו,
 ואשור – באפס עשקו – וכן אשור בחינם עשק את עשרת השבטים,
 ה. ועתה, מה לי פה נאם ה' – וכעת בגלות השלישית, מדוע אני מתמהמה מלגאול אתכם, כי לקח עמי חנם – הלא עמי בחינם וללא סיבה משועבד בגלותו,
 משליו יהילילו נאם ה' – המושלים, מהללים ומשבחים עצמם נגד ה', ותמיד כל היום שמי מנאץ – שם ה' מבוזה.
 ו. לכן – בגלל שחינם לוקחתם לגלות, (מצד הגויים), ושמי המבוזה בין הגויים, כשאגאל אתכם,
 ידע עמי – שמי – ידעו בניי את שם ה', שהוא השולט והמושל בעולם,
 לכן ביום ההוא – בזמן הגאולה,
 כי אני הוא המדבר – הנני – ידעו, כי אני ה' שדברתי על גאולת בניי, והנני מקיים הבטחתי.
 ז. מה נאוו על ההרים – מה מאוד, (עד כמה) נאים על ההרים,
 רגלי מבשר – פסיעות רגליו, של המבשר על גאולת ישראל,
 משמיע שלום – שמשמיע על השלום שבא, מבשר טוב משמיע ישועה – מבשר על הטוב והישועה שבאה,
 אמר לציון – מלך אלהיך – שיאמר לבני ציון: הראה וגילה ה', את מלכותו ושלטונו בעולם!

³⁵ כמו: " כן בנות צלפחד דוברות..." במדבר כז' ז'.

עליו - על כבוד בניי שגדל מאוד,
 יקפצו מלכים - פיהם - יסגרו פיותיהם מרוב
 תמהון,
 כי אשר לא ספר להם - ראו, ואשר לא שמעו
 - התבוננו - מעולם, לא סופר ונשמע על עם
 בעולם, שזכה לכבוד וגדולה, כפי שרואים
 ומתבוננים כעת בישראל.

ישעיה נג

א. מי האמין לשמעתנו - מי היה מאמין,
 לשמועה הגדולה הזו, ששמענו על כבוד ישראל
 שעלה כל כך?
 וזרוע ה' - על מי נגלתה - ועבור איזה עם,
 התגלתה זרועו וחוזקו של ה', כל כך,
 (כמו שנתגלתה, במלחמתו עם הגויים עבור ישראל)
 ב. ויעל כיונק - לפניו, וכשרש - מארץ ציה -
 בניי עלו לגדולה בארצם לפני ה', כיונק, כענף,
 וכשורש, שעולים דרך פלא - בארץ ציה (בארץ
 יבשה ושוממה),
 לא תאר לו ולא הדר - כשהיו בניי בגלות, לא
 היה להם, לא תואר ולא הדר (ענין יופי ופאר)
 ונראהו - ולא מראה ונחמדהו - וכשראינו
 אותם בשפלות הגלות, לא היה מראהו יפה,
 ולכן לא חמדנו בהם.
 ג. נבזה - היו בעינינו מבוזים,
 וחדל אישים - חדל עם ישראל, מלהקרא איש,
 (מרוב שפלותם)
 איש מכאבות וידוע חלי - היו ידועים כבעלי
 כאבים ומחלות (מרוב הצרות),
 וכמסתר פנים ממנו - מרוב בושה היה מסתיר
 פניו מאיתנו.
 נבזה, ולא חשבנהו - בזויים עד שלא החשבנו
 אותו כלל.
 ד. אכן - אולם, יסוריו אינם בגלל שהוא באמת
 עם בזוי ושנוא לפני ה',
 חלינו - הוא נשא, ומכאבינו - סבלם - אלא
 החוליים והמכאובים שסבל, הם בגלל פשעינו
 ועוונותינו, (ואנחנו היינו צריכים לקבל, החוליים
 והמכאובים)
 ואנחנו חשבנהו, נגוע, מפה אלהים ומענה -
 ואנחנו חשבנו שהוא עם נגוע (חלש), מוכה,
 ומעונה ביסורים, משום שהוא עם שפל ושנוא
 לפני ה',
 ה. והוא מחלל - מפשענו - ובאמת, בניי נפלו
 חללים, בגלל פשעינו אנו,
 מדבא - מעונותינו - שבור, בגלל העוונות שלנו,
 מוסר שלומנו - עליו - היסורים שבאו עליו,
 הם הביאו לנו השלום והשלווה,

ובחברתו - נרפא לנו - ובזכות החבורות
 והמכות שקבל, באה לנו רפואה.
 ו. פלנו - פצאן תעינו - אך כעת, כשעלו בניי
 לכבודם הראוי להם, התגלה, שכולנו תעינו
 מדרך הטוב, כצאן המתפזר - ללא הרועה.
 איש לדרכו - פנינו - כל אחד מאתנו פנה
 לדרכו בלא מנהיג שיורנו הדרך הטובה.
 וה' הפגיע בו - את עון פלנו - ואת עוון כולנו,
 ה' הביא על בניי.

ז. נגש - בניי היו נגשים לפנינו (נלחצים על ידינו
 בגזילת ממון)

והוא נענה, ולא יפתח פיו - היו מעונים על
 ידינו, ולא פתחו פיהם להתנגד,
 פשה - לטבח יובל, וכרחל - לפני גזייה
 נאלמה, ולא יפתח פיו - כמו הש, המובל
 לשחיטה ולא פותח פיו, וכמו רחל (נקבת
 האייל) שנאלמת מלדבר, בעת שגוזזים את הצמר
 ממנה.

ח. מעצר וממשפט - לקח - כשה', יקח את
 בניי מגלותם, שהיו עצורים ונשפטים שם - עיי
 הגויים,

ואת דורו - ואת הגדולה והטובה, שתהיה
 לדור הגאולה לעתיד לבוא,
 מי ישוחח - מי יוכל לספר,

פי נגזר מארץ חיים - כי בניי נעקרו מא"י,
 מפשע עמי - נגע למז - בגלל פשעינו (של

הגויים) באו עליהם (על בניי) כל הנגעים והמכות
 הללו.

ט. ויתן את רשעים - קברו - בניי נתנו עצמם
 להקבר כרשעים, ובלבד שיחזיקו באמונתם,
 ואת עשיר - במתיו - ונתנו עצמם למיתות
 שונות, שהמיתו אותם המושלים העשירים,
 ובלבד שלא יעזבו אמונתם,

על לא חמס עשה, ולא מרמה בפיו - אף שלא
 עשו חמס וגזל, ולא דברו דברי מרמה.

י. וה' חפץ דבאו - ובאמת, אומר הנביא, ה'
 רצה לדכא, לשבור אותנו, כנסיון אם יחזיק
 באמונתו, החלי - לכן הביא עליו כל המחלות
 והכאבים,

אם תשים אשם - נפש - אם ישים ויראה את
 היסורים הבאים על נפשו, כמו קרבן אשם -
 לכפרה על עוונותיו, (ולא יעזוב אמונתו בה')

יראה זרע, יאריך ימים - יראו בניי את זרעם
 מתרבה, ויאריכו ימים,

וחפץ ה' - בידו יצליח - וחפצו, רצונו, של ה',
 לתקן העולם במלכותו ית', יבוא על ידו
 (של עם ישראל),

יא. מעמל נפשו - אחר העמל הרב שסבלו בני בגלות,
 יראה ישבע - יראו וישבעו רוב טובה,
 בדעתו - בדעת שתרבה לעתיד לבוא (כי מלאה הארץ דעה את ה')...
 יצדיק צדיק, עבדי לרבים - בני עבדי, יצדיק את העמים הרבים, (ועוד יורה להם את דרך ה'): "ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו כי מציון תצא תורה..."
 ועונתם - הוא יסבל - ויסבול בצדקותו, בגלל עוונותם.
 יב. לכן - לכן, בגלל שנשאו ישראל את עון הגויים,
 אחלק לו - ברבים - אחלק לו את שלל עמים רבים, (עמים רבים, שיבואו עליו עם גוג)
 ואת עצומים - יחלק שלל - ואת השלל של עמים עצומים,
 תחת, אשר הערה למות - נפשו - בזכות, ששפך את עצמו (שמסר נפשו), ליסורים ומיתות משונות על עוונות הגויים,
 ואת פשעים - נמנה - ונענש, כאילו הוא נמנה ונספר עם כל הרשעים,
 והוא, חטא רבים נשא - והוא באמת, נשא על עצמו חטאי עמים רבים, (ולא מרוב רשעותו)
 ולפשעים - יפגיע - ועל העמים הפושעים, בקש והתפלל לפני ה' - ונצלו בזכותו.

ישעיה נד

א. רני עקרה - לא ילדה - רני (לשון רינה) ושבחי ירושלים את ה', שהיית כאשה עקרה שלא ילדה, (בזמן שגלו ממנה בני ציון)
 פצחי רנה - פתחי פיה ברינה לה,
 וצהלי - ותצהלי ותשמחי, על גאולת ישראל,
 לא חלה - ירושלים, שזמן רב לא היה לה, חיל ופחד לידה, (משום שהייתה כעקרה)
 כי רבים בני שוממה - כי בזמן הגאולה, יהיו רבים בנייך, בני ציון השוממה,
 מבני בעולה אמר ה' - מבנים של אשה, היושבת עם בעלה בשלווה,
 ב. הרחיבי מקום אהלך - הרחיבי את מקום האהלים (בתי ירושלים), לרוב הבנים שישובו אלייך,
 ויריעות משכנותיך - יטו - ואת היריעות של הבתים, הטי ותפרסי למרחוק,
 אל תחשכי - אל תחשכי במקום, האריכי - מיתריך - האריכי את מיתרי האהלים הגדולים (המחברים בין האוהל ליתדות),

ויתדתיך - חזקי - וחזקי את היתדות, לאוהלים הגדולים.
 ג. כי ימין ושמאל - תפריצי - כי עוד תתחזקי ותתרחבי לימין ולשמאל,
 וזרעך - גוים יירש - זרע ישראל, עוד ירשו ארצות הגויים, (שגם א"י כולה תתרחב)
 וערים נשמות - יושבו - וישבו בערים שהיו שוממות.
 ד. אל תיראי, כי לא תבושי, ואל תבלמי, כי לא תחפירי - אל תפחדי ותתביישי להרים ראשך, שגלות זו - אחרונה היא, ולא כשאר גלויות שהיו,
 כי בשת עלומיך - תשכחי - כי הבושה שהייתה בזמן נעורייך, (בגלויות קודמות) - תשכחי ולא ישובו,
 וחרפת אלמנותיך - לא תזכרי עוד - והבושה שהייתה לך כאשה אלמנה, לא תזכרי עוד בגאולתך.
 ה. כי בעליך - עשיך, ה' צבאות שמו - כי ה', שהוא הבעלים שלך, אדון כל הצבאות הוא, וברצונו יעשה כל חפצו,
 וגאלך - קדוש ישראל, אלהי כל הארץ יקרא - והגואל אותך, הוא קדוש ישראל, ששולט בכל הארץ, וברצונו יגאלך.
 ו. כי כאשה עזובה ועצובת רוח - קראך ה' - כי דומה את לאשה עצובת רוח, שבעלה עזב אותה,
 (ולא כאלמנה או גרושה שלא תחזור לבעלה; כמו: "...אי זה ספר פריתות אפכם אשר שלחתיה..."; לעיל נ' א')
 ואשת נעורים - כי תמאס אמר אלהיך - וכמו אשת נעורים, שגם אם תמאס לזמן מה, ישיב אותה בעלה אליו.
 ז. ברגע קטן עזבתך, וברחמים גדלים - אקבצך - הזמן שהיית עזובה מלפני, יחשב בעינייך לרגע קטן, כנגד גודל הרחמים בזמן קיבוץ בנייך,
 ח. בשצף קצף הסתרתני פני רגע ממך, ובחסד עולם רחמתניך, אמר גאלך ה' - זמן ההסתר פנים יהיה נחשב בעינייך, כמעט קצף (כעס), וכרגע, כנגד החסד הנצחי, שאביא עלייך בזמן הרחמים.
 ט. כי מי נח - כמו השבועה, על מי המבול בזמן נח,
 זאת לי - כך אני נשבע, על זאת הגאולה,
 אשר נשבעתי מעבר מי נח עוד על הארץ - שנשבעתי שלא יעבור עוד מבול על הארץ,
 כן נשבעתי, מקצף עלייך ומגערך - כך אני נשבע, שלא אקצוף ולא אגערך עוד - לעולם.

(למעשהו - כל כלי - לפי עניינו, לפי הצורך שלו)
וְאַנְכִי בְּרֵאתִי מִשְׁחִית - לְחַבֵּל - וכמו כן, אני בראתי גם את המשחית, שיחבל ויקלקל את הכלי. { נמשל: אני בראתי והבאתי עליכם אויבים - להרוג בכם (סנחריב, נ"נ), ואני אביא על אויביכם (על גוג) משחית, שיהרוג וישמיד אותם. }
יִזְ. כָּל כְּלֵי יוֹצֵר עֲלֶיךָ - לא יצליח - כל כלי מלחמה, שיצור האויב כדי לפגוע בכם, לא יצליח להרע לכם,
וְכָל לְשׁוֹן תִּקְוֶה אֶתְּךָ לְמִשְׁפָּט - תרשיעי - וכל לשון (כל עם) שתקום לעשות איתך משפט, תנרשע בדיו.
זֹאת - זאת הנבואה הטובה,
נְחַלֵּת עִבְדֵי ה' - תהיה הנחלה לבניי, עבדי ה',
וְצִדְקָתְךָ, מֵאֵתִי נָאֵם ה' - וזו הצדקה שאעשה להם בגאולתם.

ישעיה נה

א. הוֹי - לשון קריאה והתאספות,
כָּל צִמָּא לְכוּ לַמַּיִם - כל אדם הצמא למים (מים משל לתורה, שאי אפשר לעולם בלא מים, בלא תורה), ילך למים להרוות צמאונו,
וְאֲשֶׁר אֵין לוֹ כֶּסֶף - וגם מי שאין בידו כסף, ילך לשתות, (שניתנים לכל בחינם),
לְכוּ שִׁבְרוּ וְאָכְלוּ - לכו קנו אוכל - ואכלו,
וְלְכוּ שִׁבְרוּ בְּלוֹא כֶּסֶף וּבְלוֹא מַחִיר יֵין וְחֶלֶב - לכו קנו בחינם, יין וחלב. (יין וחלב גם משל לתורה. יין - כמו היין שמשמח לבב אנוש, כך התורה: פיקודי ה' ישרים משמחי לב, חלב - כמו החלב מקיים התינוק ומגדלו, כך דברי תורה מקיימים הנשמה; וכמו שניבא עמוס: "הנה ימים באים... והשלחתי רעב בארץ, לא רעב ללחם, ולא צמא למים, כי אם לשמע את דברי ה'"; עמוס ח' יא')
ב. לָמָּה תִּשְׁקְלוּ כֶּסֶף בְּלוֹא לֶחֶם וְיִגִּיעַכֶם בְּלוֹא לְשִׁבְעָה - מדוע אתם שוקלים כסף, ונותנים לגויים את הרכוש שיגעתם עליו, בעבור חכמות הגויים שלא ישביעו אתכם כלל?! (במקום שתרדפו אחר התורה, הניתנת בחינם, ומשביע את לומדיה!!)
שִׁמְעוּ שְׁמוֹעַ אֱלֹהִים, וְאָכְלוּ טוֹב - שמעו בקול ה' ללמוד התורה, "ותאכלו" דבר טוב (את דברי התורה),
וְתִתְעַנְּגוּ בְּדִשָּׁן נִפְשֵׁיכֶם - ואז תתענג נפשכם, ברוב טובה ותענוגים!
ג. הֲטוֹ אֲזַנְכֶם וּלְכוּ אֵלַי - הטו את אזניכם, לשמוע ולקבל את דברי,
שְׁמָעוּ - ותחי נפשכם - שמעו לדברי, ואז תחיה נפשכם ברוב טובה,
וְאֶכְרַתְּהָ לְכֶם בְּרִית עוֹלָם - ואכרות לכם ברית שלא תפסק לעולם,

י. כִּי הִהָרִים יְמוּשׁוּ - גם אם ההרים יזוזו ממקומם,
וְהִגְבְּעוֹת תְּמוֹטֵינָה - והגבעות, יטו ויזוזו ממקומם,
וְחִסְדֵי מֵאֶתְךָ - לא ימוש - החסד שאעשה איתך לא יזוז ממקומו ולא יפסק,
וּבְרִית שְׁלוֹמִי - לא תמוט - וברית השלום שכרתתי עמכם - לא תפול לעולם,
אָמַר מְרַחֵמְךָ ה' - אמר ה', המרחם עליכם.
יא. עֲנִיָּה סַעְרָה - ירושלים, דומה לעניה, שליבה סוער מרוב הצרות שעברו עליה,
לֹא נַחֲמָה - ועדיין לא התנחמה מצרותיה,
הִנֵּה אֲנִכִי מְרַבֵּיץ בְּפִוְךָ - אֲבָנֶיךָ - הנה, בזמן גאולתך, אושיב ואניח אבני נופך (אבן יקרה) - ברצפתך, (עוד אתן בך, רוב יופי והדר)
וְיִסְדְּתֶיךָ - בַּסְּפִירִים - ואבנה את יסודות העיר - באבני ספיר (אבן יקרה)
יב. וְשִׁמְתִי בְּדָכְךָ - שְׁמִשְׁתֶּיךָ - אשים בחלונות, שמשות בְּדָכְךָ (זכוכית, הצבועה במיני צבעים),
וְשַׁעְרֶיךָ - ואבני שערי העיר,
לְאֲבָנֵי אֶקְדָּח - מאבנים הזוהרות כאש, (אקדח - מלשון קדחי אש, בעירה של אש; כמו: "... הן כלכם קדחי אש מאזרי זיקות..."; לעיל נ' יא')
וְכָל גְּבוּלְךָ - לְאֲבָנֵי חֲפִץ - ובכל גבול א"י, יהיו אבנים יקרות לרוב. (אבנים, שכולם חפצים בהם)
יג. וְכָל בְּנֵיךָ - לְמוֹדֵי ה' - וכל בניי, ילמדו לדעת את ה',
וְרַב שְׁלוֹם - בְּנֵיךָ - וירבה השלום אצל בנייך.
יד. בְּצִדְקָה - תִּבְוֹנְנִי - בזכות הצדקה שתעשי, תהיי נכונה בגדולה לעולם,
(תִּבְוֹנְנִי - תהיי עומדת בַּכֶּנֶף, בבסיסך, בחוזק ולעולם)
רַחֲמֵי מַעֲשֶׂךָ - כִּי לֹא תִירָאֵי - תהיי רחוקה, ולא תפחדי מעושי הגויים,
וּמִמַּחְתָּה - כִּי לֹא תִקְרַב אֱלֶיךָ - ותהיי רחוקה ומוגנת, מכל שוד ושבר.
טו. הֵן גֹּר גֹּר - יגור - הנה, יבוא גוג ויתאסף עליכם למלחמה,
אָפֶס מְאוֹתֵי - אולם, לא יבואו גויים אלו, במצוות ה' כדי להעניש את ישראל, (כמו סנחריב ונ"נ, אלא ה' עשה ש: "... יעלו דברים על לְבַבְךָ (על גוג) וְחִשְׁבַת מַחְשַׁבֶת רָעָה..."; יחזקאל לח' י', וכל זה, כדי לנקום בהם נקמת ישראל)
מִי גַר אֶתְּךָ - עֲלֶיךָ יְפוֹל - ומי שיבוא להתאסף עליכם למלחמה - יפול בארצכם.
טז. הִנֵּה אֲנִכִי בְּרֵאתִי חֶרֶשׁ - אני הוא, שבראתי את האומן, היוצר כלים,
נִפְחַ בְּאֵשׁ פָּחָם, וּמוֹצִיא כְּלֵי לְמַעֲשָׂהוּ - שנופח רוח בפחמים - להבעיר האש, ליצור הכלים,

יא. כִּן יִהְיֶה דְבַרִי אֲשֶׁר יֵצֵא מִפִּי – כִּךְ יִהְיוּ, כֹּל
 הַבִּטְחוֹתַי שִׁיֵּצְאוּ מִפִּי,
 לֹא יָשׁוּב אֵלַי רִיקָם, כִּי אִם עֲשֵׂה אֶת אֲשֶׁר
 חָפְצָתִי וְהִצְלִיחַ אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּיו – וַיִּתְקַיְּמוּ
 הַבִּטְחוֹתַי, שֶׁנִּתְּתִי בִיד הַנְּבִיאִים, לְהִטִּיב רוֹב
 טוֹבָה לְשׁוֹמְעִים לִי!
 יב. כִּי בְשִׂמְחָה תֵּצֵאוּ – כִּי בְשִׂמְחָה גְדוּלָה
 תֵּצֵאוּ מֵהַגְּלוּת, כְּפִי הַבִּטְחוֹתַי,
 וּבְשָׁלוֹם תִּגְבְּלוּן – וּבְשָׁלוֹם תִּהְיוּ מוֹבְלִים
 אֶרְצָה,
 הַהָרִים וְהַגְּבָעוֹת יִפְצְחוּ לְפָנֵיכֶם – רִנָּה – יִפְתְּחוּ
 "פִּיהֶם" – בְּרִינָה וּשְׂבַח לַה',
 וְכָל עֵצֵי הַשָּׁדָה – יִמְחָאוּ כָּף – לְכַבּוֹד ה', שְׂגָל
 אֶת עֲמוֹ.
 יג. תַּחַת הַנְּעֻצוֹן – בַּמְּקוֹם הַקּוֹצִים, הַגְּדִלִים
 בַּמְּדַבְּרִיּוֹת,
 יַעֲלֶה בְרוֹשׁ – יַעֲלֶה וַיִּצְמַחוּ עֵצֵי בְרוֹשׁ נְאִים,
 וְתַחַת הַסְּרָפָד – יַעֲלֶה הַדָּס –
 וּבַמְּקוֹם הַסְּרָפָד (מִיֵּן קוֹץ), יַעֲלוּ וַיִּצְמַחוּ עֵצֵי הַדָּס,
 וְהָיָה לַה' לְשֵׁם – וּפְלֵא זֶה, יִהְיֶה לְפָרְסוֹם שֵׁם
 ה' בְּעוֹלָם,
 לְאוֹת עוֹלָם – לְאוֹת לְעוֹלָם, עַל אַהֲבַת ה' לְעַמּוֹ,
 לֹא יִפְרָת – וּלְעוֹלָם לֹא יִפְסַק אוֹת זֶה.

ישעיה נו

א. כֹּה אָמַר ה', שְׁמְרוּ מִשְׁפָּט וְעֲשׂוּ צְדָקָה –
 שְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט צְדָק, וְעֲשׂוּ צְדָקוֹת,
 כִּי קְרוֹבָה יִשׁוּעָתִי – לְבוֹא, וְצְדָקָתִי – לְהַגְּלוֹת
 – וְאִם כִּךְ תַּעֲשׂוּ, קְרוֹבִים לְבוֹא עֲלֵיכֶם,
 הַיִּשׁוּעוֹת וְהַצְּדָקוֹת, שֶׁאֲעֲשֶׂה לָכֶם בְּגֹאוֹלְתְּכֶם.
 ב. אֲשֶׁרִי אֲנוֹשׁ – יַעֲשֵׂה זֹאת, וּבֶן אָדָם – יַחְזִיק
 בָּהּ – אֲשֶׁרִי הָאִישׁ וּבֶן אָדָם שִׁיעֲשֶׂה וַיַּחְזִיק
 (תַּמִּיד) – בַּמְּצוּוֹתַי,
 שְׁמֹר שִׁבְתְּ – מַחְלָלוֹ – יִשְׁמֹר אֶת קְדוּשַׁת יוֹם
 הַשַּׁבָּת – מַלְחָלֵל אוֹתוֹ, (מַלְעֵשׂוֹת אוֹתוֹ כִּיּוֹם חוֹל)
 וְשִׁמֹּר יָדוֹ – מֵעֲשׂוֹת כָּל רָע – וַיִּשְׁמֹר אֶת יָדוֹ
 מֵלַעֲשׂוֹת כֹּל דְּבַר רָע.
 ג. וְאֵל יֹאמַר בֶּן הַנְּבִיָּא, הַנְּלוֹה אֵל ה' לֵאמֹר –
 וְלֹא יֹאמַר, בֶּן הַנְּכַר (מֵהַגּוֹיִים הַבָּאִים לְהַתְּגַיֵּיר),
 הַמִּתְחַבֵּר אֶל ה' לְהִאֲמִין בּוֹ,
 הַבְּדִיל יַבְדִּילֵנִי ה' מֵעַל עַמּוֹ – ה' יַבְדִּיל אוֹתִי
 מִבְּנֵיִי, וְלֹא אִזְכָּה בְּטוֹבָה יַחַד עִימָם,
 וְאֵל יֹאמַר הַסְּרִיס – הֵן אֲנִי עֵץ יָבֵשׁ – וְאֵל
 יֹאמַר הַסְּרִיס (אָדָם, שֶׁלֹּא יָכוֹל לְהוֹלִיד בְּנִים ; כְּמוֹ אִשָּׁה
 עֲקָרָה שֶׁלֹּא יָכוֹלָה לְלַדָּת), הֵנָּה אֲנִי, כְּמוֹ עֵץ יָבֵשׁ, (שֶׁלֹּא

חֲסָדֵי דוֹד הַנְּאֻמָּנִים – כְּמוֹ הַטוֹבָה וְהַחֲסֵד
 הַנְּאֻמָּן (קִיִּים לְעוֹלָם), שֶׁהַבִּטְחוֹתַי לְדוֹד, שֶׁלֹּא
 תּוֹפְסֵק מִזְרַעוֹ הַמְּלוּכָה.
 ד. הֵן עַד לְאוֹמִים נִתְּתִיו – הֵנָּה, נִתְּתִי אֶת דוֹד,
 שִׁיְהִיָּה כְּעַד, הַמְּעִיד וּמִזְהִיר אֶת כֹּל הָעַמִּים,
 נְגִיד – שֶׁר וּמוֹשֵׁל,
 וּמִצְוָה לְאֻמִּים – וּמִצְוָה עַל כֹּל הַמְּלַכּוּיּוֹת,
 לַעֲשׂוֹת הַטוֹב וְהַיָּשֵׁר.
 ה. הֵן גּוֹי לֹא תִדְעַ – תִּקְרָא – הֵנָּה, עִם שֶׁלֹּא
 תִּדְעַ וְתַכִּיר (שִׁיּוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ רְחוֹקָה), תִּקְרָא לוֹ – וַיְבוֹא
 לְפָנַיךָ לְשִׁמֵּשׁ אוֹתְךָ,
 וְגוֹי לֹא יִדְעוּךָ – אֵלֶיךָ יְרוּצוּ – וְעַם רְחוֹק, שֶׁלֹּא
 הִכִּיר אוֹתְךָ, יֵרוּץ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ,
 לְמַעַן ה' אֱלֹהֶיךָ, וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל – כִּי פֶּאֶרְךָ –
 בְּגִלְלַת ה' יִתֵּן, הַשּׁוֹכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵיִי, וְנִתֵּן לָךְ כֹּל
 הַפֶּאֶר וְהַכְּבוֹד הַזֶּה.
 ו. דִּרְשׁוּ ה' – בְּהִמְצָאוֹ, קְרָאֵהוּ – בְּהִיּוֹתוֹ קְרוֹב
 – בְּקִשׁוֹ וּקְרָאוּ אֶל ה' יִתֵּן, כְּשֶׁעֲדִיין קְרוֹב וְנִמְצָא
 בְּתוֹכְכֶם, לְפָנַי בֹּא הַפּוֹרְעָנוֹת,
 ז. יַעֲזֹב רִשְׁעוֹ – דְּרָבּוֹ – יַעֲזוֹב הַרְשַׁע אֶת דְּרָכוֹ
 הַרְעָה,
 וְאִישׁ אֶון – מַחְשְׁבֹתָיו – וְאִישׁ שֶׁקֶר וְעוֹוֹן, יַעֲזוֹב
 מַחְשְׁבוֹתָיו הַרְעוֹת,
 וַיִּשָּׁב אֵל ה' – וַיִּרְחַמְהוּ, וְאֵל אֱלֹהֵינוּ – כִּי יִרְבֶּה
 לְסְלוּחַ – וַיִּשׁוֹב בְּתוֹבָה, כִּי ה' מְרַבֵּה לְסְלוּחַ
 לְחוֹטְאִים, וְאִף אִם חָטָא הַרְבֵּה, יִרְחַם עֲלָיו ה',
 וַיִּקְבַּל תְּשׁוּבָתוֹ.
 ח. כִּי לֹא מַחְשְׁבוֹתַי – מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם, וְלֹא
 דְרָכֵיכֶם – דְרָכֵי ה' – כִּי אֵין מַחְשְׁבוֹת
 הָאָדָם, וְדֶרֶךְ הַנְּהַגְתּוֹ, כְּמוֹ מַחְשְׁבַת ה' וְדֶרֶךְ
 הַנְּהַגְתּוֹ. ה' יִתֵּן מִקְבַּל בְּתוֹבָה, גַּם אָדָם שֶׁחָטָא
 הַרְבֵּה מְאוֹד, וְאִפְּלוֹ אִם רַק בְּסוּף יָמָיו חוֹזֵר –
 מִקְבַּלוֹ בְּאִהְבָה.
 (לְכֹן: " יַעֲזֹב רִשְׁעוֹ דְרָבּוֹ וְאִישׁ אֶון מַחְשְׁבֹתָיו וַיִּשָּׁב אֵל ה'....")
 ט. כִּי גִבְהוֹ שָׁמַיִם מְאֹרֶץ, בֶּן גִּבְהוֹ דְרָכֵי
 מְדַרְכֵיכֶם, וּמַחְשְׁבֹתֵי מַחְשְׁבֹתֵיכֶם – כִּי כְּמוֹ
 שֶׁגִּבְהוֹ הַשָּׁמַיִם וְרְחוֹקִים מֵעַל הָאָרֶץ, כִּךְ,
 רְחוֹקִים דְרָכֵי וּמַחְשְׁבוֹתֵי מַכֶּם. (שְׂאִין דֶּרֶךְ הָאָדָם
 לְסְלוּחַ כֹּל כִּךְ, כְּבוֹרָא יִת"ש)
 י. כִּי פֶּאֶרְךָ יֵרֵד הַגֶּשֶׁם וְהַשֶּׁלֶג מִן הַשָּׁמַיִם – כִּי
 כְּמוֹ הַגֶּשֶׁם וְהַשֶּׁלֶג, הַיּוֹרְדִים מִן הַשָּׁמַיִם,
 וְשִׁמְיָה לֹא יָשׁוּב, כִּי אִם הִרְוָה אֶת הָאָרֶץ – וְלֹא
 יָשׁוּב לְשָׁמַיִם (כְּשֶׁמֵּתְאָדָה מִמֵּי הַיָּם), לְפָנַי שְׁמַרוּהָ
 אֶת הָאָדָמָה,
 וְהוֹלִידָה וְהִצְמִיחָה – וּמוֹלִידָה וּמִצְמִיחָה,
 וְנִתֵּן זֶרַע לִזְרַע וְלַחֵם לְאֹכֵל – תְּבוּאָה וְזֹרְעִים –
 לְזֹרְעִים, וְלַחֵם – לְבִנְיָ הָאָדָם לְאֹכֹל,

מַצְמִיחַ פִּירוּת), וּלְשֵׁם מָה אַעֲשֶׂה רִצּוֹן ה', אַחֲרָיִךְ לִי בָנִים שִׁירְשׁוּ הַטּוֹבָה שְׁאֵקְבַל.
 ד. כִּי כֹה אָמַר ה', לְסָרִיסִים, אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שְׁבֹתוֹתַי, וּבִחְרוּ בְּאֲשֶׁר חָפְצָתִי – כִּי כֹה אָמַר ה' לְסָרִיסִים, שִׁישְׁמְרוּ אֶת קְדוּשַׁת הַשְּׁבֵת, וּבִחְרוּ לַעֲשׂוֹת אֶת רִצּוֹן ה', וּמְחַזְּקִים – בְּבָרִיתִי – וּמְחַזְּקִים תְּמִיד בַּתּוֹרָה, (הַכְּרוּתָה בְּבְרִית).
 ה. וְנִתְּתִי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחֻמּוֹתַי – אֶתֶּן לָהֶם בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וּבִתְּוֹךְ חֻמּוֹת הַר הַבַּיִת, (שֶׁשֶׁם יוֹשְׁבֵים הַסְּנֵהדְרִין),
 יָד – מִקּוֹם, (מַעֲמַד) חָשׁוּב וְנִכְבָּד, וְשֵׁם – וּמִשָּׁם יִתְּפָרֵס שָׁמַיִם, טוֹב – מִבָּנִים וּמִבְּנוֹת – וְשֵׁם זֶה שִׁינְתָן לָהֶם, יִהְיֶה טוֹב לָהֶם, יוֹתֵר מִבָּנִים וּבְנוֹת, שֵׁם עוֹלָם אֶתֶּן לוֹ, אֲשֶׁר לֹא יִכְרַת – שָׁמַיִם יִתְּפָרֵס, וְלֹא יִכְרַת – לַעֲוֹלָם.
 ו. וּבְנֵי הַנְּבִי, הַנְּלוּיִם עַל ה' לְשָׁרְתוֹ – הַמִּתְגַּיֵּרִים, הַמִּתְחַבְּרִים אֶל ה' – לְשֵׁרֵת אוֹתוֹ, וְלֹא־אֶהְבֶּה אֶת שֵׁם ה', לְהִיּוֹת לוֹ לְעַבְדִּים – וְלֹא־הוּב אֶת ה', וְלֹא־הוּב לוֹ לְעַבְדִּים, כָּל שֹׁמֵר שְׁבֹת מִחֻלְלוֹ – הַשּׁוֹמְרִים אֶת קְדוּשַׁת הַשְּׁבֵת – מִלְּחַלְלָהּ, וּמְחַזְּקִים – בְּבָרִיתִי – וּמְחַזְּקִים תְּמִיד בְּבְרִית שְׁמִירַת הַתּוֹרָה וּמִצְוֹתֶיהָ,
 ז. וְהֵבִיאֹתִים אֶל הַר קְדֹשִׁי, וְשִׁמַּחְתִּים – בְּבֵית תְּפִלָּתִי – גַּם אֶת כָּל הַגְּרִים, אֲבִיא וְאֶשְׁמַח בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, יַחַד עִם כָּל יִשְׂרָאֵל, עוֹלְתֵיהֶם וּבְחִיָּהֶם – לְרִצּוֹן עַל מִזְבְּחִי – קְרִבְנוֹתֵיהֶם יִהְיוּ לְרִצּוֹן לִפְנֵי, כִּי בֵיתִי בֵית תְּפִלָּה וְקִרְאָה לְכָל הָעַמִּים – כִּי בֵית ה' הוּא בֵית תְּפִלָּה, לֹא רַק לָהֶם, אֲלֵא אֶפִּילוֹ לְכָל הָעַמִּים.
 ח. נֹאֵם ה' אֱלֹהִים מִקְּבֵץ נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל, עוֹד אֶקְבֹּץ עֲלֵיו – לְנִקְבְּצָיו – עוֹד אֶקְבֹּץ גְּרִים, שִׁיתְאַסְפוּ וְיִתְחַבְּרוּ לְבִנְיָי בְּאַרְצָם. (עֲלֵיו – עַל יִשְׂרָאֵל)
 ט. כָּל חֵיתוֹ שָׂדֵי – כָּל חֵיוֹת הַשָּׂדֶה, אֶתִּיו – בּוֹאוּ, לְאֶכְלֹל – כָּל חֵיתוֹ בְּיַעַר – אֶת חֵיוֹת הַיַּעַר הַחֹזְקוֹת (אֶת מַחְנֵה גוֹג וּמְגוּג ; כְּמוֹ שֶׁנֶּחֱמָה בְּאֵי יַחֲזַקְאֵל: "אֲמַר לְצַפּוֹר כָּל כֶּנֶף וְלִכְלַח חֵית הַשָּׂדֶה הַקָּבֵצוֹ וְבֵאוּ...עַל זְבָחִי אֲשֶׁר אֲנִי זֹבַח לָכֶם זְבַח גְּדוֹל...וְאֶכְלֹתֶם בְּשֹׁר וּשְׂתִיתֶם דָּם", יַחֲזַקְאֵל לְט' יז)
 י. צַפְּיוֹ – הַצּוֹפִים שֶׁעַל הַחֻמָּה (מִשָּׁל, לְשֵׁרֵי הָעַם וְהַמְּנַהֲיִגִים), הַמְּזַהֲרִים אֶת הָעַם מֵאוֹיִבִים, עוֹרִים כָּלָם, לֹא יִדְעוּ – עוֹרִים הֵם, וְעוֹשִׂים אֶת עֲצָמָם, כְּאִילוֹ אֵינָם יוֹדְעִים עַל פְּשְׁעֵי הָעַם, וְעַל בְּאֵר הָרַעָה,

כָּלֵם פְּלָבִים אֱלֵמִים, לֹא יוֹכְלוּ לְנַבֵּחַ – כָּל הַמְּנַהֲיִגִים דּוֹמִים, לְכָלֵם אֱלֵמִים – שְׁאֵינָם נּוֹבְחִים, (שְׁאֵינָם מְזַהֲרִים אֶת הָעַם)
 הַזֵּים שְׂכָבִים – נִרְדָּמִים וְשׁוֹכְבִים בַּתְּרַדְמָתָם, אֶהְבִּי לָנוּם – אוֹהֲבִים לִישׁוֹן.
 יא. וְהִכְלָבִים – עֲזֵי נֶפֶשׁ – וְהַכְּלָבִים, הַמְּנַהֲיִגִים, חֲזָקִים בְּרִצּוֹן תְּאוֹוֹתָם לֹא־כּוֹל, לֹא יִדְעוּ שְׁבַעָה – וְלֹא שְׁבַעִים לַעֲוֹלָם מִתְּאוֹוֹתָם,
 וְהִמָּה רַעִים – לֹא יִדְעוּ הִבִּין – וְכֵךְ הָרוּעִים, לֹא רוֹצִים לְהִבִּין אֶת הָעוֹמֵד לְבוֹא עַל הָעַם, כָּלֵם לְדַרְכָם פָּנוּ, אִישׁ לְבַעְצוֹ – כָּל אֶחָד פּוֹנֵה לְדַרְכּוֹ וְלִרְדוֹף אַחֲרָיִם מִמּוֹן, מְקַצְּהוּ – כָּל הַמְּנַהֲיִגִים, מְקַצְּהוּ – לְקַצְּהוּ.
 יב. אֶתִּיו – בּוֹאוּ, אֶקְחָה יָיִן, וְנִסְבָּאָה שִׁכָּר – נִשְׁתַּה יָיִן, עַד שְׁנֵהִיָּה סוֹבָאִים (שִׁכְרוֹת) בְּשִׁכָּר, וְהִיָּה כִּזָּה – יוֹם מְחָר – וְכְמוֹ שֶׁעֲשִׂינוּ הַיּוֹם, נַעֲשֶׂה גַם מָחָר, גְּדוֹל יֵתֵר מְאֹד – וּמָחָר, עוֹד נִשְׁתַּה הַרְבֵּה יוֹתֵר מִהַיּוֹם.

ישעיה נז

א. הַצְּדִיק אֶבְד, וְאִין אִישׁ שֵׁם עַל לֵב – הַצְּדִיק אֶבַד מִהָעוֹלָם, וְאִין אִישׁ, שֶׁשֵּׁם אֵל לִיבּוֹ – לְהִתְבּוֹן בְּדַבָּר, וְאִנְשֵׁי חֶסֶד – נֶאֱסָפִים – נֶאֱסָפִים מִן הָעוֹלָם, בְּאִין מְבִין – וְאִין מִי שֶׁמְבִין,
 ב. כִּי מִפְּנֵי הָרַעָה – נֶאֱסָף הַצְּדִיק – שֶׁהַצְּדִיק נֶאֱסָף מִן הָעוֹלָם, כְּדִי שֶׁלֹּא יִרְאֶה הָרַעָה שֶׁתְּבוֹא, ג. יְבוֹא שְׁלוֹם, יְנוּחוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם – יְבוֹא הַצְּדִיק לְנוּחַ בְּשִׁלּוּם עַל מִשְׁכְּבוֹתָם, הַלֵּךְ נִכְחוֹ – הַצְּדִיקִים, שֶׁהֵיוּ הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ נְכוּחָה וְיִשְׁרָה.
 ג. וְאַתֶּם קְרִבּוּ הֲנֵה, בְּנֵי עֲנָנָה – וְאַתֶּם בְּנֵי, בָנִים שֶׁל מְעוֹנָנִים הַעוֹסְקִים בְּכִישׁוּפִים, קְרִבּוּ לְשִׁמוּעַ דְּבָרִי, יָרַע מְנַאֲף – בָּנִים שֶׁל מְנַאֲפִים, וְתִזְנֶה – וְשֶׁל נְשִׁים הַזּוֹנוֹת תַּחַת בְּעִלְיָהֶם.
 ד. עַל מִי תִתְעַנְּגוּ – עַל מִי אֶתֶם בּוֹטְחִים, שְׂאֵתֶם יוֹשְׁבִים בְּתַעֲנוּגוֹתֵיכֶם ?
 עַל מִי תִרְחִיבוּ פֶה, תִּאֲרִיכוּ לְשׁוֹן – וְעַל מִי אֶתֶם פּוֹתְחִים פֶּה, (שֶׁהֵיוּ מִתְּלוֹצְצִים עַל נְבִיאֵי ה') וּמִאֲרִיכִים בְּלִשׁוֹנְכֶם דְּבָרֵי גִנְאֵי וּבְזִיוֹן ?

לֹא אִמְרָתְךָ – נוֹאֵשׁ – ולא התייאשת, מלשוב
 ולבקש עזרתם,
 חֵית יָדְךָ – מְצֹאֵת – ורדיפת עזרת הגויים, היה
 ערב ונעים לך, והיה נראה שמצאת את כוח
 ידך,
 (שמצאת דבר המשמח, והנותן בד כוח)
 עַל בֶּן – לֹא חָלִית – לכן, לא נהיית חולה,
 מטורח זה.
 יֵא. וְאֵת מִי דֹאגְתָּ, וְתִירָאִי – כִּי תִכְזָּבִי – ממי
 דאגת ופחדת, שפִּזְבֹּתָ ועזבת את ה',
 וְאוֹתִי לֹא זָכַרְתָּ, לֹא שָׁמַתָּ עַל לִבְךָ – ואת לא
 זכרת אותי, ולא שמת על ליבך לבטוח בי,
 הֲלֹא אֲנִי מַחְשָׁה וּמַעֲלָם – הלא אני, בכל
 הדורות, החשיתי, השתקתי, את הקמים
 עליכם,
 וְאוֹתִי, לֹא תִירָאִי – וממני, לא תפחדי !?
 יב. אֲנִי אֶגִּיד – צִדְקָתְךָ – אני אומר לכם
 (ע"י הנביאים), מה תעשו כדי שהצדקות יבואו
 עליכם,
 וְאֵת מַעֲשֵׂיךָ – ומה לעשות להטיב דרכיכם,
 וְלֹא יוֹעִילוּךָ – ולא מועילים כל תוכחות
 הנביאים.
 (שאינכם שומעים להם)
 יג. בּוֹזְעֶקֶךָ – וכי כשתזעקי בשעת הצרה,
 יִצְיִלְךָ קְבוּצֵיךָ – יצילו אותך כל המלכים
 שקבצת לעזרתך !?
 וְאֵת כָּל־ם – יִשָּׂא רוּחַ, יִקַּח הֶבֶל – הלא את
 כולם, תשא הרוח וההבל יקח ! (שכולם יכלו -
 ברגע !)
 וְהַחֹסֶה בִּי – המסתתר והבוטח בה',
 יִנְחַל אֲרָץ, וְיִירֶשׁ – הַר קָדְשִׁי – ינחל את א"י,
 ואת הר קדשי. (ירושלים)
 יד. וְאָמַר – אל הבוטח בה',
 סִלּוּ סִלּוּ, פָּנּוּ דָרְךָ – תסללו ותכבשו דרך, ופנו
 המכשולות ממנה, (פנו את דרך ה', מכל מכשולות יצר
 הרע)
 הָרִימוּ מִכְשׁוֹל – מִדְרֹךְ עַמִּי – הרימו ותוציאו
 מהדרך, את האבנים שעמי נכשל בהם.
 טו. כִּי כֹה אָמַר, רָם וְנִשְׂאָ – כה אמר ה', שהוא
 רם ונישא,
 שָׁכַן עַד – השוכן לעולם,
 וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ – ושמו קדוש ומובדל מכל
 האלוהים,
 מְרוֹם וְקָדוֹשׁ אֲשַׁכֵּן – אמנם, אני שוכן במקום
 מרומם ומקודש,
 וְאֵת דְּבַר וּשְׁפַל רוּחַ – אך אני שוכן גם בארץ,
 עם הנדכאים ושפלי הרוח,

הֲלוֹא אַתֶּם יְלָדֵי פֶשַׁע, זֶרַע שֶׁקֶר – הלא אתם
 עצמכם, וְלָדֵי פֶשַׁע ומלאים בשקר ! וכיצד
 תלעגו לנביאי ה' !?
 ה. הַנְחַמְתֶּם בְּאֵלִים – המתחממים בזנות הע"ז,
 תחת עץ האֵלָה,
 תַּחַת כָּל עֵץ רַעֲנָן – ותחת כל עץ רענן,
 שִׁחֲטִי הַיְלָדִים – בַּנְּחָלִים, תַּחַת – סַעֲפֵי
 הַסַּלְעִים – ועוד, שוחטים הילדים - לע"ז,
 בנחלים ותחת שיני הסלעים. (ואתם תלעגו לנביאי
 ה' !?)
 ו. בַּחֲלָקֵי נַחַל – חֲלָקֶךָ – בחלוקי נחל (האבנים
 השחוקים מהמים שבנחלים) - ירגמו אותך,
 הֵם הֵם גּוֹרְלֶךָ – הם האבנים - חלקך - הראוי
 לך,
 גַּם לָהֶם – גם על האבנים האלו, (שהיו מזבחות
 לע"ז)
 שִׁפְכֶת נֶסֶךְ, הָעֲלִית מִנְחָה – שפכת עליהם נסך
 יין, והעלית עליהם קרבן מנחה - לע"ז,
 הָעַל אֵלֶּה אֲנַחֵם – האם על עוונות כאלה אוכל
 להנחם (להתחרט מלהענישך) !?
 ז. עַל הַר גְּבוּהַ וְנִשְׂאָ – על ההרים הגבוהים
 והנישאים,
 שָׁמַת מִשְׁכַּבְּךָ – זניית בע"ז,
 גַּם שֵׁם עֲלִית – לִזְבַּח זָבַח – גם שם, עלית
 והקרבת זבחים לע"ז,
 ח. וְאַחַר הַדְּלִת וְהַמְזוּזָה שָׁמַת זְכָרוֹנְךָ – שמת
 זכרון לע"ז, על מזוזות הדלת, (במקום לשים על
 המזוזה, זכרון עבודת ה', כפי שצונו)
 כִּי מֵאֲתִי – גְּלִית – כי יצאת מרשותי, לגלות
 עצמך, ולזנות בע"ז,
 וְתַעֲלִי – ועלית על ההרים - לעבוד הע"ז,
 הֲרַחֲבֶת מִשְׁכַּבְּךָ – הרחבת מקום המשכב -
 שהיה רק עם ה' ית', לזנות, עם אלוהים
 אחרים,
 וְתִכְרַת לָךְ – מָהֶם – ואיתם כרתת ברית
 אהבה, אֶהְבֶּת מִשְׁכָּבְךָ – אהבת לזנות איתם,
 יד חֲזִית – בכל מקום מוכן שראית - עֲבַדְתָּ ע"ז.
 ט. וְתִשְׂרִי לְמַלְךָ – שלחת תשורות (מתנות)
 למלכים, למצוא חן בעיניהם,
 בְּשָׁמֶן, וְתִרְבִּי רִקְחֵיךָ – מתנות שמן, ורקיחת
 (ערבוב) בשמים,
 וְתִשְׁלַחֵי צִירֶיךָ – עַד מֵרַחֵק – שלחת שליחים
 למלכי הגויים, עד למרחוק,
 וְתִשְׁפִּילֵי – עַד שְׂאוֹל – והשפלת את עצמך עד
 שאול, (בהכנעה מרובה)
 י. בָּרַב דְּרָבְךָ – יַגְעֶת – בדרכים רבות,
 התייגעת, לבקש עזרת הגויים,

ב. ואותי, יום יום ידרשון, ודעת דרכי יחפצון –
 ואת ה' יום יום דורשים ומבקשים לדעת דרכי
 ה', אך רק בפייהם, ולא בליבם ולא במעשיהם,
 כגוי, אשר צדקה עשה, ומשפט אלהיו לא עזב
 – ועושים עצמם כעם שמבקש לעשות צדקה,
 ואת משפט ה' לא עזבו,
 ישאלוני משפטי צדק, קרבת אלהים יחפצון –
 שואלים על משפטי הצדק, וחפצים בפיהם, את
 קרבת אלוקים.
 ג. למה צמנו – ולא ראית, ענינו נפשנו – ולא
 תדע – ועוד שואלים, מדוע צמנו וענינו את
 נפשנו, ואתה ה', כאילו לא ראית ??
 הן ביום צמכם – תמצאו חפץ – הלא ביום
 שאתם צמים, עסוקים אתם בחפצכם ורצונכם,
 ואין אתם שמים ליבכם לשוב אלי !
 וכל עצביכם – תנגשו – וביום הצום, הולכים
 ונוגשים (דרישת החוב בחזקה) את בעלי חובכם, נגד
 מצוות התורה !
 ד. הן לריב ומצה – תצומו, ולהכות באגרף
 רשע – הלא כל עסקיכם ביום הצום הוא, לריב
 (מצה - ענין מריבה) ולהכות באגרף של רשע - את
 חבריכם !
 לא תצומו – ביום – אתם לא צמים, כמו
 שצמים ביום צום,
 להשמיע במרום קולכם – שבו מרבים בתפילה
 לה'.
 ה. הכזה, יהיה צום אבחרהו – האם כך, נראה
 יום צום שאבחר וארצה בו ?
 יום ענות אדם – נפשו – יום שמענה אדם את
 נפשו !?
 הלכה באגמון ראשו, ושק ואפר יציע – האם
 בכך, שיכופף את ראשו כצמח האגמון (שכפוף
 בטבעו), וישים למצע תחתיו - שק ואפר,
 הלא תקרא צום, ויום רצון לה' – האם לזה
 יקרא יום צום ויום רצון לפני ה' ?
 ו. הלא זה צום אבחרהו – הלא זה (כמו שמפרש
 והולד) נקרא יום צום שה' בוחר בו !
 פתח חרצבות רשע – בכך, שתפתחו ותתירו,
 את קשרי הרשע שבינכם,
 התר אגדות – מוטה – לפתוח, את אגודות
 האנשים (קבוצות אנשים, מחוברים יחדיו) - שמטים
 את הדין,
 ושלח רצוצים – חפשים – לשלח לחופשי את
 העבדים עבריים, הרצוצים השבורים תחת
 ידיכם,
 וכל מוטה – תנתקו – וכל אגודות מוטה,
 המטים את הדין - תנתקו ותתירו.

להחיות רוח – שפלים, ולהחיות – לב נדבאים
 – להחיות ולרומם, את רוח השפלים, (שרוחם
 נמוכה), ולב אנשים מדוכאים.
 טז. כי לא לעולם – אריב, ולא לנצח – אקצוף
 – כי לא לעולם, אריב ואכעס על החוטא,
 שיקבל יסורים,
 כי רוח מלפני – יעטוף – כאשר, רוח האדם,
 שבאה מלפני ה', תעטוף אותו ויכנע לפני,
 ונשמות אני עשיתי – ויבין, שהנשמות - אני
 עשיתי, אז אבטל את כעסי עליו,
 יז. בעון בעו – קצפתי, ואבהו, הסתר ואקצף
 – כי הלא כעסתי, הכתי, הסתרתני פני ממנו
 בכעס, רק בגלל עונו, שרדף אחר הבצע,
 וילך שובב – בדרך לבו – והלך במרידתו לפי
 רצון ליבו ! (לכן, כשישוב אלי ויכנע, אבטל כעסי ממנו)
 יח. דרכיו ראיתי – וארפאהו – כשאראה דרכיו
 הטובים - ארפא אותו מיסוריו,
 ואנחהו – אנחה ואנהיג אותו, בדרך טובה,
 ואשלם נחמים לו ולאבליו – אשלם לו,
 ולמתאבלים בבניי, על אורך הגלות, נחמות על
 רוב הצרות שעברו.
 יט. בורא ניב שפתים – אברא דיבור (ניב - מלשון
 תנובה, שמוציא הדיבור בשפתיו) חדש, שידברו על
 בניי,
 שלום שלום, לרחוק ולקרוב – ויאמרו: שלום
 שלום, לאלו שהיו רחוקים, (ששבו רק כעת
 בתשובה), ולקרובים לה' עוד מזמן הגלות,
 אמר ה' ורפאתיו – אמר ה', וירפא את
 מכאובם,
 כ. והרשעים – בים נגרש – אך הרשעים לא
 ישבו בשלווה, ודומים לים, ש - "מגרש" ממנו
 כל הזמן את הגלים,
 כי השקט לא יוכל – ולא יוכל לשבת במנוחה,
 ויגרשו מימיו – רפש וטיט – ומוציאים הגלים
 מהים לכלוך, כך הרשעים מוציאים מעצמם -
 מעשים רעים.
 כא. אין שלום, אמר אלהי לרשעים – לרשעים
 אין שלום ושלווה.

ישעיה נח

א. קרא בגרון, אל תחשף – הרם קולך ואל
 תמנע עצמך מלקרוא בקול רם את נבואותי,
 כשופר – הרם קולך – הרם קולך בקול גדול -
 כשופר, המריע בקול גדול,
 והגד לעמי פשעם, ולבית יעקב – חטאתם –
 ואמור לבניי את פשעם וחטאתם.

(בזכות המעשים הטובים שתעשה), כל החרבות שנחרבו בעולם,
מוֹסְדֵי דוֹר וְדוֹר – תְּקוּמָם – ויסודות הערים החרבות מדורות קודמים - תקים במעשיך הטובים,
וְקָרָא לָךְ – גִּדְרֵי פְרִיָן – ויקראו לך: "גודר פריץ", שבזכותך, שם ה' גדר, בכל פרצות החומות שנפרצו בעולם,
מְשׁוּבְבֵי נְתִיבוֹת – לְשַׁבַּת – ובזכותך, השיב ה' את כל הדרכים - שילכו בהם בני"א.
יג. אִם תָּשִׁיב מִשְׁבַּת – רְגֵלְךָ – וכל זה יבוא לך אם תשיב ותמנע את רגלך, מללכת מחוץ לתחום שבת,
עֲשׂוֹת חֲפָצֶיךָ – בְּיוֹם קִדְשִׁי – ואם תשיב את עצמך, מלעשות את כל חפצך (מלאכות האסורות בשבת) ביום שבת קודש,
וְקָרָאתָ לְשַׁבַּת – עֲנֵג – ויום השבת יקרא אצלך, יום של עונג, (שתענג את השבת במאכלים משובחים)
לְקִדּוֹשׁ ה' – מְכַבֵּד – וליום שה' קידש, נקרא יום מכובד,
וְכַבְּדוּ – מַעֲשׂוֹת דְרָכֶיךָ, מִמִּצּוֹא חֲפָצֶיךָ – ונכבדו בכך, שנמנע מלעשות את דרכנו וחפצנו של כל יום חול, (במלאכות האסורות),
וְדַבֵּר דְבַר – וּלְדַבֵּר בַּשַּׁבַּת מְדַבְרִים הַאֲסוּרִים, (עסקי חשבונות וכדו')
יד. אַז, תִּתְעַנֵּג עַל ה' – אם תעשה כן, תתענג נפשך לפני ה' - לעבדו ברוב טובה,
וְהִרְפַּבְתִּיךָ – עַל בְּמַתֵּי אֲרֶץ – וה' ירכיב אותך בא"י, שהיא הגבוהה בחשיבותה - מכל הארצות,
וְהֵאֲכִילְתִּיךָ – נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ כִּי פִי ה' דְבַר – "אאכיל" אותך את א"י, שהיא נחלת יעקב אביך.

ישעיה נט

א. הֲוֵה לֹא קֶצֶרָה יָד ה' – מהושיע – הנה, לא קצרה יד ה', מלהושיע אתכם,
וְלֹא כְבֹדָה אֲזַנּוּ – מִשְׁמוּעַ – ואזנו, לא כְבֹדָה - מלשמוע את תפילתכם,
ב. כִּי אִם – אֵלֵא,
עֲוֹנוֹתֵיכֶם – הִיוּ מְבַדְּלִים בֵּינְכֶם לְבֵין אֱלֹהֵיכֶם – עוונותיכם גורמים, שתהיו מובדלים מה', ולא יושיע אתכם,
וְחַטָּאוֹתֵיכֶם – הִסְתִּירוּ פָּנִים מִכֶּם – מִשְׁמוּעַ – וחטאתיכם גורמים, שה' יסתיר פניו מלשמוע את תפילותיכם,

ז. הֲלוֹא פָּרַס לְרַעֲב לַחֲמֶךָ – הלא רצון ה', שיתן ויפרוס אדם לרעבים - מלחמו,
וְעֲנִיִּים מְרוּדִים – תְּבִיא בֵּית – ועניים הנאנחים מרוב עוניים, יכניס ויארח בביתו,
כִּי תִרְאֶה עָרִם – וְכִסִּיתוּ – ואם תראה אדם הזקוק לבגדים, תלביש אותו בבגדים ראויים,
וּמִבְשָׂרְךָ – לֹא תִתְעַלֵּם – ומשאר בשרך (קויב משפחה), לא תתעלם מלעזור להם.
ח. אֲזוּ, יִבְקַע בְּשַׁחַר אֲוֶרְךָ – אז, אם תנהג כך, יזרח עליך אור גדול (הצלחה גדולה), כאור השחר, הבוקע את העננים,
וְאֶרְכַּתְךָ – מִהֲרֵה תִצְמַח – ותצמוח לך רפואה מכל הרעות,
וְהִלֵּךְ לְפָנֶיךָ – צִדְקָךָ – ואף אחר מותך, ילכו לפניך כל הצדקות שעשית בחיך,
כְּבוֹד ה' – יֵאֲסֶפֶךָ – וכבוד ה', יאסוף אותך לתת לך שכרך.
ט. אֲזוּ תִקְרָא, וְה' יַעֲנֶה, תִשְׁוַע – וְיֹאמֶר הַנְּנִי – אז, כשתקרא ותִשְׁוַע (תצעק), אל ה' - מיד יענה לך ויאמר: הנני למלא בקשתך,
אִם תִּסִּיר מִתּוֹכְךָ – מוֹטָה – וכל זה, אם תסיר מתוכך את אגודות המוטה (, המטים את הדין, שְׁלַח אֲצִיבֵעַ, וְדַבֵּר אֶן – מלשלוח אצבע כנגד חבריך (כדוד בני אדם המתקוטטים), ולדבר דברי שקר,
י. וְתִפֵּק לְרַעֲב – נֶפֶשְׁךָ – וכשתתן לרעב מלחמך, תוציא ותתן לו, גם את נפשך, את רצונך הטוב, שתתן לו בסבר פנים יפות ובחפץ לב,
וְנִפְשׁ נַעֲנָה – תִשְׁבִּיעַ – ונפש מעונה ביסורים - תשביע לפי צרכה,
וְזָרַח בְּחֹשֶׁךְ – אֲוֶרְךָ – גם לך, בזמן החושך והצרה, יאיר לך ה' באור שלא תנוק,
וְאֶפְלָתְךָ – בְּצַהָרִים – ובזמן האפילה, החושך, יאיר לך ה' - כאור שבצהרים.
יא. וְנַחֲךָ ה' תְּמִיד – ינהיג ה' אותך תמיד, בדרך טובה,
וְהִשְׁבִּיעַ בְּצַחְצַחוֹת נֶפֶשְׁךָ – וישביע את נפשך, גם בזמן שיתן יובש בעולם,
וְעֲצַמְתִּיךָ – יַחְלִיץ – ואת עצמות גופך, יבריא ויחזק,
וְהִיִּיתָ – כְּגֵן רוּחַ – ותהיה שבע בכל טובה, כמו גן הרווה תמיד ברוב מים,
וּכְמוֹצֵא מִים, אֲשֶׁר לֹא יִכָּבְּוּ מִימֵיו – וכמו נביעה של מעיין מים, שלא יפסיקו מימיו לנבוע.
יב. וּבְנוּ מִמֶּךָ – חֲרִבוֹת עוֹלָם – בזכותך יִבְנוּ

וּמְהָרוּ, לְשַׁפֵּךְ דַם נָקִי – והשופטים, ממהרים
 לשפוך דם נקי,
 מַחְשְׁבֹתֵיהֶם – מַחְשְׁבוֹת אֲוֶן – מחשבותיהם,
 מחשבות שקר,
 שֹׁד וְשֹׁבֵר – בְּמַסְלוֹתֵם – וכל הדרכים
 הסלולות, היו מלאים בשוד ושבר לעוברים
 שם.
 ח. דֶּרֶךְ שְׁלוֹם – לֹא יִדְעוּ – אינם יודעים
 ומכירים, כיצד ללכת בדרך של שלום,
 וְאִין מִשְׁפָּט – בְּמַעְגְלָתָם – ואין משפט צדק -
 בדרכיהם, (כמו "מעגל צדיק תפלים" ; לעיל כו' ז')
 נְתִיבוֹתֵיהֶם – עֲקָשׁוּ לָהֶם – את הדרכים -
 עקמו, שיכשלו בהם ההולכים,
 כֹּל דֶּרֶךְ בָּהּ – לֹא יִדַע שְׁלוֹם – כל מי שהולך
 בדרך, לא ידע שלום, (כי הדרך מלאה בשודדים)
 ט. עַל כֵּן, רַחֵק מִשְׁפָּט – מִמֶּנּוּ – בגלל הנהגות
 רעות אלו, רחק מאתנו משפט ה' בגויים,
 וְלֹא תִשְׁיַנְּנוּ – צְדָקָה – והצדקות המובטחות
 לנו - לא משיגים אותנו,
 נִקְוָה לְאוֹר – וְהִנֵּה חֹשֶׁךְ, לְנִגְהוֹת – בְּאִפְלוֹת
 נְהַלְךְ – אנו מקוים לנוגה (נגהות - רבים של נוגה)
 ואור (לישועת ה'), אך בחושך ואפילה אנו
 הולכים, (חשכת הגלות)
 י. נִגְשָׁשָׁה – כְּעוֹרִים קִיר – נמשש דרכנו
 בחשכת הגלות, כדרך העורים, הממששים
 בלכתם את הקיר,
 וְכֵאֵין עֵינַיִם – נִגְשָׁשָׁה – ונמשש בחושך, כאילו
 אין לנו עיניים,
 כְּשִׁלְנוּ בְּצַהְרִים – כְּנִשְׁף – נכשלנו במכשולות
 שבדרך, בצהרי היום, כאילו היינו בחשכת
 הלילה,
 בְּאִשְׁמָנִים – כְּמַתִּים – בחושך, כמתים בקבר.
 יא. נִהְמָה – כְּדָבִים כְּלָנוּ – נשמיע כולנו, קול
 נהמה ויללה- כדובים ההומים ומייללים,
 וְכִיּוֹנִים – הִגָּה נִהְגָּה – ונשמיע קול הגיה ויללה,
 כיונים,
 נִקְוָה לְמִשְׁפָּט – וְאִין – נקוה, שה' יעשה
 המשפט בגויים, ואין משפט,
 לִישׁוּעָה – רַחֲמָה מִמֶּנּוּ – לישועת ה' - ורחוקה
 היא מלבוא,
 יב. כִּי רַבּוּ פְּשָׁעֵינוּ נִגְדָּךְ, וְחַטָּאוֹתֵינוּ – עֲנָתָה
 בָּנוּ – כי פשעינו רבים, וחטאים שעשינו
 מעידים כנגדנו,
 כִּי פְּשָׁעֵינוּ אֶתְּנוּ – ועדיין לא שבנו בתשובה,
 וְעוֹנֵתֵינוּ יִדְעוּנוּ – ידועים לנו.
 יג. פֶּשַׁע וְכַחַשׁ בָּהּ – אנו פושעים נגד ה',
 ומכחישים השגחתו בעולם,

ג. כִּי כַפִּיכֶם – נִגְאָלוּ בְּדַם – כי כפות ידיכם,
 מלוכלכים בדם נקיים ששפכתם,
 וְאַצְבְּעוֹתֵיכֶם – בָּעוֹן – ואצבעות ידיכם,
 מלוכלכים בשאר עוונות³⁶,
 שִׁפְתוֹתֵיכֶם – דִּבְרוּ שֶׁקֶר – בשפתותיכם, דברו
 דברי שקר,
 לְשׁוֹנֵכֶם – עוֹלָה תִהְיֶה – ולשוונכם תדבר, דברי
 עוֹלָה, רָשַׁע,
 ד. אִין קָרָא – בְּצַדֵּק – אין בכס איש, הקורא
 לה' בצדק ובאמת, (בכוונת הלב)
 וְאִין נִשְׁפָּט – בְּאִמוּנָה – ואין המשפט - משפט
 נאמן, (שהשופטים מטים את הדיון)
 בְּטוֹחַ – עַל תִּהְיוּ – בוטחים בתוהו, בדבר שאין
 בו ממש,
 וְדִבְרֵי שׁוֹא – ומדברים דברי שקר,
 הָרוּ – עָמַל, וְהוֹלִיד – אֲוֶן – המשבה, נמשלה
 להריון, והמעשים - ללידה, ואמר, שבמחשבה
 תחילה, עשו עמל ואון, עשו שקר ומרמה,
 ה. בִּיַצִּי צְפֵעוֹנִי – בְּקַעוּ – מחשבתם הרעה,
 שנמשלה לביצים של נחש צפעוני, בקעו, ועשו
 את מחשבתם הרעה, (שיצא מהביצים - נחש צפע),
 וְקוֹרֵי עֲכָבִישׁ – יֵאָרְגוּ – אין תועלת וקיום
 למעשיהם, כמו קורי העכביש, שאין להם קיום
 ותועלת,
 הָאֵכֵל מִבִּיַצִּיהֶם – יָמוֹת – האוכל מביצי
 הצפעוני - ימות, המתחבר אליהם - סופו
 שימות ברעתו,
 וְהִזְוָרָה – והמחמם הביצים (המתחבר לרשעים),
 כדי שיבקעו³⁷,
 תִּבְקַע אֶפְעָה – יֵצֵא מִמֶּנּוּ – אפעה (אפעה =
 צפעוני), נחש ארסי, שיזיק אותו, (המתחבר אליהם -
 סופו רעה)
 ו. קוֹרֵיהֶם – לֹא יִהְיוּ לְבָגָד, וְלֹא יִתְכַסּוּ –
 בְּמַעֲשֵׂיהֶם – כמו קורי העכביש, שאינם ראויים
 לעשות מהם בגד ולהתכסות בהם, כך אין קיום
 ותועלת - במעשיהם הרעים,
 מַעֲשֵׂיהֶם – מַעֲשֵׂי אֲוֶן – כי מעשיהם, מעשי
 שקר ומרמה,
 וּפְעַל חָמָס – בְּכַפִּיהֶם – וכפות ידיהם, מלאים
 בעושק וגזל.
 ז. רַגְלֵיהֶם – לָרַע יִרְצוּ – רגליהם רצות לעשות
 רע,

³⁶ (י"אם תסיר מתוךך - מוטה, שלח אצבע, ודבר און..."; לעיל נח' ט')

³⁷ זורה עניינו, להוציא הדבר הבלוע, כמו: "... [וְ] אֵת הַגְּזָה, וַיִּמְצָ טַל מִן הַגְּזָה מְלֹוא הַסֶּפֶל..."; שופטים ו' לח'.

יט. וַיִּירָאוּ מִמַּעֲרָב - אֶת שֵׁם ה', וּמִמְזֶרֶח שְׁמֵשׁ
 אֶת כְּבוֹדוֹ - ואחר נקמת ה', יפול פחד ה', בכל
 הגויים ממערב וממזרח,
 כִּי יָבֹא כְנָהֶר - צָר - כאשר יבוא גוג, הצר,
 (האויב), במהירות כמי הנהר,
 רוּחַ ה' - נִסְסָה בו - רוח ה', תבוא ותאכל
 אותו כמו סס, תולעת³⁸, האוכלת את הצמר.
 כ. וּבָא לְצִיּוֹן - גּוֹאֵל - ומלך המשיח, יבוא
 לציון,
 וּלְשִׁבְי פֶשַׁע בֵּיעֻקֵּב נַאֵם ה' - ויבוא ויגאל, אף
 את בני יעקב השבים מפשעיהם.
 כא. וְאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי אִוְתָם אֲמַר ה' - ואני ה',
 זאת הברית שכרתי עם בניי,
 רוּחִי אֲשֶׁר עָלֶיךָ, וּדְבָרֵי אֲשֶׁר שָׁמַתִּי בְּפִיךָ -
 דברי התורה והנבואות שנבאת לישראל,
 לֹא יִמוּשׁוּ מִפִּיךָ וּמִפִּי זֶרַעַךָ וּמִפִּי זֶרַע זֶרַעַךָ
 אֲמַר ה' מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם - שאף בגלות בניי,
 לא תשכח התורה לעולם מזרע ישראל.

ישעיה ס

א. קוּמִי - ירושלים,
 אֲוִרְיָ כִּי בָא אֲוִרְךָ - האירי ! כי בא האור עֲלֶיךָ,
 (טובה ורוב שמחה),
 וּכְבוֹד ה' - עָלֶיךָ זָרַח - כבוד ה' (שכינתו) זורח
 ומאיר עֲלֶיךָ,
 ב. כִּי הִנֵּה הַחֲשֵׁךְ - יִכְסֶה אֶרֶץ, וְעֶרְפֶּל -
 לְאֻמִּים - הנה, צרות רבות (חושך וערפל) באות על
 המלכויות שבארץ,
 וְעָלֶיךָ - יִזְרַח ה', וּכְבוֹדוֹ - עָלֶיךָ יִרְאֶה - אך
 עֲלֶיךָ ירושלים, יזרח אור ה', וְיִכְאֶה עָלֶיךָ -
 כבודו.
 ג. וְהִלְכוּ גוֹיִם - לְאֲוִרְךָ - וכל הגויים ילכו
 לאורם של ישראל, ויבקשו לדעת דרכי ה',
 (כמו שאמר: " והלכו עמים רבים ואמרו... ויִרְוּנוּ מִדְרָכֶיךָ
 וְנִלְכָה בְּאֲרָחֹתַיִךְ כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וְדָבַר ה' מִירוּשָׁלַם " ;
 לעיל ב' ג')
 וּמִלְכֵיכֶם - לְנִגְהָ זֶרְחֶךָ - ומלכי העמים, ילכו
 לאורך הזורח בדך.
 ד. שְׂאֵי סָבִיב עֵינֶיךָ - וּרְאֵי - הרימי ציון את
 עיניך וראי,
 כָּלֵם נִקְבְּצוּ בָאוּ לָךְ - כל בָּנֶיךָ, נאספו מהגלות
 ובאו חזרה אליך,

וְנִסּוּג - מֵאַחַר אֱלֹהֵינוּ - נסוגים, והולכים
 מאחרי ה',
 דְּבַר עֶשֶׂק וְסָרְהָ - ומדברים, דברי עושק ושקר,
 הָרוּ - מורים (מלשון הוואה) ולומדים,
 וְהִגּוּ מִלֵּב - דְּבָרֵי שָׁקֶר - ומוציאים מליבנו רק
 דברי שקר.
 יד. וְהִסַּג אַחֹר - מִשְׁפָּט - הזמן שיעשה ה'
 משפט בגויים, נסוג לאחור,
 וְצִדְקָה - מִרְחוֹק תֵּעַמֵּד - והצדקות שיעשה לנו
 ה', עומדות רחוק ומתמהמהת מלבוא,
 כִּי כִשְׁלֵה בְּרָחוֹב - אֲמַת - ואין אמת
 ברחובותינו, אלא רק שקר,
 וּנְכַחָה - לֹא תִּכְבַּל לְבֹא - ולכן, המשפטים
 הנכוחים והישרים על הגויים, לא יכולים לבוא
 מן השמים.
 טו. וְתִהְיֶה הָאֲמַת - נְעֻדְרַת - מידת האמת,
 חסרה בישראל,
 וְסָר מֵרַע - מִשְׁתּוֹלָל - ומשולל (לא קיים)
 בישראל, אדם שסר מהרע,
 וַיֵּרָא ה' - וכל זה, ראה ה',
 וַיִּרַע בְּעֵינָיו כִּי אֵין מִשְׁפָּט - והיה רע בעיניו,
 שאין משפט צדק בישראל.
 טז. וַיֵּרָא כִּי אֵין אִישׁ - וכאשר ראה ה', שאין
 איש צדיק בישראל,
 וַיִּשְׁתּוֹמֵם כִּי אֵין מִפְּגִיעַ - עמד בתמהון, שאין
 איש מבקש על הישועה,
 וְתוֹשַׁע לוֹ - זֶרַעוֹ - זרוע ה' תושיע את ישראל,
 בלי זכות ותפילה,
 וְצִדְקָתוֹ - הִיא סִמְכָתָהּ - וברוב צדקתו, יִסְמַךְ
 ויתחזק, לגאול את בניי לפנים משורת הדין.
 יז. וַיִּלְבֹּשׁ צִדְקָה - בְּשָׂרָיו - הצדקה תהיה,
 לבוש השריון של ה', בְּנִקְמוֹת אֶת נִקְמוֹת יִשְׂרָאֵל,
 ("כי אין איש...")
 וְכוּבַע יְשׁוּעָה בְּרֵאשׁוֹ - וכוּבַע של ישועה יחבוש,
 כשיגאל את ישראל,
 וַיִּלְבֹּשׁ בְּגָדֵי נֶקֶם תִּלְבָּשֶׁת - והתלבשת שילבש,
 תהיה בגדי נקמה בגויים,
 וַיַּעֲטֵ כַמְעִיל - קִנְיָאָה - ויעטוף עצמו במעיל של
 נקמה בגויים.
 יח. כַּעַל גְּמֻלוֹת - כמו שלבש בגדי נקם על
 הגמול שגמל לאוייביו בעבר, (פרעה, סנחריב וכדו')
 כַּעַל יִשְׁלָם - כך, ילבש בגדי נקמה לגמול
 לגויים על ששעבדו את ישראל בגלותם,
 חֲמָה - לְצִרְיוֹ, גְּמוּלָה - לְאֵיבָיו - וישלם, כעס
 וגמול ראוי לאוייביו,
 לְאֵיִם - גְּמוּלָה יִשְׁלָם - ואף לגויים, שבכל
 האיים הרחוקים, ישלם את הגמול הראוי להם.

³⁸ כמו: "כי כִּבְגָד - יֵאָכְלֵם עֵשׂ (מין תולעת), וְכִצְמֶר - יֵאָכְלֵם
 סָס (מין תולעת)..."; לעיל נא' ח'; וכמו: "וּכְבוֹד יִצְרוּ
 וְכִרְמֵלוּ, מִנְפֶשׁ וְעַד בָּשָׂר יִכְלֶה, וְהִנֵּה כְּמִסַּס נִסַּס... (נוסס -
 תולעת), לעיל י' יח'.

בְּנֵיךָ - מֵרְחוֹק יָבֹאוּ - בני ציון, מארצות רחוקות באים, וּבְנֵיךָ עַל צַד תִּאֲמָנָה - ואת בנות ירושלים, יביאו דרך כבוד, על צדיקה, של שְׁרוֹת המלכים, שיהיו כאומנות של בנות ירושלים, (כמו: "יהי מלכים - אֲמִנִּיךָ וְשְׁרוֹתֵיהֶם - מִיִּיקֶתִיךָ..."; לעיל מט' כג') ה. אֲזוּ תִרְאֶי - וְנִהְרַתְּ - אז, כשתראי את שיבת הבנים, יאירו פניך באור של שמחה עצומה, וּפָחַד - יבוא עליך פחד של תמהון גדול, כאדם, שבאה עליו טובה גדולה בפתע פתאום, וְרָחַב לִבְבְּךָ - ואחר כן, ירחב ליבך, מגודל השמחה. כִּי יִהְיֶה עֲלֶיךָ - הֶמוֹן יָם, חֵיל גּוֹיִם - יָבֹאוּ לְךָ - כי יהפך כל עושר המון כל הגויים - לבוא אליך, (שיתנו עושרם לישראל) ו. שִׁפְעַת גְּמָלִים - תִּכְסֶּךָ - שפע וריבוי של גמלים יכסו את הארץ, (הנושאים מנחה לבני") בְּכָרֵי מִדְיָן וְעֵיפָה - גמלים צעירים, (כמו: "...בַּכֶּה קָלָה מְשַׁרְכֶת דְּרָכֶיהָ"; ירמיהו ב' כג'), מִמִּדְיָן ומעיפה (מבני מדין), כָּלֶם - מִשְׁבֵּא יָבֹאוּ - כל אלו מארץ שְׁבֵא הרחוקה יבואו, זָהָב וְלַבֹּנָה יִשְׂאוּ - וישאו עימם זהב ולבונה, כמנחה לישראל, וְתִהְיוּ ה' - יִבְשְׂרוּ - ובשובם לארצם יספרו ויהללו את ה'. ז. כָּל צֹאֵן קֶדֶר - יִקְבְּצוּ לְךָ - כל הצאן הרב שבארץ קדר, יתאסף בארצך, (שיתנו כמנחה לישראל) אֵילֵי נְבוֹת - יִשְׁרָתוּנָךְ -האילים שמארץ נביות, ישרתו את צרכי ישראל בארץ, יַעֲלוּ עַל רִצּוֹן מִזְבְּחִי - ואת, תעלי אותם על מזבחי לרצון לפני, וּבֵית תִּפְאָרְתִּי - ואת בית המקדש, אֶפְאָר - בקרבנות אלו. ח. מִי אֱלֹה - כְּעַב תִּעֹפֶינָה - מי אלה, ישאלו הגויים, שממהרים לשוב לארצם, כענן העף במהירות, וּכְיוֹנִים - אֵל אֲרֻבֹתֵיהֶם - וכיונים, הממהרות לשוב לשובך. ט. כִּי לִי אֵיִים - יָקוּוּ - כי לה' ית', כל גויי האיים הרחוקים - יקוו ויבקשו את ה', וְאֲנִיֹת תִּרְשִׁישׁ - בְּרֵאשֵׁנָה - ואניות הבאות מתרשיש, ישובו להביא מתנות לארץ, כבראשונה, (בזמן שלמה המלך; " כִּי אֲנִי תִרְשִׁישׁ לְמֶלֶךְ בְּנִים, עִם אֲנִי חִיכֶם, אַחַת לְשֵׁשׁ שָׁנִים תָּבוֹא אֲנִי תִרְשִׁישׁ, נִשְׁאֵת זָהָב וְכֶסֶף שְׁנֵהֵבִים וְקִפִּים וְתַפְיִים"; מלכים א', י' כב')

לְהֵבִיא בְנֵיךָ - מֵרְחוֹק, כְּסֶפֶס וְזָהָב אֲתֶם לְשֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ - להביא את בניך מארצות רחוקות, וכן זהב וכסף - למנחה לבית ה', וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי פֶאֶרְךָ - ולה', שהוא קדוש ישראל, שנתן לך ירושלים, פאר וכבוד. י. וּבְנוּ בְנֵי נֶכֶד - חֲמַתְיָךְ - הגויים, יבנו ויקימו את חומות העיר, וּמְלִכֵיהֶם - יִשְׁרָתוּנָךְ - ומלכי העמים - ישרתו אותך בכל צרכי העיר, כִּי בְקֶצְפִי - הִפִּיתִיךָ - ואז תדעי, כי הכיתי אותך, בשעת כעסי עליך, ולא באה הרעה במקרה, וּבְרִצּוֹנִי - רַחֲמַתְיָךְ - ובשעה שרציתי - ריחמתי. יא. וּפְתַחוּ שְׁעָרֶיךָ - תְּמִיד, יוֹמָם וְלַיְלָה - לא יִסָּגְרוּ - שערי ירושלים לא יסגרו יומם ולילה, (מרוב המון העמים שיבואו לירושלים) לְהֵבִיא אֲלֶיךָ - חֵיל גּוֹיִם - להביא את עושר הגויים, וּמְלִכֵיהֶם - נְהוּגִים - ומלכי העמים, יהיו מונהגים לאורם של בניי. (בדר"כ, המלכים מנהיגים ולא מונהגים) יב. כִּי הִגִּי וְהִמְמַלְכָה, אֲשֶׁר לֹא יַעֲבֹדוּךָ - יאבדו, והגויים - חֲרַב יַחֲרְבוּ - כי הגויים והממלכות, שלא יעבדו את ישראל - יאבדו ויחרבו מהעולם. יג. כְּבוֹד הַלְּבָנוֹן - אֲלֶיךָ יָבֹאוּ - כל כבוד ארץ הלבנון (עצי הלבנון) יביאו לירושלים, בְּרוֹשׁ, תְּדַהֵר, וְתִאֲשֹׁר יַחְדָּו - שמות עצים, לְפָאֶר - מְקוֹם מְקַדְּשֵׁי, וּמְקוֹם רְגְלֵי - אֲכַבֵּד - לפאר בעצים אלו, את בית המקדש, שהוא מקום רגלי ה'. (כאלו ה', יושב על הכסא אשר בשמים, ורגליו יורדים לנוח בבית המקדש) יד. וְהִלְכּוּ אֲלֶיךָ שְׁחוֹחַ - בְּנֵי מְעַנִּיךָ - העמים שעינו אותך, ילכו לפניך נמוכי קומה, וְהִשְׁתַּחֲוּוּ עַל כַּפּוֹת רְגְלֶיךָ - כָּל מְנַאֲצֶיךָ - וכל אלו שביזו את בניי, ישתחוו לפני כפות רגליהם, וְקָרְאוּ לְךָ - עִיר ה' - ויקראו לירושלים, "עיר היי" צִיּוֹן - קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל - ציון היא העיר, של ה' קדוש ישראל. טו. תַּחַת הַיּוֹתֵךְ עֲזוּבָה וְשֵׁנוּאָה וְאֵין עוֹבֵר - במקום המצב, שהיית עזובה מבניך, שנואה על הגויים, ושוממה מעוברים, וְשִׁמְתִיךָ - לְגֵאוֹן עוֹלָם - תהיי חשובה ויקרה, בעיני כל העמים - לעולם, מְשׁוּשׁ - דוֹר וְדוֹר - ומלאה בשמחה בכל הדורות.

בְּנֵיךָ - מֵרְחוֹק יָבֹאוּ - בני ציון, מארצות רחוקות באים, וּבְנֵיךָ עַל צַד תִּאֲמָנָה - ואת בנות ירושלים, יביאו דרך כבוד, על צדיקה, של שְׁרוֹת המלכים, שיהיו כאומנות של בנות ירושלים, (כמו: "יהי מלכים - אֲמִנִּיךָ וְשְׁרוֹתֵיהֶם - מִיִּיקֶתִיךָ..."; לעיל מט' כג') ה. אֲזוּ תִרְאֶי - וְנִהְרַתְּ - אז, כשתראי את שיבת הבנים, יאירו פניך באור של שמחה עצומה, וּפָחַד - יבוא עליך פחד של תמהון גדול, כאדם, שבאה עליו טובה גדולה בפתע פתאום, וְרָחַב לִבְבְּךָ - ואחר כן, ירחב ליבך, מגודל השמחה. כִּי יִהְיֶה עֲלֶיךָ - הֶמוֹן יָם, חֵיל גּוֹיִם - יָבֹאוּ לְךָ - כי יהפך כל עושר המון כל הגויים - לבוא אליך, (שיתנו עושרם לישראל) ו. שִׁפְעַת גְּמָלִים - תִּכְסֶּךָ - שפע וריבוי של גמלים יכסו את הארץ, (הנושאים מנחה לבני") בְּכָרֵי מִדְיָן וְעֵיפָה - גמלים צעירים, (כמו: "...בַּכֶּה קָלָה מְשַׁרְכֶת דְּרָכֶיהָ"; ירמיהו ב' כג'), מִמִּדְיָן ומעיפה (מבני מדין), כָּלֶם - מִשְׁבֵּא יָבֹאוּ - כל אלו מארץ שְׁבֵא הרחוקה יבואו, זָהָב וְלַבֹּנָה יִשְׂאוּ - וישאו עימם זהב ולבונה, כמנחה לישראל, וְתִהְיוּ ה' - יִבְשְׂרוּ - ובשובם לארצם יספרו ויהללו את ה'. ז. כָּל צֹאֵן קֶדֶר - יִקְבְּצוּ לְךָ - כל הצאן הרב שבארץ קדר, יתאסף בארצך, (שיתנו כמנחה לישראל) אֵילֵי נְבוֹת - יִשְׁרָתוּנָךְ -האילים שמארץ נביות, ישרתו את צרכי ישראל בארץ, יַעֲלוּ עַל רִצּוֹן מִזְבְּחִי - ואת, תעלי אותם על מזבחי לרצון לפני, וּבֵית תִּפְאָרְתִּי - ואת בית המקדש, אֶפְאָר - בקרבנות אלו. ח. מִי אֱלֹה - כְּעַב תִּעֹפֶינָה - מי אלה, ישאלו הגויים, שממהרים לשוב לארצם, כענן העף במהירות, וּכְיוֹנִים - אֵל אֲרֻבֹתֵיהֶם - וכיונים, הממהרות לשוב לשובך. ט. כִּי לִי אֵיִים - יָקוּוּ - כי לה' ית', כל גויי האיים הרחוקים - יקוו ויבקשו את ה', וְאֲנִיֹת תִּרְשִׁישׁ - בְּרֵאשֵׁנָה - ואניות הבאות מתרשיש, ישובו להביא מתנות לארץ, כבראשונה, (בזמן שלמה המלך; " כִּי אֲנִי תִרְשִׁישׁ לְמֶלֶךְ בְּנִים, עִם אֲנִי חִיכֶם, אַחַת לְשֵׁשׁ שָׁנִים תָּבוֹא אֲנִי תִרְשִׁישׁ, נִשְׁאֵת זָהָב וְכֶסֶף שְׁנֵהֵבִים וְקִפִּים וְתַפְיִים"; מלכים א', י' כב')

ישעיה סא

א. רוח ה' אלוקים עלי - רוח נבואה מאת ה' היתה עלי,
 יעז מִשַׁח ה' אִתִּי - בעבור שה' משח ומינה אותי לגדולה זו, (משיחה - ענין גדולה ושררה),
 לְבָשָׁר עֲנֻיִם - לבשר לבנ"י העֲנֻיִם(השפלים והעניים) על גאולתם,
 שְׁלַחְנִי לְחַבֵּשׁ - לְנִשְׁבְּרֵי לֵב - לחבוש את לב ישראל, השבור מצרותם, (לנחם אותם בגלותם)
 לְקָרָא לְשָׁבוּיִם דְּרוּר - לקרוא הבשורה, על שחרור בניי השבויים בגלות,
 וְלְאֲסוּרִים - פֶּקַח - ולבנ"י האסורים בגלות, שיפתחו ממאסרם,
 קוּחַ - וילקחו לארצם.
 ב. לְקָרָא, שְׁנַת רִצּוֹן לְה' - לבשר, שתבוא השנה, שתהיה שנת רצון לפני ה', לגאול את ישראל,
 וְיוֹם נָקָם לְאַלְהֵינוּ, לְנַחֵם כָּל אֲבֵלִים - ויום הנקמה באוייבי ישראל, שהוא יום נחמתם של אבלי ציון.
 ג. לְשׁוֹם לְאַבְלֵי צִיּוֹן - לשים ולתת לאבלי ציון, לְתֵת לָהֶם פָּאֵר - תַּחַת אֲפֹר - לתת להם פאר, במקום האיפר שהיו שמים באבלם על ראשם, שְׁמֵן שֶׁשׁוֹן - תַּחַת אֲבָל - ימשחו שמן על גופם לתענוג, במקום האבל שהיו שרויים בו,
 מַעֲטָה תְהִלָּה - תַּחַת רוּחַ פְּהֶה - תעטוף אותם רוח של תהילה, (שכל הגויים, יהללו את גדולת ישראל) במקום רוח חלשה ונמוכה של אבילות, וְקָרָא לָהֶם - אֵילֵי הַצִּדְקָה, מִטֵּעַ ה' - לְהַתְּפָאֵר - ויקראו להם: אילנות של צדק, שה' נטע להתפאר בהם.
 ד. וּבְנוּ חֲרָבוֹת עוֹלָם - יבנו הערים, שהיו חרבות זמן רב, שְׁמֵמוֹת רֵאשֻׁנִים - יְקוֹמְמוּ - הערים השוממות מימים ראשונים - יבנו ויקימו, וְחִדְּשׁוּ - עָרֵי חָרָב, שְׁמֵמוֹת דּוֹר וָדוֹר - ויחדשו את בנין הערים, החרבות והשוממות מדורות ראשונים,
 ה. וְעָמְדוּ זָרִים, וְרָעוּ צֹאנֵכֶם - ויבואו עמים זרים, לעמוד לפני בניי לרעות את צאנכם, וּבְנֵי נֶכֶר - אֲפָרִיכֶם וְכַרְמֵיכֶם - וגויים בני נכר, יהיו האכרים (עובדי השדה) והכורמים (עובדי הכרם) עבור ישראל.
 ו. וְאַתֶּם - כֹּהֲנֵי ה' תִּקְרְאוּ, מִשְׁרְתֵי אֱלֹהֵינוּ יֹאמְרוּ לָכֶם - ואתם, בניי, תִּקְרְאוּ עִיֵי הַגּוֹיִים: "כֹּהֲנֵי ה' " - משרתי ה', חֵיל גּוֹיִם - תֹּאכְלוּ - עוֹשֵׂר הַגּוֹיִים יֹאכְלוּ בְנֵיֵי,

טז. וַיִּנְקַת חֵלֶב גּוֹיִם, וְשֵׁד מַלְכִים תִּינְקֵי - תנקי חלב מהשדיים של הגויים, (שתאכלי את כל טוב ועושר הגויים)
 וַיִּדְעַת כִּי אָנִי ה' - מוֹשִׁיעֵךְ, וְגֹאֲלֵךְ - אֲבִיר יַעֲקֹב - ותדעי, שאני ה', חוזקו של יעקב, הושעתי וגאולתי אותך.
 יז. תַּחַת הַנְּחֻשֶׁת - אָבִיא זָהָב - במקום הנחושת שגזלו מכם הגויים, יביאו לך זהב רב, וְתַחַת הַבְּרֹזֶל - אָבִיא כֶּסֶף, וְתַחַת הָעֵצִים - נְחֻשֶׁת, וְתַחַת הָאֲבָנִים - בְּרֹזֶל, וְשִׁמְתִי פְקֻדָתְךָ - שְׁלוֹם, וְנִגְשִׁיךָ - צִדְקָה - תחת הפקידים והנוגשים, שלקחו מכם מיסים, אתן לך שלום וצדקה,
 יח. לֹא יִשְׁמַע עוֹד חֲמָס בְּאַרְצֵךְ, שֵׁד וְשֶׁבֶר בְּגִבּוֹלֶיךָ - לא יהיה עוד בגבול ארצך, גזל, שודדים ושבר, וְקִרְאֵת יִשׁוּעָה חוֹמַתֶיךָ - הצופים על החומה, לא יקראו ויזהירו מאוייבים, אלא יבשרו על הישועה שבאה,
 וְשִׁעְרֶיךָ תְהִלָּה - ובשערי העיר יהללו את ה'. יט. לֹא יִהְיֶה לָךְ עוֹד הַשָּׁמֶשׁ - לְאוֹר יוֹמָם, וּלְנִגְהַ הַיָּרֵחַ - לְאֵי אֵיךְ לָךְ - לא תצטרכי את אור השמש, והארת הירח, שיאירו את ארצך, וְיִהְיֶה לָךְ ה' - לְאוֹר עוֹלָם - שאור ה', יאיר לך תמיד,
 וְאַלְהֵיךָ - לְתַתְּפָאֲרֶךָ - ובכבוד ה' - תתפארי.
 כ. לֹא יִבּוֹא עוֹד שָׁמֶשֶׁךָ - לא תשקע עוד השמש בארצך, (נמשל: שלא תפסיק ממך הטובה)
 וַיִּרְחַף לֹא יֹאסֶף - לא יאסף ויתכסה ממך, אור הירח,
 כִּי ה' יִהְיֶה לָךְ - לְאוֹר עוֹלָם - כי הארת ה' עליך, תאיר לעולם, וְשָׁלְמוּ יְמֵי אֲבֹלֶיךָ - וְיִשְׁלְמוּ ויִגְמְרוּ יְמֵי הָאֲבֵל.
 כא. וְעַמְּךָ - פְּלִם צְדִיקִים - כל הנשארים בעם ישראל - צדיקים יהיו, לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ - ולא יגלו עוד לעולם מארצם, נִצֵּר מִטֵּעֵי - והם, כענף שנטע ה', מַעֲשֵׂה יָדַי לְהַתְּפָאֵר - הם מעשה ידי, ובהם אתפאר. (שכולם, צדיקים ותמימים)
 כב. הַקָּטָן - יִהְיֶה לְאֵלֶיךָ, וְהַצֵּעִיר - לְגוֹי עֲצוּם - השבט והמשפחה הקטנים, יתעצמו וירבו עד פי אלף,
 אָנִי ה' בַּעֲתָה אֲחִישְׁנָה - בבוא עת הגאולה, אֲחִישׁ, (אמהר) להרבות הקטן - לאלף, והצעיר לגוי עצום. (אמרו חז"ל: זכו - אחישנה, לא זכו - בעתה)

ישעיה סב

א. לְמַעַן צִיּוֹן – לֹא אֶחְשָׂה, וּלְמַעַן יְרוּשָׁלַם –
 לֹא אֶשְׁקוּט – למען ציון לא אשתוק, ולא תהיה
 לי מנוחה, על חורבנה,
 עַד יֵצֵא כְּנֶגְהָ – צְדָקָה – עד שתאיר כנוגה,
 מרוב הצדקות שאעשה לה,
 וַיִּשְׁוֹעַתָּה – כְּלִפִּיד יַבְעֵר – והישועה שאעשה
 לה, תראה לכל העמים, כלפיד בוער הנראה
 למרחוק.
 ב. וַיֵּרְאוּ גוֹיִם – צְדָקָה, וְכָל מְלָכִים – כְּבוֹדָךְ –
 ויראו כל הגויים ומלכיהם, את רוב הצדקות
 והכבוד שינתן לך,
 וַיִּקְרָא לְךָ שֵׁם חֲדָשׁ – עד שיקראו לך בשם
 חדש,
 אֲשֶׁר פִּי ה' יִקְבְּנוּ – שפי ה' בעצמו, יפרש שם
 זה. (האמור לקמן בפס' ד')
 ג. וְהָיִית עֲטֹרַת תְּפָאֲרַת בֵּיד ה' – ירושלים
 תהיה ככתר מפואר ביד ה', (שיחזיק תפארתם, שלא
 תיפול עוד)
 וַיִּצְנִיף מְלוּכָה בְּכַף אֱלֹהֶיךָ – וכמו צניף, מצנפת,
 של מלוכה וגדולה ביד ה',
 ד. לֹא יֵאמַר לְךָ עוֹד – עֲזוּבָה – לא יאמרו עוד,
 שעזובה את מיושבך,
 וּלְאֲרָצֶךָ – לֹא יֵאמַר עוֹד שְׂמֵמָה – ולא יאמרו
 עוד על ארצך, ששוממה היא,
 כִּי לְךָ יִקְרָא – חֲפְצֵי בָהּ – כי לך ירושלים
 יקראו: " חֲפְצֵי בָהּ ", העיר שה' חפץ בה,
 וּלְאֲרָצֶךָ בְּעוֹלָה – ולארצך יקראו: " בעולה ",
 שבניה יושבים בה,
 כִּי חֲפִיץ ה' בָּךְ, וְאֲרָצֶךָ תִּבְעַל – כי ה' רוצה
 בירושלים, וכל איי תבעל, תיושב בבניי.
 ה. כִּי יִבְעַל בַּחֹר בַּתּוֹלָה – יִבְעֵלוּךָ בְּנֵיךָ –
 כמו שבחור נושא בתולה, שהוא דבר נאה
 וקיים, כך ישובו בניי להתיישב בארץ,
 וּמִשׁוֹשׁ חֲתָן עַל כְּלָה – יֵשִׁישׁ עֲלֶיךָ אֱלֹהֶיךָ –
 וכמו השמחה שיש לחתן בזמן חופתו עם
 בתולה, כך ישיש ה' עליך תמיד.
 ו. עַל חוֹמֹתֶיךָ יְרוּשָׁלַם הִפְקַדְתִּי שֹׁמְרִים – על
 חומות ירושלים הפקיד ה' שומרים, (מלאכים)
 כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה, תָּמִיד, לֹא יֶחְשׂוּ – כל
 היום והלילה, תמיד, לא ישתקו מלהזכיר לה'
 על חורבנה,
 הַמְזַכְּרִים אֶת ה' – אתם השומרים, המזכירים
 חורבן ירושלים לפני ה',
 אֶל דְּמֵי לָכֶם – אל תשתקו מלהזכיר חורבנה.
 ז. וְאֵל תִּתְּנוּ דְּמֵי – לוֹ – ואל תתנו לה',
 שישתקו מלהאזין לכם,

(שיביאו מנחה לבני'),
 וּבְכַבּוּדָם – תִּתְיַמְרוּ – בניי, יהיו מרוממים,
 בכבוד שהיה לגויים (בעושרם הרב),
 (תתימרו, כמו: " את ה' האמרת היום... ", ענין גדולה
 והבדלה, דברים כו' יז' ; וכמו: "...שנים שלשה גרגרים
 בראש אמיר... ", הענף העליון שבעץ ; לעיל יז' ו')

ז. תַּחַת בְּשִׁתְּכֶם – מִשְׁנֵה – במקום הבושה
 שהיתה לכם, תקבלו משנה, פי שניים כבוד,
 וּבְלִמָּה – יִרְנֹו חֲלָקֶם – ותחת הכלימה שהיתה
 לכם בגלות, תהיה לכם רינה ושמחה על חלקכם
 הטוב,
 לָכֵן, בְּאַרְצֶם – מִשְׁנֵה יִירָשׁוּ – פי שניים טובה
 תירשו בארץ,
 שְׂמַחַת עוֹלָם תִּהְיֶה לָהֶם – ושמחה לעולם
 תהיה לכם.
 ח. כִּי אֲנִי ה' אֹהֵב מִשְׁפָּט – אוהב משפט צדק,
 שְׂנֵא גֹזֵל – בְּעוֹלָה – ואפילו כשיביאו לפני
 קרבן עולה, שנוא הוא לפני, כשבא מהגזל,
 (לכן, אנקום נקמת ישראל מהגויים)
 וְנָתַתִּי פְּעֻלָּתֶם – בְּאֵמַת – אתן שכר נאמן
 וקיים, על פעולתם של ישראל בגלותם,
 וּבְרִית עוֹלָם – אֶכְרֹת לָהֶם – וברית לעולם,
 אכרות עימם.
 ט. וְנוֹדַע בְּגוֹיִם – זִרְעֵם, וְצִאֲצֵאֵיהֶם – בְּתוֹךְ
 הָעַמִּים – כשילכו בניי בין הגויים, יהיו ניכרים
 וידועים ברוב גדולתם,
 כָּל רְאִיֵּיהֶם – יִכִּירוּם, כִּי הֵם זִרְעַ בְּרַךְ ה' – כל
 הגויים שיראו את בניי, יכירו בהם שהם הזרע
 שה' ברך.
 י. שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ – בָּהּ – אחר גאולתינו, נשיש'
 ונשמח בה',
 תִּגְלַל נַפְשִׁי בְּאַלְהֵי – תגיל נפשי בה' שגאל אותי,
 כִּי הִלְבִּישְׁנִי בְּגָדֵי יֵשׁע – הישועות סובבות
 אותי, כבגד את הגוף,
 מְעִיל צְדָקָה – יַעֲטֵנִי – וצדקות עוטפות אותי -
 כמעיל,
 כְּחֹתֵן – יִכְהֵן פָּאֵר – כמו חתן, המתגדל בבגדי
 פאר,
 וּכְכֹלָה – תִּעֲדָה כְּלִיָּהּ – וכמו כלה, המתקשטת
 בתכשיטים (תעדה - מלשון תכשיט)
 יא. כִּי כְּאַרְץ – תּוֹצִיא צִמְחָהּ, וּכְגִנָּה – זְרוּעֶיהָ
 תִּצְמִיחַ – כמו הארץ, שמוציאה הצמחים
 מתוכה, וכמו הגינה, שמצמיחה צמחים,
 מהזרעים שבתוכה,
 כֵּן ה' אֱלֹהִים, יִצְמִיחַ צְדָקָה וְתִהְיֶה, נֶגֶד כָּל
 הָגוֹיִם – כך, יצמיח ה' צדקות לישראל, ויהללו
 אותם כל הגויים.

עַד יְכוֹנֵן – עד שיתן את ירושלים על פְּנֵה, על
בסיסה,
וְעַד יֵשִׁים אֶת יְרוּשָׁלַם תְּהִלָּה בְּאֶרֶץ – ועד שיתן
את ירושלים, שתהיה מהוללת בפי כל העמים.
ח. נִשְׁבַּע ה' בְּיָמֵינוּ, וּבְזֵרוּעַ עָזוֹ – ה' נשבע, ביד
ימינו שהיא זרוע כוחו,
אִם אָתָּן אֶת דְּגַנְךָ עוֹד מֵאֲכָל – לְאִיבֶיךָ – שלא
אתן עוד את דגן ישראל ביד אויבי ישראל,
וְאִם יִשְׁתּוּ בְנֵי נֶכֶר תִּירוּשָׁךְ, אֲשֶׁר יִגְעֶת בּוֹ –
ושלא ישתו עוד הגויים את היין, שיגעת
בעבודתו להכינו.
ט. כִּי מֵאֲסַפּוּ – יֹאכְלֶהוּ, וְהִלְלוּ אֶת ה' – כי
בניי, שיאספו את הדגן, הם יאכלו אותו,
ויהללו את ה' בירושלים, (מעשר שני בתבואה, ונטע
רבעי בפירות, שאוכלים אותם בקדושה בירושלים)
וּמִקְבְּצֵי וְיִשְׁתּוּהוּ בַחֲצֵרוֹת קְדֻשָׁי – ומקבצי
הענבים לעשות ממנו יין, ישתו אותו בחצרות
ירושלים. (כרם רבעי, ששותים אותו בקדושה בירושלים)
י. עָבְרוּ עָבְרוּ בְּשַׁעְרֵים – עברו כל הגויים
בשערי הערים,
פָּנּוּ דֶרֶךְ הָעַם – פנו את הדרך לעם ישראל,
השב לארצו,
סָלוּ סָלוּ הַמְּסֵלָה – תקנו את הדרך הסלולה
לפני בניי,
סָקְלוּ מֵאֶבֶן – הוציאו מהדרך אבנים
ומכשולות,
הָרִימוּ נֶס עַל הָעַמִּים – הרימו נס לכל העמים,
להביא את ישראל לארצם.
יא. הִנֵּה ה' הִשְׁמִיעַ אֶל קִצֵּה הָאָרֶץ – הנה ה',
השמיע בשורת הגאולה עד קצה הארץ,
אָמְרוּ לְבַת צִיּוֹן, הִנֵּה יִשְׁעֶךָ בָּא – אמרו לבניי,
הנה בא ה' המושיע אותך,
הִנֵּה שָׁכְרוּ אֹתוֹ – הנה, בא לתת לכם שכר טוב,
וּפְעַלְתוּ לְפָנָיו – הנה, שכר פעולתכם הטובה
בגלות, (שעבדו את ה' אף בתוקף הגלות), עומד לפני ה'
ומוכן לכם.
יב. וְקִרְאוּ לָהֶם, עִם הַקֹּדֶשׁ גְּאוּלֵי ה' – יקראו
הגויים לבניי: "עם הקדש", שהי גואל אותם,
וְלֶךְ – יִקְרָא דְרוּשָׁה – ולך ירושלים, יקראו:
"דרושה", שהי דורש ומבקש אותה,
עִיר לֹא נִעְזְבָה – וכן יקראו לך: "עיר לא
נעזבה", שהי לא יעזוב אותה עוד.

ישעיה סג

א. מִי זֶה בָּא מֵאֲדוּם – מי הוא, שבא מכיבוש
ארץ אדום,

חֲמוּץ בָּגָדִים – מְבַצְרָה – שבגדיו אדומים מדם
ההרוגים, שהרג בבצרה, (עיר גדולה באדום)
זֶה הַדּוֹר בְּלְבוּשׁוֹ – הלבוש בבגדי הדר,
(שלוש בגדי נקם, לנקום את נקמת ישראל מאדום),
צַעֲה – בְּרַב פָּחוּ – מטלטל העמים ממקום
למקום בכוחו הרב.
אֲנִי מְדַבֵּר בְּצַדִּיקָה רַב לְהוֹשִׁיעַ – אני הוא ה',
שדברתי על דבר הצדקות והישועות הגדולות
שאעשה לישראל.
ב. מִדּוֹעַ אָדָם לְלְבוּשֶׁךָ – כאילו ישאלו אותו:
מדוע אדומים בגדיך?
וּבְגֵדֶיךָ – פְּדֵרֶךְ בַּגָּת – ובגדיך אדומים, כבגדי
הדורך ענבים בגת?
ג. פּוֹרָה – הַגַּת, (מקום דריכת הענבים)
דְּרַכְתִּי לְבִדֵי – בלי עוזר,
וּמַעֲמִים, אֵינִי אִישׁ אֹתִי – ולא היה אתי איש
מהעמים לעזור לי לנקום את נקמתי,
וְאֲדַרְכֶם – בְּאֶפֶי, וְאֲרַמְסֶם – בְּחַמְתִּי – ואני
הוא הדורך ורומס אותם (את אויבי ישראל) ברוב
כעסי,
וְזִין נֶצְחָם – עַל בָּגְדֵי – ודמם הותז על בגדי,
וְכָל מְלַבּוּשֵׁי – אֶגְאָלְתִּי – וכל בגדי התלכלכו
מדמם.
ד. כִּי יוֹם נָקָם בְּלִבִּי – כי יום הנקמה, ולנקום
(באויבי ישראל), היה שמור בליבי,
וְיִשְׁנֵת גְּאוּלֵי בָּאָה – ובאה השנה, שבה אגאל
את ישראל.
ה. וְאֶבִּיט, וְאֵינִי עוֹזֵר – הסתכלתי בישראל, ואין
בהם זכות שתעזור ותקרב גאולתם,
וְאֶשְׁתַּוֵּם, וְאֵינִי סוֹמֵךְ – עמדתי בתמהון, שאין
בהם מי שיסמוך את הגאולה לבוא,
וְתוֹשַׁע לִי – זְרַעִי, וְחַמְתִּי – הִיא סִמְכַתְנִי – על
זרועי וכעסי בלבד אסמוך כשאגאל את ישראל.
ו. וְאָבוֹס עַמִּים בְּאֶפֶי – ארמוס את העמים
בכעסי,
וְאֶשְׁכַּרם בְּחַמְתִּי – ישתו מהיין שבכוס חמתי,
עד שישתכרו,
וְאוֹרִיד לְאֶרֶץ נֶצְחָם – אשפוך לארץ את דמם
וחזקם.
ז. חֲסָדִי ה' אֶזְכִּיר – אזכיר לישראל את חסדי
ה' עליהם,
תְּהִלַּת ה' – שעליהם ראוי להלל לה',
כְּעַל כָּל אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ ה' – על כל אשר גמל
אתנו ה' ית',
וְרַב טוֹב לְבֵית יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר גָּמְלָם בְּרַחֲמָיו
וְכָרַב חֲסָדָיו – ועל רוב הטובה, שגמל ברחמיו
וחסדיו הרבים עם ישראל.

טו. **הַבַּט מִשָּׁמַיִם וּרְאֵה, מִזְבֵּל קִדְשֶׁךָ וְתַפְאֲרֶתְךָ** –
 הבט מהשמים, מדור קדשו ותפארתו של ה',
אֵיזָה קִנְיָתְךָ – היכן הקנאה, שהיית נוקם את
 נקמת ישראל בימים ראשונים,
וּגְבוּרֶתְךָ – והיכן הגבורה, שהיית מראה
 בעמים,

הַמִּזֵּן מִעֵידָ וְרַחֲמֶיךָ – והיכן המיית מעידך
 ורחמך שהיו בימים ראשונים.
 (כמו: "הבן יקיר לי אפרים... על פן המן מעי לו נחם ארחמנו
 נאם ה'"; ירמיהו לא' יט')
אֵלֵי הַתְּאֻפְקוּ – וכעת התאפקו (מעידך) ולא
 נכמרו רחמך עלינו.

טז. **כִּי אַתָּה אֲבִינוּ** – הלא אתה אבינו, וראוי
 אב לרחם על בניו,
כִּי אֲבֵרְהֶם לֹא יִדְעוּ, וְיִשְׂרָאֵל לֹא יִכְיָרוּ – כי
 אברהם וישראל אבותינו נאספו מן העולם,
 ולא יודעים ומכירים בצרותינו,
אַתָּה ה' אֲבִינוּ, גְּאֻלְנוּ מֵעוֹלָם שְׂמֵךְ – אך אתה
 ה', אבינו אתה, ובכל הדורות אתה גואלנו.

יז. **לָמָּה תִתְעַנּוּ ה' מְדַרְכֶיךָ** – למה תאריך
 גלותינו, וכך תועים אנו, מדרך ה' ומתקוות
 הגאולה,
תִּקְשִׁיחַ לַבָּנוּ – מִירְאָתְךָ – ומקשים את ליבנו
 מלירא מפניך,
שׁוּב – שוב מכעסך עלינו,

לְמַעַן עֲבֹדֶיךָ שְׁבֹטֵי נַחֲלֶתְךָ – ואם לא למענינו,
 עשה למען האבות ולמען השבטים שהם
 נחלתך.

יח. **לְמַצְעָר, יִרְשׁוּ עִם קִדְשֶׁךָ** – מעט זמן בלבד,
 ישבו עמך בארץ,
צְרִינוּ – בּוֹסְסוּ מִקִּדְשֶׁךָ – ומיד באו אויבינו,
 ורמסו את מקדשך.

יט. **הֵינּוּ** – מֵעוֹלָם – הלא אנו עמך, שמשלת
 עלינו מימות עולם,
לֹא מִשְׁלַת בָּם – לא משלת בגויים,
לֹא נִקְרָא שְׂמֵךְ עֲלֵיהֶם – ולא נקראו הגויים על
 שמך, (כבני ה')

לֹא קִרְעַת שָׁמַיִם, יִרְדֶּת – האם למען הגויים
 קרעת ופתחת את השמים, לרדת לארץ לתת
 להם את התורה,
מִפְּנֵי הָרִים נִזְלוּ – וההרים רעדו וזעו מפניך !!
 (וא"כ, עשה עמנו גם כעת נפלאות כבראשונה)

ישעיה סד

א. **בְּקִדְחֵךָ אֵשׁ הַמָּסִים** – הפית וכלית את
 אויבינו, כמו האש השורפת וממיסה,

ח. **וַיֹּאמֶר** – כשהוציאם ממצרים, אמר ה',
אֵךְ עָמִי הָמָּה, בָּנִים לֹא יִשְׁקְרוּ – אלה הם בני,
 ובי לא ישקרו ואותי יעבדו,
וַיְהִי לָהֶם לְמוֹשִׁיעַ – ולכן, הייתי להם תמיד
 למושיע.

ט. **בְּכָל צָרְתָם** – בכל זמן זהיו להם צרות,
לֹא צָר – לה' היה צר, על צרותיהם של בניו,
וּמִלֶּאךְ פָּנָיו – הוֹשִׁיעֵם – ומלאך מלפני ה'
 הושיעם, **בְּאַהֲבָתוֹ וּבְחַמְלָתוֹ הוּא גְאֻלָּם** –
 באהבתו וברחמנותו לישראל, גאל אותם,
וַיִּנְטָלֵם וַיִּנְשָׂאֵם כָּל יְמֵי עוֹלָם – נטל ונשא את
 ישראל (לְשִׁמְךָ) בכל הדורות,

י. **וְהָמָּה מָרוּ וַעֲצָבוּ אֶת רוּחַ קִדְשׁוֹ** – והם מרדו
 והכעיסו את רוח ה' במעשיהם הרעים, (ולא כפי
 שאמר: "בנים לא ישקרו", לעיל פס' ח')
וַיִּהְיֶה לָהֶם – לְאוֹיֵב – הפך עצמו מגואל –
 לאויב,

הוּא נִלְחַם בָּם – והוא עצמו נלחם בישראל.
יֵא. וַיִּזְכֹּר – עם ישראל בזמן הגלות,
יְמֵי עוֹלָם מִשֶּׁהָ עָמוֹ – ששלח את משה, מִיְמֵי
 עולם, לגאול את בני ישראל ממצרים,
אֵיזָה הַמַּעֲלֵם מִיָּם – היכן ה', שהעלה את בני
 מים סוף,

אֶת רַעֵי צֹאנוּ – עם רועי צאנו, (משה ואהרן)
אֵיזָה, הַשָּׁם בְּקִרְבּוֹ אֶת רוּחַ קִדְשׁוֹ – היכן ה',
 ששם בקרבו (במשה) את רוח קדשו ?
 (ר"ל, הלא גם אז היו בני ישראל בע"ז, ומדוע עתה לא
 מושיענו ?)

יב. **מוֹלִיךְ לַיְמִין מִשֶּׁהָ** – זָרוּעַ תַּפְאֲרָתוֹ – זרוע
 ה', היתה הולכת לימין משה, בכל עת שהיה
 צריך את ישועתו,

בוֹקֵעַ מִיָּם – מַפְנִיחֵם – בקע מי הים מפני בני
 לַעֲשׂוֹת לוֹ שֵׁם עוֹלָם – לעשות פרסום לשם ה'
 לעולם. (שהרי, בני ישראל יצאו מהים, מאותו צד שנכנסו, אלא
 כל זה עשה, להראות ידו הגדולה, וזהו תפארת לו ושם
 עולם),

יג. **מוֹלִיכֶם בְּתַהֲמוֹת** – הוליד את ישראל
 בעומק הים,
פְּסוּס בַּמַּדְבָּר, לֹא יִכְשְׁלוּ – והשווה פני האדמה
 ממכשולות, שילכו בקלות, כסוס הרץ במישור
 המדבר.

יד. **כִּבְהִמָּה בִּבְקָעָה תִרְדַּ** – כמו הבהמה,
 הירודת ללכת בבקעה בנחת, (שבבקעה, נוה ללכת
 מאשר בהר)

רוּחַ ה' תִּנְיָחֵנוּ – כך ה' הנהיג את ישראל בנחת,
כִּן נַהֲגָת עִמָּךְ לַעֲשׂוֹת לְךָ שֵׁם תַּפְאֲרָת – כך
 הנהיג את עמך, לעשות פרסום ופאר לשמך
 בעולם.

ת. אל תקצף ה' עד מאד - אל נא, תכעס עלינו מאוד,
 ואל לעד, תזכר עון - ואל תזכור עוונותינו - לעולם,
 הן הבט נא, עמך כלנו - הנה הבט נא, שאנו מחזיקים באמונתך, ולא פנינו אל אלוהים אחרים, לכן העבר עונותינו ורחם עלינו.
 ט. ערי קדשך, היו מדבר - הנה, הבט אל ערי קדשך שנהיו שוממות כמדבר, ציון מדבר היתה, ירושלם שממה.
 י. בית קדשנו ותפארתנו - הבית המקודש לנו, ואשר בו אנו מתפארים, אשר הללוך אבותינו - אשר בו היו אבותינו מהללים אותך, היה לשרפת אש - היה לאש למאכל, (נשרף), וכל מחמדנו, היה לחרבה - וכל ערינו שהיינו חומדים - נחרבו.
 יא. העל אלה תתאפק ה' - האם על צרות נוראות אלה, תוכל להתאפק ולא תרחם?! תחשה - תשתוק, ותעננו עד מאד - ותוסיף לענותינו זמן כה רב, ביד הגויים!?

ישעיה סה

א. נדרשתי, ללוא שאלו - משיב ה' לישראל: נדרשתי לישראל ע"י נביאי, אך הם לא בקשו אותי, נמצאתי, ללא בקשני - המצאתי את עצמי ע"י נביאי, אך הם כלל לא בקשו אותי, אמרתי הנני הנני, שובו אלי, אל גוי לא קרא בשמי - אך הקריאה היתה לעם שלא רצו לקרא בשמי.
 ב. פרשתי ידי כל היום - פתחתי את ידי לקראת בניי, שישבו אלי, אל עם סורר - אך פרישת ידיים זו, היתה אל עם שסר מן הדרך, ההלכים הדרך לא טוב, אחר מחשבותיהם - שהולכים בדרך לא טובה, ואחר מחשבותיהם הרעות.
 ג. העם המכעיסים אותי, על פני תמיד - הם עם שמכעיסים אותי לפני (בירושלים שהיא עיר ה') תמיד, זבחים בגנות - זבחים זבחים בגינות לע"ז, ומקטרים על הלבנים - ומקטירים קטורת לע"ז על הלבנים שהיו שורפים. (שורפים הלבנים לחזקם לבניה)

מים תבעה אש - וכמו המים שעל האש, המעלים בועות רתיחה, להודיע שמך לצריך - ונענשו, כדי להודיע את שמך בגויים, (ולא מפני צדקת ישראל) מפניך גוים ירגזו - ומפניך, יחרדו העמים.
 ב. בעשותך נוראות לא נקוה - לא קיוונו, לישועות כה נוראות כפי שעשית עימנו, ירדת - ועוד ירדת על הר סיני לתת לנו תורתך, מפניך הרים נזלו - וההרים רעדו וזעו מפניך.
 ג. ומעולם לא שמעו לא האזינו - מימות עולם לא שמעו העמים נוראות כאלה, עין לא ראתה, אלהים זולתך, יעשה למחכה לו - לא היתה עין שראתה אלהים אחרים מלבד ה' ית', שיעשה כדברים האלה, למי שמחכה ומאמין (וחז"ל אמרו: כל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח, אבל לעולם הבא, עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו)
 ד. פגעת את שש ועשה צדק - סילקת והמתת את הצדיקים ששמחו תמיד לעשות צדק, בדרךך יזכרוך - שבכל הדורות, היו מזכירים לפניך, את הרחמים שבדרךך, וכך נושענו בתפילתם, (כמו שעשה משה, בדבר העגל ובדבר המרגלים, אמר: ה', אך אפים ורב חסד... סלח נא לעון העם הזה...) הן אתה קצפת ונחטא - כשהיית קוצף על חטאינו, בהם עולם ונושע - בהם היינו סומכים מימי עולם.
 ה. ונהי בטמא כלנו - אך עתה, כשנסתלקו הצדיקים ואין מי שיגן בעדינו, נשארנו מאוסים ודחויים כאדם טמא, וכבגד עדים, כל צדקתנו - וכבגד מלוכלך ונמאס, ונבל בעלה כלנו - והרי אנו כעלה הנובל, שהרוח נושאת אותו ממקום למקום, ועוננו, פרוח ישאנו - ומפני עוונותינו, תשא ותטלטל אותנו הרוח, לגלות ממקום למקום.
 ו. ואין קורא בשמך - ואין מי שקורא בשם ה', מתעורר, להחזיק בך - אין מי שמתעורר, להחזיק בדרכי ה', כי הסתרף פניך ממנו - כאשר הסתרת פניך מאתנו, ותמוגנו ביד עוננו - ומפני עוונותינו, היינו נמסים וכלים ביסורים. (והצדיקים אינם להגן בעדינו)
 ז. ועתה ה' אבינו אתה, אנחנו החמר ואתה יצרנו, ומעשה ידך כלנו - אך עם כל זאת אבינו אתה, ואנו כחומר אתה יוצרנו, וכיצד תשחיתנו.

ד. **הַיֹּשְׁבִים בְּקִבְרִים** - יושבים בין הקברים, שתשרה עליהם רוח טומאה של יָדִים, וּבְנִצְוֹרִים יָלִינוּ - ולנים בין פגרי המתים, (שהמתים לא יכולים לצאת ממקומם, וכאילו נתונים במצור) **הָאֹכְלִים בְּשַׁר הַחֲזִיר, וּמֵרֶק פְּגָלִים כְּלִיָּהֶם** - שאוכלים בשר חזיר, ובכלי הבישול בלוע מֵרֶק (רוטב) בשר הפיגולים שבישלו.

ה. **הָאֹמְרִים קָרַב אֵלַיךְ** - הם האוכלים כל טמא, אומרים לנשמר ממאכלים אלו, עמוד במקומך, **אֵל תִּגַּשׁ בִּי כִּי קִדְשְׁתִּיךָ** - ואל תגש אלי לטמא אותי, כי קדוש אני יותר ממך, **אֱלֹהִים** - דברים אלה,

עֵשֶׂן בְּאַפִּי, אֵשׁ יִקְדַּת כָּל הַיּוֹם - העלו עשן וחימה באפי, כְּאֵשׁ הַבוֹעֶרֶת.

ו. **הִנֵּה כְּתוּבָה לִפְנֵי** - הנה הרעות שעשיתם כתובות לפני לזכרון תמיד, **לֹא אֲחַשֶׁה** - לא אשתוק על רעות אלה, **כִּי אִם שְׁלֵמֹתַי** - אלא אשלם להם גמולם, **וְשְׁלֵמֹתַי עַל חֵיקֶם** - והעונש יהיה על עצמם, ולא לבניהם אחריהם.

ז. **עוֹנֵתֵיכֶם, וְעוֹנֵת אֲבוֹתֵיכֶם יַחְדָּו, אָמַר ה'** -תענשו על עונותיכם, ועל עוונות אבותיכם יחדיו,

אֲשֶׁר קִטְרוּ עַל הַהָרִים - שהקטירו קטורת לעיני על ההרים, **וְעַל הַגְּבֻעוֹת חֲרָפוּנִי** - וחרפו וביזו את ה', בכך שעבדו לע"ז על הגבעות,

וּמִדַּתִּי פִּעֲלֹתֶם רֹאשֵׁנָה אֵל חֵיקֶם - בתחילה, אמדוד ואעניש אותם, על פי מה שהם פעלו רע, ואח"כ אֶפְרָע מהם גם על עוונות אבותם.

ח. **כֹּה אָמַר ה', כֹּה אֲשֶׁר יִמְצָא הַתִּירוֹשׁ בְּאֲשָׁכּוֹל** - כמו שבאשכול הענבים נמצא היין, **וְאָמַר אֵל תִּשְׁחִיתֶהוּ, כִּי בִרְכָה בּוֹ** - ואמר אדם לחבירו הרוצה להשחיתו: אל תשחית את כל האשכול, שאמנם יש בו חרצנים וקליפות, אך גם יין מבורך וטוב יש בו, **כִּן אַעֲשֶׂה לְמַעַן עֲבָדִי, לְבִלְתִּי הַשְׁחִית הַכֹּל** - כך אעשה למען עבדי, (הצדיקים שבישראל), שלא אשחית את כל ישראל, אלא רק את הרשעים והמורדים.

(במשל: חרצנים וקליפות הענבים יושלכו, ואת היין יוציא וישמור)

ט. **וְהוֹצֵאתִי מִיַּעֲקֹב זֶרַע** - עוד אוציא מיַּעֲקֹב, (עשרת השבטים), זרע ראוי וטוב, **וּמִיְהוּדָה, יוֹרֵשׁ הָרִי** - ומיהודה (ובנימין) אוציא יורש שיירש את הר ציון והר הבית, (שהם בנחלת יהודה)

וַיִּרְשׁוּהָ בְּחִירֵי, וְעֲבָדִי יִשְׁכְּנוּ שָׁמָּה - בניי, שבחרתי לי לעם, יירשו ויגורו בא"י.

י. **וְהָיָה הַשְּׂרוּן, לְנוֹה צֶאֱן** - עוד יהיה אזור השרון שבא"י, למקום מרעה לְצֶאֱן, **וְעֵמֶק עֶכּוֹר, לְרִבְצָ בְּקָר** - ועמק עכור (שם מקום), יהיה למקום רביצת הבקר³⁹, **לְעַמִּי אֲשֶׁר דָּרְשׁוּנִי** - וטובה זו תבוא, לאלו מעממי שבקשו אותי אף בגלותם.

יֵא. וְאַתֶּם עֲזָבִי ה', הַשְּׂכָחִים אֶת הַר קִדְשִׁי - אך אלו שעזבו את ה', ושכחו את ביהמ"ק כמקום הקרבת קרבנות, **הַעֲרִכִים לְגַד שְׁלָחוֹ, וְהִמְמַלְאִים לְמִנֵּי מִמְסַךְ** - שערכו ומלאו יין לנסך לְגַד וּלְמִנֵּי (שמות כוכבים שעבדו) קרבנות ונסכים.

יב. וּמִנִּיתִי אֶתְכֶם לְחָרֵב - אֶמְנָה (אספור) ואמסור אתכם לחרב, **וְכָלְכֶם לְטִבַּח תִּכְרְעוּ** - וכולכם תכרעו ותפלו לטביחה,

יַעַן קִרְאתִי וְלֹא עָנִיתֶם, דִּבְרַתִּי וְלֹא שָׁמַעְתֶּם - מפני שקראתי אליכם, ולא שמעתם לשוב אלי, **וַתַּעֲשׂוּ הָרַע בְּעֵינַי, וּבְאֲשֶׁר לֹא חִפַּצְתִּי בְּחַרְתֶּם.**

יג. לִכֵּן כֹּה אָמַר ה', אֱלוֹקִים הִנֵּה עֲבָדִי יֹאכְלוּ וְאַתֶּם תִּרְעָבוּ, הִנֵּה עֲבָדִי יִשְׁתּוּ וְאַתֶּם תִּצְמָאוּ, הִנֵּה עֲבָדִי יִשְׁמְחוּ וְאַתֶּם תִּבְשּׁוּ - עבדי הצדיקים יהנו בכל טובה, ואתם הרשעים תרעבו מכל טובה.

יד. הִנֵּה עֲבָדִי יִרְנוּ, מְטוֹב לָב - הנה עבדי, ירימו קולם ברינה מתוך טוב ליבם, **וְאַתֶּם תִּצְעַקוּ מִכָּאֵב לָב** - ואתם הרשעים, תצעקו מתוך כאב לב, **וּמִשְׁבֵּר רוּחַ תִּלְלִלוּ** - ותיללו מתוך צער ויגון.

טו. וְהִנְחַתֶּם שְׂמֵכֶם לְשְׂבוּעָה לְבַחֲרֵי, וְהִמִּיתֶךָ ה' אֱלוֹקִים - אחר מיתת הרשעים, ינוח וישאר שמש בעולם לסמל של קללה, שעבדי הצדיקים שבחרתי בהם יאמרו: אם עשיתי כך וכך, ימיתך ה' כמיתת הרשעים, **וְלַעֲבָדָיו, יִקְרָא שֵׁם אַחֵר** - ועבדי ה' הצדיקים יהיו סמל של ברכה.

טז. אֲשֶׁר הִמְתַּבְּרַךְ בְּאַרְצָ, יִתְבָּרַךְ בְּאֱלֹהֵי אֲמֹן - וכבוד ה' יתגדל כל כך, עד שכל אדם המתהלל ומשתבח בעולם יתהלל שהוא עבד לאלוקי אמן, אלוקים הנאמן לשלם שכרו למאמיניו, **וְהִנְשַׁבַּע בְּאַרְצָ, יִשְׁבַּע בְּאֱלֹהֵי אֲמֹן** - וכל הנשבע, ישבע בשם ה' הנאמן, **כִּי נִשְׁפְּחוּ הַצְּרוֹת הָרֵאשֹׁנוֹת, וְכִי נִסְתָּרוּ מֵעֵינַי** - כי כל הרעות, עברו מהעולם ונשכחו,

³⁹ (כמו שניבא הושע: "...וְנָתַתְּ עֵמֶק עֶכּוֹר לְפֶתַח תְּקוּנָה...") (הושע ב' יז')

וְאֵרִיָּה, כְּבָקֵר יֹאכֵל תֶּבֶן - ואריה יאכל את התבן, כמו הבקר, **וְנָחֵשׁ עֵפֶר לַחֲמוֹ -** הנחש יאכל העפר, ולא יזיק לאיש, **לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בְּכָל הַר קִדְשֵׁי -** בכל א"י, **אָמַר ה'.**

ישעיה סו

א. פֹּה אָמַר ה', הַשָּׁמַיִם פָּסְאִי - הלא השמים כביכול, הם כסא ה', **וְהָאָרֶץ, הַדָּם רָגְלִי -** והארץ כביכול, כשרפרף למרגלותיו של ה', **אִי זֶה בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנֶנוּ לִי -** אי"כ, איזה בית תוכלו לבנות שיהיה ראוי לי, **וְאִי זֶה מְקוֹם מְנוּחָתִי -** ואיזה מקום תבנו שיהיה ראוי שאנוח בו. (ר"ל, אין לי צורך במקדש, כשאינכם מתקנים מעשיכם ומיישרים את ליבכם אלי) **ב. וְאֵת כָּל אֱלֹהִים -** השמים והארץ, **יָדִי עֲשֶׂתָהּ, וַיְהִיוּ כָּל אֱלֹהִים נֶאֱסָה -** ע"י שנעשו על ידי הם קיימים, ולא קדומים כמוני, **וְאֵל זֶה אֲבִיט, אֶל עֵינַי וְנִכְּחַ רוּחַ וְחָרָד עַל דְּבָרַי -** ועם כל זה, אתבונן על השפלים העניים, שבורי הרוח, ואל החרדים לעשות מצוותי. (ולא אל אלו המקריבים לי קרבנות, וליבם רחק ממני) **ג. שׁוֹחֵט הַשּׁוֹר מִכַּה אִישׁ -** רשע, השוחט את השור לפְּנֵי, נחשב לפְּנֵי כמכה איש (ששפך דם נקי), **זוֹבַח הַשֶּׁה עוֹרֵף פֶּלֶב -** והזובח לפְּנֵי את השה, מאוס הדבר לפְּנֵי, כאילו ערף את הכלב, (עריפה - כריתת הראש מאחורי הצוואר), **מַעֲלֵה מִנְחָה דָם חֲזִיר -** ואם יעלה מנחה לפְּנֵי, יהיה מאוס בעיני, כאילו זרק לפְּנֵי דם חזיר, **מִזְכִּיר לְבָנָה -** וכשיקטיר לבונה לפני, **מְבָרֵךְ אֹן -** כאילו מברך את ה' בדבר גזל, **גַּם הִמָּה -** אלו המקריבים לפְּנֵי שור, שה, מנחה ולבונה, **בְּחָרוּ בְּדַרְכֵיהֶם -** הרעות של המכה איש, עורף כלב, זורקי דם חזיר ומברך און, (ואין קרבנותיהם לרצון לפני) **וּבִשְׁקוּצֵיהֶם נִפְשָׁם חֲפָצָה -** וחפצים בשיקוצים ובדברים המתועבים לפני. **ד. גַּם אֲנִי אֲבַחַר בְּתַעֲלָלֵיהֶם -** גם אני אבחר להתעולל בהם (כמו: "...כִּי הִתְעַלַּלְת בִּי..."), במדבר כב' כט'; להתלוצץ עליהם, כדרך שהם עשו צחוק מעבודתי ובחרו ללכת אחר שרירות ליבם),

וכל דברי ה' ע"י נביאיו נקיימו ונתאמתו. (לכן תתגלה בעולם, אמיתות האמונה בה' ית') **יז. כִּי הִנְנִי בּוֹרֵא שָׁמַיִם חֲדָשִׁים וְאָרֶץ חֲדָשָׁה -** כי מרוב הטובה שיביא ה' בעולם, כאילו ברא ה' שמים וארץ חדשים, **וְלֹא תִזְכְּרֶנָּה הָרָאשׁוֹנוֹת, וְלֹא תַעֲלִינָה עַל יָב -** ולא יזכרו ואפילו לא יעלו על הלב, הצרות שהיו בראשונה. **יח. כִּי אִם שִׁשּׁוּ וְגִילוּ עַדִּי עַד אֲשֶׁר אָנִי בּוֹרֵא כִּי הִנְנִי בּוֹרֵא אֶת יְרוּשָׁלַם גִּילָה וְעַמָּה מְשׁוּשׁ. יט. וְגִלְתִּי בִירוּשָׁלַם, וְשִׁשְׁתִּי בְעַמִּי -** ה' יגיל וישמח בבנין ירושלים ובשיבת בניה אליה, **וְלֹא יִשְׁמַע בָּהּ עוֹד קוֹל בְּכִי וְקוֹל זַעֲקָה -** כי אם רוב טובה. **כ. לֹא יִהְיֶה מִשָּׁם עוֹד, עוֹל יָמִים וְזָקֵן אֲשֶׁר לֹא יִמְלֵא אֶת יָמָיו -** לא יהיה עוד בירושלים, שצעיר עול ימים (מלשון עולל, תינוק), ואפילו זקן, שימות שלא מלא ימים, **כִּי הַנְּעַר בֶּן מֵאָה שָׁנָה יָמוֹת -** אדם שמת בן מאה, יקרא שמת כנער, **וְהַחוּטָא בֶן מֵאָה שָׁנָה יִקְלָל -** ואם ימות בן מאה, יחשב שקולל מאת ה' ומת בחטאו, **כא. וּבְנוּ בְתִים וַיִּשְׁבוּ, וְנִטְעוּ כַרְמִים וְאָכְלוּ פְרִיָם. כב. לֹא יִבְנוּ וְאֲחֵר יֵשֵׁב -** לא יבנו בתים, שלא יזכו לשבת הם, (ר"ל, שיאריכו ימים) **לֹא יִטְעוּ וְאֲחֵר יֹאכֵל -** לא יטעו כרמים ואחרים יאכלו את הפירות, **כִּי כִימֵי הָעֵץ יִמִּי עַמִּי -** שיאריכו ימים כאריכות ימי העצים, **וּמַעֲשֵׂה יָדֵיהֶם יִבְלוּ בְחִירְיָה -** מעשה ידיהם של הצדיקים שה' בחר(בתים שיבנו ועצים שיטעו), יִבְלוּ בְחִי בַעֲלֵיהֶם, **כג. לֹא יִיָּגְעוּ לְרִיק -** לא כפי שנאמר בקללות: "וּזְרַעְתֶּם לְרִיק זְרַעְכֶם וְאָכְלוּהוּ אוֹיְבֵיכֶם", (ויקרא כו' טז) **וְלֹא יִלְדוּ לְבָהֳלָה -** ובניהם, לא ימותו בחיי אבותיהם (שדבר זה גורם לבהלה לאבותיהם), **כִּי זָרַע בְּרוּכֵי ה' הִמָּה -** שהלא הם זרע שה' ברך, וְצִאֲצָאֵיהֶם אֲתֶם - ויחיו אתם בניהם עד שימלאו ימיהם. **כד. וְהָיָה טָרֶם יִקְרָאוּ וְאֲנִי אֶעֱנֶה, עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וְאֲנִי אֲשַׁמְעַ -** אשמע ואענה לתפילתם, טרם יסיימו לבקש בקשתם. **כה. זָאֵב וְטֹלָה יִרְעוּ כֶּאֱחָד -** הזאב והכבש ירעו יחד במרעה,⁴⁰

⁴⁰ כמו שניבא לעיל: "וְגַר זָאֵב עִם כֶּבֶשׂ וְנֹמֵר עִם גְּדִי יִרְבְּצוּ וְעָגַל וּכְפִיר וּמְרִיא יִחַדּוּ וְנַעַר קִטּוֹן נִהְגַּ בָּם. וּפְרָחַ נְדָב תִּרְעֶינָה יִחַדּוּ יִרְבְּצוּ יִלְדִּיָהוּ וְאֵרִיָּה כְּבָקֵר יֹאכֵל תֶּבֶן. וְשִׁעֲשַׁע יוֹנֵק עַל חֵר פֶּתוֹ וְעַל מְאוֹרֵת צִפְעוֹנִי גְמוֹל יָדוֹ הִדָּה. לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בְּכָל

הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את ה' פמים לים מכסים" (לעיל יא' ו-ט)

לְמַעַן תִּמְצְאוּ - ולמען תמצצו עד תום, את רוב הטוב שבירושלים,
וְהַתְעַנְנֹתֶם מִזֵּיז כְּבוֹדָהּ - ותתענגו מיופי והדר כבודיה.
יב. כִּי כֹה אָמַר ה', הֲנִי נֹטָה אֵלַיָּהּ כְּנֶהָר שְׁלוֹם - הנני מטה אל ירושלים שלום רב כְּמִי הַנְּהַר,
וּכְנַחַל שׁוֹטֵף כְּבוֹד גּוֹיִם - ואת עושרם של הגויים אני מטה על ירושלים, כמי נחל השוטפים במרוצה את מה שבדרכם,
וַיִּנְקָתֶם - ותינקו כתינוק, את עושרם הרב,
עַל צֵד תִּנְשְׂאוּ, וְעַל בְּרָכִים תִּשְׁעֲשְׂעוּ - וכתינוק, תנשאו ע"י הגויים על צידם, וישעשעו אתכם על ברכיהם.
יג. כַּאֲשֶׁר אָמַר אֱמֹן תִּנְחַמְנוּ - כאיש, שאמו תנחם אותנו מצרה שעברה עליו,
כֵּן אֲנִי אֲנַחֵמְכֶם - כך אנחם אתכם מצרת גלותכם,
וּבִירוּשָׁלַם תִּנְחַמוּ - ובבנין ירושלים תנוחמו.
יד. וּרְאִיתֶם, וְשֵׁשׁ לַבָּכִים - כשתראו את ירושלים בבנינה, ישמח ליבכם,
וְעֲצֻמוֹתֵיכֶם, כִּדְשָׂא תִפְרַחְנָה - עצמותיכם יתחזקו כדשא הפורח,
וְנוֹדְעָה יַד ה' אֶת עַבְדָּיו, וְזַעַם אֶת אֵיבָיו - תנדע בעולם גבורת יד ה' עם עבדיו, וזעם וכעס ה' על אויביו.
טו. כִּי הִנֵּה ה' בָּאֵשׁ יָבוֹא - כי הנה ה' יבוא בחמת אש על אויביו, (על גוג)
וְכִסּוּפָה מִרְכַּבְתָּיו - ובמהירות כרוח סופה, יבוא ה' עם מרכבותיו על אויביו,
לְהִשִּׁיב בְּחִמָּה אָפוּ - להשיב לאויביו את גמולם בחימה שפוכה,
וְגַעְרָתוֹ בְּלִהְבֵי אֵשׁ - ולגעור בהם בחוזק רב כלהבת אש.
טז. כִּי בָאֵשׁ ה' נִשְׁפָּט - כי ה' יהיה נשפט עם האוייבים באש, (עם גוג ; כמו שניבא יחזקאל: "וְנִשְׁפָּטִי אֹתוֹ בְּדָבָר וּבְדָם וְגִשְׁם שׁוֹטֵף וְאֲבַנֵי אֲלֻגְבִּישׁ אֵשׁ וְנִפְרִית אֲמַטִּיר עֲלָיו וְעַל אֲנָפָיו... ", יחזקאל לב' כב')
וּבְחַרְבוֹ אֶת כָּל בָּשָׂר - ובחרבו, יכה את כל מחנה גוג,
וְרַבּוֹ חֲלָלֵי ה' - ורבים יהיו החללים שיפלו ביד ה'.
יז. הַמִּתְקַדְּשִׁים וְהַמְטַהְרִים אֶל הַגְּנוֹת - המזמנים והמטהרים עצמם, ללכת לעבוד ע"י בגינות,
אֲחֵר אֲחֵת בִּתְנוּךְ - קבוצה אחר קבוצה, נכנסים לגינה לעבוד הע"ז שבתוכה,
אֲכָלֵי בָשָׂר הַחֲזִיר, וְהַשֶּׁקֶץ, וְהַעֲכָבָר - וכל הגויים אוכלי בשר חזיר, בשר שקצים, בשר עכבר וכל דבר טמא,
יַחְדָּו יִסְפוּ נַאֲם ה' - כולם יחד יכלו מן העולם.

וּמְגוֹרָתֶם, אָבִיא לָהֶם - ומהחרב והרעב שהיו יראים, אביא עליהם,
יַעַן קָרָאתִי וְאִין עֹנָה, דְּבַרְתִּי וְלֹא שָׁמְעוּ - מפני שקראתי ודברתי אליהם ע"י נביאי לשוב אלי,
 ולא שמעו,
וַיַּעֲשׂוּ הָרַע בְּעֵינַי, וּבְאֲשֶׁר לֹא חִפְצְתִּי בָּחֵרוּ.
ה. שָׁמְעוּ דְבַר ה', הַחֲרָדִים אֶל דְּבָרוֹ - הממהרים בחרדה לשמוע אל דבר ה',
אָמְרוּ אַחִיכֶם, שְׂנְאִיכֶם, מְנַדִּיכֶם - אחיכם הרשעים, השונאים ומנדים אתכם, (המרחיקים אתכם), אמרו לכם:
לְמַעַן שָׁמִי יִכְבַּד ה' - בגדולתנו מתרבה כבוד ה' בעולם.
וְנִרְאָה בְּשִׂמְחַתְכֶם וְהֵם יִבְשׁוּ - תשובת הנביא: לא כדבריהם, אלא בשמחתכם אנו נראה, והם הרשעים יבושו ויכלמו.
ו. קוֹל שְׁאוֹן מַעִיר - קול המיה יצא מהעיר ירושלים,
קוֹל מַהִיכָל - הקול יצא מההיכל שבמקדש,
קוֹל ה', מְשַׁלֵּם גְּמוּל לְאֵיבָיו - קול מאת ה', שמשלם גמול לכל אויביו. (גוג ומגוג)
ז. בְּטָרֶם תַּחִיל - בטרם יבוא על ירושלים חיל הלידה,
יִלְדָה - יתקבצו בניה בתוכה,
בְּטָרֶם יָבוֹא חֶבֶל לָהּ, וְהַמְלִיטָה זָכָר - ותוליד בן זכר. (בני"י שישבו לארץ ; ר"ל, ישועת ישראל תבוא בפתאומיות ובמהירות. כמו: "...לֵךְ עִמִּי בֹא בְּחֶדְרַיִךְ... חֲבִי כְּמַעֲט רִגְעַ עַד יַעֲבֹר זַעַם" לעיל כ"ו כ')
ח. מִי שָׁמַע פְּזֹאת, מִי רָאָה כְּאֵלֶּה - מי שמע או ראה פלא כזה,
הַיּוֹחַל אֲרָץ בְּיוֹם אֶחָד, אִם יוֹלֵד גּוֹי פַּעַם אַחַת - האם היתה ארץ, שפבא לה חבלי הלידה, ילדה בפעם אחת את כל בניה !!
כִּי חָלָה גַם יִלְדָה צִיּוֹן אֶת בְּנֵיהָ - כמו ציון שפבא לה חבלי הלידה, ילדה בפעם אחת את כל בניה.
ט. הָאֲנִי אֲשַׁבֵּיר - האם אביא את ציון (היולדת את בניה) לשבת על משבר הלידה, (מקום שיושבת היולדת בשעת לידה),
וְלֹא אוֹלֵיד יֹאמַר ה' - ולא איילד את בנה !! (ר"ל, היתכן שאביא על ישראל את גוג, ולא אושיעם מידו !!)
אִם אָנִי הַמוֹלֵיד וְעַצְרְתִּי אָמַר אֶלְהֵיךְ - היתכן שאני המוליד, יעצור אותך מללדת את בְּנִיךְ !!
י. שְׂמַחוּ אֶת יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָּהּ כָּל אֶהְבִּיָּה - שמחו וגילו בירושלים כל אוהבי ציון,
שִׂישׂוּ אֶתְּהָ מְשׁוֹשׁ כָּל הַמְּתַאֲבָלִים עֲלֶיהָ - שמחו בירושלים, כל המתאבלים על חורבנה.
יא. לְמַעַן תִּינְקוּ וּשְׁבַעְתֶּם, מִשֵּׁד תִּנְחַמְיָה - התאבלתם למען תינקו ותשבועו רוב טובה, מְשִׁדֵי הַנַּחְמָה שִׁבִירוּשָׁלַם,

יח. וְאַנְכִי מַעֲשִׂיהֶם וּמַחְשְׁבֹתֵיהֶם - ואנכי ה', ידעתי מעשיהם ומחשבותיהם, **בָּאָה, לְקַבֵּץ אֶת כָּל הַגּוֹיִם וְהַלְשׁוֹת -** באה העת לקבץ את כל העמים עם גוג יחד בא"י, **וּבָאוּ וְרָאוּ אֶת כְּבוֹדִי -** ושם יבואו ויראו את כבודי, כשאפְרַע מהם על כל רעתם. **יט. וְשַׁמְתִּי בָהֶם אוֹת -** ואף בנשארים ממחנה גוג (שאשאר, כדי שיספרו את כבודי בגויים), אתן אות וסימן על המכות שבאו על חבריהם, (כמו שניבא זכריה: "וְזֹאת תִּהְיֶה הַמַּגָּפָה אֲשֶׁר יִגַּף ה' אֶת כָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר צָבְאוּ עַל יְרוּשָׁלַם, הַמֶּקֶץ בְּשָׂרוֹ וְהוּא עֹמֵד עַל רִגְלָיו וְעֵינָיו תִּמְקְנָה בְּחִרְיָהוֹן וְלִשׁוֹנוֹ תִּמְקֵם בְּפִיהֶם", זכריה יד' יב') **וְשַׁלַּחְתִּי מֵהֶם פְּלִיטִים, אֶל הַגּוֹיִם -** שינצלו וישלחו, לפרסם את כבוד ה' בין הגויים, **תַּרְשִׁישׁ, פּוּל, וְלוּד -** שמות עמים, **מִשְׁכֵּי קֶשֶׁת -** המלומדים לדרוך ולירות החיצים בקשת, **תָּבַל וַיּוּן -** שמות עמים, **הָאֵיִים הָרַחֲקִים, אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ אֶת שְׁמֵעִי, וְלֹא רָאוּ אֶת כְּבוֹדִי -** הגויים באיים הרחוקים, שלא שמעו מעולם על גדולת ה' וכבודו, **וְהִגִּידוּ -** פליטים אלו, **אֶת כְּבוֹדִי בְּגוֹיִם.** **כ. וְהִבִּיאוּ -** העמים הרחוקים, **אֶת כָּל אֲחֵיהֶם מִכָּל הַגּוֹיִם -** את אחיהם מבנ"י, שנשארו עדיין בין הגויים, **מִנְחָה לַה' -** יביאו אותם כמנחה לה', **בְּסוּסִים וּבַרְכָב -** רכובים בסוסים וברכבים, **וּבַצְבִּים -** ובעגלות מכוסות, (כמו: "...עגלות צב...", במדבר ז' ג') **וּבַפָּרָדִים -** הנולד מסוס וחמור, **וּבַפָּרָרוֹת -** ובבהמות הממהרות בלכתם, עד שנראות כמרקדות, (כמו: "וְדוֹד מִכְּרָבֵךְ בְּכָל עֵז לִפְנֵי ה'..." - מרקד לפני ה'; שמואל ב', ו' יב')

עַל הַר קְדְשִׁי, יְרוּשָׁלַם אָמַר ה' - להר קדשי ירושלים, **כָּאֲשֶׁר יָבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמִּנְחָה בְּכָלִי טְהוֹר בֵּית ה' -** כמו שמביאים בנ"י את המנחה בכלי טהור, שיהיה לרצון לפני ה', כך כאמור, יביאו הגויים את ישראל בבגדים נאים ובמרכבות מכובדות. **כא. וְגַם מֵהֶם אֶקַּח לַכֹּהֲנִים לְלוֹיִם אָמַר ה' -** גם מבנ"י המובאים מהאיים הרחוקים, אקח להיות כהנים ולויים לשרת לפני. (שיודיע מי מהם לויים וכהנים) **כב. כִּי כֹאֲשֶׁר הִשְׁמִים הַחֲדָשִׁים וְהָאֲרָץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אָנִי עֹשֶׂה עִמָּדִים לִפְנֵי נַאֲם ה' -** כי כמו השמים החדשים והארץ החדשה שיבראו בימים ההם ויהיו קיימים לעולם, **כֵּן יַעֲמַד זְרַעְכֶם וְשִׁמְכֶם -** כך, יתקיים זרע בנ"י, ולא ימחה שם לעולם. **כג. וְהָיָה מִדֵּי חֲדָשׁ בְּחֲדָשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבָּתוֹ יָבוֹא כָּל בָּשָׂר לְהַשְׁתַּחֲוֹת לִפְנֵי אָמַר ה' -** ומידי ראש חודש ומידי שבת, יבואו כל העמים להשתחוות לפני בבית המקדש. **כד. וַיָּצְאוּ וְרָאוּ -** אותם שיבואו מידי חודש ושבת לבית ה', יצאו מחוץ לירושלים, **בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפְּשָׁעִים בִּי -** לראות את פגרי מחנה גוג שפשעו בה', (בתוך שבעת החודשים שבהם יקברו) **כִּי תוֹלַעְתֶּם לֹא תָמוּת -** כי התולעים שיאכלו בבשרם - לא ימותו, **וְאִשָּׁם לֹא תִכָּבֵה -** והאש הבוערת בהם - לא תכבה, **וְהָיוּ דְרָאוֹן לְכָל בָּשָׂר -** ויהיו לחרפה ולבזיון, בעיני כל בשר הבאים להשתחוות לפני ה'.

'וְהָיָה מִדֵּי חֲדָשׁ בְּחֲדָשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבָּתוֹ יָבוֹא כָּל בָּשָׂר לְהַשְׁתַּחֲוֹת לִפְנֵי אָמַר ה' "